DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban

Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során

dr. Kaliczka Alexandra

Kézirat lezárva: 2013.07.01.

Témavezető:
Prof. Dr. Burián László

Társtémavezető:
Dr. Harsági Viktória

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi
Doktori Iskola

Budapest
2013

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Tartalomjegyzék

I. Bevezető gondolatok ... 2

II. A határozatok szabad mozgása ... 8

1 Az Egységes Európai Igazságügyi Tér ... 9

1.1 Tamperei célkitűzések ... 11

1.2 Hágai program ... 12

1.3 A Stockholmi program ... 13

1.3.1 A Stockholmi program elfogadását előkészítő közlemény ... 13

1.3.2 A Stockholmi program ... 15

1.3.3 A stockholmi program végrehajtásáról szóló cselekvési terv ... 17

1.3.4 A Stockholmi Program félidős értékelése ... 18

1.4 A Polgári igazságszolgáltatás szakpolitikájának jogalapja és célja ... 18

1.5 Amszterdamtól Lisszabonig: az uniós polgárság térnyerése ... 20

2 A határozatok szabad mozgását meghatározó elvek ... 21

2.1 A tagállamok jogi hagyományainak tiszteletben tartásának elve ... 22

2.2 A kölcsönös bizalom elve ... 23

2.3 A kölcsönös elismerés elve ... 23

2.4 Az elvek gyakorlati alkalmazásából fakadó nehézségek ... 26

3 Az automatikus végrehajtás következménye az egyéni jogérvényesítésre ... 27

3.1 Az uniós polgárok szabad mozgása az egységes igazságügyi térben ... 27

3.2 A védekezéshez való jog határon átnyúló perekben ... 31

3.3 Az automatikus végrehajtás hatása a védekezéshez való jog érvényesíthetőségére ... 32

III. A védekezéshez való jog érvényesítésének eszköze: az elismerési közrend ... 34

1 A Brüsszel I. rendelet szabályozása ... 34

1.1 A végrehajthatóvá nyilvánítás megtagadásának módja ... 34

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.1.1 A szinte automatikus végrehajtás elve 34

1.1.2 A megtagadási okok 35

1.1.3 A 34. cikk értelmezése 36

1.2 A közrend az Európai Unió jogában 38

1.2.1 A Brüsszel I. rendelet szerinti közrendi kifogás 39

1.2.2 A közrend az EUB értelmezésében 44

1.2.2.1 Az EUB megengedő álláspontja: elismeri a tagállami közrend létjogosultságát 44

1.2.2.2 Az EUB negatív szerepe: a tagállami közrend keretének meghatározásában 45

1.2.2.3 Az EUB pozitív szerepe: a közrend tartalmának alakítása 47

1.3 Az eljárásjogi közrend az uniós jogban 50

1.3.1 Az elismerési közrend eljárásjogi tartalma 50

1.3.1.1 Az elismerési közrend tartalma 50

1.3.1.2 Az eljárásjogi közrend létjogosultsága 52

1.3.1.3Az alapeljárás eljárási hibáinak vizsgálata és a révision au fond tilalma 53

1.3.2 Az eljárási közrend által védett tartalom 57

1.3.2.1 Védekezéshez való jog tartalma az uniós jogban 57

1.3.2.1.1 A megfelelő kézbesítéshez való jog 58

1.3.2.1.2 A meghallgatáshoz való jog 61

1.3.2.1.3 A határozatok indokolása 63

1.3.2.1.4 A jogorvoslathoz való jog 64

1.3.2.2 Védekezéshez való jog mérlegelésének szempontjai 65

1.3.2.3 Az EUB tisztességes eljárásra hivatkozó ítéletei 67

1.3.2.4A védekezéshez való jog az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján 68

1.3.2.4.1 EJEE és EJEB döntéseinek jogereje az uniós jogban 69

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.2.4.2 A védekezéshez való jog az EJEE alapján 70

2 Az eljárásjogi közrend a magyar jogban 74

2.1 Közrend a tételes jogban 74

2.2 A kollíziós közrend magyar felfogása 76

2.3 Közrend a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során 78

2.3.1 Elméleti reflexiók a magyar gyakorlatra 79

2.3.2 Választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének gyakorlata 79

2.4 A közrend szerepe a külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánításának megtagadásában 80

2.4.1 Az elismerési közrend értékelése az elméleti művekben 80

2.4.2 Az eljárásjogi közrend az elméleti művekben 81

2.4.3 Külföldi ítéletek végrehajtóvá nyilvánításának bírói gyakorlata 83

2.4.3.1 Végrehajtás és végrehajthatóvá nyilvánítás elhatárolása 85

2.4.3.2 Révision au fond tilalma 87

2.4.3.3 Közrendre való kifejezett hivatkozások 89

2.4.3.4 Felülvizsgálat eljárásjogi szempontok alapján 97

2.4.3.4.1 Az eljárást megindító irat kézbesítése 97

2.4.3.4.2 Az egyéb bírósági iratok megküldése 98

2.4.3.4.3 A határozat kézbesítése 99

2.4.3.4.4 A tárgyaláson való megjelenés 103

2.4.3.4.5 Az eljárási kifogások mérlegelése 103

3 A védekezéshez való jog határon átnyúló perekben 105

3.1 A védekezéshez való jog védelmének különböző szintjei 105

3.2 A védekezéshez való jog védelme különböző értelmezéseinek összehangolása 107

3.2.1 Az EJEE szerinti tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése határozatok határon átnyúló végrehajtása esetén 108

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

3.2.1.1 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének kiterjesztő alkalmazása 109

3.2.1.2 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke szerinti igazolás 110

3.2.1.3 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 13. cikke szerinti igazolás 111

3.2.2 EJEE sérelme uniós jog alkalmazása során 112

3.2.3 Az ellenőrzési kötelezettség és a Brüsszel I. rendelet reformja 114

IV. A védekezéshez való jog érvényesítésének módja: az *exequatur* eljárás 118

1 Az *exequatur* eltörlésének értékelése 119

1.1 Az *exequatur* eltörlésének megengedhetősége 119

1.2 Az *exequatur* eltörlésének célszerűsége 120

1.3 Az *exequatur* eltörlésével járó előnyök és hátrányok 120

2 Az *exequatur* egyes nemzeti jogokban 121

2.1 A szabályozás felépítése 121

2.2 Az eljárás jogszabályi háttere 122

2.3 Az *exequatur* elhelyezése a belső jogban 126

2.3.1 Határozatok végrehajtása 126

2.3.1.1 Határozatok végrehajtása Magyarországon 126

2.3.1.2 Határozatok végrehajtása Németországban 128

2.3.1.3 Határozatok végrehajtása Ausztriában 130

2.3.1.4 Határozatok végrehajtása Franciaországban 132

2.3.2 Határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása 134

2.3.2.1 A végrehajthatóvá nyilvánítás Magyarországon 134

2.3.2.2 A végrehajthatóvá nyilvánítás Németországban 135

2.3.2.3 A végrehajthatóvá nyilvánítás Ausztriában 136

2.3.2.4 A végrehajthatóvá nyilvánítás Franciaországban 139

2.3.3 Jogorvoslatok a végrehajthatóvá nyilvánítás során 141

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.3.3.1 Az elsőfokon eljáró hatóság döntése elleni jogorvoslat 141
2.3.3.2 A másodfokon eljáró bíróság döntése elleni jogorvoslat..... 143
2.4 A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás menete 144
2.4.1 Az egyoldalú szakasz 147
2.4.1.1 A kérelem..... 147
2.4.1.1.1 A kérelem formája..... 149
2.4.1.1.2 A kérelem tartalma..... 150
2.4.1.1.3 A kérelem mellékletei 152
2.4.1.2 Az eljáró hatóság 157
2.4.1.3 Hiánypótlás 161
2.4.1.4 Döntés a végrehajthatóvá nyilvánításról..... 161
2.4.1.4.1 A döntés során vizsgált elemek..... 162
2.4.1.4.2 A végrehajthatóságot kimondó döntés formája és tartalma 165
2.4.1.4.3 A döntés kézbesítése 169
2.4.2 A kontradiktórius szakasz 172
2.4.2.1 Az első jogorvoslat 174
2.4.2.1.1 A jogorvoslati kérelem benyújtása..... 175
2.4.2.1.2 Az eljáró bíróság 179
2.4.2.1.3 A bíróság eljárása..... 181
2.4.2.1.4 A jogorvoslati kérelem tárgyában hozott döntés..... 182
2.4.2.2 A második jogorvoslat..... 186
3 A határozatok végrehajtáshoz vezető útja 190
4 A „*minősítés*” lépése és jelentősége..... 191
V. A védekezéshez való jog érvényesítésének alternatív eszközei és módjai..... 194
1 Az elismerési közrendet kiváltó minimumgaranciák..... 195
1.1 Eljárásjogi szempontok a 2201/2003/EK rendelet modelljében..... 195
1.2 Minimumgaranciák az uniós eljárást alkotó rendeletekben..... 196

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3 Eljárásjogi közrend és minimumgaranciák: a bizottsági javaslat 198

1.4 Status quo a közrend védelmében: az új Brüsszel I. rendelet 199

1.5 A védekezéshez való jog érvényesülése a határon átnyúló végrehajtást érintő uniós rendeletekben 199

2 Az exequaturt kiváltó mechanizmusok 201

2.1 Minősítés külön eljárási lépésben 203

2.2 Minősítés és ellenőrzés külön eljárási lépés nélkül 207

2.3 Határon átnyúló végrehajtás minősítés nélkül 209

2.4 Minősítés és ellenőrzés feltételesen az új Brüsszel I. rendeletben 214

2.5 Minősítés, jogcím-export és az ellenőrzés terjedelme 216

3 Határon átnyúló végrehajtás a 1215/2012-es rendelet alapján 217

VI. Zárszó 227

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ennek a munkának a megírásában sokan kísértek utamon.

Mindenekelőtt témavezetőimnek szeretném megköszönni a munkát és a törődést. ***Burián László professzor úrnak***, aki mindig támogatott, bíztatott és jó tanácsokkal látott el. Magas szakmai mércéje reményeim szerint hozzájárul a dolgozat színvonalának emeléséhez. ***Harsági Viktória tanárnő*** ugyanígy bíztatott és segített abban, hogy elkészüljön ez a dolgozat. Ha lankadtam, munkára sarkallt, ha megakadtam, ihletet adott. Szakmai igényessége mindig példaértékű marad számomra. E helyütt szeretnék köszönetet mondani annak is, aki elindított ezen a hosszú felfedező úton, aki az első lépéseim irányította, és aki megszeretette velem a nemzetközi magánjogot, a közrendet. ***Raffai Katalin tanárnő*** számomra több mint kolléga. Remélem, a dolgozattal ő is elégedett lesz.

Külön szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik a kutatásaimtól függetlenül támogattak és segítettek pályámon. Legelőször is ***Schanda Balázs prodékán úrnak***, aki bízott bennem annyira, hogy a végén magam is elhittem, képes vagyok megírni a dolgozatot. Köszönöm ***Szabó Marcelnek*** is, aki odafigyelt rám, és lehetőséget adott a kibontakozásra.

Köszönettel tartozom azoknak a tanáraimnak is, akiket az *alma mater* kötelékén kívül ismertem meg, akik mégis meghatároztak szakmai pályám. Ezúton köszönöm ***Marc Fallon professzor úrnak***, és ***Stéphanie Francq tanárnőnek*** a konstruktív szakmai vitákat, a rengeteg ismeretet és az önzetlen segítséget. Segítségükkel olyan speciális nézőpontot sajátítottam el, amely nélkül ez a dolgozat nem készülhetett volna el.

Szükséges, hogy megköszönjem a segítséget mindazoknak, akik – nem közvetlenül ugyan – de nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy ezt a dolgozatot meg tudjam írni. Nagyon sokat tanultam azoktól a gyakorlati szakemberektől, akikkel eddig találkoztam, ***Salla Saastamoinennek*** köszönöm a bizalmát, és hogy lehetőséget adott bizonyítani. ***Niovi Ringounak*** köszönöm a barátságát. Nagyon örülök, hogy ismerhetem ***Karen Vanderkerchove***-ot, akinek éleslátása, és tiszta logikája mindig mértékadó lesz számomra. Köszönöm ***Lékó Zoltánnak*** is, aki szintén lehetőséget adott, hogy bizonyítsam tudásom az igazságügyi együttműködés területén. Szeretném megköszönni

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Lübeck Andrea bírónőnek is, hogy mindig kedvesen rendelkezésemre állt, és nemcsak szakmai, de emberi szempontból is örömtelivé tette a BKKB-n töltött hónapokat.

Végül, de nem utolsósorban azoknak szeretnék köszönetet mondani, akik noha szakmailag kevéssé tudtak hozzájárulni a munkámhoz, mégis leginkább nekik köszönhetem, hogy idáig eljutottam. Köszönöm a ***Szüleimnek,*** hogy szakmai fejlődésemben minden nehézség ellenére támogattak. Nélkülük nem írhattam volna le ezeket a sorokat. Köszönöm ***Nagymamámnak*** is, aki a távolból mindig vigyázott és aggódva figyelte lépteim. Köszönöm az ***Öcsémnek***, aki sokszor nélkülözött engem, de mindig panasz nélkül. És leginkább ***Férjemnek*** köszönöm, hogy türelemmel és megértéssel várta, hogy elkészüljön ez a munka. A családom nélkül, egymagam, soha nem jutottam volna eddig a megmérettetésig.

Ha ez a munka nyomtatásban jelenne meg, C***saládomnak*** ajánlanám.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Rövidítések jegyzéke

Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye
AVAG	Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen und Abkommen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen
BKKB	Budai Központi Kerületi Bíróság
Brüsszel I. rendelet	44/2001/EK tanácsi és parlamenti rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye
EO	Exekutionsordnung
EUB	Európai Unió Bírósága
EUMSZ	Európai Unió Működéséről szóló szerződés
EUSZ	Európai Unióról szóló szerződés
FB	Fővárosi Bíróság
Kódex	1979. évi 13. tvr. a nemzetközi magánjogról
LB	Legfelsőbb Bíróság
nCPC	nouveau Code de procédure civile
öZPO	Zivilprozessordnung [Österreich]
Pp.	Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
Ptk.	1959. évi IV. Törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
új Ptk.	2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről
új Brüsszel I. rendelet	1215/2012 tanácsi és parlamenti rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
Vbtv.	1994. évi LXXI. a választottbíráskodásról
Vht.	A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény
ZPO	Zivilprozessordnung [Deutschland]

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

I. FEJEZET

BEVEZETŐ GONDOLATOK

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A dolgozat az adós határon átnyúló végrehajtási eljárásban érvényesíthető védekezéshez való jogának speciális szempontú elemzését kívánja adni.

Az Európai Unióban más tagállamból származó marasztaló határozatok végrehajtása esetén kiemelt szerepe van annak, hogy a végrehajtás államában az adósnak lehetősége legyen védekezni a külföldi határozat végrehajtásával szemben. Az eredeti eljárás határon átnyúló jellege az adós fokozottabb védelmét indokolja, melyet polgári és kereskedelmi ügyekben jelenleg a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás (*exequatur*) hordoz, és az eljárásjogi közrend tölt meg tartalommal. Határon átnyúló végrehajtási eljárásokban a közrendi kifogás különleges szerepet tölt be, az adós védekezéshez való jogának olyan biztosítéka, melynek kiiktatásával megszűnik az a speciális jogvédelem, melyet az adós vele az adott ügyben legszorosabb kapcsolatban lévő államban élvez. A közrendi kifogás az egyik leglényegesebb elem, „biztonsági szelep" az eljárásban. Az adósi jogvédelem összetett rendszeréből, mely a származási állam eljárásának polgári eljárásjoga által biztosított perbeli jogosítványoktól kezdődően a jogorvoslati lehetőségéken át a végrehajtás államában érvényesíthető végrehajtási kifogásokig terjed, a dolgozat csakis a védekezéshez kapcsolódó egy meghatározott mozzanatot kíván vizsgálni: amikor az adós a saját tagállamában (jellemzően a lakóhelyén, vagy a végrehajtás alá vonni kívánt vagyontárgyának fekvési helyén) szembesül egy rá nézve kedvezőtlen, más tagállamból származó határozat esetleges végrehajtásával. Az *exequatur* során érvényesíthető közrendi kifogás kiemelten fontos az adós számára, hiszen az a védekezéshez való joga utolsó biztosítéka.

Az Európai Unióban a határon átnyúló jogérvényesítés különleges és egyedi problémákkal szembesíti úgy az uniós jogalkotót, mint a tagállami jogalkalmazót. Az értekezés a jogintézmények interdiszciplináris szemléletű elemzése által teljes képet szeretne nyújtani a védekezéshez való jog határon átnyúló végrehajtási eljárásokban való érvényesítéséről.

Az értekezés megközelítésmódja – tárgyának sajátosságai okán – horizontális. A határon átnyúló végrehajtási eljárásokban a védekezéshez való jog hordozója a közrend, mely önmaga is jogágak határán helyezkedik el. A közrend kollíziós jogi intézmény, amelynek tartalmát a jogban megjelenő, de jogon kívülről származó értékek, elvek alkotják. A közrend ugyanakkor jelen van az uniós jogban, és a nemzetközi jogban is. A

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

közrendnek jelen dolgozat által vizsgált, speciális alapjogi tartalma, a védekezéshez való jog hasonlóképpen túlmutat az eljárásjogon, emellett pedig speciális figyelmet igényel az uniós jogegységesítés, a határon átnyúló jogviták esetén. Az eljárás, amelybe mindkét jogintézmény beágyazódik, az *exequatur*, a polgári eljárásjog speciális szeletének, a végrehajtásnak, sajátos intézménye: a nemzetközi végrehajtás EU-ban kialakított eljárása. Az Európai Unió döntéshozó fórumainak hangsúlyos a szerepük, a magánjogi jogviszonyok alakításával speciális állami funkciót gyakorolnak.

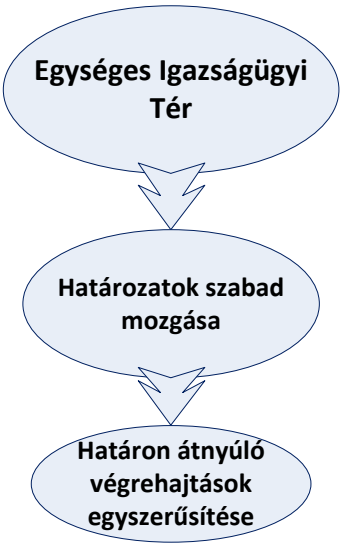

Az Európai Bizottságnak elsődleges célja a határon átnyúló eljárások egyszerűsítése, mely valóban ellentétbe kerülhet a védekezéshez való joggal. Az uniós jogalkotást, és annak elemzését az utóbbi időben közgazdasági és jóléti szemlélet jellemzi: gazdasági problémákra koncentrálunk, ezért nem kap megfelelő hangsúlyt, hogy az Egységes Igazságügyi Tér egy olyan gondolatot hordoz, amely kifejezetten az államisághoz kötődik, saját igazságszolgáltatási rendszer kiépítésének kezdeti lépéseit teszi meg az EU. Ugyanakkor ebben az EU-ban bír kiemelt jelentőséggel az alapvető emberi jogok és a tagállami hagyományok tisztelete. Mindazonáltal az EU, mint közösség érdekeit szem előtt tartó jogalkotó szereplők láthatólag egy olyan jogközösség építésén fáradoznak, amely a tagállamoktól klasszikus állami funkciókat von el, mint amilyen a hatékony igazságszolgáltatási rendszer működtetése is.

Az európai igazságügyi tér egységességének fokmérője, ha a bírósági határozatok (és más, hivatalos iratok) számára nem jelentenek akadályt a tagállami határok. A határozatok szabad mozgása azt jelenti, hogy egy tagállamban hozott bírósági határozat automatikusan, bármely köztes eljárás nélkül végrehajtható egy másik tagállamban ugyanazokkal a feltételekkel, és ugyanazon a módon, mint a végrehajtás szerinti tagállam saját bíróságának határozata. A határozatok szabad mozgását az integráció jelen szakaszában a határon átnyúló végrehajtások egyszerűsítése által lehet megvalósítani.

Az egyszerűsítés érdekében áll tehát az EU-nak, mivel ez hatékonyan segíti az integrációt, és ezáltal az EU ráadásul klasszikus állami területen gyakorol hatáskört. Érdeke a hitelezőnek is, hiszen az egyszerűbb eljárás segítségével gyorsabban juthat a pénzéhez. Az eljárás reformja ugyanakkor ellentétben állhat viszont az adós érdekeivel.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A határozatok szabad mozgásának általános célja a közösség érdekeit szolgálja, ugyanakkor konfliktusba kerülhet az adós védekezéshez való jogával.

szabad mozgás		védekezéshez való jog
közösség	**KONTRA**	magánszemély
LEGITIM CÉL (határozatok szabad mozgása)		ALAPJOG
magánszemély	**KONTRA**	magánszemély
ALAPSZABADSÁG (személyek szabad mozgása)		ALAPJOG

A határon átnyúló eljárások egyszerűsítésének jogforrásokban megjelenő speciális célja ugyanígy sértheti az adós érdekeit.

eljárások egyszerűsítése		védekezéshez való jog
közösség	**KONTRA**	magánszemély
LEGITIM CÉL		ALAPJOG
magánszemély: hitelező	**KONTRA**	magánszemély: adós
ALAPJOG		ALAPJOG

Míg az adós korábban eljárási jogosultságainak egész skáláját érvényesíthette könnyen és kényelmesen (a végrehajtás államában, mely általában az adós lakóhelye szerinti állam volt), addig az egyszerűsítést megvalósító rendeletekben csak szűkebb körben tudja jogait érvényesíteni és sokszor a származási államig kell mennie ezért. Lényegében tehát csak a kézbesítés hibáját panaszolhatja, a kifogás más tagállamban való benyújtásának nehézségeit, költségeit és kockázatát pedig ő viseli.

A dolgozatban azt vizsgálom meg, hogy valóban az szolgálja-e leginkább az uniós polgárok érdekét, hogy polgári és kereskedelmi ügyekben egyszerűsítik a határon átnyúló végrehajtási eljárásokat. Hiszen az adós érdeke nem elsősorban a közösség érdekével áll konfliktusban, hanem a hitelezőjével. Az uniós polgárok érdekeinek azonosítását nehezíti, hogy ebben az esetben nem képeznek homogén csoportot, a határon átnyúló végrehajtások egyszerűsítése két alapjog ütközésének problémáját veti fel.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Az azonosított dilemma megnyugtató feloldásához szükséges az eljárás mechanizmusának, és az egyszerűsítés pontos tartalmának ismerete. A dolgozat azt tárja fel, hogy mit is takar tulajdonképpen a határon átnyúló végrehajtás egyszerűsítése, és ebben mi a szerepe a közrendnek és az *exequaturnak*. Az uniós jogalkotó által előirányzott megoldások alapján úgy tűnik, hogy az ő értelmezésében az *exequatur* csupán egy formai lépés, míg a kontradiktórius szak megszüntetését a közrendi kifogás eltörlésével kívánja elérni (ábra jobbra, fentről lefelé elhelyezkedő folyamatábra)

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás azonban nemcsak az első fok formai döntése. Az *exequatur* a külföldi határozat végrehajthatóságáról szóló jogerős döntés meghozataláig terjed. A Bizottság értelmezésében a kontradiktórius eljárási szakasz megszűnne, amennyiben a közrendre való hivatkozás lehetőségét kiiktatnák, ez alapján pedig úgy tűnik, mintha a közrendi kifogás lenne az egyetlen ok, amelyre hivatkozni lehet. A határon átnyúló végrehajtás egyszerűsítésének módja egyrészt annak a köztes eljárási szakasznak az eltörlése, amely puszta formaiságnak tűnve feleslegesen hátráltatja az eljárást, és ezen kívül a közrend kiiktatásával az eljárás folytatása lehetőségének eltörlése.

Ezen logikát követve a határozatok szabad mozgása megvalósításának két intézmény állja útját: a közrend és az *exequatur*. A közrend tartalmi kifogása és az *exequatur* formális eljárási lépése megakadályozzák a határozatok szabad mozgását és az eljárások gyors elbírálását. Ugyanakkor a közrendi kifogás és az *exequatur* eltörlésének leghangosabb ellenzői az eljárási alapjogok, kifejezetten a védekezéshez való jog csorbulását vetítették előre. A közrendet, mely a védekezéshez való jog érvényesülését biztosítja határon átnyúló végrehajtási ügyekben az *exequatur* eljárás hordozza. Az eljárási közrendet a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének 1. és 2. pontjai védik, a kézbesítés megfelelő voltát kifejezetten is. Az új generációs rendeletek is gondoskodtak arról, hogy az alperes értesüljön az ellene folyó eljárásról, vagy ennek hiányát panaszolhassa, azonban a kézbesítésen kívüli egyéb eljárási alapjogok – mint például az indokolás elmaradása, a meghallgatás hiánya – sérelme nem kifogásolható. Az eljárási jogosultságok érvényesítésének ilyen csorbulását a szektorális rendeleteknél megjelenő speciális körülmények alátámasztják. A felhozott érvek, és az új Brüsszel I. rendelet, a 1215/2012/EU rendelet fényében azonban úgy tűnik, hogy az eljárási alapjogok

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

védelmének ilyen szűkítése polgári és kereskedelmi ügyekben általában nem engedhető meg.

Az értekezés célja, hogy megalapozott és kiterjedt választ adjon arra a határon átnyúló végrehajtás szabályozása mögött meghúzódó alapvető kérdésre, hogy vajon a határon átnyúló végrehajtási eljárások egyszerűsítése (a közrendi kifogás és az *exequatur* eltörlése a határon átnyúló végrehajtási eljárásokban), tényleg veszélyezteti-e a védekezéshez való jog érvényesíthetőségét, és, hogy az elemzés eredményeinek fényében értékelje a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok határon átnyúló végrehajtásának reformját.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

II. FEJEZET

A HATÁROZATOK SZABAD MOZGÁSA

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

II. A HATÁROZATOK SZABAD MOZGÁSA

> *„Folyamatosan változó világunkban a polgárok arra vágynak, hogy szabadon mozoghassanak és cselekedjenek, jogot formálnak arra, hogy tiszteletben tartsák alapvető emberi jogaikat, miközben fokozott igényük van arra, hogy olyan környezetben élhessenek, amely garantálja biztonságukat."*[1]

Az Európai Unióban (EU) a jogalkotó a szabad mozgáshoz való jog gyakorlását nemcsak a szociális politikával igyekszik elősegíteni. Az európai igazságügyi tér létrehozásának értelme az uniós polgárok szabad mozgáshoz való jogának biztosítása.[2] Az igazságügyi együttműködés terén a Bizottság olyan eszközök és intézkedések meghozatalát irányozta és irányozza elő, melyek a származási országukat elhagyó polgárok mindennapi életét segítik. A polgári igazságügyi együttműködés célja a határon átnyúló jogérvényesítés és a határon átnyúló jogviták rendezésének megkönnyítése. Az egységes igazságügyi tér kiépítésének kézzel fogható eredménye volna, ha az EU egész területén valóban úgy intézhetnék peres ügyeiket az uniós polgárok, mint a saját tagállamukban. A valódi európai igazságügyi tér[3] építésében soron következő lépés a határozatok szabad áramlásának megvalósítása.[4] Az automatikus elismerés és végrehajtás megteremtése nagy előrelépést jelentene az integrációban, és azzal a következménnyel járna, hogy a szabad mozgás jogával élő polgárok valóban megkülönböztetéstől mentesen élvezhetnék jogaikat az EU egész területén.[5] A polgári igazságszolgáltatás uniós szabályozása két igen fontos módon járul

1 COM (2004) 401 16. o., hasonlóan COM (2009) 262 1. o.

[2] Vö. Kende és Szűcs 2009 821.

[3] vö. Blutman 2010 79, 81. Várnay és Papp rámutatnak, hogy *„A szabad mozgás […] úgy tűnik, a 'belső határok nélküli tér' létrehozásának programja megvalósulásával kiteljesedik."* Várnay és Papp 2010 278. Gombos felhívja arra a figyelmet, hogy az igényérvényesítés, vagy éppen a végrehajtás sikere nem függhet attól, hogy az eljárás mely tagállamban zajlik. Gombos 2011 290.

[4] A határozatok szabad áramlása, mint kifejezés nemcsak az uniós retorikában, de a szakirodalomban is jelen van. Kramberger Škerl ennél tovább megy, és azt állítja, hogy a határozatok szabad áramlása, mint az EU egyik alapelve, az uniós közrend része. Ld. Kramberger Škerl 2011/3 480.

[5] Eddig korlátozott körben, egyes eljárások esetén már megvalósult az automatizmus (Ld. pl. Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete az európai végrehajtható okiratról, 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról, 861/2007/EK rendelete a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről), ám a politikai akarat ennél tovább, egy átfogó szemléletváltás felé mutat. (Ld. a Tanács 2001/C 12/01 sz., valamint a Bizottság COM (2009) 174 sz. közleményeit.) A végrehajtást megkönnyítendő a köztes eljárást, az *exequaturt* a polgári és kereskedelmi ügyek egészére el kívánja törölni.(Ld. Brüsszel I. rendelet reformja)

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

tehát hozzá az egységes Európa létrehozásához: egyrészt mélyíti az integrációt,[6] másrészt alakítja az uniós identitást.[7]

1 Az Egységes Európai Igazságügyi Tér

A polgári igazságszolgáltatás szakpolitikájának központi célja az Egységes Európai Igazságügyi Tér kiépítése. A határozatok automatikus végrehajtásának megvalósítása miatt felmerülő problémák helyes feloldásához azonban elengedhetetlen, hogy mélyebben betekintsünk az igazságügyi szakpolitika mozgatórugóiba, céljaiba és lehetőségeibe. Ebben a fejezetben az igazságügyi szakpolitika elemzésével arra szeretnék rámutatni, hogy az uniós igazságügy önálló polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó szakpolitikája már a politikai unió megvalósításának egyik fázisa. Az elsődleges jog, valamint a rendelkezésre álló politikai küldetésnyilatkozatok alapján bizonyítani szeretném, hogy a szakpolitika szorosan összefügg a Polgárok Európájának létrehozásával, melyet a határozatok szabad áramlásának megvalósítása is szolgál**.** Szeretném kimutatni, hogy az igazságügyi szakpolitika szorosan szolgálja az egységes EU létrehozását, vagyis az automatikus elismerés és végrehajtás logikusan következik úgy az integráció elvéből, mind az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogából.

Az elemzést annak érdekében végzem, hogy bemutassam, miként ütközhetnek egyazon szakpolitikának a céljai: hogyan áll ellentétben az automatikus végrehajtás megvalósítása (uniós alapjog a szabad mozgáshoz való jog) a védekezéshez való joggal (alapvető emberi jog, továbbá unióban elismert alapjog a védekezéshez való jog). A dolgozat a védekezéshez való jog határon átnyúló perekben való érvényesítésének jelenlegi hordozóit elemzi: az eljárásjogi közrendet és az *exequatur* eljárást. Az *exequatur* eltörlése a közrendi kifogás egyidejű megtartásával megnyugtatóan biztosítja a védekezéshez való jog érvényre juttatását, noha – sajnos – nem jelent valódi előrelépést az integrációban. Az eljárásjogi közrend az uniós polgár védekezéshez való alapvető jogát érinti, és jelenlegi formájában akadályozza a határozatok automatikus

[6] *„Az Amszterdami szerződés egyik legfontosabb, az EU integrációt elmélyítő célkitűzése a szabadság, biztonság, és jog térségének létrehozása, amely célkitűzés a személyek szabad mozgásának biztosításán alapul..."* Gombos 2011 263.

[7] *„Az EU polgárai az Unió területén belül szabadon mozoghatnak […]. E jogukat azonban csak akkor élvezhetik maradéktalanul, ha az unió egész területén egyenlő mértékben veszik igénybe az igazságszolgáltatást, és alapvető jogaikat minden tagországban egyformán érvényesítik. Az egységes európai igazságügyi térség gondolata a határok nélküli Európa eszméjéből született."* Gombos 2011 271. *„…the understanding of […] freedoms of movement is essential and supports the forgoging of a new EU-identity beyond the traditional nation-state."* Weiss és Wooldridge 2007 2.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajtását. Az *exequatur* eltörlésével az uniós törvényhozó igyekszik az uniós polgár szabad mozgáshoz való alapvető jogát minél jobban kiteljesíteni.

Az igazságügyi szakpolitika és a személyek szabad mozgásának összefonódása egyértelműen kimutatható az Amszterdami szerződés óta.[8] Az Amszterdami Szerződés rögzíti, hogy az Unió egyik alapvető célkitűzése, „a szabadságon, a biztonságon, és a jog érvényesülésén alapuló térség" megteremtése.[9] E három fogalom egymást kiegészítve alkotja az EU igazságügyi rendszerének alapját, mely biztosítja az alapszabadságok érvényesülését. [10] A térség egy olyan Európát jelent, melyben mindenki szabadon élvezheti jogait, ott élhet és dolgozhat, ahol szeretne, és ahol a vitákat és jogi problémákat igazságosan és tisztességesen lehet rendezni.[11] A térség három alappillére tehát a jogbiztonság, a szabad mozgáshoz való jog, [12] valamint a hatékony jogérvényesítés. A Tanács 1998. december 3-án elfogadta a szabadságon, a biztonságon, és a jog érvényesülésén alapuló térség cselekvési tervét, amelyet az Európai Tanács bécsi csúcstalálkozóján pár nap múlva megerősített.[13] „A cselekvési terv rámutatott, hogy a folyamat lényege a személyek szabad mozgásának […] biztosítása."[14] A személyek szabad mozgásának megvalósítását először a bevándorlás- és menekültügy, valamint a határátlépés szabályozása segítette, a harmonizáció elsősorban a büntetőügyekre terjedt ki.

Már a tamperei ülés hangsúlyozta azonban, hogy az Unió kívánatosnak tartja, hogy a határok ne jelentsenek akadályt a polgári perek rendezésében. A Tampere óta töretlenül követett irányvonal egyértelműen jelzi az uniós politika polgárközpontúságát. A jelenleg érvényben lévő Stockholmi Program minden eddiginél hangsúlyosabban az uniós polgárokat helyezi középpontjába.[15]

---

[8] Vö. Szerződés 10. Preambulumbekezdése („AZZAL AZ ELHATÁROZÁSSAL, hogy — miközben biztosítják népeik védelmét és biztonságát — megkönnyítik a személyek szabad mozgását azáltal, hogy e szerződés rendelkezéseinek megfelelően létrehoznak egy, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget,"), COM (2004) 401, 3.

[9] Az igazságügyi együttműködést, mint célt elsőként a Maastrichti szerződés rögzítette. A *„szabadság, igazságosság és jog térsége"* kifejezést az Amszterdami Szerződés használta először, a VI. fejezetben. Candela Soriano és Defossez 2007 5.

[10] Candela Soriano és Defossez 2007 9.

[11] *„The objectives of the Tampere policies are that not only should freedom and justice be guaranteed at an EU level but that people and businesses should be able to enjoy them in safety and security. They should also have the full protection of the law, and easy access to the law, anywhere and everywhere in the EU."* Fact sheet 3 .1 Ezek a Tamperében megfogalmazott célok azóta is prioritásként szerepelnek az egységes igazságügyi tér megvalósításában.

[12] Horváth Zoltán 2011, 487.

[13] Horváth Zoltán 2011, 492.

[14] Horváth Zoltán 2011, 492.

[15] Horváth Zoltán 2011, 500.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.1 Tamperei célkitűzések

„a szabadság, biztonság és a jog térsége”

A szabadság, biztonság és jog térségének kiépítése az Európai Tanács 1999. október 15. és 16-án tartott tamperei rendkívüli ülésén kapott elsődleges prioritást.[16] A tamperei csúcson határozták el egy „*valódi európai igazságügyi tér*”[17] létrehozását a kölcsönös bizalom erősítése, valamint a tagállami törvényhozások szükséges közelítése[18] által. Tampere egyik legfontosabb eredménye, hogy olyan célokat fogalmazott meg, melyek túlmutatnak a gazdasági és monetáris unió kiépítéséhez szükséges kereteken, az integráció érdekében szükséges gazdasági kérdéseken kívül is szabályozni az uniós polgárok tevékenységét. Ez egyben szemléletváltást is jelent a gazdasági integráció felől a politikai unió irányába: az uniós polgár nem csupán, mint a gazdasági élet szereplője jelenik meg. Azok a magánszemélyek, akik más tagállamban élnek, mint ahol születtek a jogvédelem ugyanazon szintjét élvezhetik, függetlenül attól, hogy mely tagállamban kerülnek az igazságügy rendszerébe.[19] A program kimondottan célul tűzi ki az uniós polgárok életének megkönnyítését.

A tamperei csúcs után kiadott dokumentum nemcsak arról tanúskodik, hogy a szabad mozgás biztosítása az igazságügyi szakpolitika elsődleges célja. A kitűzött célok egyértelműen mutatják, hogy a szakpolitika az integráció eszköze. A célkitűzéseknek kettős olvasata van: individuális és kollektív.

Tamperében meghatároztak olyan célokat, melyek az uniós polgárok érdekét szolgálják. Ezek: a hatékony jogérvényesítés; a bírósági döntések kölcsönös elismerése az egyéni jogérvényesítés elősegítésére (33. pont); minimum követelmények lefektetése a polgári eljárásjog bizonyos területein (30., 34. pontok); az áldozatok jogérvényesítésének biztosítása (32. pont); a tisztességes jogszabályok és a jogrend megvalósítása (nem

[16] European Commission Fact sheet 3 .1 – Tampere: Kick-start for the EU’s policy for justice and home affairs. (Fact sheet 3 .1) http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_09_2002_en.pdf, vö. Gombos 2011 264., Kengyel Ákos 2010, 466-467.

[17] A Tamperei „mérföldkövek” által került az egységes igazságügyi tér (*„genuine European area of justice” „veritable espace européen de justice”*) kiépítése a politikai napirend tetejére. A Tamperei iránymutatások hosszú időre meghatározták az uniós jogalkotás irányait. Vö. Balcarczyk 2011 3.

[18] Ezen cél megvalósítása érdekében a Tamperei Csúcson a Tanács előirányozta az eljárásjog egyes aspektusainak uniós szintű szabályozását *„Szükségesnek mutatkozik közös minimumszabályok megállapítása, amennyiben a kölcsönös elismerés elvének alkalmazását meg kívánjuk könnyíteni, de egyben az egyes tagállamok alapelveit is tiszteletben kívánjuk tartani.”* A Tamperei Európai Tanács által kiadott dokumentum 37. pontja. http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_fr.htm Utolsó látogatás ideje: 2011. december 13.

[19] *„[…] people can approach courts and authorities in any Member State as easily as in their own”* Conclusions, Milestone 5

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nevesített, mögöttes célként); az EU alapjogi Chartájának megalkotása (Preambulum).[20] Már tíz évvel az irányvonal[21] nevesítése előtt megjelent a szemlélet, mely szerint az EU tevékenységének végső értelme és célja az uniós polgár.[22]

Tampere politikai-társadalmi integrációt segítő céljai közé sorolhatóak a bírósági döntések kölcsönös elismerése a hatóságok közötti együttműködést megkönnyítésére (33. pont); a polgári jogok közelítése; a szoros kapcsolat és együttműködés a különböző jogrendszerek, illetve az EU tagországok végrehajtó szervei között (nem nevesített, mögöttes célként). Ezen „kollektív" célok megerősítik, hogy az EU maga is „hasznot húz" az egységes igazságügyi térség kiépítéséből. Olyan célokat tűzött ugyanis ki maga elé, amelyekkel elindította az igazságügy uniós szintű koordinálását, ami kétségtelenül hosszú távú politikai előnnyel jár az EU számára. Az egységes igazságügyi tér kiépítése során ugyanis a tagállamok, jóllehet csak korlátozott körben, de befogadták az EU prioritásait saját nemzeti érdekeik körébe.[23] Ez a szemléletváltozás elegendő ahhoz, hogy az EU fokozatosan egyre több hatáskört vonjon magához, és egyre hangsúlyosabban érvényesíttesse prioritásait. A „valódi igazságügyi térség szervezése"[24] egy bizonyos ponton túl ugyanis megkívánja az igazságügy uniós szintű koordinációját, és egy olyan rendszer megalkotását, amely a központosítás felé mutat.[25]

1.2 Hágai program

„a szabadság, biztonság és igazságosság övezete"

2004-ben a Tamperében megkezdett munka folytatásaként[26] ismét meghatározták az állam- és kormányfők az igazságügyi szakpolitika prioritásait. Az új program a 2004-2009-es időszakra[27] a szabadság, biztonság és igazságosság övezetének létrehozását jelöli meg stratégiai prioritásként.[28]

[20] Conclusions, Milestone 1. E cél különböző szakpolitikai területeken átívelő jelentőségű.
[21] „Polgárok Európája"
[22] *'citizen-centered approach'*, vö. Conclusions, Milestone 2. *„Mostanra eljött az ideje, hogy a polgárokat helyezzük e projekt középpontjába."* COM (2009) 262 1.
[23] Conclusions, Milestone 5.
[24] Conclusions, Milestone 7.
[25] vö. Conclusions, Milestone 8. Az EU és a szorosabb integráció számára a tagállamok jogi hagyományainak különbözősége – az EUMSZ-ben lefektetett hangzatos elvek ellenére – a határon átnyúló hatékony jogérvényesítés egyik legfőbb akadályára. A tamperei csúcs után kiadott dokumentum kiemeli, hogy az uniós polgárok *„nem eshetnek el jogaik gyakorlásától, és nem lehetnek a joggyakorlásban elbátortalanítva a tagállamok jogi és közigazgatási rendszereinek bonyolultsága vagy összeférhetetlensége miatt"*. Vö. Conclusions, 28. pont
[26] COM (2004) 401, 7.
[27] COM (2004) 401, 6.
[28] COM(2004) 401, 6. Vö. Kengyel Ákos 2010, 467-469.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A Hágai program tanúskodik arról, hogy az igazságügyi szakpolitika és az uniós polgárság intézményével van szoros egységben. A dokumentum célul tűzi ki az uniós polgári státusz kialakításával kapcsolatos kezdeményezések támogatását (2.2 pont), valamint rámutat, hogy a szabadság, biztonság és igazságosság övezetének megteremtése a költségvetésben az „Uniós polgári státusz" rovatban szerepel.[29]

Az uniós polgár alapvető jogainak biztosítása kapcsán a program kiemeli az egyén számára jelentős részjogosultságokat,[30] különösen a szabad mozgáshoz való jogot, melynek biztosítása a polgárok Európáját építő EU számára kulcsfontosságú. A dokumentum hangsúlyozza, hogy az uniós polgárság megerősítése áll az EU fellépésének középpontjában, melynek érdekében az EU igyekszik előmozdítani a szabad mozgáshoz való jog tényleges megvalósulását.

A Hágai Program igazságügyi térség létrehozását (2.6 és 2.7 pontok) érintő pontjaiban megjelennek az identitásformálás eszközei. A program előirányozza az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítését, továbbá az igazságügyi együttműködés fejlődésének két területét nevesíti: a kölcsönös elismerés programját, valamint a bírói ítéletek tulajdonképpeni végrehajtását. A dokumentum olyan gyors és hatékony végrehajtási rendszert szeretne létrehozni, mely nemcsak cégeknek, hanem magánszemélyeknek is lehetővé tenné jogaik tényleges gyakorlását.[31] Kiemelt figyelmet kapnak tehát az uniós polgárok szempontjai.[32]

1.3 A Stockholmi program

A 2012-ben félidős stockholmi program alakítja és határozza meg jelenleg az EU igazságügyi szakpolitikáját, ezért érdemes alaposabb elemzés alá vetni, nemcsak a programot magát, hanem az előkészítő dokumentumot, valamint a cselekvési tervet is vizsgálni.

1.3.1 A Stockholmi program elfogadását előkészítő közlemény[33]

A közlemény 4 prioritás köré csoportosítja a jövőbeli teendőket, melyek közül az első kettő érinti[34] a polgári igazságszolgáltatás területét.[35] *„A polgárok jogainak*

[29] COM(2004) 401, 4.
[30] COM(2004) 401, 7.
[31] Vö. COM(2004) 401, 11.
[32] COM(2004) 401, 10.
[33] COM(2009) 262 számú, *„A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség a polgárok szolgálatában"* elnevezésű közleménye, Ld. Osztovits 2011 1671.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

érvényesítése – a jogok Európája" az alapjogok védelmét célozza meg, különös figyelmet szentel a szabad mozgás jogának. „*A polgárok életének megkönnyítése – a jogérvényesülés Európája*" cél a polgári igazságszolgáltatás szakpolitikájának részcéljait[36] fogja össze, mindezen prioritások középpontjába pedig az uniós polgárt helyezi.[37] A dokumentum több helyen is kiemeli, hogy az EU célja a polgárok szolgálata. Hangsúlyozza, hogy az új ötéves program kézzelfoghatóbbá kívánja tenni a polgárok számára a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség előnyeit. A közlemény rámutat, hogy *„az Uniónak segítenie kell a polgárokat, ha szabad mozgáshoz való joguk gyakorlását bizonyos közigazgatási és bírósági eljárások akadályozzák."*[38]

A közlemény szerint az EU elsődleges célja, hogy kialakítsa a „*polgárok jogérvényesítésének európai térség*"-ét,[39] melynek eredményeképpen elhárulnak a polgárok elől az akadályok jogaiknak gyakorlásában. Egy ilyen térség létrehozása szoros együttműködést kíván meg a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerei között, és feltételezi a tagállamok a jogszabályi és közigazgatási rendelkezéseinek közelítését. A közlemény rámutat azokra a tényezőkre és eljárásokra, melyek *„akadályt jelentenek a határozatok Európán belüli szabad mozgása előtt."*[40] A dokumentum utal többek között az alkalmazandó jog egységesítésére, valamint polgári eljárásjogi minimumszabályok megalkotására. A Bizottság előirányozza az eljárások gyorsaságának fokozását, valamint a bírósági határozatok végrehajtásának hatékonyságát. A „*polgárok jogérvényesítésének európai térség*"-ének létrehozása részeként a közlemény célul tűzi ki a kölcsönös elismerés kiterjesztését a még nem lefedett területekre, és kimondja az *exequatur* általános eltörlését a polgári és kereskedelmi határozatok tekintetében.[41]

[34] A másik két célkitűzés: *„[a] polgárok védelme – a védelmet nyújtó Európa"* és *„ [a] polgárokat jobban befogadó társadalom ösztönzése – a szolidáris Európa."* COM(2009) 262, 6.
[35] COM(2009) 262, 4.
[36] Az egyének igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésének biztosítása, a hatékony jogérvényesítés, a belső piac kihasználhatóságának javítása a gazdasági szereplők számára, az igazságszolgáltatási szakemberek közötti együttműködés javítása, és megjelenik a bírósági okmányok elismerése előtti akadályok kiküszöbölése is.
[37] COM(2009) 262, 4. Vö. Osztovits 20111681.
[38] A szabad mozgás jogának teljes körű gyakorlása COM(2009) 262, 7-8., 14. Blutman szerint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés akadályink csökkentése különösen fontos akkor, amikor a magánszemélyek a szabad mozgásra vonatkozó lehetőségeket kihasználva másik tagállamban tartózkodnak. Blutman 2010 81.
[39] Másképpen: *„a jog érvényesülésén alapuló európai térsége"* COM (2009) 262, 10.
[40] COM (2009) 262, 4.
[41] COM (2009) 262, 11.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.2 A Stockholmi program

„A polgárokat szolgáló es védő, nyitott és biztonságos Európa"

Az Európai Tanács 2009. december 9-10-én tartott ülésén elfogadott stratégiai jelentőségű[42] Stockholmi program[43] nagy részben az előkészítő dokumentum megállapításait tükrözi. A program a 2010-2014-es időszak elsődleges prioritásaként nevezte meg a szabadság, biztonság és jog érvényesülésén alapuló térség kialakítását. A Tanács üdvözölte a Lisszaboni szerződés által hozott változásokat, és hangsúlyozta, hogy a térség megerősítésére rendelkezésre álló minden lehetőséget ki kell használni, az uniós polgárok javára.[44] A polgárok középpontba helyezése a politikai prioritások feletti, azokat átható, transzverzális célként szerepel.[45] A program az előkészítő dokumentumhoz képest több, összesen hat politikai prioritást nevez meg, amelyek azonban lényegében fedik a korábban megjelölt területeket. A stockholmi program részletesen fejti ki a célkitűzések megvalósítását, továbbá konkrét feladatokkal bízza meg a Bizottságot az egyes témákban.

Az igazságügyi együttműködést három célkitűzés érinti: a *„polgárság és az alapvető jogok előmozdítása"*, a *„jog és a jogérvényesülés Európája"*, valamint a külső dimenzió. Az első prioritás továbbra is a hatékony alapjogi védelemre koncentrál, melyen belül kiemelt figyelmet kap a szabad mozgáshoz való jog teljes körű gyakorlásának elősegítése. A Tanács felhívja a figyelmet azokra a közigazgatási és egyéb jogi eljárásokra, melyek akadályozhatják a szabad mozgáshoz való jog gyakorlását. A második prioritás a polgári és kereskedelmi ügyekben való igazságügyi együttműködést helyezi perspektívába. A program szerint az igazságügyi együttműködés kialakításának értelme, hogy biztosítva legyen az egyéni jogok bírósági védelme az EU egész területén. Az uniós polgárok jogérvényesítésének biztosítását szolgálják ezen prioritás egyes részcéljai; a kölcsönös bizalom és a kölcsönös elismerés elveinek megvalósítása, közös minimumszabályok kialakítása a határozatok kölcsönös elismerésének érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése,[46] valamint a gazdasági tevékenység támogatása.

[42] COM (2009) 262, 30.
[43] 17024/09. tanácsi dokumentum
[44] 17024/09. tanácsi dokumentum 3.
[45] *„[...] a polgárok érdekeinek es szükségleteinek középpontba helyezése" Ibid* 3. o. *„Minden jövőbeli intézkedés középpontjába a polgárokat es azon egyéb személyeket kell helyezni, akikért az Unió felelős."* 17024/09. tanácsi dokumentum 4.
[46] Az EU érdekei elsősorban azt kívánják, hogy a polgárok minél hatékonyabban tudják saját javukra fordítani a rendelkezésükre álló eszközöket; értesüljenek adott jogi lehetőségek létezéséről. Ennek

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A Stockholmi program kiemelt célja a polgárok Európájának megteremtése,[47] az EU a polgárok mindennapi életét egyrészt az igazságszolgáltatáshoz másik tagállamban való hozzáférés biztosításával, másrészt a másik tagállamban hozott hatósági határozatok automatikus elismerésével és végrehajtásával igyekszik javítani.[48] A program több helyütt kiemeli, hogy az európai igazságügyi térség kiépítésében (polgári jogi szempontból) az egyik legfőbb lépés a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlése.[49] A határozatok automatikus végrehajtásának megvalósítása azt eredményezi majd, hogy a polgári jogi ügyek intézésében teljesen jelentőségüket vesztik a tagállami határok. Ennek megvalósításához szükség van azonban bizonyos garanciák kiépítésére: eljárásjogi intézkedésekkel (minimumszabályok, pl. a meghallgatáshoz való jog) valamint kollíziós jogi szabályok megalkotásával (pl. iratkézbesítés, a vélemények megszerzéséhez szükséges idő) szeretnék biztosítani, hogy határon átnyúló jogvitákban se sérüljön a tisztességes eljáráshoz való jog. A Tanács ezért a Bizottság feladatául tűzte ki, hogy vizsgálja meg a polgári eljárásjogra vonatkozó uniós szabályozás működését, és mérje fel, hogy milyen biztosítékokra van szükség az *exequatur* eltörlése érdekében, valamint hogy szükség van-e minimális követelmények illetve általános szabályok megállapítására. A dokumentum felhívja a figyelmet arra, hogy *„[a] végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlését egy sor biztosíték – például eljárásjogi intézkedések, illetve kollíziós szabályok – kíséri majd (pl. a meghallgatáshoz való jog, iratkézbesítés, a vélemények megszerzéséhez szükséges idő, stb.), különösen a mulasztási ítéletek tekintetében.”*[50]

érdekében a Bizottságnak stratégiát kell kidolgoznia. A Stockholmi program félidős értékelésére 2012 júniusában kerül sor.

[47] 17024/09 sz. dokumentum „A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa”, 2.

[48] A polgári jogi együttműködés megkönnyíti a polgárok mindennapi életét. (17024/09 sz. dokumentum „A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa”, 2.) Gombos rámutat, hogy *„[a] polgárok életének megkönnyítése alatt elsősorban az olyan mechanizmusok beindítását kell érteni, amelyek könnyebbé teszik […] azt, hogy az Unión belül bárhol érvényesíthessék jogaikat.*” Gombos 2011 267.

[49] A Stockholmi program ideje alatt folytatni kell az összes közbenső intézkedés (végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás) eltörlésének folyamatát, melyet egy sor biztosítéknak (eljárásjogi intézkedések, kollíziós szabályok) kell kísérnie. 17024/09 sz. dokumentum „A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa” 24.

[50] 17024/09 sz. dokumentum „A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa” 30.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.3 A stockholmi program végrehajtásáról szóló cselekvési terv

A Bizottság által 2010. április 20-án elfogadott, a stockholmi program végrehajtásáról szóló cselekvési terv[51] hangsúlyozza, hogy az igazságügyi együttműködés értelme, hogy megkönnyitse az uniós polgárok számára a szabad mozgáshoz való joggal való élést.[52] A dokumentum hitet tesz amellett, hogy az uniós szakpolitikák középpontjában az uniós polgár áll,[53] valamint, hogy az uniós polgárság többletértéket képvisel a tagállami állampolgárságon felül. A cselekvési terv hangsúlyozza, hogy az uniós polgárságnak *„kézzelfogható valósággá"* kell fejlődnie,[54] melynek megvalósításában kulcsfontosságú a polgárok mobilitásának megkönnyítése, mivel a szabad mozgáshoz való jog az uniós polgár leglényegesebb joga. Ennek megvalósítását szolgálják az igazságügyi szakpolitika célkitűzései is, melynek célja ezen alapszabadság előtt álló akadályok; az adminisztrációs terhek, egyéb *„terhes és költséges végrehajthatóvá nyilvánitási eljárások"*[55] felszámolása, a jogi aktusok elismerése előtti akadályok lebontása.[56] A Bizottság a polgárok mindennapjait úgy igyekszik megkönnyíteni, hogy elmozdítja azokat az akadályokat, amelyekkel az uniós polgárok szembetalálkoznak, amikor élnek a szabad mozgáshoz való jogukkal. Ennek következtében az igazságügyi együttműködés az a terület, amely a polgárok mindennapjaira leginkább befolyást gyakorol. Ez a terület emiatt alkalmas arra, hogy a polgárok valódi problémájára megoldást nyújtson, kézzelfogható valósággá téve számukra az EU-t. A dokumentumból az is kiviláglik, hogy a Bizottság az EU nevében elhivatottnak érzi magát arra, hogy az uniós polgárok gyámolítójaként lépjen fel.[57] Rámutat arra, hogy a *„szabadság, a biztonság és a jogérvényesülés európai térsége az a terület, ahol az európai polgárok legtöbbet várják a politikai döntéshozóktól."*[58]

---

[51] COM(2010) 171 számú, *„A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítása a polgárok szolgálatában"* elnevezésű közleménye
[52] COM (2010) 171, 4.
[53] *„… az egész folyamat legfontosabb mozgatórugói és szereplői azok az aktív, tájékozott polgárok, akikért mindez történik."* COM (2010) 171, 9.
[54] COM (2010) 171, 4.
[55] COM (2010) 171, 5.
[56] COM (2010) 171, 4.o
[57] *„Az Uniónak tehát elszántnak kell lennie arra, hogy választ adjon polgárainak elvárásaira és gondjaira."* COM (2010) 171, 3.
[58] COM (2010) 171, 2. Az eredmények tekintetében érdemes elemezni a stockholmi program félidős értékelését, melyet a Bizottság 2012-ben nyújt be. Vö. COM(2010) 171, 10.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.4 A Stockholmi Program félidős értékelése

A Tanács a 2012. december 6-7-i Bel- és Igazságügyi Tanácson mutatta be a stockholmi program félidős értékelését.[59] A programból eltelt időben a bizottság által benyújtott jogalkotási kezdeményezésekről számot adó dokumentum igazságügyi együttműködésre vonatkozó része ismét hangsúlyozza, hogy a polgárok érdekei és az őket megillető alapvető szabadságok a szakpolitika kiemelt prioritása. Külön hangsúlyozza, hogy a jogszabályoknak nemcsak a jogalkotási folyamat minden egyes szakaszában kell összhangban lenniük az Alapjogi Chartával, de azok végrehajtásának is a Charta tiszteletben tartásával kell megtörténnie.

A Tanács rámutat, hogy a polgári jogi területen benyújtott javaslatok mind a jog érvényesítésén alapuló európai térség létrehozását célozzák a határozatok kölcsönös elismerésének megvalósítása által. A dokumentumban is különös súllyal, mint a jog érvényesülésén alapuló térség egyik pillére, szerepel a Brüsszel I. rendelet, és a rendelet felülvizsgálatának legnagyobb eredménye: a végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlése.

1.4 A Polgári igazságszolgáltatás szakpolitikájának jogalapja és célja

A polgári igazságszolgáltatáson belüli együttműködés jogi kereteit az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) határozza meg. A lisszaboni szerződés több szempontból is fejlődést jelent a korábbi szabályozáshoz képest. Hatására nőtt az EU mozgástere, valamint jelentősége az igazságügy szakpolitikájának alakításában.[60] A cikk elemzésével foglalkozó szerzők legtöbbször a következő módosításokra koncentrálnak: a családi ügyek kivételével rendes jogalkotási eljárás alá tartozik a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés jogi eszközeinek meghozatala, továbbá a kibővült lista tágítja az EU cselekvési lehetőségeit.

A legfontosabb változás azonban, hogy a Lisszaboni Szerződés hatására önálló létjogosultságot kap a polgári igazságszolgáltatás szakpolitikája. A határon átnyúló vonatkozású polgári ügyekre vonatkozó uniós jogalkotást az EUMSZ függetleníti a gazdasági unió létrehozásától, megerősítve ezzel a szakpolitika önállóságát.[61] Az

[59] 15921/12 sz. tanácsi dokumentum (2012. november 13.).

[60] A Lisszaboni szerződéssel bővültek ugyanis azok a területek, melyeken rendes jogalkotási eljárás keretében járhat el az EU. vö. 81. cikk (2) a) e) g) h).

[61] A határon átnyúló jelleg tehát továbbra is feltétele a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködési tárgyú intézkedések elfogadásának: *„…az Unió továbbra sem kapott felhatalmazást a polgári eljárásjog egészének átfogó szabályozására, és egy egységes – minden tagállamra kiterjedő – polgári perrendtartás megalkotására. Nem nyert hatáskört a tagállamok bírósági szervezetrendszerének egységesítésére sem, mindezek kizárólagos tagállami hatáskörben maradtak."* Osztovits 2011 1669.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

EUMSZ 81. cikke elszakadva a gazdasági szemlélettől többé már nem kívánja meg, hogy a belső piac szükségletei igazolják az igazságügyi együttműködést.[62] Korábban az EKSZ 65. cikke megkövetelte, hogy az igazságügyi együttműködésnek *'piaci indoka legyen'*, az a belső piac érdekeihez kötve ezzel az EU mozgásterét.[63] Ez a feltétel a gazdasági unió kiépítésének lenyomata volt. Az EUMSZ 81. cikk (2) bekezdésében továbbra is szerepel ugyan a belső piacra való hivatkozás, azonban csupán példálózó jelleggel, a „*különösen*" szócskával kiemelve. Lisszabon óta más – nem piaci - érdekek is igazolhatják az igazságügyi együttműködés terén intézkedések meghozatalát. A szerzők egy része a szerződés szövegének fellazítását egyértelműen a „belső piaci kitétel" eltörléseként értelmezi,[64] míg mások arra az álláspontra helyezkednek, hogy a „különösen" szó beillesztése nem hoz változást a cikk értelmezésében.[65] Véleményem szerint az új normaszöveg lényegi változtatást takar, egyrészt a szöveg nyelvtani értelmezése is arra enged következtetni, hogy a belső piac a továbbiakban már csak indoka valamely terület szabályozásának, de nem feltétele. Másrészt a szakpolitika önállóvá válásának folyamatába csakis egy olyan nézőpontváltoztatás illik, amely a politikai integráció felé halad. A szemléletváltás eredményeként az Igazságügyi együttműködés önálló létjogosultságot kapott, és korábban háttérbe szoruló célkitűzések - vagyis az egységes igazságszolgáltatás gazdasági indokoktól független szabályozási területei, mint például az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés, a polgári jogi

[62] Király Miklós az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatával kapcsolatban hívja fel a figyelmet arra, hogy olyan ügykörökben, melyeknek csak közvetett gazdasági vonatkozási vannak, a gazdasági szempontok szigorú érvényesítésének eredménye*, „hogy a jogalkalmazó egy görbe tükrön át, vagy egy sajátos színszűrőn keresztül szemléli az életviszonyokat"*. Király 2007 266. Ez a sajátos „*színszűrő*" sokáig jelen volt a polgári igazságszolgáltatás területén is.

[63] EKSZ 65. *cikk „A több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a 67. cikknek megfelelően és a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben elfogadásra kerülő intézkedések magukban foglalják"* – kiemelés a sz. Vö. Balcarczyk 2011 4.

[64] *„…les mesures adoptées ne pouvait l'être qui si elles étaient nécessaires au bon fonctionnement du marché intérieur. Cette seconde restriction est supprimée. L'art. 81. TFUE ne la reprend qu'á titre d'exemple, comme le montre l'emploi du terme notamment, qui lui ôte tout caractère exclusif."* Priollaud és Siritzky 2008 215., *„Of course with the abolition by the Treaty of Lisbon of the requirement of a link to the proper functioning of the internal market, the EU is even freer to adopt measures which do not have a lik to legal proceedings."* Peers 2011

„Az EKSz. 65. cikke két fontos korlátot állított a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatban elfogadásra kerülő intézkedésekkel kapcsolatban: egyrészt, az ilyen közösségi jogi normák tárgyi hatálya csak a több tagállamra kiterjedő vonatkozású polgári ügyeket szabályozhatja, másrészt oedig a belső piac megfelelő működését kell szolgálnia Az EUMSz. 81. cikke már csak az első korlátozást tartalmazza…" Osztovits 2011 1669., német nyelvű irodalom!!! http://ebooks.narotama.ac.id/files/Civil%20Litigation%20in%20a%20Globalising%20World/Chapter%208%20%20Procedural%20Harmonisation%20in%20a%20European%20Context.pdf

„Az EUMSz… a korábbi korlátot, mely szerint e jogalkotás csak a belső piac működéséhez szükséges mértékben megengedett, súlytalanná teszi." Wopera 2012 28.

[65] Ld. például Piris *„The conditions remain the same: 'judicial co-operation', 'cross-border implication' and 'necessary for the proper functioning of internal market', although the latter condition has been mitigated (with the addition of the word 'particularly')"*. Piris 2010 179.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

jogérvényesítés hatékonysága, a polgárok Európájának[66] kiépítése,[67] - ezentúl kiemelt figyelemben részesülnek.

1.5 Amszterdamtól Lisszabonig: az uniós polgárság térnyerése

A Polgárok Európája gondolat nemcsak az unió alapjogi vagy politikai jogokkal kapcsolatos retorikájában van jelen, hanem az egyes szakpolitikákban is kiemelten szerepel.[68] Az igazságügyi szakpolitikáról való gondolkodásban a stockholmi program óta jelenik meg különös hangsúllyal, hogy az uniós igazságügynek nem tagállamok közötti öncélú együttműködés, hanem elsősorban a polgárok mindennapi életének megkönnyítése a célja, az uniós polgárok határon átnyúló szabad, hatékony és minél inkább egyszerű joggyakorlását szolgálja.

	politikai nyilatkozat	hivatkozás az Egységes Európai Igazságügyi térre / célkitűzés
1997	Amszterdami Szerződés	*„a szabadságon, a biztonságon, és a **jog érvényesülésén** alapuló térség”*
1999	Tamperei program	*„a szabadság, biztonság, és a **jog** térsége”*
2004	Hágai program	*„a szabadság, biztonság és **igazságosság** övezete”*
2009	Stockholmi program elfogadását előkészítő közlemény	*„a **polgárok jogérvényesítésének** európai térsége”*
2009	Stockholmi program	***„A polgárokat szolgáló** es védő, nyitott es biztonságos Európa”*

2013-as év a Polgárok Európai Éve.[69] Ennek keretében a Bizottság célul tűzte ki, hogy széles körben megismertesse az uniós polgárokkal lehetőségeiket és jogaikat. Az uniós identitás egyik leglényegesebb alkotórésze a politikai jogok gyakorlása, azonban az igazságügyi szakpolitika olyan téren érvényesül, amely az életviszonyokat közvetlenül rendezi, ezért inkább kézzel fogható, látható módon jelenik meg. Az uniós polgárok igazságügyi ismereteinek bővülése, a jogi tudatosság erősödése által az uniós szinten

[66] ld. pl. COM (2009) 262, 1.
[67] E célkitűzés 2009 óta áll az EU igazságügyi szakpolitikájának központjában. ld. COM (2009) 262, 5.
[68] Asztalos Zsófia doktori értekezésének központi témája az uniós polgárság, amelynek kiemelkedő jelentősége van a belső piac által biztositott jogok gyakorlásában. Ld. Asztalos 2009
[69] AZ Európai Parlament és a Tanács 1093/2012/EU Határozata (2012. november 21.) a polgárok európai évéről (2013), ld. bővebben: http://europa.eu/citizens-2013/hu/home

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

biztosított jogok hatékony érvényesítése lehet az uniós közösséghez való tartozás kialakításának egyik záloga. Az igazságügy az a terület, amelyen az integráció által nyújtott előnyök a polgárok számára érzékeny kérdésekben közvetlen módon jelennek meg. Ahogyan arra Asztalos Zsófia is rámutatott, az uniós polgárság *„nem üres szimbólum csupán, hanem valódi „ereje" is lehet".*[70]

2 A határozatok szabad mozgását meghatározó elvek

Az uniós polgárok érdekeit kiemelten szolgálja a határozatok szabad mozgása, az egyszerűsített végrehajtás. A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség olyan integrációs eszköz, mely messzemenően tiszteletben tartja úgy az alapvető jogokat, mint a tagállamok jogi hagyományait.[71] A térség kiépítésében alapvető elv a kölcsönös bizalom, valamint a kölcsönös elismerés elvei, legfontosabb megvalósítási eszköz pedig a tagállami rendelkezések közelítése. Célom megmutatni, hogy az egyes elvek hogyan épülnek be az igazságügyi szakpolitikába, valamint rámutatni az elvek párhuzamos érvényesítéséből fakadó nehézségekre.

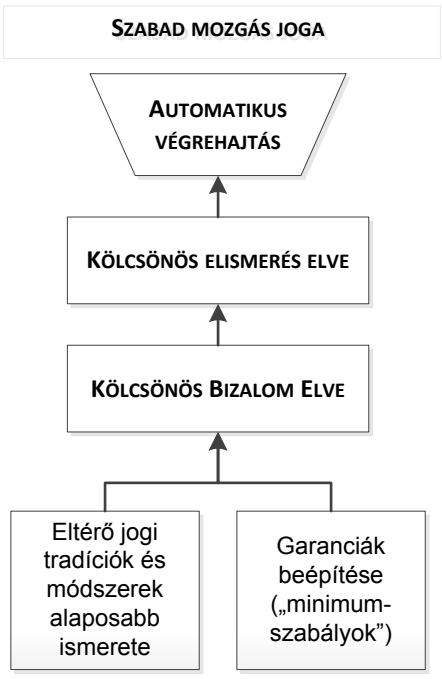

A kölcsönös bizalom és a kölcsönös elismerés elvei szorosan összefüggnek.[72] A kölcsönös bizalom az igazságügyi szakpolitika céljainak megvalósítási eszköze[73] és egyben a kölcsönös elismerés elvének alapja is.[74] A kölcsönös bizalom kialakítása szükségessé teszi az eltérő jogi tradíciók és módszerek ismeretét (annak tiszteletben tartása érdekében), valamint garanciák beépítését a rendszerbe (minimumszabályok).

A kölcsönös elismerés teszi lehetővé, hogy a tagállami határozatok más tagállamban is joghatással rendelkezzenek.[75]

[70] Asztalos 2007/2 60.
[71] Vö. EUMSz 67. § (1)
[72] COM(2004) 401, 6., 17024/09 sz. dokumentum 21.
[73] Vö. 17024/09 sz. dokumentum 5.
[74] Vö. 17024/09 sz. dokumentum 21, 25.
[75] Vö. 17024/09 sz. dokumentum 25.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.1 A tagállamok jogi hagyományainak tiszteletben tartásának elve

Az egységes igazságügyi tér kiépítésének kezdete óta fontosnak tartja az EU, hogy célkitűzéseinek megvalósulása során tiszteletben tartsa a tagállamok hagyományait és jogi rendszereit.[76] Ennek két módon igyekszik érvényt szerezni: egyrészt a jogalkotási módszer kiválasztásánál az sok esetben az egységesítés helyett a sokkal toleránsabb harmonizációt választja, [77] másrészt azon dolgozik, hogy a szakemberek minél inkább megismerjék egymás jogi hagyományit és módszereit.

A tagállamok jogi hagyományainak tiszteletben tartása szoros összefüggésben van a szubszidiaritás elvével, és azt – az Bizottság álláspontja szerint is – csakis a kölcsönös bizalom és a kölcsönös elismerés elvei biztosíthatják. A hágai program egyértelműen rámutat ezekre az összefüggésekre:

> *„Az európai igazságügyi övezet létrehozásának sem célja, sem következménye nem lehet a tagállamok jogi és igazságügyi hagyományainak a megkérdőjelezése. Ez a felfogás [...] az arányos teherviselés és a szubszidiaritás elvén nyugszik [...]. Az európai unió alapját e téren a kölcsönös elismerés elve jelenti. [...] A kölcsönös elismerés elvének az érvényesítéséhez azonban szükség van egy közös elvekre és minimális normákra épülő alapra, ami a kölcsönös bizalom erősítését szolgálja"*[78]

A szubszidiaritás elve biztosítja a tagállamok szuverenitásának és identitásának védelmét, melynek megfelelően a tagállami érdekek csak a lehető legszükségesebb mértékben rendelődnek alá az Unió érdekeinek. A tét nagy, hiszen a tagállamok jogrendszerei nem pusztán szabályozási rendszert jelentenek, de megjelenítik az adott közösség értékeit is. A Bizottság egyelőre még óvatosan közelíti meg a témát, és a tagállamok igazságszolgáltatási rendszereinek együttműködéséről beszél csupán.[79] A polgári igazságszolgáltatás terén megfogalmazott célkitűzések azonban az egyszerű együttműködésnél jóval többet kívánnak a tagállamoktól.

[76] Hágai program 10. o., 17024/09 sz. dokumentum 25.
[77] Az eltérő jogi tradíciók tiszteletben tartásához elengedhetetlen egymás jogrendszerének ismerete. A kölcsönös bizalom kialakításának érdekében a Bizottság képzéseket szervez, és transznacionális hálózatokat működtet. Vö. pl. COM(2010) 171, 4.
[78] COM(2004) 401, 10.
[79] COM (2009) 262, 10.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.2 A kölcsönös bizalom elve

A kölcsönös bizalom az elv, melyen az igazságügyi együttműködés nyugszik, mivel biztosítja a kölcsönös elismerés érvényesülését. A kölcsönös bizalom elve azt jelenti, hogy a tagállam a másik tagállam igazságszolgáltatási rendszerének működését, hatékonyságát a sajátjával egyenrangúnak fogadja el, megbízik a másik tagállam igazságszolgáltatásától származó döntésekben, bizonyítékokban, iratokban.[80] Bízik abban is, hogy a másik tagállam bíróságai eljárásuk során tiszteletben tartották az alapvető emberi jogokat. A kölcsönös bizalom nem teszi szükségessé a szabályok vagy a jogviszonyok azonosságát, csupán azoknak azonos értéken való kezelését (anyagi és eljárásjogi ekvivalencia),[81] amely lehetővé teszi, hogy a tagállamok tiszteletben tartsák a másik tagállam igazságszolgáltatása által hozott határozatot, és az elismerés, illetve végrehajtás útján biztosítsák, hogy azok joghatást váltanak ki a befogadó államban.

A kölcsönös bizalom elvének megvalósítása a tamperei program óta központi célkitűzése az igazságügyi együttműködésnek. A kölcsönös bizalomnak előfeltétele, hogy az egyes tagállamok megfelelő ismerettel rendelkezzek egymás igazságszolgáltatási rendszeréről.[82]

2.3 A kölcsönös elismerés elve

A kölcsönös elismerés elve a tamperei csúcs óta a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapja,[83] az egységes igazságügyi térség sarokköve, [84] a

[80] A kölcsönös bizalom a tagállamok közötti értékközösségre (EUSZ 2. cikke) és az alapvető jogok tiszteletére (EUSZ 6. cikk) épül. Vö. Nascimbene, Bruno: Le Traité de Lisbonne et l'espace judiciaire européen: le principe de confiance réciproque et de reconnaissance mutuelle, 6., http://proxy.siteo.com.s3.amazonaws.com/www.cna-avocats.fr/file/interventionnascimbenecongresdecome.pdf [2013.06.11]

[81] Vö. Nascimbene, Bruno: Le Traité de Lisbonne et l'espace judiciaire européen: le principe de confiance réciproque et de reconnaissance mutuelle, 9., http://proxy.siteo.com.s3.amazonaws.com/www.cna-avocats.fr/file/interventionnascimbenecongresdecome.pdf [2013.06.11]

[82] A legfontosabb tehát olyan lehetőségek felkutatása, amelyekkel az igazságszolgáltatás szereplői közötti kölcsönös bizalom megerősíthető. (COM (2009) 262, 10., COM(2004) 401, 6.). Ilyen eszköz lehet az információcsere, gyakorlati tapasztalatok cseréje, igazságügyben dolgozók csereprogramja, stb. A Bizottság COM(2009) 262 számú közleménye ezen kívül még olyan intézkedéseket lát hasznosnak, melyek az uniós jogot ismertetik meg az igazságszolgáltatás dolgozóival (bírák és ügyészek rendszeres európai jogi képzése képzési programjaik részeként), valamint az uniós jog hatékony alkalmazásának hatékonyságát, illetve ennek nyomonkövetését célozzák. (COM (2009) 262 11-12. o.) A kölcsönös bizalom megerősítésében igen fontos szerepet játszhat még az igazságszolgáltatás korszerűsítésének és minősége javítása, melyet az EU szintén támogat, illetve egyes eljárási szabályok egységesítése az EU tagállamaiban. Vö. COM(2004) 401.

[83] 17024/09. tanácsi dokumentum 21. A határozatok kölcsönös elismerésének alapelvi szintre emelése lényegében változtatja meg a szakpolitika szemléletét. Vö. Baratta 2009 6.

[84] The European Council therefore endorses the principle of mutual recognition which, in its view, should become the cornerstone of judicial co-operation in both civil and criminal matters within the Union. The

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Lisszaboni Szerződés óta pedig jogi kötelezettség.[85] A kölcsönös elismerés feltételezi a tagállamok jogi szabályozásainak funkcionális egyenlőségét.

Az elv elsőként az anyagi jog alkalmazásával kapcsolatban került előtérbe és a *Cassis de Dijon ügy* kapcsán vált közismertté.[86] A kölcsönös elismerés azt jelentette, hogy a tagállamok az áruk szabad mozgását nemzeti jogrendszereik különbözősége alapján csak bizonyos kivételes esetekben korlátozhatják.[87] Később az elvet általánosabban alkalmazták, azt jelentette, hogy az állam tartózkodik saját jogszabályainak alkalmazásától, amennyiben *„az eredeti állam – azonos tartalommal bíró jogának alkalmazása elegendő ahhoz, hogy a kívánt társadalmi védelmet biztosítsa."*[88] Az elv Tampere óta sokkal tágabb körben érvényesül. Az egységes igazságügyi tér kiépítésének kontextusában a kölcsönös elismerés elve azzal jár, hogy egy másik tagállamból érkező bírósági, vagy más hatósági határozatokat elismernek, és oly módon hajtanak végre, mintha azok a fogadó tagállam saját határozatai volnának. [89] A kölcsönös bizalom, valamint a kölcsönös elismerés elvei[90] teszik lehetővé a nemzeti döntések másik tagállamban hatást fejtsenek ki.

Az EU-ban központi jogalkotási célként jelenik meg a kölcsönös elismerés maradéktalan és teljes alkalmazása.[91] Ennek érdekében a jogalkotó igyekszik annak minden akadályát megszüntetni. Mivel a köztes eljárások a kölcsönös elismerés elvének érvényesülését akadályozzák, a Bizottság célul tűzte ki a *végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetését.*[92] A köztes intézkedések eltörlésének két lépése van: az első annak szektorális megszüntetése, (például a kis perértékű ügyek, vagy a tartással

principle should apply both to judgements and to other decisions of judicial authorities. 33. pont conclusions, „a jogérvényesülés Európájának sarokkövét" COM (2009) 262, 10.

[85] *„…mutual recognition, originally a political principle established by the Tampere European Council in 1999, but now confirmed as a legal obligation by the Treaty of Lisbon. (SeeArt 81 (1) TFEU)"* Civil cooperation, Peers 2011 629.

[86] C-120/78. sz. ügy, *Rewe-Zentral AG kontra Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (1979. február 20.)

[87] Cassis de Dijon ügyben alkalmazott ún. „kényszerítő körülmények". Ld. Horváth és Ódor 2010 230., részletesen ld. továbbá: Várnay és Papp 2010 566-571., Somssich 2006 267-268. A kölcsönös elismerés elve szabályozási technikája azt implikálta, hogy a Bizottság a továbbiakban nem törekedett a teljes jogegységesítésre, hanem célja az akadályok felszámolása lett. Ld. Kende és Szűcs 2003 280-283,

[88] Fallon és Rigaux 2005 315.

[89] EuMSZ 81. cikk (1) bekezdés *„Az Unió a határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyek tekintetében igazságügyi együttműködést alakít ki, amely a bírósági és bíróságon kívüli határozatok kölcsönös elismerésének elvén alapul. Ennek az együttműködésnek a keretében olyan intézkedések is elfogadhatók, amelyek célja a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése."* Az elv brüsszeli rezsimben való fontosságáról és értelmezéséről ld. bővebben: Pontier és Burg 2004, különösen 30-45.

[90] COM (2009) 262, 11.

[91] 17024/09 sz. dokumentum 7.

[92] Ehhez természetesen szükségessé válik az érintett területek kollíziós szabályainak előzetes összehangolása. COM (2009) 262, 11.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kapcsolatos követelések esetére), csak ezután kerülhet sor az *exequatur* általános megszüntetésére. A kölcsönös elismerés elve igazolja a másik tagállamból származó bírósági döntések elismeréséhez illetve végrehajtásához jelenleg megkívánt köztes lépések leépítésének tervét, a köztes eljárások kiiktatását.[93]

Érdemes azonban elgondolkodni azon, hogy a kölcsönös elismerés elve nem lehet elegendő indok az *exequatur* eltörléséhez.[94] Ahogy azt Fallon megállapította,[95] a kölcsönös elismerés elve nem csupán a nemzeti értékek, mint például a közrend, kárára válhat, de az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) alapvető értékeit is nagyban befolyásolja. A belső piac érdeke azt diktálja, hogy az alapszabadságok minél teljesebben megvalósuljanak, az uniós törvényhozónak azonban más szempontokat is mérlegelnie kell: a tagállamok nemzeti értékeik megóvásához fűződő érdekét, valamint az uniós polgárok számára az EJEE által biztosított jogaik tiszteletben tartásához fűződő érdeket. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az uniós jog szempontjából egy szabadság sem abszolút, legyen az bármennyire is alapvető. Következésképpen ezen elv alkalmazása semmi esetre sem vezethet az uniós jog értékektől való megfosztásához. Sőt, egyes szerzők úgy érvelnek, hogy kifejezetten a kölcsönös elismerés elve alapján kellene a másik tagállamból érkező bírósági döntések ellenőrzését fenntartani.[96] Hangsúlyozzák, hogy a bírósági döntések szabad mozgásának alapját éppen azok a garanciák képezik, melyek az elismerés illetve végrehajtás megtagadásának okai révén állnak az államok rendelkezésére. Éppen azért volt elfogadható a tagállamok számára egy más tagállamból érkező ítélet könnyített módon való befogadásának gondolata, mert rendelkezésükre állt egy eszköz, melynek segítségével lehetőségük volt megtagadni az ítélet befogadását a nemzeti jogrendbe, amennyiben az veszélyeztette alapvető értékeiket. Érthető tehát, hogy - még akkor is, ha az uniós politikai akarat arra törekszik - a tagállamok visszafogottan fogadták a formális kontroll, az *exequatur* eltörlését.

[93] Tampere – presidency conclusions point 34., http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm
[94] Ezen elv, valamint az exequatur eltörlése között semmilyen kapcsolat nincs. Nem arról van szó ugyanis, hogy a származási államban eljáró bíró döntését vonjuk kétségbe, hanem hogy számításba vesszük a határon átnyúló perek sajátosságait. Niboyet, Marie-Laure, Audition devant la Commission des affaires juridiques du Parlement européen sur la révision du règlement (CE) n° 44/2001 du 22 décembre 2000 (le 5 octobre2009).
[95] Fallon és Rigaux 2005 340.
[96] Vö. Basedow 2005 68.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.4 Az elvek gyakorlati alkalmazásából fakadó nehézségek[97]

A tamperei csúcs[98] nemcsak egy programot előirányozott a kölcsönös elismerés elvének alkalmazására, hanem felhívta a figyelmet arra, hogy azonosítani kell azokat az eljárásjogi területeket, ahol közös minimum szabályok elfogadására van szükség. Noha program nagy hangsúlyt fektetett a tagállamok alapvető jogi elveinek tiszteletben tartására, úgy tűnik, hogy lehetetlen végrehajtani az EU igazságügyi együttműködésre vonatkozó politikai programját a tagállamok jogi hagyományainak sérelme nélkül. A kölcsönös elismerés következetes és végletes megvalósítása a szakpolitika központjában álló uniós polgár egyéni jogérvényesítését is sodorja veszélybe.

Az EUMSZ 67. cikke[99] rögzíti az európai igazságügyi tér fő céljait. Ezek között kiemelt helyet foglal el az alapvető jogok védelme. Az igazságügyi szakpolitika figyelmet szentel továbbá a tagállamok jogi hagyományainak tiszteletben tartására, és törekszik a kölcsönös elismerésének elvének gyakorlatba ültetésére.[100] E három alapelv koordinációját és együttes alkalmazását azonban több tényező is nehezíti.[101] Az *exequatur* nem járhat a szubszidiaritás, az arányosság és a szolidaritás,[102] valamint az alapvető jogok védelme uniós elvének sérelmével. Sőt, e három elv párhuzamos érvényre juttatása által[103] valósulhat meg a valóban határok nélküli európai igazságügyi térség. Szinte lehetetlennek tűnik azonban megvalósítani a határozatok automatikus elismerését és végrehajtását az alapjogok, valamint a tagállamok jogi hagyományainak

[97] Vö. Kaliczka 2012/7 398.
[98] Tampere – presidency conclusions point 37.
[99] EuMSZ 67. cikk (1) *„Az Unió egy, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget alkot, amelyben tiszteletben tartják az alapvető jogokat és a tagállamok eltérő jogrendszereit és jogi hagyományait."* (4) *„Az Unió – különösen a polgári ügyekben hozott bírósági és bíróságon kívüli határozatok kölcsönös elismerésének elvével – megkönnyíti az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést."*
Az EuMSZ 67. cikkének alapja és előzménye a korábbi Európai Unióról Szóló Szerződés 29. cikke, valamint a Európai Közösségről szóló Szerződés 61. cikke.
[100] Ld. 81. cikk (1) bekezdése
[101] A nemzetközi polgári eljárások globalizációja kifejezetten sürgeti egy valódi európai igazságügyi tér megalkotását. Az a tér jelenleg csupán részleteiben valósult meg, mivel a rendelkezésre álló jogi eszközök hatóköre csak korlátozott, és az együttműködési mechanizmusok működése is hagy kívánnivalót maga után. Niboyet 2006 942-945. A létező uniós jogforrások, amelyek között a Brüsszel I. rendelet központi helyet foglal el, a nemzetközi polgári eljárásjog magját alkotják. Magnus és Mankowski 2007 11. Több szerző egyenesen egy "európai eljárásjogi kódexről" (*„code judiciaire européenne")* beszél. Kruger 2008 31. Az elmélet rámutatott, hogy a Brüsszel I. rendelet *„az európai eljárási jog alapvető forrása"* Hess, Pfeiffer és Schlosser 2007 26
[102] Vagyis tiszteletben tartani a *„tagállamok különböző rendszerét és jogi hagyományait*". COM (2004) 401, 4
[103] Ezen célok kidolgozásáról és végrehajtásáról több dokumentumban is szó esik. Ld. a Bizottság 401 sz. közleménye az Európai Tanácsnak és a Parlamentnek - A szabadság, biztonság és igazságosság övezete: a tamperei program mérlege és az új iránymutatások (Brüsszel, 2004.06.02) (401 sz. bizottsági közlemény), a Bizottság 184. sz. bizottsági közleménye az Európai Tanácsnak és a Parlamentnek - A Hágai Program: Tíz prioritás a következő öt évre (Brüsszel, 2005.10.05), valamint a Hágai Program.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

egyidejű tiszteletben tartásával.[104] Az EU-ban létrehozandó kötelezően egységes eljárásjogi garanciák az egyes tagállamok által alkalmazott – kifejezetten magas – alapjogi védelem lerontásával járhatnak. A minimum követelményeknek azonban nemcsak a tagállami jogokra lehet negatív hatása, hanem akadályt is képeznek-e a határozatok szabad mozgása előtt.[105]

Noha úgy tűnik, hogy az tagállami polgári eljárásjogok bizonyos szintű harmonizációja elengedhetetlen a valódi igazságügyi tér működéséhez, [106] az már vitatható, hogy ennek milyen jogi eszközzel kell megvalósulnia, szükség van-e a teljes harmonizációra. Az *«európai igazságügyi kultúra»*[107] kimunkálásában ugyanis nemcsak az alapvető jogoknak, hanem a nemzeti hagyományoknak is helyet kell biztosítani.[108]

3 Az automatikus végrehajtás következménye az egyéni jogérvényesítésre

3.1 Az uniós polgárok szabad mozgása az egységes igazságügyi térben

A szabad mozgáshoz való jog, melyet jelenleg az EUMSZ 21. (1) bekezdése biztosít, már a Közösségek alapításától kezdve létezett, a Maastrichti szerződés előtt azonban csupán a gazdasági célú mozgás szabadsága volt elismerve.[109] A szabad mozgás magában foglalja a másik tagállamba való belépéshez, illetve az ott tartózkodáshoz,

[104] *„Az európai igazságügyi övezet létrehozásának sem célja, sem következménye nem lehet a tagállamok jogi valamint igazságügyi hagyományainak a megkérdőjelezése."* COM (2004) 401, 2.6 pont. Vö. EuMSZ 81. cikk (2) bekezdés, különös tekintettel annak a) és f) pontjai. *„Az (1) bekezdésben foglaltak céljából az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapít meg – különösen, ha ez a belső piac megfelelő működéséhez szükséges –, biztosítandó a következőket:*
a) a bírósági és bíróságon kívüli ügyekben hozott határozatok tagállamok közötti kölcsönös elismerése és azok végrehajtása
f) a polgári eljárások zökkenőmentes lefolytatását gátló akadályok megszüntetése, szükség esetén a tagállamokban alkalmazandó polgári eljárásjogi szabályok összeegyeztethetőségének előmozdításával"

[105] A Brüsszel – Lugano rendszer. Ld. Magnus és Mankowski 2007 12. Muir Watt szerint a közrendi kifogás nem akadály, hanem a valódi „*szegletköve*" ezen igazságügyi tér létrehozásának. Muir Watt 2000/3 495. Már Mayer is megállapította, hogy *„a Brüsszeli Egyezménynek nem az célja, hogy tolerálja az eljárásjogi igazságosság sérelmét, hanem egyszerűen arra épít, hogy azt az egyes részes államok bírái tiszteletben tartják."* Mayer 1996 137.

[106] Candela Soriano és Defossez 2007 353.

[107] Az európai jogi kultúra a tagállamok különböző jogrendszereire, valamint az európai jog egységességére épül. Hágai program p. 27

[108] V. Candela Soriano és Defossez 2007 21. Marmisse szerint a szabadság, biztonság és jog terében a bírónak *„nem annyira a belső jogrend védelmezőjeként, mint inkább európai bíróként kellene eljárnia, őrködve az európai polgárok számára közös értékek felett."* Marmisse 2000 182

[109] Egy két kivételtől, mint például diákok, illetve családtagok szabad mozgásának biztosítása. Ld. Blutman 2010 561. A témáról bővebben ld. különösen: Asztalos 2009 69-73, 99.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

annak területén való letelepedéshez való jogot.[110] Míg erre korábban csupán munkavállalóként, vagy vállalkozóként voltak jogosultak a tagállami állampolgárok, 1992 óta szabad mozgáshoz való általános jog illeti meg az uniós polgárt.[111] A maastrichti szerződés két szempontból is jelentős változást hozott e jog tartalmával kapcsolatban. Egyrészt elszakította a belső piac érdekeitől, a gazdasági kívánalomtól[112] és általános és önálló, *sui generis* joggá tette, másrészt az uniós polgársághoz kötötte. A szabad mozgás jogának az uniós polgársághoz való kötése azért jelentős, mert ez a szabadságjog nem csupán egy az alapjogok közül, hanem igen komoly integrációs eszköz.[113] Az uniós polgárság önmagában is identitásteremtő eszköz: egyrészt erősíti az EU-ban élő emberek egymáshoz való tartozásának érzését, másrészt alkalmas arra, hogy köteléket alakítson ki a magánszemély és az EU, mint tagállamaitól különböző entitás között.[114] Az EU-ban ugyan igyekeznek elfedni az uniós polgárság ez utóbbi funkcióját,[115] az elemzett uniós dokumentumokból világos, hogy az Bizottság, mint az EU érdekeinek vigyázója, gondoskodással fordul az uniós polgárok felé. Az uniós polgárság identitásteremtésre azonban csupán annyiban alkalmas, amennyiben azt a hozzá kapcsolódó jogok lehetővé teszik. A szabad mozgáshoz való jog olyan alapjog,

[110] Ahogy azonban arra Asztalos Zsófia is rámutat, *„[a] szabad mozgás joga olyan jogok összességét jelenti, amelyek a nemzeti állampolgárság központi magját is alkotják."* Asztalos 2007/2 57.

[111] Ld. Horváth és Ódor 2010 230, 231. Asztalos 2007/2 58., Blutman rámutat arra, hogy az identitásteremtés egyik alapfeltétele, hogy bizonyos jogok közvetlenül az uniós jog alapján illetik meg a magánszemélyeket, melynek következtében kötődés alakul ki az egyénben az EU felé. Blutman 2010 513.

[112] Az EU a továbbiakban már nem egyszerű piaci polgárként, hanem valódi a politikai polgárként tekintett azokra, akik a szabad mozgáshoz való jogukkal éltek (*„political facet to complement the economic and social one.")* A maastrichti szerződés jelentőségéről az uniós polgárság szempontjából ld.: Ward 2009 219-220. Weiss és Wooldridge az uniós polgárságot a piaci szabadságok emberi arcának nevezik. Weiss és Wooldridge 2007 3.

[113] Blutman felhívja a figyelmet arra, hogy e jog alkalmas arra, hogy csökkentse *„az egyes tagállamokon belül kialakult társadalmak egymástól való fizikai értelemben vett elszigeteltségét…"* Ez a *„fizikai vegyülés"* igen fontos alapja annak, hogy kialakuljon egy (amennyire lehet) homogén európai társadalom. Ld. Blutman 2010 563.

[114] Blutman e két jellemzőt horizontális illetve vertikális összetartozásként nevezi meg. Blutman 514. o. *„Az uniós polgárság, mint jogok és kötelezettségek együttese, az állampolgárság megszokott felépitése a nemzetállamokban".* Várnay és Papp 2010 277. Várnay és Papp ugyanott arra is felhívják a figyelmet, hogy vannak olyan kötelezettségek, mint például a közteherviselés, honvédelmi kötelezettség, melyek szorosan kapcsolódnak az állampolgársághoz, melyeknek a párját azonban az uniós jogban nem találjuk meg. Weiss és Wooldridge szerint az uniós polgárság egyik funkciója a tartozásérzésének kialakítása az egyénekben: *„nurturing the feelings of belonging."* Weiss és Wooldridge 2007 4. Az EU és polgár közötti kötődés lehetséges alapjairól ld. Šejvl 2008/2 különösen 50., és 53.

[115] Az EUMSz-ben, és korábban is, kifejezetten hangsúlyos szerepet kapott az uniós polgárság és az állampolgárság közötti viszony. A Szerződés kifejezetten hangsúlyozza, hogy az uniós polgárság nem helyettesíti az állampolgárságot. Azonban, ahogyan arra Asztalos Zsófia is rámutat, az EUB a Grzelczyk ügyben erősítette meg, hogy az uniós polgárság elsődleges célja, hogy a tagállami állampolgárok alapvető jogi helyzetét meghatározza. Ld. Asztalos 2007/2 60. Vö. Vörös 2012 80.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

amely alkalmas arra, hogy az uniós polgár identitásának alapvető, meghatározó részévé váljon.[116]

Az Bizottság célja, hogy az uniós polgár alapjogait konkrét és gyakorlatias formába öntse.[117] Ennek következtében a szabad mozgás teljes körű gyakorlásának előmozdítása az európai igazságügyi tér célkitűzései között is kiemelt szerepet kap. A szabad mozgás gyakorlásának segítése megjelenik a stockholmi programban, mint az első prioritáson belüli részcél.[118] A program hangsúlyozza, hogy fel kell számolni a mindennapi életben e jogot korlátozó akadályokat. Rámutat arra, hogy elsősorban a közigazgatási és jogi eljárások könnyítésével, az azokban való segítségnyújtással lehet e jog gyakorlását elősegíteni. A program hangsúlyozza, ahhoz, hogy a személyeknek valóban szabadságukban álljon egyik tagállamból a másikba mozogni, szükséges, hogy ne érjék őket hátrányok, hogy az EU létezése segítséget jelentsen egy másik államban fellépő adminisztratív, és egyéb nehézségek leküzdésére.

Az egységes igazságügyi tér a határon átnyúló jogviták rendezése és a jogérvényesítés megkönnyítésével segíti a polgárok mindennapi életét. Elsődleges cél, hogy az EU létezése jogegyenlőséget jelentsen polgárai számára, hogy ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a polgárok azért, mert éltek a szabad mozgás jogával.[119] A cselekvési tervek, illetve programok központjában a határozatok kölcsönös elismerése és végrehajtása áll, mint következő lépés a valódi Európai Igazságügyi Tér létrehozásában. Az integráció érdekében egy olyan polgárközpontú Európát kell felépíteni,[120] melyben adminisztratív jellegű akadályok nem gátolják a szabad mozgás jogát. Ennek érdekében a Bizottság előirányozta az *exequatur* eljárás eltörlését.[121] Mindez egy államihoz hasonló

[116] Vö. Blutman 2010 514. Az uniós polgárság alapeleme a Maastrichti szerződés óta a szabad mozgás joga. Vö. Horváth és Ódor 2010 100. Vö. továbbá Vö. Asztalos 2009, különöen: *„A szabad mozgás joga tehát olyan jogok összességét jelenti, amelyek a nemzeti állampolgárság központi magját is alkotják. E jogok közösségiesítése tehát mindenféleképpen kiemelkedő jelentőséggel bír."* Asztalos 2009 75.

[117] COM (2009) 262, 7.

[118] 17024/09. tanácsi dokumentum 13.

[119] Az uniós polgárság csak akkor tudja a tagállami állampolgárok alapvető jogi helyzetét meghatározni, és biztosítani az egyenlő elbánás elvét, amennyiben egy tagállam elismeri az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogának következményét, a tartózkodási jogát. Ennek következtében pedig ez az *„…egységes állampolgárság automatikusan és szükségszerűen valamennyi, állampolgárságon alapuló megkülönböztetés megszűnéséhez vezet, legalábbis a szerződés hatálya alá tartozó területeken."* Asztalos, Az uniós polgárok diszkrimináció tilalmához való joga 2007/2 60., 66.

[120] Az EU legitimációs törekvései hívták életre az *„uniós polgár"* fogalmát. Vö. Somssich 2011 59. A demokratikus legitimáció gyakorlati megvalósításának olvasata*: „közelebb vinni a polgárokat az unióhoz, közelebb* vinni *az Uniót a polgárokhoz"*. Horváth és Ódor 2010 100.

[121] Király felhívja a figyelmet arra, hogy a kölcsönös elismerés elve sajátos helyzetet idézett elő az EU-ban. *„A külföldi […] ítéletet fogadó állam tudomásul veszi a származási ország értékítéletét, jogi szabályozását és annak alkalmazását, jórészt tekintet nélkül a fogadó társadalom megfontolásaira. […] az elv tulajdonképpen alkotmányjogi szempontból is sajátos, hiszen lényegében olyan normák*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

gondoskodás kialakítása irányába mutat, amely alkalmas arra, hogy köteléket alakítson ki az EU és polgárai között. [122]

Az EU érdekében a valódi politikai unió létrehozása áll, ezért a Bizottság közös uniós identitás kialakításán igyekszik.[123] Ennek az uniós identitásnak lehetne hordozója az uniós polgárság jogintézménye. Tartalmának ezért olyannak kell lennie, mely alkalmas az identitásteremtésre. Az EU-ban át kell hidalni azt a nehézséget, hogy a polgárok sokszor erősebben kötődnek szűkebb közösségeikhez, mint az EU-hoz. [124] Ebben segíthet a több-szintű polgárság és kötődés kialakítása.[125] Nyilvánvaló, hogy az EU-nak egy olyan többletet kell kínálnia, amely élesen elkülöníti az uniós polgárságot a tagállami identitástól. Ez a többlettartalom jelenik meg a szabad mozgáshoz való jogban, mely jelenleg az egyetlen olyan jogosultság, amely jellegzetesen az uniós polgár joga, és amely alkalmas az identitásteremtésre.[126]

Az egységes igazságügyi tér biztosítja az uniós polgárok szabad mozgáshoz való jogát, melyhez hozzátartozik nemcsak a fizikai akadályok felszámolása, hanem annak biztosítása is, hogy az uniós polgárok megkülönböztetés nélkül élhessenek jogaikkal bármely tagállamban. Ehhez szorosan kapcsolódik, hogy az uniós polgárok megkapjanak minden olyan könnyítést, valamint részesüljenek mindazon jogokból, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a szabad mozgás valóban ne járjon hátrányokkal.

érvényesülésének támogatását jelenti egy államban, amelyeknek megalkotója – egy másik tagállam törvényhozója – egyáltalán nem tartozik felelősséggel az ott élőknek." Király 2007 266.

[122] A Bizottság hangsúlyozza, hogy az uniós polgárok számíthatnak rá, sőt, joguk van az EU fellépését követelni. *„Az európai polgároknak immár joguk van arra, hogy hatékony és felelős európai fellépést várjanak el az őket közvetlenül érintő területeken"* COM (2009) 262, 1.

[123] A kulturális, gazdasági szemponttól felszabadított identitás kialakulása az egységes Európa egyik alapfeltétele. Weiss és Wooldridge 2007 4. Jean Monnet-t ismert kijelentését *(„No one falls in love with a common market."*) idézi Šejv is. Šejvl 2008/2 53.

[124] *„Although citizens of the European Union Member States enjoy the right to live and work anywhere within the EU, it is a well-known fact that internal migration has not been very significant, despite variations in living standards. It would appear, therefore, that only severe economic or political disadvantages can overcome the bounds of kinship, language, domestic investment and cultural familiarity."* Weiss-Wooldridge 2.o.

[125] A nemzetállamhoz, közösséghez való kötődés erősebb intenzitásából adódó problémák megoldása lehet, ha az emberek több, egyre nagyobb közösséghez tartozónak – család, lakóhely, ország, régió, Európa - érzik magukat, melyben az EU is megjelenik. Erre a lehetőségre többen is felhívják a figyelmet*: „multiple citizenship"* Ward 2009 234., *„multi-level citizenship"* Šejvl 2008/2 49., *„multi-faceted citizenship"* Ilonszki 2009, 260.

[126] Šejvl szerint az identitás alapja a másoktól való éles elkülönülés - közös külső fellépés, valamint a társadalmi szolidaritás lehetne az EU-ban. Šejvl 2008/2 53-56.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

3.2 A védekezéshez való jog határon átnyúló perekben

Az egységes európai igazságügyi térnek olyan területté kell válnia, ahol minden ember élvezheti az Alapjogi Chartában foglalt alapjogok tiszteletben tartásának előnyeit.[127] A Charta 47. cikke fejti ki az igazságszolgáltatásra vonatkozó alapjogokat, melyek között kiemelt szerepet kap a tisztességes tárgyaláshoz való jog is.[128] Korábbi Alkotmányunk,[129] és Magyarország Alaptörvénye is tartalmaz a tisztességes eljáráshoz való jogra vonatkozó szabályokat. Az Alaptörvény a XXVIII. cikk (1) bekezdése a bíróságok, XXIV. cikk (1) pedig a többi hatóság eljárására emeli követelménnyé a tisztességes eljárást.

Ahogyan a felperesnek igénye van a hatékony jogvédelemre, úgy az alperesnek elemi szükséglete, hogy védekezhessen.[130] A védekezéshez való jogot a magyar eljárásjog elsősorban a perbeli esélyegyenlőség részének tekinti, [131] de az elv szoros összefüggésben áll a felek autonómiáját megjelenítő rendelkezési elvvel[132] is. Ezen jog hivatott biztosítani, hogy az alperes tudomással bírjon az ellene folyó eljárásról, felkészülhessen a védekezésre, megjelenhessen a tárgyaláson és előadhassa érveit. A védekezéshez való jog olyan részjogosultságokat fog össze, mint az eljárást megindító irat megfelelő kézbesítéséhez, a szabályszerű idézéshez, valamint a meghallgatáshoz való jogok,[133] továbbá a nyilatkozattételhez és az iratmegismeréshez való jogok.

A védekezéshez való jog határon átnyúló perben egyrészt közvetlenül is érvényesül, amennyiben az eljáró bíróság figyel a saját alkotmánya szerinti alapjog tiszteletben tartására, érvényesíti saját polgári eljárásjoga szerinti kontradiktórius elvet. De megvalósul indirekt módon is, ugyanis az elismerés, illetve végrehajtás tagállamának bírósága figyel arra, hogy a határozat, melyet jogrendjébe beenged, olyan eljárás során született, melyben a tisztességes eljáráshoz való jogot tiszteletben tartották.

---

[127] COM(2010) 171 , 2. *„Az európai integráció alapját a közös értékek, az alapvető emberi jogok, a jogállamiság és a demokratikus intézmények adják."* COM(2004) 401, 8.

[128] „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja." Alapjogi Charta 47. cikk 2. fordulat

[129] Alk. 57. § (1) bíróság előtti egyenlőség és tisztességes eljáráshoz való jog

[130] Ld. Harsági 2009/4 55.

[131] A kétoldali meghallgatás / kontradiktórius elv alapján *„a bíróság nem döntheti el a jogvitát anélkül, hogy a peres feleket meg ne hallgatta volna"* Kengyel 2012, 78.

[132] *„[E]gy polgári peres eljárásban a kezdeményezés joga a feleket illeti meg, és a bíró csak kivételes esetekben, olyankor járhat el hivatalból, amikor beavatkozását a közérdek követeli meg. Ez az elv a tagállamok nagy része által osztott, az állam és a magánszemély közötti viszonyra vonatkozó felfogást fejezi ki, védi a védekezéshez való jogot, és biztosítja az eljárás megfelelő lefolytatását"* C-430/93. és C-431/93. sz. egyesített ügyek, *Jeroen van Schijndel és Johannes Nicolaas Cornelis van Veen kontra Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, 21. pont*

[133] Harsági 2009/4 55.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

3.3 Az automatikus végrehajtás hatása a védekezéshez való jog érvényesíthetőségére

Az automatikus végrehajtás bevezetésével két alapvető jog kerül konfliktusba: szabad mozgáshoz való uniós alapjog és a védekezéshez való alapvető emberi jog. Az Európai Unió Bírósága (EUB) – noha már számos esetben megnyilatkozott az emberi jogok és az uniós alapszabadságok egymáshoz való viszonyáról – még nem alakított ki általános szabályt arra az esetre, ha egy alapvető emberi jog ütközne egy uniós alapjoggal.[134] Kramberger Škerl rámutat, hogy a határozatok szabad áramlásához fűződő uniós érdek (amely a személyek szabad mozgásának alapját biztosítja) az uniós közrend része, csakúgy, mint a tisztességes eljáráshoz való jog.[135] Az uniós jogalkotó is amellett tett hitet, hogy az EU-nak *„[e]llen kell állnia a biztonság, a jogérvényesülés, és az alapvető jogok különválasztására irányuló tendenciáknak.”* [136]

Véleményem szerint nem szükséges értékválasztással az egyik jogot a másik fölé helyezni, hanem lehetséges úgy egyensúlyozni, hogy mindkét jogból fakadó követelményeknek eleget tegyen az uniós jogalkotó. Ezt felismerve a Bizottság a Brüsszel I. rendelet olyan reformját javasolta, amelyben külön kezelte az *exequatur*t és az eljárásjogi közrendet. Igaz, hogy az *exequatur* eljárásban érvényesült a védekezéshez való jog, de csakis annak második, kontradiktórius szakaszában, az eljárásjogi közrenden keresztül. Az *exequatur* formai szakasza, amelyet végül a1215/2012 rendelet eltörölt, egy formális lépés, melynek nincs jelentősége a védekezéshez való jog érvényesülése szempontjából. Az eljárásjogi közrend, a védekezéshez való jog hordozója pedig továbbra is érvényesül.

[134] Kramberger Škerl 2011/3 479.
[135] Kramberger Škerl 2011/3 480.
[136] COM(2010) 171, 3.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

III. FEJEZET

A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ESZKÖZE: AZ ELISMERÉSI KÖZREND

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

III. A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ESZKÖZE: AZ ELISMERÉSI KÖZREND

A dolgozatban elsőként a határozatok szabad mozgásának lényegi akadályát, az eljárásjogi közrendet vizsgálom meg. Feltárom érvényesülésének területét és terjedelmét, működési elveit, és tartalmát. Célom, hogy bizonyítsam, a védekezéshez való jog fő tartalma a határozatok végrehajtása során érvényesíthető közrendi kifogásnak. Olyan alapjog, melynek tiszteletben tartása az EJEE-ből fakadóan is kiemelkedően fontos. Különösen hangsúlyosan tárgyalom ezért a közrend eljárásjogi tartalmának határon átnyúló végrehajtási eljárásban való érvényre juttatását, az abból fakadó nehézségeket.

1 A Brüsszel I. rendelet szabályozása

„*A Brüsszeli I. rendelet az Európai Unión belüli polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés mátrixa*."[137] Ez az alaprendelet egy olyan rendszert épít fel, melyben főszabályként a határozatok szabad mozgását igyekszik megvalósítani, a tagállamok közötti kölcsönös bizalomra építve, és csak kivételes módon engedi meg, hogy egy más tagállamból származó határozat ne fejtse ki teljesen hatását az EU-ban.

1.1 A végrehajthatóvá nyilvánítás megtagadásának módja

A 34. cikk tartalmazza azokat a visszautasítási okokat, amelyek megteremtik a lehetőséget a határozat elismerése vagy végrehajtása kifogásolására, gyakorlati akadályt képezve így a határozatok szabad mozgása előtt. A közrend szerkezetileg az elismerés, illetve a végrehajtás megtagadási okai között helyezkedik el, a rendeletben az elismerési és nem a klasszikus kollíziós közrend található meg.

1.1.1 A szinte automatikus végrehajtás elve

A Brüsszel I. rendelet 38. cikke rendelkezik a határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása utáni végrehajtásáról. A rendelet szövege kifejezetten is tartalmazza a szinte automatikus végrehajtás elvét, amely elsősorban a rendelet és korábbi nemzetközi végrehajtási rendszerek, illetve az előd Brüsszeli Egyezmény viszonyában válik értelmezhetővé. A Brüsszel I. rendelet (17) preambulumbekezdése hatékony és gyors eljárásról beszél, a Brüsszel I. rendelet által előírt *exequatur* valóban a korábbi

[137] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 3.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nemzetközi végrehajtási eljárásokhoz képest egyszerűbb, és gyorsabb. A (17) preambulumbekezdés szerint a végrehajthatóvá nyilvánításnak „*gyakorlatilag automatikusan*" kell megtörténnie, mellyel a rendelet arra utal, hogy a bíróság csupán formai kontrollt folytat le, és nem kap lehetőséget a visszautasítási okok hivatalból való vizsgálatára.[138] A külföldi határozatok szinte automatikus végrehajtásának egyrészt tehát egy formai lépés, a végrehajtó állam bíróságainak kontrollja állja útját, másrészt pedig a rendeletben meghatározott szempontok vizsgálata, amelyet a bíróság a fél erre irányuló kérelmére végez el. A rendelet 45. cikk (1) bekezdése alapján végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás esetén az adós az elismerés megtagadási okaira (34. és 35. cikkek) hivatkozhat a végrehajthatóvá nyilvánítás ellen.[139]

1.1.2 A megtagadási okok

A 34. cikk 1. pontja a közrendi kifogást nevesíti, a 34. cikk 2. pontja a tárgyalást elmulasztó alperest védi a kézbesítés esetleges hibái ellen annak érdekében, hogy az alperesnek lehetősége legyen a védelmét megfelelően előkészíteni. A 34. cikk (3) és (4) bekezdései azt próbálják elkerülni, hogy összeegyeztethetetlen ítéletek szülessenek. A 35. cikk célja, hogy biztosítsa egyes kiemelten fontos joghatósági szabályok tiszteletben tartását. A cikk egyben kivételt képez az indirekt joghatósági kontroll tilalmának főszabálya alól.[140] A rendelet egyes érzékeny területek joghatósági szabályait védelmezi, mint amilyen a biztosítási ügyek (3. szakasz), és fogyasztói szerződések (4. szakasz) [141] joghatósági szabályai, illetve a kizárólagos joghatósági szabályok (6. szakasz), valamint a 72. cikk szerinti joghatóság (a rendelet visszautal a Brüsszeli Egyezményre).[142]

A szakirodalomban felmerült a kérdés, hogy a 34. és 35. cikkben felsorolt szempontok inkább feltételei vagy akadályai-e az elismerésnek és a végrehajtásnak.[143] A kérdés

[138] *„Ugyancsak a kölcsönös bizalom elve alapján az egyik tagállamban hozott határozat más tagállamban történő végrehajtására szolgáló eljárásnak hatékonynak és gyorsnak kell lennie. E célból a határozat végrehajthatóságát megállapító nyilatkozatot a rendelkezésre bocsátott iratok tisztán formai ellenőrzését követően gyakorlatilag automatikusan ki kell bocsátani anélkül, hogy a bíróság lehetőséget kapna arra, hogy hivatalból a végrehajtást e rendelet alapján kizáró okra hivatkozzon."*

[139] *„Az a bíróság, amelynél a 43. vagy 44. cikk alapján jogorvoslatot nyújtottak be, kizárólag a 34. és 35. cikkben meghatározott okok egyike alapján utasíthatja el vagy vonhatja vissza a végrehajthatóságot megállapító határozatot."*

[140] Ld. Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 573

[141] Az egyedi munkaszerződések joghatósági szabályait különös módon a rendelkezés nem védi.

[142] A rendelet derogációt alkalmaz arra az esetre, amennyiben „a fogadó államban korábban nemzetközi szerződést kötöttek egy harmadik államban, és e nemzetközi szerződés értelmében nem lehet elismerni bírói döntést exorbitáns joghatósági ok esetén." Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 573.

[143] Francq 2007 558. és Gaudemet-Tallon 2002 305.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megválaszolása előtt érdemes elidőzni a bíróság hatáskörén; míg a Brüsszeli Egyezmény alapján a bíróság hivatalból vizsgálta, hogy a külföldi határozat megfelel-e az Egyezmény megfelelő cikkeiben (27. és 28. cikkek) felsorolt szempontoknak, addig a rendelet hatálya alatt először már csak formai ellenőrzést folytathat le, amelynek nem része a 34. és 35. cikkek vizsgálata. A megtagadási okok vizsgálatára csak az adós kérelmére, és annak keretei között kerülhet sor. Következésképpen a 34. és 35. cikkekben felsorolt szempontok nem lehetnek feltételei a végrehajthatóság kimondásának, azok a szinte automatikus végrehajtás megtagadásának lehetséges okai.

1.1.3 A 34. cikk értelmezése

A rendelet központi célja a határozatok szabad mozgásának lehető legteljesebb biztosítása az automatikus elismerés, és a szinte automatikus végrehajtás által, amely előtt a cikkben felsorolt okok akadályt képeznek. A 34. cikket ebből kifolyólag szűkítően kell értelmezni. Az EUB a *Solo Kleinmotoren döntés*[144] 20. pontjában mondta ki, hogy a Brüsszeli Egyezmény 27. cikke *„akadályt jelent az egyezmény egyik alapvető céljának megvalósítása előtt, hiszen az egyezmény a lehető legnagyobb mértékben könnyíteni kívánja a határozatok szabad áramlását azzal, hogy egy egyszerű és gyors exequatur eljárást ír elő. Ebből kifolyólag e kivételt szűkítően kell értelmezni."*[145] A szűkítő értelmezés elvét az EUB a *Krombach,*[146] *Renault,*[147] *és Apostolides*[148] *ügyekben* is megerősítette. A Bizottság azt is világossá tette,[149] hogy a határozatok végrehajtása megtagadásának okai korlátozottak, és azokat a rendelet 34. és 35. cikke teljes körűen tartalmazza. A rendelet kommentárja is megerősíti, hogy a felsorolás taxatív.[150] Ebből az következik, hogy a bíróság más szempontokat nem tehet vizsgálatának tárgyává,

[144] C-414/92 sz. döntés, *Solo Kleinmotoren GmbH v. Emilio Boch* (1994. június 2.)
[145] *„Darüber hinaus stellt Artikel 27 ein Hindernis für die Verwirklichung eines der grundlegenden Ziele des Übereinkommens dar, nämlich durch ein einfaches und schnelles Vollstreckungsverfahren soweit wie möglich die Freizügigkeit der Urteile herzustellen. Diese Ausnahmebestimmung ist somit eng auszulegen (...)" Solo Kleinmotoren 20. pont.* (Az eljárás nyelve: német) A szűkítő értelmezésnek az ügyben az lett a következménye, hogy nem lehetett bírói határozatnak tekinteni a bíróság által jóváhagyott egyezséget.
[146] Vö. C-7/98 sz., *Dieter Krombach kontra André Bamberski* (2000. március 28.) ügy, 21.
[147] C-38/98 sz. ügy, *Régie nationale des usines Renault SA kontra Maxicar SpA et Orazio Formento* (2000. május 11.) ügy 26.
[148] C-420/07 sz., *Meletis Apostolides kontra David Charles Orams és Lida Elisabeth Orams* (2009. április 28.) ügy 55.
[149] A Bizottság a Brüsszel I. rendeletre vonatkozó javaslatában a visszautasítási okokat tartalmazó 41 cikkel kapcsolatban írta: *„This Article determines the sole grounds on which a court seised of an appeal may refuse or revoke a declaration of enforceability."* Ld. COM(1999) 348 final, 22. Erre a Bizottsági álláspontra hivatkozik Francq is. Francq 2007 558.
[150] Ld. még *Solo Kleinmotoren,* C- 139/10 sz. ügy, *Prism Investments kontra van der Meer* (2011. október 13.) 32, 33., továbbá C-619/10 sz. ügy, *Trade Agency Ltd. kontra Seramico Investments* (2012. szeptember 6.) ügy 31.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ugyanakkor az elv természetesen nem érinti a külföldi határozat rendelet szerinti formai vizsgálatát, amelyre a rendelet is lehetőséget ad (53. cikk). [151]

A 34. cikk szövege világossá teszi továbbá, hogy a visszautasítási okok kötelező jellegűek, vagyis a bíróság nem tekinthet el valamely szempont sérelmétől.[152] Ezzel összefüggésben Francq két problémára mutat rá. A nemzeti jog alapján rendelkezésre álló eljárások Brüsszel I. rendelet hatálya alatti alkalmazásával kapcsolatban Francq egyértelműen arra az álláspontra helyezkedik, hogy amennyiben a rendelet alkalmazandó, úgy a nemzeti jog alkalmazása kizárt.[153] E megállapítást azonban oly módon lehet cizellálni, hogy csak a külföldi határozat nemzeti jog szerinti végrehajthatóvá nyilvánításának egyéb esetei kizártak. A rendelet ugyanis a nem szabályozott kérdésekben teret enged a nemzeti jognak.[154] A másik felvetett kérdéssel, a bíróság hatáskörének terjedelmével kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy míg az első, egyoldalú szakaszban a megtagadási okok vizsgálata kizárt, addig a kontradiktórius szakaszban nem világos, hogy a bíróságnak milyen lehetőségei vannak. A kommentár arra az álláspontra helyezkedik, hogy a bíróság hivatalból vizsgálhatja a megtagadási okokat, és csupán az a kérdés, hogy erre köteles-e.[155] Francq Kropholler-re hivatkozva megemlíti, hogy vannak olyan vélemények is, amelyek a rendelet egyértelmű szabályának hiányát úgy értelmezik, hogy ennek a kérdésnek az eldöntése a nemzeti perjogra tartozik, vagyis a tagállami polgári eljárásjog „felmentheti" a bírót ezen kötelezettsége alól. A francia *Cour de Cassation* például a határozatok szabad mozgása elve alapján határozott úgy, hogy a bíró nem vehet figyelembe hivatalból a megtagadási okokat.[156] Ugyanakkor Francq a szakirodalomban széles körben elterjedt nézetként idézi, hogy a bíróság köteles hivatalból vizsgálni az eljárásjogi közrend esetleges sérelmét.[157] Érdemes rámutatni, hogy a kérdés megválaszolása során a perjog alapelvei, közelebbről a kérelemhez kötöttség elve is segítségül hívható, amely alapján a bíróság nem terjeszkedhet túl a felek kérelmén. Ezen elv is azt erősíti meg, hogy a polgári

[151] A bíróságok az egyoldaló szakaszban lényegében ezt a formai vizsgálatot folytatják le. Ld. 2.4.1.4.1., A döntés során vizsgált elemek c. fejezet.
[152] Francq 2007 560.
[153] *„Once the regulation applies, its provisions command entirely the recognition or enforcement process, be the result positive or negative: the application of domestic law is therefore excluded."* Francq 2007 560.
[154] A tagállami jog ennek keretében lehetőséget ad arra, hogy az első fokú eljárás hiányosságait orvosolja a másodfokon eljáró bíróság.
[155] *„Indeed the least that can be derived from the wording of Art. 34. is that the judge, when he is not prevented to do so by Art. 41. (unilaterális szakasz – megj. tőlem), may on its own motion take grounds of refusal into consideration. Whether he must do so remains uncertain."* Francq 2007 561.
[156] vö. Francq 2007 561
[157] Francq 2007 562.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

perben a felek az ügy urai, a polgári per alapelveivel összhangban áll tehát, hogy a bíróság hivatalból még a kontradiktórius szakban sem vizsgálhatja felül a fel nem hozott megtagadási okokat.

A 34. cikk értelmezését meghatározó elvek az elismerési közrend értelmezésének kereteit adják.

1.2 A közrend az Európai Unió jogában

Egy állam nemzetközi közrendje azokat az alapelveket és értékeket foglalja magában, melyeket nemzetközi elemmel bíró jogviszonyok elbírálása esetén is köteles az adott állam bírája érvényre juttatni és tiszteletben tartani. A nemzetközi magánjogi közrend működése lehetővé teszi az egyébként alkalmazandó külföldi jog figyelmen kívül hagyását (kollíziós közrend), illetve megakadályozza egy másik államból érkező ítélet elismerését vagy végrehajtását (elismerési közrend). A nemzetközi magánjogban megjelenő nemzetközi közrend sokáig kizárólag nemzeti jellegű volt, a védeni kívánt értékek adott államhoz, jogrendszerhez kötődése okán.

A közrend jogintézményét elsőként „feltaláló" francia jogot alapvetően a territorialitás és a nemzeti szemlélet jellemezte. Ennek ellenére már a közrendre vonatkozó korai elméletekben megjelent egy valódi nemzetközi közrend (*ordre public véritablement international*) fogalma, a francia jogirodalom egyes képviselői elfogadták ugyanis egy olyan „második" nemzetközi közrend létezését, mely minden országban közös. Úgy fogták fel a valódi nemzetközi közrendet, mint azon közrendi szabályok, törvények, és jogi elvek összességét, amely minden országban azonos. Az elképzelés a Savigny által megálmodott (európai) közösséget idézi, ahol a közös gyökerekre tekintettel létezhet egy ilyen jogközösség.[158] A magyar jogirodalomban Szászy ehhez hasonlóan elkülöníti a külföldi jog kizárásának azon esetét, amikor azt a népek között elfogadott szabály miatt (*propter normam inter gentes praeceptam*) nem alkalmazzák.[159] Hozzáteszi Szászy, hogy a közrend alkalmazására ilyen hivatkozással csak akkor van lehetősége a hazai bíróságnak, ha a kérdéses szabály már a belső jogrend részévé vált, illetve, hogy a nemzetközi bíróságok előtti ügyekben csak erre a típusú közrendi klauzulára lehet hivatkozni.[160]

[158] Nem a közrend Savigny-féle felfogására, hanem az európai jogközösség Savigny általi előrevetítésére gondol a szerző. Savigny 1840
[159] Szászy 1938 109.
[160] Szászy 1938 109.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A kollíziós közrend nemzetközi megjelenését vizionáló ezen korai elméletek egy elképzelt nemzetközi közrend lehetséges tartalmát írják le, az unióban formálódó közrend pedig sok ponton hasonlóságokat mutat ezekkel a korai elképzelésekkel. Az EU-ban érvényesülő közrend tartalmának lényeges elemeit valóban egyrészt nemzeti eredetű, másrészt a tagállamok között elfogadott szabályok alkotják. Az EU-ban érvényesülő közrend tehát ennek a valódi nemzetközi közrendnek egy regionális megvalósulásaként is felfogható. Az uniós jog működése a jogközösség Savigny-féle ideáját látszik megközelíteni, ahol az uniós közrend nemcsak a tagállami jogokból merít, de egyre inkább táplálkozik a saját jogalkotásából,[161] illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) joggyakorlata által progresszíven fejlődő európai közrendből.[162] Így megjelent egy *sui generis* uniós közrend is, mely az uniós jog alapelveit és az uniós jogrendet meghatározó értékeit tartalmazza. Az EUB a Renault ítéletben egyértelművé tette, hogy az EU közrendi normái a tagállamok közrendi klauzulája által (annak segítségével) érvényesülhetnek. A határon átnyúló polgári viszonyokban megjelenő uniós közrend, noha védelmének eszközében egyelőre még nem különíthető el a tagállami közrendtől, önálló tartalommal bír. Az uniós közrend olyan elveket és értékeket hordoz, melyek az EU tagállamainak jogrendjeiben közösek, és ezen felül még olyanokat is, akárcsak a tagállami közrendek, amelyek általában megtalálhatóak azon államok jogaiban, amelyek hasonló jogi és társadalmi hagyományokkal rendelkeznek, mint az EU és tagállamai. Ezek az elvek és értékek egyben az európai közrendnek is részei.[163]

1.2.1 A Brüsszel I. rendelet szerinti közrendi kifogás

A Brüsszel I. rendelet szerinti elismerési közrend nemcsak tartalmában, hanem működésében is merít a kollíziós közrendből. A kollíziós közrend tulajdonságaiként

[161] Az Európai Unió több jogszabályában kifejezésre jut Lásd például EKSZ 36, 48, 56, 73d, A magyar jogirodalomban részletesen elemzi a közösségi közrend jelenségét Király Miklós. Király 1998 , 201-219 Továbbá részletesen Raffai 2008 .

[162] Vö. Francq 2007 565.

[163] Az európai közrendet legmarkánsabban az Emberi Jogok Európai Egyezménye által kialakított jogrend határozza meg. Az EJEB maga elismerte a Bosphorus döntésben (Bosphorus Hava Yollari v Ireland 2005. június 30.), hogy az EJEE az „európai közrend védelmének alkotmányos eszköze" Az európai közrend a nemzeti bírák döntésein, az EUB, valamint az EJEB joggyakorlata által érvényesül. Az uniós közrend fogalmát ezen uniós alapjogok (EJEE, Alapjogi Charta) nyilvánvaló sérelme jelenthetné, ezekből az alapelvekből emelkedhetne ki egy közös európai eljárásjogi rendszer. Kormos arra is felhívja a figyelmet arra, hogy a közös, uniós közrend kiemelkedésére még szemlátomást várni kell. Ld. különösen Kormos 2010/3 83.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ismert elvek ugyanis a Brüsszel I. rendeletben található elismerési közrend értelmezési elveivé váltak.

kollíziós közrend (nemzetközi magánjog)	**elismerési közrend (Brüsszel I. rendelet)**
kifogás	kifogás
kivétel (egyébként alkalmazandó jog)	kivétel (kölcsönös elismerés elve)
kirívó sérelem	nyilvánvaló ellentétesség
konkrét alkalmazás	konkrét alkalmazás
relativitás (időben)	relativitás (időben)
relativitás (térben)	relativitás (térben)
nemzeti közrendek	tagállami közrendek
elkülönülés a belső közrendtől	elkülönülés a belső közrendtől

A 34. cikk (1) bekezdése a tagállami közrend felhívását teszi lehetővé más tagállamból érkező határozat végrehajthatóvá nyilvánítása ellen. A közrend vizsgálatára a 34. cikk értelmezési elve alapján, továbbá az *exequatur* eljárás felépítése okán csak kivételes módon, valamely fél erre vonatkozó kérelme esetén, és csak az eljárás második szakaszában van lehetőség. A közrend kivételes alkalmazása a kollíziós közrend kivételes jellegét idézi, amely már a korai közrendi elméletekben megjelent.[164] A közrend kivételessége a közrend egyedi alkalmazását hordozta magában, amelynek lenyomata a nemzetközi magánjogi viszonyokban a közrend kifogás jellege (*exception d'ordre public*). Az elmélet és a joggyakorlat is egyet ért atekintetben, hogy a közrend eltérést jelent a külföldi jog nemzetközi magánjog alapján való alkalmazásának szokásos menetétől.[165] Ahogyan a nemzetközi magánjogban a közrendi klauzula megakadályozza a főszabály szerint érvényesülő külföldi jog alkalmazását, úgy akadályozza meg a nemzetközi polgári eljárásjogban az elismerési közrend a főszabály szerint joghatással rendelkező külföldi határozat befogadását a végrehajtó állam jogrendjébe. Az elismerési közrend az uniós jogban a kölcsönös elismerés elve alól képez kivételt. Az EUB is több ízben megerősítette, hogy a közrendet csak kivételesen lehet alkalmazni.[166]

[164] Ld. a francia elméletekhez: Pillet, Niboyet, Lagarde. A magyar jogtudomány minden képviselője egyetért abban, hogy a közrend kivételes eszköz, a közrend kivételes jellegére már Szászy rámutatott. Vö. Szászy 1938 106-126. Ld. Kaliczka 2011 750. Vö. Raffai 2008 22., Mádl és Vékás 2012, 150.
[165] Ld. Jayme 1995 230-231
[166] Ld. *Hoffmann* 21., a C-78/95 sz., *Bernardus Hendrikman kontra Maria Freyen* (1996. október 10.) ügy 23., a *Krombach* 21, a *Renault* 26., illetve az *Apostolides* 55..

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A 34. cikk 1. pontja szerint a közrend alkalmazásához szükséges, hogy a végrehajtani kívánt határozat nyilvánvalóan ellentétes legyen a végrehajtó állam közrendjével.[167] A kirívó sérelem megkövetelése a közrend működéséhez a nemzetközi magánjogból ered, és a kollíziós közrend alapvetően *„toleráns”* jellegéből fakad. A közrend alkalmazása ugyanis nem jelenthet értékítéletet a külföldi jog, vagy a külföldi határozat felett, azt azonban nem tűri a közrend, hogy a külföldi jog vagy határozat olyan helyzetet idézzen elő, mely ellentétes a fogadó állam jogrendjének alapelveivel. Ugyanígy, az elismerési közrend alkalmazása során a külföldi ítélet elismerésének, vagy végrehajtásának következményei, és nem maga a külföldi ítélet kerül mérlegre.[168] Az EUB a kezdetektől fogva különös hangsúlyt helyez a közrend alkalmazásának kirívó esetekre való szűkítésére. [169] Az uniós jogban csak akkor lehet kijelenteni, hogy a külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítása közrendbe ütközik, ha a külföldi határozat beemelése a végrehajtó állam jogrendjébe alapelvi sérelmet valósít meg, vagy valamely lényegi jelentőségű jogszabályt, illetve alapvető jogot nyilvánvaló módon sértene meg.[170]

A nyilvánvaló ellentétesség a közrend konkrét alkalmazását implikálja.[171] A nemzetközi magánjogi közrend alkalmazása során a bíróság nem elméletben hasonlítja össze a két ellentétes jogszabályt, hanem az irányadó külföldi jog megfelelő szabályának alkalmazását akkor veti el, amennyiben annak konkrét esetben történő alkalmazása olyan eredményre vezetne, amelyet az adott állam közrendi okból nem engedhet meg.[172]

A közrend nemzetközi magánjogban jól ismert[173] tulajdonsága alapján a közrendi kifogás felhívásához nem elég, ha a külföldi rendelkezés tartalmában és általánosan ellentétes a közrenddel, hanem feltétlenül szükséges, hogy annak alkalmazása egy konkrétan és egyedi esetben módon elfogadhatatlan eredményhez vezessen. A magyar jogtudományban Mádl és Vékás, valamint Burián és Raffai is hangsúlyozzák, hogy a

[167] A „nyilvánvaló” fordulatot a joggyakorlat kodifikálásaképpen az egyezmény rendeletté alakítása során vezették a szövegbe. Francq 2007 564. Ld. *Apostolides* 54.
[168] Francq 2007 566.
[169] C-394/07 sz., *Marco Gambazzi kontra Daimler Chrysler Kanada Inc. és CIBC Mellon Trust Company* (2009. április 2.) ügy 27., *Krombach* 37., *Reanult* 30. pontjai, *Apostolides* 59. Vö. továbbá Francq 2007 566.
[170] *Gambazzi* 27., *Krombach* 37., *Reanult* 30. pontjai, *Apostolides* 59.
[171] A Brüsszel I. rendelet bizottsági javaslata, COM(1999) 348 final, 23.
[172] Jayme 1995 227, 235.
[173] Már 1936-ban kimondta a párizsi fellebbviteli bíróság, hogy mindig a külföldi törvény konkrét alkalmazást kell megvizsgálni, és azt, mint a térbeli körülmények által konkretizálódott individuális normát kell elvetni; vagyis a külföldi jog által a vitás problémára adott jogi választ. Kaliczka 2011 740., Vö. Lagarde 1959.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

közrendi sérelem csak a konkrét eredményben valósulhat meg.[174] Hasonlóképpen határon átnyúló végrehajtás esetén nem általában a külföldi határozat tartalmát, vagy általában az alapeljárás államának eljárásjogi szabályait, hanem a határozat egyedi esetben való végrehajtásának következményét, illetve az alapügy egyedi eljárását *in concreto* értékelik. Erre mutatott rá az EUB az *Eurofood ügyben*,[175] és ez elvet később a *Gambazzi ügyben* is megerősítette, amikor kimondta, hogy a kérdéses intézkedés közrenddel való összhangját az *„eljárás egészére tekintettel és az összes körülmény figyelembevételével kell értékelni.”*[176]

A közrend másik fontos, nemzetközi magánjogban szintén jól ismert jellemzője ugyancsak hangsúlyosan jelenik meg a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének értelmezése során. A kollíziós közrend változó (relatív) jellegű, a közrend tartalma időben és térben változik. A kollíziós közrend időbeni relativitásának uniós elismerési közrendre való érvényességét az EUB közrend értelmezésében betöltött progresszív szerepe támasztja alá. A térbeli relativitás fogalma azt a jelenséget ragadja meg, hogy az államok általában a saját értékeiket és elveiket juttatják érvényre a közrend segítségével.[177] A közrendre vonatkozó legkorábbi elméletek nemzetinek, és kifejezetten nem nemzetközinek értelmezik a közrendet. A közrendet felfedező francia jogtudomány arra az álláspontra helyezkedik, hogy a közrend csakis nemzeti jellegű lehet, hiszen az alkalmazandó külföldi jog adott esetre vonatkoztatása esetén figyelembe veszik az eljáró bíróság szerinti állam közrendjét.[178] A korai francia elméletekben csak akkor képzelhető el, hogy hatása legyen a külföldi közrendnek, ha a külföldi és a hazai közrend tartalma azonos. Ezt a jelenséget a jogtudomány a közrend visszaható hatásaként (*effet reflex*) ismeri.[179] A közrend változó karaktere, különösen a térbeni sokféleség, szintén a közrend nemzeti jellegét támasztja alá: *„Ami igazság a Pireneusokon innen, hiba azon túl”*[180]- minden államnak megvan a saját felfogása a közrendről, ami kifejezi az adott

[174] Mádl és Vékás a nemzetközi magánjogi közrend klasszikus alkalmazása kapcsán megállapítják, hogy *„…a fórum mellőzi azoknak a külföldi normáknak az alkalmazását, amelyek konkrét hatásukban a közrendet sértenék.”* Mádl és Vékás 2012. Raffai 2007/3, 142. Raffai 2007/10437, Burián, Czigler, Kecskés és Vörös 2010 129, 131.

[175] A kérdést előterjesztő bíróságnak *„a körülmények összességére tekintettel kell mérlegelnie,”* hogy az adott ügyben elegendő lehetőség volt-e a meghallgatásra. C-341/04 sz., *Eurofood IFSC* (2006. május 2.) ügy 67.

[176] Gambazzi 40.pont.

[177] Jayme 1995 228.

[178] Pillet szerint soha nem kerülhet sor másik állam közrendjének a figyelembevételére, ilyen értelemben tehátkizárólag nemzeti lehet a közrend. Pillet. Niboyet szemében a nemzetközi jelző alkalmazása hiba. Beliard, Riquier és Wang 1992 206

[179] Ld. Lagarde 1959, 223, Niboyet, Jean-Paulin 1949 498 vö. Pillet és Niboyet 1924 421

[180] *„Vérité en deçà des Pirénées, erreur au-delà”* Lagarde Blaise Pascal-tól idéz. Lagarde 1959, 192.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

jogrendszer legfontosabb értékekeit. A közrend az adott ország alapvető erkölcsi, gazdasági, politikai, társadalmi értékeit foglalja magában, így történelmi befolyásoltsága okán mindenképpen egyedi. Ezen felül alkalmazásának lehetősége is a nemzeti jelleg mellett szól. Olyan eszköz az államok kezében, mely valóban a szuverenitás védőbástyáját jelentheti.[181] A 34. cikk 1. pontja szerinti közrend elsősorban nemzeti, hiszen *expressis verbis* a tagállami közrend felhívását teszi lehetővé. A kölcsönös elismerés és végrehajtás elve alól közrendi okból való kivétel engedélyezése eleve tagállamok között értékkülönbséget feltételez. Az alapvető elvek és értékek divergáló értelmezése és különböző hangsúlyai indokolják a közrend létjogosultságát az egységes igazságügyi térben.

A 34. cikkben hivatkozott közrend a nemzetközi közrendre,[182] vagyis a nemzetközi vonatkozású ügyekben érvényesülő közrendi elvekre vonatkozik. A közrend abban az értelemben nemzeti tehát, hogy az uniós jogforrásokban megjelenő közrend a tagállami közrendre utal, nemzetközi azonban elsősorban a belső közrendtől való elkülönítés okán. Az *ordre public international* a belső közrendből alakult ki, elsőként Franciaországban.[183] A Code civil 6. cikke szerint *„Nem lehet lerontani különös megegyezéssel azokat a törvényeket, melyek a közrendet és a jó erkölcsöket érintik”*[184]. A belső értelemben vett közrend nem nemzetközi közrend, tartalmuk és működésük nem azonos.[185] A bíró a belső közrendi normákat *ex officio* alkalmazza, lerontva a felek akaratát,[186] ezt tehát leginkább a kógens normákkal lehet azonosítani.[187] A nemzetközi közrend ehhez képest azokat a normákat, törvényeket jelöli, melyeket a bíróság nem hagyhat figyelmen kívül az előtte folyó nemzetközi vonatkozású peres eljárás során, jóllehet ezek a normák nem mindenképpen feltétlen alkalmazást kívánóak. Míg a *belső közrend* olyan jogszabályokat jelölt, amelyet a jogügyletekre alkalmazni kellett, a

[181] Kaliczka 2011 758.
[182] Francq 2007 566.
[183] A belső közrend megelőzi a nemzetközi közrendet: *„l'ordre interne prévaut”* (Francescakis). Az axióma a két közrend közötti hierarchiát fejezi ki, melynek alapja az a történeti tény, hogy az *ordre public interne* előbb létezett, és ezért ráadásul tökéletesebb is (Batiffol). Gannagé 2001 (353)16-17.
[184] *„On ne peut déroger, par des conventions particulières, aux lois qui intéressent l'ordre public et les bonnes moeurs.”* Code civil Article 6
[185] Vagyis csak a kifejezés közös, de más jelensegről van szó. Niboyet egyenesen azt állitja, hogy semmi közös nincs a belső és a nemzetközi közrend között. Niboyet 1949 487
[186] Olyan törvényekről van szó, melyek imperatív módon megtörik az akarati autonómiát. Pillet és Niboyet 1924 418
[187] Vö. Burián, Czigler, Kecskés és Vörös 2010 33. és Raffai 2008

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nemzetközi közrend[188] azokat a jogszabályokat fogja össze, melyek lerontják a jogvita eldöntésének szokásos útját.

Newton ugyanakkor rámutat, annak ellenére, hogy azt gondolhatnánk, a közrend gyakorlata nemzeti jellegről tanúskodik, az egyes nemzeti joggyakorlatok részletes elemzése után ennek az ellenkezőjét kell megállapítani: a közrend egyre nagyobb mértékben nemzetközi.[189] Newton empirikus vizsgálatai azt bizonyítják, hogy a nemzeti bírókat nem lehet protekcionizmussal vádolni, és hozzáteszi: ez akár a kölcsönös elismerés elvének is köszönhető. [190] Megfigyelhető, hogy a közrend (mind a tagállami „nemzeti", mind az uniós) egyre inkább nemzetközi tartalommal telik meg.[191]

1.2.2 A közrend az EUB értelmezésében

Az EUB-nak a közrend gyakorlatának vizsgálata során lehetősége nyílt kifejtenie véleményét a tagállami közrend uniós jogrendben betöltött szerepéről, helyéről, így a tagállami közrend alkalmazásának értékelése során lefektette annak alkalmazási elveit és korlátait. A közrendi kifogás értelmezése által továbbá az EUB megerősítette, hogy a közrendnek nemcsak nemzeti, de uniós tartalma is van, valamint egyértelművé tette, hogy nemcsak anyagi, hanem eljárásjogi szempontokat is érvényesít.[192]

1.2.2.1 Az EUB megengedő álláspontja: elismeri a tagállami közrend létjogosultságát

Az EUB kifejezetten elismeri a nemzeti eredetű közrend létjogosultságát az uniós jogrendben, és elsőre úgy tűnhet, hogy a nemzeti közrendnek hangsúlyos szerepet valamint önállóságot is biztosít. Az EUB ugyanis – főszabály szerint - meghagyja a nemzeti közrend önállóságát. Kialakult joggyakorlata szerint a tagállamok *„saját nemzeti szempontjaiknak megfelelően"* és *„szabadon"* határozhatják meg közrendjüket.[193] Ezzel megegyezően az EUB több alkalommal is megerősítette, hogy nem rá tartozik, hogy meghatározza Brüsszeli rezsimet alkalmazó államok közrendjének tartalmát.[194]

[188] Beliard, Riquier és Wang 1992 205.
[189] Newton 2002 376.
[190] Newton 2002 436
[191] Vö. Raffai 2007/3
[192] Az EUB *Renault* döntésben tett megállapítása az anyagi közrend uniós tartalmára vonatkozott, azonban abból általánosan állapítható meg, hogy a közrendnek nemcsak nemzeti, hanem uniós tartalma is lehet.
[193] Vö. *Krombach* ítélet 22. pont, *Renault* 27., Apostolides 56.
[194] Ld. Gambazzi ítélet 26., *Krombach* ítélet 23. pontjai. Vö. Gaudemet-Tallon 2002 329-330.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Az EUB azonban – mivel nem hagyhatja figyelmen kívül e jogintézményt – keretek közé szorítja az eltérő jogértelmezések elkerülése érdekében.[195] Több ízben megállapította, hogy erre joga van, hiszen *„e fogalom korlátai e rendelet értelmezéséhez kapcsolódnak."*[196] Az EUB ugyanis fenntartja magának a jogot, hogy meghatározza a nemzeti közrend működésének és érvényesülésének kereteit.[197] Ez megmutatkozik egyrészt abban, hogy az EUB úgy véli, *„rá hárul, hogy ellenőrizze azokat a korlátokat, amelyek között a szerződő állam bírósága e fogalom alkalmazásához folyamodhat.*"[198] Másrészt az EUB igyekszik a tagállamok segítségére sietni, és jogértelmezési munkája által a tagállami bíróságok rendelkezésére bocsátja a nemzeti közrend fogalmának kialakítása, illetve gyakorlati alkalmazása szempontjából lényeges elemeket.

1.2.2.2 Az EUB negatív szerepe: a tagállami közrend keretének meghatározásában

Noha az államok elvileg saját nemzeti szempontjaiknak megfelelően, szabadon határozzák meg a közrend tartalmát,[199] ennek korlátai vannak, melyeket az EUB határoz meg. Joggyakorlata a tagállami közrend három főbb korlátját azonosította.

Először is, a közrend kivételes jellegű. A Hoffmann ítélet [200] 21. pontja megállapítja, hogy „*közrendre való hivatkozás csakis kivételes esetekben lehetséges"*.[201] Ezt az EUB több későbbi ítéletében is hangsúlyozta.[202] Nemcsak az EUB joggyakorlata, hanem az

[195] Gaudemet-Tallon 2002 330.

[196] *Krombach* ítélet 22. pontja, *Renault* 27. pontja, Apostolides 56.pontja, Seramico 49. pontja.

[197] Krombach 23. pont: „ellenőrizze azokat a korlátokat" Gaudemet –Tallon a bíróság tevékenységét a keretekbe foglalja" (*encadrement*) kifejezéssel adja vissza. Gaudemet-Tallon 2002 329, Ahogyan Nourissat fogalmaz *„noha nem a nemzetközi közrend európai definíciójáról van szó, ahhoz nagy mértékben közelít."* Marchadier 2007 611.

[198] Gambazzi ítélet 26. pontja, Krombach ítélet 23. pontja, *Renault* 28. pontja, Apostolides 57. pontja

[199] Krombach itélet 22. pont

[200] C-145/86 sz. ügy, *Horst Ludwig Martin Hoffmann kontra Adelheid Krieg* (1988.február 4.) 1986. június 6-án a holland legfelsőbb bíróság, a Hoge Raad a BrüsszeliEgyezmény egyesrendelkezéseinek értelmezése kapcsán terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmet az EUB elé. Az alapügyben egy heidelbergi határozat végrehajtása kapcsán merült fel a kérdés, hogy vajon arra a tényre, hogy a házstársi tartást megállapító külföldi (német) bírói döntés nem egyezethető össze a házasság felbontását megállapító későbbi holland határozattal, lehet-e hivatkozni az egyezmény 27. cikkének 1. pontja értelmében. Az EUB az Egyzemény 27. cikk 1. pontja szerinti közrend értelmezése kapcsán rámutatott, hogy a közrendet csak kivételes esetben lehet alkalmazni, továbbá kizárt az alaklmazása, amennyiben a kérdést a 27. cikk egy másik, jelen esetben a 3., pontja alapján kell elbírálni.

[201] *Az ítélet ezen megállapítása - noha a Brüsszeli Egyezmény 27. cikke (1) bekezdésébe foglalt közrendre vonatkozik - ugyanúgy érvényes a Brüsszel I. rendelet szerinti közrendi kifogásra is. Az ítélet a Jenard-jelentést idézi.* Rapport sur la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, JO 1979, C 59, 42., 43., Ld. továbbá Gaudemet-Tallon 2002 322.
Newton megállapítja, hogy a szóban forgó közrend egy tagállam nemzetközi közrendje, emiatt lehet nemzetinek nevezni. A *Renault* illetve Krombach ítéletekkel jelent meg a közrend uniós dimenziója. Newton 2002 933-935.

[202] Apostolides 55., Seramico 48. Krombach 44, Hendrikman és Freyen

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

elmélet is megerősíti a közrend kivételes jellegét.[203] Ez a megközelítés jól ismert a nemzetközi magánjogban : a közrend mérsékelt hatásának következményeként a közrendnek csak kivételes esetekben juthat szerep.[204] A kivételes jelleg az uniós jogban továbbá azt is jelenti, hogy a közrendi klauzula alkalmazására kisegítő módon van lehetőség, ilyen értelemben állapította meg az EUB a *Krombach ügyben* [205] a védekezéshez való jog vonatkozásában, hogy a közrend alkalmazására akkor van lehetőség, ha a nemzeti jog, vagy az EJEE nem nyújt jelent biztosítékot a védekezéshez való jog védelmére.[206]

Az EUB azt is megerősítette, hogy a közrendet – akárcsak a 34. cikket általában - szűkítően kell értelmezni, mivel akadályozza a határozatok szabad mozgásának megvalósulását.[207] Az EUB elsőként a *Solo Kleinmotoren döntésben*[208] fektette le az elvet, majd később megismételte azt a *Coursier ügyben* is.

Végül, amint arról a *Gambazzi ítélet* is tanúskodik, a közrendi kivételt nem lehet arra használni, hogy annak örve alatt az eredeti döntést érdemben vizsgálja felül a fogadó állam bírósága.[209] Az EUB a *Gambazzi döntés* 46. pontjában kifejezetten hangsúlyozta, hogy „*[a] vizsgálat – amennyiben csupán annak megállapítására irányul, hogy a meghallgatáshoz való jog nyilvánvaló és aránytalan megsértésére sor került-e – nem foglalhatja magában a High Court értékelésének felülvizsgálatát, ugyanis az ilyen felülvizsgálat az ügy érdemi felülvizsgálatát jelentené, amit a Brüsszeli Egyezmény 29. és 34. cikke kifejezetten tilt."* [210] Az EUB joggyakorlata szerint a megkeresett állam nem

[203] Ld. az Egyezmény hivatalos kommentárja.
[204] Francq 2007 566.
[205] Krombach 44. pont
[206] Ugyanakkor egyes szakirodalmi vélemények szerint az alapjogok védelmének végső eszköze lehet csak az EJEE közvetlen alkalmazása. (Marchadier 2007 9-10., Watte 2004 1052-1054.) Csak olyan esetekben lehet ezzel a lehetőséggel élni, ha a közrend nem alkalmas biztosítani a megfelelő védelmet. Nemzetközi egyezmények közötti konfliktusról van szó, mely abban az esetben releváns, ha a szerződés nem tartalmaz közrendi kifogást. (Marchadier 2007 635-647.)
[207] A Brüsszel I. rendelet 34. cikkének, valamint a rendelet egész III. fejezetének a legfőbb célja, hogy megkönnyítse a határozatok szabad mozgását a tagállamok között. Francq 2007 558.
[208] C-414/92. sz. ügy, *Solo Kleinmotoren GmbH kontra Emilio Boch* (1994. június 2.). 1992. november 5-én a Bundesgerichthof két, a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkének 3. pontjáró vonatkozó kérdést tett fel az EUB-nak. Az alapügyben a Firma Solo Kleinmotoren GmbH német honosságú társaság jogorvoslati kérelmet nyújtott be másodfokon egy olasz bírósági döntés végrehajthatóvá nyilvánítása ellen. Boch, a végrehajtást kérelmező, Olaszországban bejegyzett viszonteladója volt a Solo Kleinmotoren alkatrészeinek. A német cég arra hivatkozott a Bundesgerichtshof előtt, hogy az Egyezmény 27. cikk 3. pontja megakadályozza az olasz ítélet németországi végrehajtását, mivel az olasz határozat ellentétes a felek között korábban a stuttgarti bíróság előtt kötött bírósági egyezséggel. Az EUB megállapította, hogy az egyezmény 27. cikkét szűkítően kell értelmezni, és, hogy ebbe az értelmezésbe nem fér bele az, hogy egy bírósági egyezséget bírósági határozattal egyenértékű legyen. (Solo Kleinmotoren 20. pontja)
[209] Ld. különösen Kormos 2010/3 83.
[210] Az világos, hogy mit nem lehet tenni az érdemi felülvizsgálata tilalmának értelmében, az azonban nagyon bizonytalan, hogy a tilalom mennyi teret hagy a bíró számára. Amennyiben mindenféle

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

vizsgálhatja felül a származási állam bírósága által kifejtett jogi vagy ténybeli megállapítások helytállóságát[211] annál is inkább, mert az érdemi felülvizsgálatot a rendelet 29. valamint 34. cikkei a kölcsönös bizalom nevében, valamint a határozatok szabad mozgásának megvalósítása érdekében kifejezetten tiltják.[212] A közrend alkalmazásában tehát meg kell találni azt a szoros ösvényt, amely elkerüli mind a közrend figyelmen kívül hagyásának veszélyét, mind a származási állam bírája által megállapított tények és jogi értékelések felülvizsgálatát. E kívánalom arra is felhívja a figyelmet, hogy sem az alkalmazott jogi szabály puszta különbözősége,[213] sem a nemzeti vagy uniós jog rossz alkalmazása[214] nem elegendő ok a közrend alkalmazásához.

1.2.2.3 Az EUB pozitív szerepe: a közrend tartalmának alakítása

Az EUB aktív módon is közrejátszik a közrend alakulásában, ugyanis nemcsak tevékenyen közreműködik a nemzeti közrend érvényesülésének alakításában, hanem tartalmát is alakítja. Egyrészt kibontja a közrend értelmezésében lényeges elveket, másrészt közrend uniós jellegét is alakítja. Az EUB szerepe a közrend tartalmának alakításában hangsúlyos, az EUB határozott ilyen irányú döntése nélkül ugyanis megoszlottak a vélemények arról, hogy az eljárásjogi szempontok vajon a Brüsszel I. rendelet szerinti közrendi kifogás részét képezik-e.

Ugyan a Brüsszeli Egyezmény még nem írta elő a közrend alkalmazásához a sérelem kirívó jellegét, az EUB joggyakorlata konzekvensen érvényesítette a közrend ezen, nemzetközi magánjogban jól ismert attribútumát. Az EUB joggyakorlatának eredményeképpen került kodifikálásra a rendeletben a „*nyilvánvaló"* fordulat. Az EUB tehát a kezdetektől fogva különös hangsúlyt helyezett a közrend kivételes jellegére,[215] a közrend kivételes esetekben való alkalmazására. Az EUB joggyakorlata alapján csak akkor lehet közrendbe ütközést megállapítani, ha az adott határozat valamilyen lényeges, vagy kiemelt jogszabály, vagy alapvető jog súlyos sérelmét eredményezné.[216]

---

felülvizsgálatot megtiltunk, a közrendnek nem lesz lehetősége érvényesülni. *„Application of article 27 (1) to the facts and legal issues in the case is impossible without 'looking at' the (...) judgment."* (Newton 2002 404). Lád továbbá Fallon 2009 különösen p. 338.

[211] Krombach 36. pont

[212] Gambazzi 46. pont

[213] Krombach 36. pont

[214] *Renault* döntés. Ld. Newton 2002 402. A közrendet nem lehet felhívni jogi hiba (*„l'erreur de droit"*) miatt. Gaudemet-Tallon 2000/3 511.

[215] Jenard és Möller 1988 44., Francq 2007 566.

[216] « *Az Egyezmény 27. cikkének 1. pontjában szereplő közrendi záradék alkalmazása csak abban az esetben képzelhető el, ha a másik szerződő államban hozott ítélet elismerése vagy végrehajtása annyira*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Az *Eco Swiss China* és a *Renault esetek* óta egyértelmű, hogy uniós szabály is lehet közrendi erejű. Az EUB a közösségi jogi eredetű közrend létjogosultságát már az *Eco Swiss China ügyben*[217] elismerte, melyben világossá tett, hogy semmissé lehet nyilvánítani egy választottbírósági döntést, amennyiben az a közösségi jog valamely közrendi erejű rendelkezéseit nem tartotta tiszteletben. Az EUB ugyanakkor az adott ügyben nem állapította meg, hogy az EKSZ szóban forgó 81.cikke közrendi szabály volna. A *Renault ügyben*[218] megállapította az EUB, hogy a közrend két egyenlő súlyú komponensből áll, nemzetiből és közösségiből.[219] Az adott ügyben – jóllehet a főtanácsnok arra a következtetésre jutott, hogy a közösségi jog szabad versenyre és áruk szabad áramlására vonatkozó elvei lehetnek olyan alapelvek, melyek a közrend részét képezik – [220] az EUB fenntartotta a 27. cikk 1. pontja lehető legszűkebb értelmezésének elvét, és arra az álláspontra helyezkedett, hogy ezen elvek – jóllehet a közösségi jog szempontjából különösen fontosak – nem közrendi erejűek. Az EUB a *Renault ügyben*

elfogadhatatlan mértékben ellentétes a megkeresett állam jogrendjével, hogy az valamely alapelv sérelmét jelenti. A külföldi határozatok érdemi felülvizsgálatára vonatkozó tilalom tiszteletben tartása érdekében e sérelemnek olyan jogszabály nyilvánvaló megsértésén kell alapulnia, amely a megkeresett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető, vagy olyan jog megsértésén, amelyet e jogrendben alapvetőnek ismernek el. » Gambazzi 27., Krombach 37., Reanult 30. pontjai, Apostolides 59. Vö. továbbá Francq 2007 566.

217 C-126/97. sz., Eco Swiss China Time Ltd kontra Benetton International NV (1999. június 1.) ügy. Az alapügyben a Benetton felmondta a szerződést, amely felhatalmazta Eco Swiss China Time Ltd társaságot, hogy „Benetton by Bulova" megjelölésű órákat gyártsanak. A szerződésben foglalt választottbírósági kikötésnek megfelelően az Eco Swiss választottbíróság elé vitte az ügyet, melyben a döntés alapján a Benettonnak az idő előtti felmondás miatt kártérítést kellett volna fizetnie az Eco Swiss-nek. A Benetton a holland bíróságoktól kérte a választottbírósági határozat érvénytelesítését, az eljárás során hivatkozott a licenszszerződés közösségi jog szerinti semmisségére. Az előzetes döntéshozatali eljárásban a holland bíróság többek között arra kereste a választ, hogy meg kell-e semmisíteni egy olyan választottbírósági döntést, amely az EKSZ 81. cikkébe ütközik. Válaszában az EUB megerősítette a közösségi eredetű közrend létjogosultságát. Vö. Poillot-Peruzzetto 2000/2 300-301.

218 C-38/98 sz. ügy, *Régie nationale des usines Renault SA kontra Maxicar SpA et Orazio Formento* (2000. május 11.) 1990. január 12-én a dijoni fellebbviteli bíróság hamisításért (contrefaçon) elítélte a Maxicar SpA olasz honosságú társaságot, és annak egy vezetőjét, Fromento-t, mivel a Maxicar a Renault márkájú autókhoz Olaszországban gyártott pótalkatrészeit a francia piacra a Renault engedélye nélkül vezette be. A dijoni döntés ellen benyújtott semmisségi panaszt a Semmítőszék elutasította. A Renault az ügyben a polgári jogi igény tárgyában hozott döntés végrehajthatóvá nyilvánítását kezdeményezte Olaszországban a Brüsszeli Egyezmény alapján, kérelmét azonban azon az alapon utasították el az olasz bíróságok, hogy a végrehajtani kívánt határozatot büntető bíróság hozta. Ezen döntés ellen a Renault jogorvoslatot nyújtott be. A jogorvoslat tárgyában illetékes Torinói Bíróság előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az EUB felé, az egyik feltett kérdés az Egyezmény 27. cikk 1. pontja szerinti közrend alkalmazására vonatkozott.

Vö. Gaudemet-Tallon 2000/3 504-506, 501-513.

219 Francq 2007 569, Gaudemet-Tallon 2000/3 508. *„La Cour de Justice a confirmé le principe d'assimilation de la condition procédurale du droit communautaire à celle du droit national, à propos du contrôle de l'ordre public , tout en précisant que la nature communautaire de la règle violée par le juge d'origine ne suffit pas à conférer à celle-ci un caractère d'ordre public".* Born, Fallon és Van Boxstael 2001 594) *„The European principles are deliberately placed et the heart of national values."* Muir Watt 2001/36 552.

220 Főtanácsnoki következtetések a *Renault* ügyben 67. pont.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ugyanakkor egyértelmű atekintetben, hogy a közösségi jognak lehetnek közrendi erejű szabályai.

Az EUB határozott állásfoglalása eredményeképpen a *Krombach ügy* óta a közrendnek eljárásjogi tartalma is van. Sokáig nem volt egyértelmű, hogy a kézbesítés hibáján kívüli egyéb eljárásjogi szempontot fel lehet-e hívni a rendelet alapján. A 34. cikk 2. pontja ugyanis az eljárásjogi közrend egy speciális aspektusát, a kézbesítést, mint a hatékony védekezéshez való jog előfeltételét védi. A 34. cikk kivételes jellegén és a szűkítő értelmezés elvén alapul a cikkben található felsorolás taxatív jellege,[221] amely kiindulópontját jelentette azon dogmatikai vitának, hogy az eljárásjogi alapjogok 34. cikk 2. pontjába nem tartozó részjogosítványai érvényesíthetőek-e a rendelet hatálya alatt.[222] Egyesek úgy vélték, hogy a 2. pont hivatott betölteni az eljárási alapjogok védelmét, ám ezzel együtt a 2. pont által le nem fedett részjogosultságok nem részesülhetnek védelemben a brüsszeli rezsimben. Álláspontjuk szerint ugyanis az Egyezmény 27., illetve a rendelet 34. cikke a jogalkotó azon akaratának egyértelmű kifejezése, amely szerint az uniós jog a védekezéshez való jog egy speciális aspektusát, a kézbesítést kívánja védeni, a többit pedig nem. Véleményük szerint ezt az is alátámasztja, hogy a szöveg más részjogosultságokat nem említ, ilyen esetekben tehát az 1. pont felhívása a jogszabályhely *contra legem* alkalmazását valósítaná meg.[223] Mások úgy vélekedtek, hogy az 1. pont nemcsak a közrend anyagi, hanem az eljárásjogi aspektusát is tartalmazza. Álláspontjuk szerint ugyanis a 2. pont a határon átnyúló perek egy olyan speciális aspektusát emeli ki, amelynek nemzetközi vonatkozású ügyekben kiemelt figyelemben kell részesülnie.

Az EUB döntésében megerősítette, hogy – mivel a 2. pont nem biztosítja megnyugtató módon a tisztességes eljáráshoz való jog védelmét – az eljárási alapjogok védelmének eszköze az 1. pontban található közrend.[224] A *Krombach döntés* óta így a 2. pont elvesztette monopolstátuszát a védekezéshez való jog érvényesítésében, és a hatékony védekezéshez való jog uniós szinten is kifejezetten elismerésre került.[225] Az EUB

[221] Francq 2007 558. Ennek alapján teljes mértékben érthető lesz az egyezmény 27. cikke (rendelet 34. cikke) 1. és 2. pontjai körüli értelmezési kérdés: vajon nem ellentétes-e a szűkítő értelmezés elvével, ha lehetővé tesszük, hogy a közrendi kifogásra hivatkozva lehessen érvényesíteni az eljárási alapjogok 2. pont által nem tartalmazott részjogosítványainak védelmét.

[222] A vitával kapcsolatban ld. Gaudemet-Tallon 2002 424-425, továbbá Muir Watt 2000/3

[223] Mind az egyezmény hagyományos értelmezési elei, mind annak szövege, továbbá a 27. (34.) cikknek a szűkítő és kivételes alkalmazása (Francq 2007 567, Newton 2002 399-401) arra engedne következtetni, hogy a közrendet nem lehet felhívni eljárási alapjogok sérelme setén. Vö. Francq 2007 573-574.

[224] A 27. cikk 1. pont magába foglalja az alapjogokat, az anyagi jogok és az eljárási jogosultságok közötti különbségtétel szükségessége nélkül. Marchadier 2007 631.

[225] Francq 2007 574.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Krombach ügyben hozott határozata tette egyértelművé, hogy a 34. cikk 1. pontja nemcsak az anyagi közrendet védi, hanem eljárási alapjogok sérelme esetén is fel lehet hívni.[226]

1.3 Az eljárásjogi közrend az uniós jogban

Határon átnyúló jogviták elismerési és végrehajtási szakaszában általában előtérbe került az alapul szolgáló jogvita eljárási igazságosságának kérdése. Az eljárási közrend olyan speciális jogintézmény, melynek értelmezési elveit a nemzetközi magánjogban kialakult szabályok határozzák meg, tartalmát a polgári eljárásjog alapelvei alakítják, tiszteletben tartásának fontosságát pedig a védett tartalom alapjogi jellege adja.

Az eljárásjogi közrend az elismerési közrend részeként érvényesül. Az elismerési közrendnek van nem eljárásjogi tartalma is, ennek gyakorlati jelentősége azonban a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt elhanyagolható. Az eljárásjogi közrend alkalmazásának egyik nagy nehézségét jelenti a *révision au fond* tilalmától való elhatárolása, az érdemi felülvizsgálat tilalma azonban nem szolgálhat ürügyül arra, hogy kiüresítse az eljárásjogi közrendet fő tartalmától : a védekezéshez való jog hatékony érvényesítésétől.

1.3.1 Az elismerési közrend eljárásjogi tartalma

1.3.1.1 Az elismerési közrend tartalma

A tapasztalat azt mutatja, hogy az anyagi jogi közrendre ritkán hivatkoznak a felek. Ennek oka egyrészt, hogy polgári és kereskedelmi viszonyok szabályozása terén a tagállamok jogrendjei nem térnek el jelentősen.[227]

Az EUB proaktív atekintetben, hogy kimondja, mi nem képezi a közrend részét. Több határon átnyúló végrehajtási ügyben is volt alkalma nyilatkozni arról, hogy a felek által hivatkozott egyes körülmények: a teljesítés megtörténte vagy a végrehajtás gyakorlati lehetetlenülése a közrend szempontjából relevánsak-e.

Az EUB a *Prism Investments ügyben* állapította meg, hogy az eredeti határozat teljesítése nem tartozik a közrend fogalmába, nem hívható tehát fel a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban, csakis a végrehajtás során lehet kifogásolni. Az alapügyben az egyik peres fél, a Prism Investments úgy érvelt, hogy közrendbe ütköző olyan határozat végrehajthatóságának kimondása, amely határozatnak a származási államban már eleget

[226] Vö. Francq 2007 565.
[227] Gaudemet-Tallon 2002 322.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

tettek (kifizették a tartozást).[228] Az EUB azonban úgy találta, hogy az a körülmény, hogy az eredeti határozatnak már eleget tettek *„nem fosztja meg a határozatot végrehajtható okirati minőségétől, amely ezen bírósági aktus sajátos jellemzője."* Az EUB megállapította, ellentétes volna a rendelettel, hogy a végrehajtási állam bírósága olyan alapon tagadja meg a végrehajthatóság kimondását, amely nem szerepel a 34. és 35. cikkekben. Az EUB ezzel együtt elvetette azt az értelmezést, hogy a kötelezettség teljesítése a közrend fogalmába tartozna.

Az EUB az *Apostolides ügyben* úgy ítélte meg, hogy az a kifogás, amely szerint a végrehajtani kívánt határozat gyakorlatilag végrehajthatatlan, nem ad alapot a közrend felhívására. Az EUB megállapította, hogy a közrend szempontjából irreleváns, ha a végrehajthatóvá nyilvánítani kívánt határozat a gyakorlatban amiatt nem hajtható végre, mert a végrehajtás helyén (ingatlan fekvése) az adott állam kormánya nem gyakorol tényleges hatalmat. Az eljárás tárgya a ciprusi *Eparchiako Dikastirio tis Lefkosiasnak* (nicosiai körzeti bíróság) az M. Apostolides által az Orams házaspár ellen egy ingatlannal kapcsolatban indított keresetről döntő két ítéletének az Egyesült Királyságban történő elismerése és végrehajtása volt.[229] Az EUB megállapította, hogy nem indokolható a közrendre hivatkozás azzal, hogy az alapügyben hozott határozat nem hajtható végre azon a helyen, ahol az ingatlan található.[230] A bíróság nem a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeként megszabott származási államban való végrehajthatóság körébe eső, hanem végrehajtási kérdésnek minősítette azt a körülményt, hogy egy határozat effektíve végrehajtható-e.[231] Az ügyben a bonyodalmat az okozta, hogy az eljárt bíróság határozata a gyakorlatban nem végrehajtható, ez azonban az EUB álláspontja szerint nem is joghatósági kérdés, hanem belső – hatásköri – probléma.[232]

[228] Prism 23.
[229] Apostolides 17.
[230] Amely terület nemzetközi jogi státusáról vita van (Észak-Ciprus).
[231] Az EUB a C-267/97. sz., *Éric Coursier kontra Fortis Bank SA* (1999. április 29.) ügyben és a Prism Investments ügyekben is rámutatott, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás feltétele a származási államban való végrehajthatóság. Prism Investments 38., Coursier 23.
[232] *„Az alapügyben nem vitatott, hogy az ingatlan a Ciprusi Köztársaság területén található, és hogy ennél fogva a 44/2001 rendelet 22. cikkének 1. pontjában szereplő joghatósági szabályt figyelembe kell venni. Annak a ténynek, hogy az ingatlan az északi területen helyezkedik el, esetleg a ciprusi bíróságok közötti belső hatáskör-megosztást illetően lehet jelentősége, de a rendelet alkalmazása szempontjából nincs jelentősége."* 51. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.1.2 Az eljárásjogi közrend létjogosultsága

Az EUB a *Krombach ügyben* megállapította, a *Gambazzi ügyben* pedig megerősítette,[233] hogy az eljárásjogi közrend *„kiemelkedő szerepet tölt be a tisztességes eljárás megszervezésében és lefolytatásában.”*[234] A védekezéshez való jog tehát az EUB által is megerősített módon az uniós jogrendben is része a tisztességes eljárásnak. Az EUB azt is megerősítette, hogy kifejezetten elismeri a tisztességes eljáráshoz való jogot.[235]

A védekezéshez való jog alapvető jogi minőségét az EUB nem csupán a védekezéshez való jog részjogosítványi jellegéből adódóan, hanem önállóan is elismerte, mind a *Krombach,* mind a *Gambazzi ügyekben* rámutatott, hogy a védekezéshez való jog a tagállamok alkotmányos hagyományai által is elismert alapvető jog.[236] A védekezéshez való jog ezen felül az EUB gyakorlatában a közösségi jog olyan alapelvének számít, melynek tiszteletben tartását akkor is biztosítani kell, ha nem létezik *sui generis* uniós eljárásjog. *„[A] védelmi jogok tiszteletben tartása mindazon eljárásokban, amelyeket valamely személlyel szemben indítottak, és amelyek az e személyt elmarasztaló jogi aktushoz vezethetnek, a közösségi jog olyan alapelvét képezi, amelyet az eljárással kapcsolatos mindennemű szabályozás hiányában is biztosítani kell.”*[237] Az EUB a *Fiskano ügyben* rámutatott, hogy az eljárási alapjogok tisztelete annyira magától értetődő, hogy annak olyan esetekben is érvényesülnie kell, amikor az adott eljárás nincsen szabályozva.[238]

Az EUB annak alapján, hogy az alapvető jogok az általános jogelvek részét képezik - úgy állandó ítélkezési gyakorlata miatt, [239] mint a szerződésben kodifikált módon is[240] - továbbá figyelembevéve, hogy az általános jogelvek védelmét az EUB általánosan biztosítja,[241] arra a következtetésre jutott, hogy a tagállami bíróságnak uniós jogszabály (jelen esetben a Brüsszel I. rendelet) alkalmazásának vonatkozásában lehetősége van

[233] Kormos a Gambazzi ügy részletes elemzését adja: Kormos 2010/3.
[234] Krombach 38. pontja, Gambazzi 28. pontja.
[235] Krombach 26. pontja
[236] Krombach 38. pontja, Gambazzi 28. pontja.
[237] Krombach 42. pont
[238] „… must be guaranteed even in the absence of any rules governing the proceedings in question.” C-135/92. sz., *Fiskano AB kontra Európai Közösségek Bizottsága* (1994. június 29.) ügy, 39., *C-48/90 és C-66/90 egyesített ügyek,* Hollandia és mások kontra Bizottság *44., C- 32/95 P sz.,* Lisrestal és mások kontra Európai Bizottság *(1996. október 24.) ügy, 21.*
[239] Krombach 25
[240] Krombach 27. régi EUSZ 6. cikk (2) – *„Az Unió a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek”.*
[241] Krombach 26.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

mérlegelni, hogy fennáll-e valamely alapvető jog sérelme.[242] A tagállam lehetőségei között az is szerepel, hogy a közrendi záradék alkalmazása során figyelembe vegyen valamely alapvető jogsérelmét megvalósító tényt, vagy körülményt. A *Krombach ügyben* az EUB úgy találta, hogy *„a megkeresett állam bírósága a […] közrendi záradék vonatkozásában figyelembe veheti azt a tényt, hogy a származási állam bírósága elutasította az említett személy azon jogát, hogy személyes megjelenés nélkül is védekezhessen."* [243] A *Gambazzi ügyben* ehhez hasonlóan megállapította az EUB, hogy *„[a] közrendi záradékra tekintettel a megkeresett állam bírósága figyelembe veheti azt a tényt, hogy a határozatot meghozó állam bírósága az alperes meghallgatása nélkül határozott a felperes kérelmeiről, mert a szabályszerűen megjelent alperest az eljárásból végzéssel kizárták amiatt, hogy nem tett eleget az ugyanazon eljárás keretében korábban hozott végzésben számára előírt kötelezettségeknek."*[244] Az EUB ezen kívül azt is leszögezte, hogy a közrendi záradék alkalmazására akkor van lehetőség, a nemzeti jog, valamint az EJEE szabályai nem nyújtanak elégséges védelmet a védekezéshez való jog biztosítására.[245]

1.3.1.3 Az alapeljárás eljárási hibáinak vizsgálata és a révision au fond tilalma

Az EUB több ítéletében is értelmezte ez érdemi felülvizsgálat tilalmát. A *Krombach*, *Renault*, *Apostolides*, és *Seramico* ügyekben mutatott rá, hogy az érdemi felülvizsgálat tilalma megtiltja a megkeresett állam bíróságának, hogy elutasítsa egy határozat elismerését vagy végrehajtását *„pusztán azon az alapon, hogy eltérés van a származási állam bírósága által alkalmazott jogszabály, és azon jogszabály között, amelyet a megkeresett állam bírósága alkalmazott volna"* [246], továbbá, hogy *„a megkeresett állam bírósága nem vizsgálhatja felül a származási állam bírósága által kifejtett jogi vagy ténybeli megállapítások helytállóságát."* [247]

A *Krombach ügyben* az EUB a közrend értelmezése kapcsán egy egész bekezdést szentel az érdemi felülvizsgálat tilalma tartalmának meghatározására, azonban az a bekezdés szinte „lebeg", ugyanis az adott ügyben nincsen relevanciája - a kérdést előterjesztő bíróság arra kérdezett rá, hogy értékelheti-e azt a körülményt, hogy a

[242] Krombach 40., 42., valamint 45. pontjainak együttes olvasata. Azt, hogy az alapvető jog megsértésének megítélését mi teszi lehetővé, külön vizsgálat tárgya.
[243] Krombach 45. pontja, egyben az ítélet rendelkező része 2) pontja.
[244] Gambazzi 48. pontja, valamint a rendelkező rész második bekezdése.
[245] Krombach 44. pontja.
[246] Krombach 36., *Renault* 29., Apostolides, Seramico 50.
[247] Krombach 36., *Renault* 29., Apostolides, Seramico 50.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

származási állam bírósága elutasította a terhelt védőjének meghallgatását azon az alapon, hogy a terhelt személyesen nem jelent meg a tárgyaláson. Az EUB nem a *révision au fond* értelmezése segítségével, hanem a védekezéshez való jog korlátozhatóságának vizsgálata által adott választ a feltett kérdésre. A későbbi ügyekben is a közrend kontextusában, de az adott ügyre való relevancia nélkül ismétli meg az EUB a *Krombach ügyben* kifejtett álláspontját. Így az *Apostolides ügyben* a bíróság hasonlóképpen a közrend keretében ismételte meg az elmondottakat,[248] majd arra a következtetésre jutott, hogy a határozat gyakorlati végrehajthatóságának hiánya nem megfelelő indok,[249] kivéve, ha ez alapvető jogi szabály nyilvánvaló megsértését eredményezi.[250] Az EUB hozzátette, a kérdést előterjesztő bíróság nem hivatkozott semmilyen olyan alapelvre, amelyet a szóban forgó ítéletek végrehajthatóvá nyilvánítása sértene.[251]

A *Seramico ügyben* már nemcsak a közrend általános leírásának volt része a *révision au fond*,[252] hanem szélesebb értelmezési körben merült fel. A végrehajtó állam bírósága ugyanis abban a tekintetben kérte az iránymutatást, van-e hatásköre a 34. cikk 2. pontjának alkalmazása keretében megvizsgálni, hogy az 54. cikk szerint mellékelt tanúsítvány összhangban áll-e a bizonyítékokkal. A kérdést feltevő bíróság elsősorban nem az érdemi felülvizsgálat tilalmát nevezte meg akadályként, hanem a rendelet alapvető elvét, a tagállamok igazságszolgáltatásai közötti kölcsönös bizalmat. Az EUB a kérdésre adott válaszában felhívta a figyelmet arra, hogy a válasz kapcsán nemcsak a 34. cikk 2. pont szövegét, de a rendelet egészét, annak rendszerét és céljait is figyelembe kell venni (szisztematikus és teleológikus értelmezés). Az EUB utalt arra, hogy a távollévő alperes védelmében kétszeres felülvizsgálati rendszer érvényesül, amelynek során a kontradiktórius szakaszban a végrehajtó bíróságnak lehetősége van a megfelelő kézbesítés vizsgálatára. Az EUB a *Klomps ügyre*[253] utalva kijelenti, hogy a kérdés, hogy az alperesnek kézbesítették-e az eljárást megindító iratot, releváns, ténybeli elem, amelyet vizsgálnia kell a végrehajtó állam bíróságának annak érdekében, hogy megállapítsa: megfelelő volt-e a kézbesítés.[254] A 35. pontban az EUB rámutat,

[248] Apostolides 58.
[249] A ciprusi bíróság egy Észak-Cipruson található ingatlanra vonatkozóan hozott határozatot. Apostolides 62.
[250] Apostolides 60.,vö. még *Renault* 34.
[251] Apostolides 61.
[252] Seramico 50.
[253] Különösen a C-166/80 sz., *Peter Klomps kontra Karl Michel* (1981. június 16.) ügy 15. és 18. pontjaira utalva.
[254] Seramico 33.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hogy a *„rendelet egyik rendelkezése sem tiltja meg kifejezetten a végrehajtás helye szerinti tagállam bíróságának a tanúsítványban szereplő tényszerű információk helytállóságának a felülvizsgálatát, mivel e rendelet 36. cikke és 45. cikkének (2) bekezdése az érdemi felülvizsgálat tilalmát kizárólag a (...) bírósági határozatra korlátozza."* Az EUB rámutat, hogy a tanúsítványt nem szükségszerűen a határozatot meghozó bíróság tölti ki, és, hogy az abban szereplő iratok lehetnek csupán jelzésértékűek is.[255] A tanúsítvány tájékoztató jellegét támasztja alá az is, hogy azt nem kötelező a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelemhez csatolni. Azt is hozzáteszi az EUB, hogy a tanúsítványban szereplő adatok nem elegendőek ahhoz, hogy a bíróság megállapíthassa, hogy az alperesnek módjában állt-e gondoskodni a védekezéséről.[256]

Szintén a kézbesítéssel kapcsolatban húzta meg az érdemi felülvizsgálat tilalmának határát az EUB a *Klomps ügyben*. Megállapította az EUB, hogy nem ütközik a *révision au fond* tilalmába, ha a végrehajtás bírósága megvizsgálja, hogy a szabályszerű kézbesítés megfelelő volt-e ahhoz, hogy alkalmassá tegye az alperest védekezése előkészítésére. A végrehajtás államának bírósága továbbá juthat olyan a következtetésre, hogy a származási bíróság által szabályszerűnek minősített kézbesítés nem volt alkalmas[257] arra, hogy az alperes megfelelően előkészíthesse védekezését. A végrehajtás államának bírósága maga megállapíthatja, hogy az eljárást megindító iratot megfelelő időben kézbesítették-e (Brüsszeli Egyezmény 27 cikk 2 pontjának második fordulata), erre akkor is van módja, ha az alapeljárásban a származási állam bírósága megállapította, hogy a kézbesítés szabályszerű volt (Brüsszeli Egyezmény 27 cikk 2 pontjának első fordulata).[258] 1976-ban Michael azzal a kérelemmel fordult a Krefeld-i helyi bírsághoz, hogy az kötelezze Klomps-t (korábbi ügyfelét), hogy fizesse meg elmaradt ügynöki költségeit (ingatlan adásvétel). A határozat sommás eljárásban született meg, és fizetési meghagyást (*Zahlungsbefehl*) bocsátottak ki. Ezt a kötelezést kézbesítették a Michel által megjelölt belföldi címre, de mivel Klomps nem tartózkodott

[255] Vö. főtanácsnoki vélemény a Seramico ügyben (2012. április 26.) 31. pont.
[256] Vö. főtanácsnoki vélemény a Seramico ügyben (2012. április 26.) 35. pont.
[257] „Hij dient evenwel na te gaan of er, in het concrete geval, uitzonderlijke omstandigheden zijn die tot de conclusie kunnen leiden dat de betekening of mededeling, *ofschoon regelmatig geschied*, toch *onvoldoende is* geweest om de verweerder in staat te stellen zijn verdediging voor te bereiden en, bijgevolg, om de door artikel 27, sub 2, vereiste termijn te doen aanvangen." 21. pont– kiemelés tőlem, az eljárás nyelve: holland. Az *onvoldoende* kifejezés angol változata: *inadequate*. A német, francia és olasz fordítsokban szövegben ez az árnyalat nem érzékelhető: „*nicht genügte, den Beklagten in die Lage zu versetzen, Schritte zu seiner Verteidigung einzuleiten" „n'a toutefois pas suffi pour mettre le défendeur en mesure de commencer son action en défense*", „non è stata tuttavia sufficiente per mettere il convenuto in grado di cominciare a difendersi".
[258] Klomps 15. pont, rendelkező rész 5. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ott, a határozatot nem vette át. Klomps nem folyamodott jogorvoslathoz, ezért elrendelték a végrehajtást, és az arról szóló határozatot (*Vollstreckungsbefehl*) az előzőhöz hasonló módon kézbesítették. Fél évvel később Klomps a Krefeldi bíróságon kifogásolta az eljárást arra való hivatkozással, hogy az eljárás ideje alatt szokásos tartózkodási helye Hollandiában volt. A bíróság azonban megállapította, hogy ezen idő alatt Klomps-nak Németországban is volt szokásos tartózkodási helye. Ezután a holland bíróság az eredeti határozatot végrehajthatónak nyilvánította, ezen döntés ellen Klomps arra hivatkozással nyújtott be jogorvoslati kérelmet, hogy az eredeti határozatot nem megfelelően kézbesítették számára, vagy legalább is nem olyan módón, amely lehetőséget adott volna arra, hogy a védelmét megfelelően előkészítse. A végrehajtási államban a felülvizsgálati bíróság abban a kérdésben bizonytalanodott el, hogy ilyen esetben - amikor a származási államban egyértelműen kimondták a kézbesítés szabályszerűségét - vajon a végrehajtás államának bírósága köteles-e meggyőződni arról, hogy az alperesnek megfelelő idő állt rendelkezésére arról, hogy védelméről gondoskodhasson, vagy az már az érdemi felülvizsgálat tilalmába ütközik, hiszen a származási bíróság által egyszer már megállapított ténybeli és jogi érvek vizsgálatát jelentené.[259] Az EUB úgy találta, hogy a származási bíróság által szabályszerű kézbesítés tényének megállapítása nem mentesíti a végrehajtó bíróságot attól, hogy megvizsgálja, az alperesnek volt-e elegendő ideje védekezését előkészíteni.[260] Álláspontja szerint a kérdést feltevő bíróságnak alapvetően abból kell kiindulnia, hogy a szabályszerű kézbesítés időpontja és az eljárás között eltelt idő elegendő volt-e, de vizsgálhat kivételes körülményeket, amelyek megalapozzák, hogy a szabályszerű kézbesítés az adott esetben nem volt megfelelő arra, hogy az alperes előkészítse a védekezését.[261]

A *Hendrikman ügyben* egy külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánításában eljáró elsőfokú bíróság az érdemi felülvizsgálat tilalmába ütközőnek értékelte annak vizsgálatát, hogy az alapügyben eljárt jogi képviselő képviseleti jogosultságát megfelelően állapította-e meg a származási bíróság. Az EUB azonban határozottan állást foglalt a tekintetben, hogy a végrehajtó állam bíróságának értékelnie kell ezt a körülményt. Amennyiben pedig a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jutna, hogy a jogi képviselőnek nem volt képviseleti jogosultsága, úgy az alpereseket

[259] Vö. Klomps 14.
[260] Klomps 15., 16.
[261] Klomps 19.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

távollévőnek kell tekinteni. A Hendrikman házaspár ellen egy fizetetlen számla miatt Németországban eljárást folytattak, melyről ők nem tudtak, és melyben tudomásuk nélkül képviselte őket egy ügyvéd. Állításuk szerint a termékeket a nevükben olyanok rendelték, akiknek erre nem volt felhatalmazásuk, és azok bízták meg a szóban forgó ügyvédet is a képviselettel. Hollandiában kérelmezték a német eljárás eredményeként hozott marasztaló határozat végrehathatóvá nyilvánítását. Az első fokon eljáró holland bíróság nem értékelte a házaspár által hivatkozott eljárási körülményt, hogy az ügyvédi meghatalmazás érvénytelen volt (amely eljárási jogsérelemként közrendi kifogás), mivel álláspontja szerint az érdemi felülvizsgálat tilalmába ütközik megítélni, hogy a német bíróságok megfelelően ítélték-e meg az eljáró jogi képviselő meghatalmazását.[262] A bíróság azon a véleményen volt továbbá, hogy a közrendet csak abban az esetben lehetne felhívni, ha a származási államban a határozattal szemben nem lett volna törvényi lehetőség jogorvoslat benyújtására. A holland legfelsőbb bíróság által feltett kérdések kapcsán az EUB rámutatott, hogy amennyiben az eljárás alá vont személy nem tud az eljárásról és nevében jogi képviselő jelenik meg a bíróság előtt, az alperes kiszolgáltatott (fegyvertelen) helyzetben van. Az EUB egyértelművé tette, hogy az ilyen alperest távollévőnek kell tekinteni. Az EUB értelmezésében tehát a jogi képviseletre való felhatalmazás színlelése olyan eljárási szabálytalanság, amelyet a végrehajtási bíróságnak feltétlenül figyelembe kell vennie. Az EUB általában nem határoz konkrét ténykérdésekben, szokása szerint inkább irányt mutat, ebben a helyzetben azonban egyértelműen állást foglalt, és elutasította Németország azon álláspontját, hogy a jogi képviselőt mindaddig szabályosan eljárónak kell tekinteni, amíg az ügy folyamán ki nem derül ennek ellentéte.[263]

1.3.2 Az eljárási közrend által védett tartalom

Az eljárásjogi közrend gyakorlatilag arra szolgál, hogy a védekezéshez való jog érvényesülését biztosítsa.

1.3.2.1 Védekezéshez való jog tartalma az uniós jogban

A védekezéshez való jog EUB által elismert tartalmi elemei végigkövetik a per egész menetét, a perfüggőség beállásától kezdve a jogerős ítélet meghozataláig. A jogtudomány ezen alapjog három fő érvényesülési momentumát különbözteti meg: a

[262] Hendrikman 6.
[263] Hendrikman 17. és 16.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megfelelő kézbesítés előfeltétele annak, hogy az alperes védekezhessen az ellene felhozott tényekkel szemben, a meghallgatáshoz való jog azt biztosítja, hogy az alperes megfelelően előadhassa érveit, a jogorvoslathoz való jog pedig lehetőséget ad a jogok hatékony érvényesítésére. A határozatok indokolásának követelményét az EUB több ítéletében érintette, a határozatok megfelelő indokolása a meghallgatáshoz való jog megvalósulásának bizonyítéka, valamint a jogorvoslathoz való jog előfeltétele is. Véleményem szerint ezért indokolt ezt a szempontot kiemelten, a három fő érvényesülési momentum között tárgyalni.

A védekezéshez való jog érvényesíthetőségét a Brüsszel I. rendelet nem közvetlenül biztosítja, nem azáltal, hogy a polgári per menetére érvényes, betartandó szabályokat fektet le, hanem közvetett módon, amennyiben a rendelet megfosztja tényleges hatásától azt a bírósági határozatot, amely olyan eljárás során született, amelyben bizonyos alapvető eljárási elveket nem tartottak tiszteletben. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a végrehajtó állam bírósága továbbá közvetett módon, az alperes és a felperes állításaira hagyatkozva értékeli a külföldi eljárást, és ezzel az értékeléssel mintegy tükröt tart a külföldi bíróságnak, melyben az láthatja, hogy eljárásának mely jellemzői nem tetszetősek a végrehajtó állam bíróságának szemében.

1.3.2.1.1 A megfelelő kézbesítéshez való jog

Az EUB a Brüsszeli Egyezmény vonatkozásában több alkalommal kifejtette, hogy a jogszabály kifejezett célja, hogy biztosítsa az alperes védekezéshez való jogát (*opportunity to defending himself*). Ahhoz ugyanis, hogy az alperes gyakorolni tudja védekezéshez való jogát, feltétlenül szükséges, hogy értesüljön az ellene folyamatban lévő eljárásról (Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontja). Az EUB a *Klomps ügyben* állapította meg, hogy az egyezmény 27. cikk 2. pontjának a célja, hogy ne lehessen elismerni, vagy végrehajthatóvá nyilvánítani a külföldi határozatot, amennyiben az alperesnek nem volt lehetősége, hogy a származási állam bírósága előtt érvényesítse védekezéshez való jogát.[264]

A Brüsszel I. rendelet hatálya alá eső végrehajthatóvá nyilvánítási eljárások alapügyeiben általában a származási bíróság államától eltérő tagállamban van az alperes lakóhelye, szokásos tartózkodási helye. A határon átnyúló kézbesítés szabályainak

[264] Klomps 9., C-123/91 sz., *Minalmet GmbH kontra Brandeis Ltd*. (1992. november 12.) ügy 18., C-172/91. sz., *Volker Sonntag kontra Hans, Elisabeth és Stefan Waidmann* (1993. április 21.) ügy 38., Hendrikman 15.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

egyes aspektusai különös hangsúllyal esnek latba a Brüsszel I. rendelet szerinti *exequaturban*.[265] A rendelet alkalmazása során azonban nem feltétel a kézbesítés szabályszerűsége, hanem a rendelet azt tűzi ki célul, hogy az alperest olyan helyzetbe hozza, hogy lehetősége legyen védekezéshez való jogát gyakorolni,[266] a Brüsszel I. rendelet lazított tehát az Egyezmény szabályain, továbbá lazább szabályokat tartalmaz, mint a kézbesítési rendelet. Következésképpen az alperes az *exequatur* során perbe bocsátkozása esetén egyáltalán nem hivatkozhat a 34. cikk 2. pontja sérelmére, mulasztási ítélet esetén pedig kizáró körülmény, ha tudott az eljárásról, és lehetősége lett volna fellebbezni az alapügyben hozott határozat ellen, ám ezt nem tette meg.[267]

Az EUB a *Leffler ügyben*[268] erősítette meg, hogy a 34. cikk 2. pontja alkalmazása kizárásának előfeltétele, hogy a végrehajtás államának bírósága meggyőződjön az eljárást megindító irat megfelelő kézbesítéséről.[269] Vagyis a végrehajtási állam bíróságának vizsgálnia kell, hogy a származási állam bírósága által meghozott mulasztási ítélethez vezető eljárás során az alperes olyan helyzetben volt-e, amelyben lehetősége volt megjelenni és gyakorolni a védekezéshez való jogát, és ennek tudatában maradt távol az eljárástól. Az EUB azt is megállapította a *Leffler ügyben*, hogy az eljárást megindító irat fordításának hibája – a fordítás utólagos megküldésével - orvosolható.[270]

---

[265] A határon átnyúló kézbesítés és a Brüsszel I. rendelet közötti összefüggésekkel kapcsolatban ld. különösen a C-14/07 sz., *Ingenienbüro Michael Weiss kontra Industrie- und Handelskammer Berlin* (2008. május 8.) ügy 50. pontját.

[266] Ingenienbüro 51. pont *„Különböző rendelkezések ugyanis arra kötelezik a bírót, hogy mielőtt mulasztási ítéletet hoz, vagy bírósági határozatot ismer el, meggyőződjön arról, hogy az eljárást megindító iratot úgy kézbesítették-e, hogy az tiszteletben tartotta a védelemhez való jogot (az alperes távollétével kapcsolatban lásd különösen az 1348/2000 rendelet 19. cikkének (1) bekezdését, a 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdését és a Brüsszeli Egyezmény 20. cikkének második bekezdését, valamint a határozatok elismerésével kapcsolatban lásd különösen a 44/2001 rendelet 34. cikkének 2. pontját és a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkének 2. pontját).”*

[267] Vö. C-283/05. sz., *ASML Netherlands BV kontra SEMIS* (2006. december 14.) ügy 20. és 21. pontjai, továbbá Ingenienbüro 67. pontja.

[268] Vö. Harsági 2010/3, 144−152.

[269] Az EUB a C-433/03. sz., *Götz Leffler kontra Berlin Chemie AG* (2005. november 8.) ügyben azt állapította meg, hogy „ha a felperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság felfüggeszti a határozathozatalt annyi időre, ameddig megállapítást nem nyer, hogy az irat hibájának orvoslása a fordítás megküldésével megtörtént, és hogy ez megfelelő időben történt ahhoz, hogy az alperes védekezhessen. Ez a kötelezettség a 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdésben foglalt elvből is következik, és ***e kötelezettség betartásának ellenőrzése a határozat elismerésének előfeltétele*** ugyanezen rendelet 34. cikke (2) bekezdésének megfelelően.” (68. pont) – kiemelés tőlem.

[270] Leffler 53. pontja, valamint rendelkező rész 1.) pontja. *„[A] rendelet 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a címzett megtagadta az irat átvételét azon okból, hogy az nem az átvevő tagállam valamelyik hivatalos nyelvén vagy nem az áttevő tagállam olyan nyelvén került megszövegezésre, amelyet a címzett megért, a feladónak a kért fordítás megküldésével lehetősége van a mulasztás orvoslására.”* Bővebben a témáról ld.: Harsági 2010 és Harsági 2010/3.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A kézbesítés és a védekezéshez való jog szoros összefonódását mutatja az EUB *Ingenienbüro ügyben* képviselt álláspontja is. Az EUB annak megválaszolása során, hogy az eljárást megindító irat mellékletei fordításának hiánya megfelelő alapot ad-e a 34. cikk 2. pontja felhívásához, nem elsősorban annak vizsgálatára koncentrál, hogy dogmatikai szempontból az irat mellékletei mennyiben képeznek az eljárást megindító irattal szoros egységet,[271] hanem gyakorlati szempontból közelít a probléma megoldásához, és a védekezéshez való jog érvényesíthetőségének kérdését állítja középpontba.[272] Az EUB a nemzeti bíróság feladatává teszi annak vizsgálatát, hogy az eljárást megindító irat tartalma elegendő-e ahhoz, hogy az alperes jogait érvényesíthesse.[273] A mellékletek fordítása abban az esetben szükséges, ha az effektív védekezéshez nem elegendő az irat tartalma, ilyen esetben is lehetőség van azonban a fordítás hiányának orvoslására.[274] Ezt a felfogást tükrözi a Brüsszel I. rendelet 34. cikkének szövege is, amely a védekezéshez való felkészüléshez megfelelő időben történő kézbesítést ír elő.

Az EUB a *Klomps-ügyben* azt állapította meg, hogy a végrehajtás állama bíróságának még akkor is vizsgálnia kell az Egyezmény 27. cikk 2. pontjának érvényesülését, ha a származási állam bírósága határozatban mondta ki, hogy a kézbesítés megfelelően megtörtént.[275] A korábban már elemzett esetben az EUB elválasztotta a 27. cikk 2. pontjában található két feltétel vizsgálatát, és úgy találta, hogy az egyik, a szabályszerű kézbesítés, megtörténtének megállapítása nem elegendő biztosíték a rendelkezés céljának (hatékony védekezés) biztosítására, következésképpen a végrehajtás államának bírósága vizsgálhatja, hogy a kézbesítésre megfelelő időben sor került ahhoz, hogy az alperes a védelméről gondoskodhasson. [276] Az EUB a *Plendy Plastic ügyben* megerősítette, hogy a védekezéshez való jog biztosításának érdekében a szabályszerű kézbesítés vizsgálata nemcsak a származási, de a végrehajtási államnak is kötelessége.

[271] Az EUB ugyanakkor az Ingenienbüro ügyben nem zárkózik el attól, hogy megállapítsa az eljárást megindító irat fogalmát. Vö. 59. pontja et seq., különösen a 69. és 73. pontjai.

[272] Ld. az Ingenienbüro 51. pontját. *„Különböző rendelkezések ugyanis arra kötelezik a bírót, hogy mielőtt mulasztási ítéletet hoz, vagy bírósági határozatot ismer el, meggyőződjön arról, hogy az eljárást megindító iratot úgy kézbesítették-e, hogy az tiszteletben tartotta a védelemhez való jogot (az alperes távollétével kapcsolatban lásd különösen az 1348/2000 rendelet 19. cikkének (1) bekezdését, a 44/2001 rendelet 26. cikkének (2) bekezdését és a Brüsszeli Egyezmény 20. cikkének második bekezdését, valamint a határozatok elismerésével kapcsolatban lásd különösen a 44/2001 rendelet 34. cikkének 2. pontját és a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkének 2. pontját).”*

[273] Ingenienbüro 78.pontja, illetve a rendelkező rész 1) pontja.

[274] Amely hiba orvoslása ezesetben is a feladó kötelezettsége. Ingenienbüro 78.pontja, illetve a rendelkező rész 1) pontja.

[275] Klomps rendelkező rész 5. pontja

[276] Klomps 15. pontja

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A vizsgálat lehetőségét az sem zárja ki, hogy a kézbesítés szabályszerűsége tárgyában a származási államban határozatot hoztak.[277] Noha a szabályszerű kézbesítés vizsgálata a Brüsszel I. rendelet hatálybalépése óta nem szükséges, a kétszeres felülvizsgálat elve továbbra is érvényben van. Az EUB az ASML ügyben mutatott rá, hogy távollévő alperes védelemhez való jogának tiszteletben tartását a kétszeres felülvizsgálat (*double review*) biztosítja.[278] Ez azt jelenti, hogy mulasztási ítélet esetén a végrehajtási állam bírósága megvizsgálhatja, hogy az alperes valóban olyan helyzetben volt-e, hogy védekezéshez való jogát gyakorolhassa. Ezen vizsgálat terjedelmét az érdemi felülvizsgálat tilalma korlátozza.[279] A *Seramico ügyben* a végrehajtás államának bíróságában kétség ébredt a kétszeres felülvizsgálat terjedelmét illetően, mivel a bírósághoz benyújtották a tanúsítványt is, a bíróság pedig úgy látta, hogy a (17) preambulumbekezdés alapján a kölcsönös bizalom elvéből fakadóan nem vizsgálhatja felül a tanúsítványban szereplő információkat. Az EUB kiemelte, hogy a kétszeres felülvizsgálat értelmében a végrehajtás bíróságának meg kell győződnie arról, hogy megfelelően kézbesítették-e az eljárást megindító iratot, vagy, hogy az alperesnek volt módja jogorvoslattal élni a határozattal szemben. Az EUB megállapította, hogy az, hogy az eljárás megindító iratot kézbesítették-e, az eljárás releváns, ténybeli eleme,[280] amellyel foglalkoznia kell a végrehajtási állam bíróságának, ha meg akarja állapítani, hogy az alperes elegendő idővel rendelkezett-e a védekezése előkészítéséhez.[281] Ebből következően a kézbesítés megtörténtére vonatkozó olyan ténybeli vizsgálat, mely a tanúsítványban foglalt adatokat érinti, nem sérti a *révision au fond* tilalmát. Az EUB külön kiemelte, hogy *„az a tény, hogy a külföldi határozatot egy tanúsítvány kíséri, nem korlátozhatja a kétszeres felülvizsgálat keretében a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága által elvégzendő értékelés terjedelmét.”*[282]

1.3.2.1.2 A meghallgatáshoz való jog

A peres eljárás folyamán a védekezéshez való jog következő biztosítéka, hogy a feleknek lehetőségük van kifejteni az üggyel kapcsolatos álláspontjukat (*right to be heard*). Az EUB a *Fiskano*, továbbá a *Hollandia és mások kontra Bizottság*, illetve a *Lisrestal ügyekben* kiemelte, hogy a meghallgatáshoz való jog a közösségi jognak olyan

[277] Plendy Plastic 13. pontja
[278] ASML 29.
[279] Plendy Plastic 13.
[280] Klomps 15., 18.
[281] Seramico 33.
[282] Seramico 34.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

alapelve, amelynek minden olyan eljárásban érvényesülnie kell, melynek eredménye az eljárás alá vont személyt hátrányosan érintheti.[283] Az EUB a *Listrestal ügyben* azt is hozzátette, az elv megköveteli, hogy a felek olyan helyzetben legyenek, amelyben lehetőségük van kifejteni álláspontjukat minden olyan ténnyel kapcsolatban, amely jelentősen befolyásolhatja az érdekeiket.[284] Az EUB a *Gambazzi ügyben* a meghallgatáshoz való jog esetleges sérelmével kapcsolatban annak vizsgálatára kötelezte a végrehajtás államának bíróságát, hogy a meghozott *ex parte* határozat elleni jogorvoslati eljárásban a kontradiktórius elvnek megfelelően az alperes minden olyan ténybeli és jogi körülményt előadhatott-e, amelyet fontosnak tartott, továbbá, hogy azokat alaposan megvizsgálta-e az alapügyben eljáró bíróság.[285] Különösen vizsgálnia kell a végrehajtás állama bíróságának, hogy az alperesnek volt-e lehetősége kifejteni arra vonatkozó álláspontját, hogy a bíróság távollevőnek minősítette.[286]

Az álláspont kifejtésére a felek nem feltétlenül személyesen jogosultak, vagy kötelesek. Az EUB a *Krombach ügyben* rámutatott, hogy a védekezéshez való jogba beletartozik, hogy az alperes ne legyen megfosztva ezen jogosultságától pusztán azon az alapon, hogy személyesen nem jelent meg a tárgyaláson, hanem legyen lehetősége ügyvéd általi, hatékony védelemben részesülni.[287] A *Gambazzi ügyben* megerősítette az EUB, hogy az alperes eljárásból való teljes kizárása (sem őt sem a védőjét nem hallgatták meg) a védekezéshez való jog lehető legsúlyosabb korlátozása.[288] Az EUB a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EGK rendeletet értelmező *Eurofood ügyben* mutatott rá, hogy a közrendi kifogásra alapozva el lehet utasítani egy másik tagállamban hozott határozat ezen rendelet szerinti végrehajtását, amennyiben *„az eljárás megindításáról szóló határozatot az eljárásban érintett személy meghallgatáshoz való alapvető jogának nyilvánvaló megsértésével hozták.”*[289] Az EUB a végrehajtás államának bíróságát kötelezte ennek vizsgálatára. Ugyanakkor rámutatott, hogy a meghallgatáshoz való jog érvényesülése kapcsán nem a végrehajtó állam jogrendszerének a tárgyalásról és szóbeliségről alkotott felfogását kell alapul venni,

[283] Fiskano 39. pontja, C-48/90 és C-66/90 egyesitett ügyek, Hollandia és mások kontra Bizottság *44.*, Lisrestal 21.
[284] Lisrestal 21.
[285] *„[L]ehetősége volt-e előadni minden olyan ténybeli és jogi körülményt, amelyek álláspontja szerint alkalmasak kérelmének alátámasztására, valamint azt, hogy e körülmények a kontradiktórius eljárás tiszteletben tartása mellett alapos megvizsgálásra kerültek-e, avagy éppen ellenkezőleg, csupán korlátozott mértékben volt lehetőség kérdések felvetésére.”* Gambazzi 42.
[286] Gambazzi 45.
[287] Krombach 39.
[288] És mint ilyen, igen szigorú korlátok között érvényesülhet. Gambazzi 33. pont.
[289] Eurofood 67.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hanem azt kell vizsgálni, hogy a körülmények összességére figyelemmel a konkrét esetben érvényesült-e a meghallgatáshoz való jog.[290]

A védekezéshez való jog, ezen belül pedig a meghallgatáshoz való jog az uniós jogban a közösségi jog alapelve,[291] valamint a 34. cikk 2. pontjának célja. A Brüsszeli Egyezmény, valamint a Brüsszel I. rendelet fő célja egyszerű és gyors végrehajtási eljárás létrehozása a határozatok szabad mozgása érdekében.[292] Az EUB több ízben kifejtette, hogy egyezmény, illetve a rendelet által követett cél, az eljárások egyszerűsítése, nem érvényesülhet valamely alapjog, jelen esetben a meghallgatáshoz való jog, illetve a védekezéshez való jog kárára. [293]

1.3.2.1.3 A határozatok indokolása

Az EUB a *Seramico ügyben* megerősítette, hogy egy más tagállamból érkező határozatok hiányos indoklása közrendbe ütköző lehet, amennyiben az eljárás egészére, a körülmények összességére, valamint az eljárást körülvevő garanciákra is tekintettel az indokolás hiányossága ellehetetleníti a védekezéshez való jog gyakorlását.[294] Az ügyben egy, az angol High Court által hozott mulasztási ítélet litvániai végrehajtása kapcsán az alperes Trade Agency azzal érvelt, hogy eredeti határozat nyilvánvalóan ellentétes a közrenddel, mivel nem tartalmaz indokolást. Álláspontja szerint *„a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartása megköveteli, hogy minden bírósági határozatot indokoljanak annak érdekében, hogy az alperesnek lehetősége legyen megtudni, hogy miért lett pervesztes, és hogy az ilyen határozattal szemben hatékony és tényleges jogorvoslattal élhessen.”*[295] Az EUB úgy találta, hogy az ügyben a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága főszabály szerint vizsgálhatja, hogy egy olyan határozat,

[290] Eurofood 68. *„[F]el kell hívni a figyelmet arra, hogy az említett bíróság vizsgálata nem korlátozódhat a tárgyalás szóbeliségére vonatkozó felfogásának és a tárgyalás saját jogrendszerében fennálló alapvető jellegének alkalmazására, hanem a körülmények összességére tekintettel mérlegelnie kell, hogy a High Court által kinevezett „provisional liquidator"-nak vajon elegendő lehetősége nyílott-e a meghallgatásra.”*

[291] Fiskano 39., Lisrestal 21., Krombach 42

[292] Brennero 10., C-148/84 sz., *Deutsche Genossenschaftsbank kontra SA Brasserie du Pêcheur* (1985. július 2.) ügy 16., *Solo Kleinmotoren* 20., Coursier 25., Krombach 19., Prism Investments 27.

[293] Az egyes határozatok ugyanazon szöveget idézik, de a nyelvi változatok eltérően hivatkoznak a meghallgatáshoz való jog és a védekezéshez való jog kifejezésekre. C-49/84 sz., *Debaecker és Plouvier kontra Bouwman* (1985. június 11.) ügy 10., C-522/03, *Scania Finance SA kontra rockinger Spezialfabrik GmbH & Co.* (2005. október 13.) 15. (Eljárás nyelve: német *„Anspruch auf rechtliches Gehör” „fair hearing” „védekezéshez való jog”*), C-3/05 sz., *Gaetano Verdoliva kontra Van der Hoeven és mások* (2006. február 16.) ügy 26. (Eljárás nyelve: olasz „*il diritto di difesa”*), ASML 24. (védelemhez való jog), Seramico 42. (védelemhez való jog)

[294] Seramico ügy rendelkező részének 2) pontja szerint csak annyiban tagadható meg egy indokolás nélküli mulasztási ítélt végrehajtása, amennyiben az indokolás hiánya az alperes hatékony és tényleges jogorvoslathoz való jogát csorbítja.

[295] Seramico 53.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

amely nem fejti ki sem a kereset tárgyát, sem jogalapját, sem pedig a megalapozottságát, sérelmes-e a védekezéshez való jog érvényesítése szempontjából. A bíróság megállapíthatja, hogy az ilyen határozat a tagállam jogrendjében alapvető jog korlátozásának minősül. Az EUB kiemeli, hogy az indokolási kötelezettség terjedelme változhat, és annak értékelésével kapcsolatban az EUB a határozat 60. pontjában több szempontot is kiemel a nemzeti bíróság számára: az indokolási kötelezettséget az egész eljárásra és a releváns körülmények összességére tekintettel, és az eljárást körülvevő garanciák függvényében kell értékelni.[296] Az EUB célszerűségi szempontból végzett vizsgálatot ír tehát elő, azt kell figyelembe venni, hogy a határozat lehetővé tegye a hatékony és tényleges jogorvoslatot.[297] Az EUB felfogása e helyütt is azt mutatja, hogy az adott sérelmet a védekezéshez való jog szempontjából kell értékelni, amennyiben ugyanis a határozatot körülvevő eljárási garanciák biztosítják a határozattal szembeni hatékony és tényleges jogorvoslatot,[298] úgy ez mentesülést jelent az indokolási kötelezettség megsértése alól. A végrehajtás állama bíróságának arról kell tehát meggyőződnie, hogy az alperes ténylegesen olyan helyzetben volt-e, amelyben lehetetlen volt védekezéshez való jogát érvényesíteni, vagy erre volt lehetősége. Az EUB rámutat, hogy egy tagállami bíróság főszabály szerint nem tagadhatja meg közrendi alapon a határozat végrehajtását, kivéve, ha ügy átfogó elemzése alapján úgy tűnik, hogy sérült a Charta 47., cikkében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jog, mivel a határozattal szemben az alperes nem tud hatékony és tényleges jogorvoslattal élni.[299]

1.3.2.1.4 A jogorvoslathoz való jog

A jogorvoslathoz való jog az *exequatur* külföldi határozatok végrehajtása során különös jelentéssel bír, és speciális tartalmat is hordoz. Az *ASML ügyben* az EUB-hoz a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontjának értelmezése és a mulasztási ítélet megengedhetőségének feltételei kapcsán intézett előzetes döntéshozatali kérelmet az OGH egy holland ítélet végrehajthatóságának megállapítása kapcsán. Az alapügyben a holland bíróság mulasztási ítéletben kötelezte a Semiconductor Industry Services GmbH ausztriai honosságú társaságot, hogy meghatározott összeget fizessen meg az ASML holland honosságú társaságnak. A mulasztási ítélet ausztriai végrehajtása során merült

[296] Seramico 60.
[297] Vö. Eurofood 66., Gambazzi 40., 45., 46.
[298] Jogorvoslattal kapcsolatban ld. Eurofood 66. pontja, Gambazzi 40., 45. és 46. pontjai.
[299] Seramico 62.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

fel az ítélet kifogásolása a 34. cikk 2. pont alapján. Az EUB ezen rendelkezés értelmezése kapcsán mutatott rá a cikk értelmezési elveire, valamint a jogszabályhely céljára (védekezéshez való jog biztosítása), és annak tartalmára. Az EUB az *ASML ügyben* a rendelet (18) preambulumbekezdésével összefüggésben megállapította, hogy a védekezéshez való jog az *exequatur* eljárásban elsősorban a kontradiktórius szabályok szerint zajló jogorvoslathoz való jogot jelenti.

Az EUB a *Gambazzi ügyben* hozott döntése indokolásában fejtette ki azokat a szempontokat, amelyek alapján a kérdést előterjesztő bíróságnak mérlegelnie kell a védekezéshez való jog sérelmét. Ezek között kiemelt helyen szerepelt annak vizsgálata, hogy az alperesnek rendelkezésére állt-e jogorvoslati lehetőség az alapeljárásban hozott *ex parte* határozat kifogásolására.[300]

Az EUB az *Apostolides ügyben* tovább bontotta az *exequatur* eljárás jogorvoslati rendszerét. Az EUB a rendelet (16)-(18) preambulumbekezdéseit értelmezve arra a következtetésre jutott, hogy *„a rendelet által […] létrehozott jogorvoslati rendszer célja a megfelelő egyensúly megteremtése egyrészről az igazságügyi együttműködés terén az Unión belüli kölcsönös bizalom elve (amely azt indokolja, hogy az egyik tagállamban hozott határozatokat főszabály szerint a többi tagállamban is teljes mértékben elismerjék és végrehajtsák), másrészről a védelemhez való jog elve között (amely megköveteli, hogy az alperes adott esetben megtámadhassa a végrehajthatóvá nyilvánítást, amennyiben úgy véli, hogy a végrehajthatóság valamelyik feltétele hiányzik).”*[301] Az EUB a *Seramico ügyben* ismét megerősítette, hogy a védekezéshez való jog az *exequatur* eljárásban speciális módon, a jogorvoslathoz való jogban testesül meg, amelynek egyszersmind a kontradiktórius elvnek is meg kell felelnie.[302]

1.3.2.2 Védekezéshez való jog mérlegelésének szempontjai

Az EUB elsőként a Krombach ügyben mutatott rá arra, hogy a védekezéshez való jog nem abszolút jog.[303] Az ügyben az EUB az EJEB büntetőügyekben az ügyvédi védelemhez való jogot érintő ítéletei vonatkozásában hívta fel a figyelmet arra, hogy a hatékony védelemben való részesülés joga jóllehet nem abszolút, azonban ennek

[300] Gambazzi 42., 45. és 46.
[301] Kiemelés tőlem. Apostolides 73. pont.
[302] A védelemhez való jog *„megköveteli, hogy az alperes egy kontradiktórius eljárás keretében vizsgálandó keresettel adott esetben megtámadhassa a végrehajthatóságot megállapító határozatot, amennyiben úgy véli, hogy a végrehajthatóságot kizáró okok valamelyike fennáll.”* – kiemelés tőlem. Seramico 43.
[303] Krombach 39.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ellenére az EJEB több ízben is úgy határozott, hogy a vádlott nem fosztható meg e jogosultságától pusztán azon tény miatt, hogy nem jelent meg a bíróságon. Az EUB a *Gambazzi ügyben* kifejezetten a védekezéshez való jog vonatkozásában állapította meg, hogy az nem korlátlan jogosultság.[304]

Az EUB több döntésében kifejtette a védekezéshez való jog korlátozása esetén a végrehajtás állama bírósága által mérlegelhető szempontokat.[305] Az EUB rámutatott, hogy a védekezéshez való jog alapjog, de korlátozható. A korlátozásnak azonban két szempontnak meg kell felelnie: közérdekű célt kell szolgálnia, továbbá nem jelenthet nyilvánvaló és aránytalan sérelmet.[306]

A *Gambazzi ügyben* az Egyesült Királyság kormánya arra hivatkozott, hogy a szóban forgó eljárásjogi intézmények (*freezing order*, a *disclosure order* és az *unless order*) az igazságszolgáltatás méltányosságát és eredményességét biztosítja. Az EUB elismerte, hogy az igazságszolgáltatás hatékony működésének célja, amely megköveteli, hogy szankcionálják az időhúzó magatartásokat, minősülhet ilyen közérdekű célnak. A *Seramico ügyben* az Egyesült Királyság ismertette a mulasztási ítélet meghozatalának eljárását, ami alapján az EUB megállapította, hogy annak célja a gyors, hatékony és költségkímélő eljárás a gondos igazságszolgáltatás érdekében.[307] Az ügyben az EUB elismerte, hogy *„az ilyen célkitűzés önmagában indokolhatja a tisztességes eljáráshoz való jog korlátozását."*

Az EUB nem maga végzi el a korlátozás megengedhetőségének értékelését, hanem a kérdést előterjesztő bíróság kötelezettségévé teszi annak vizsgálatát,[308] hogy a védekezéshez való jog konkrét esetben megnyilvánuló korlátozása (*Gambazzi ügyben* a

[304] Gambazzi 29.

[305] *„a Bíróság kimondta, hogy az alapvető jogok nem korlátlan jogosultságként jelennek meg, hanem tartalmazhatnak korlátozásokat, feltéve azok hogy ténylegesen megfelelnek a szóban forgó intézkedések által követett közérdekű céloknak, és az elérni kívánt célra tekintettel nem jelenthetik az így biztosított jogok nyilvánvaló és aránytalan sérelmét"* C-28/05. sz. ügy Dokter és társai (2006. június 15) 75., C-394/07. sz. ügy Gambazzi (2009. április 2) 29., C-317/08–C-320/08. sz., Alassini egyesített ügyek (2010. március 18) 63., Seramico 55.

[306] Elsőként a Gambazzi ügyben állapította meg az EUB. *„Vero è che i diritti fondamentali, quali il rispetto dei diritti della difesa, non costituiscono prerogative assolute, ma possono soggiacere a restrizioni. Tuttavia, queste ultime devono rispondere effettivamente ad obiettivi d'interesse generale perseguiti dal provvedimento di cui trattasi e non costituire, rispetto allo scopo perseguito, una violazione manifesta e smisurata dei diritti così garantiti." - kiemelés tőlem.* Gambazzi 29. az eljárás nyelve olasz. Az angol nyelvi változat ugyanakkor vagylagosként szerepelteti e két szempontot (a manifest or disproportionate breach of the rights thus guaranteed.)

[307] *„In that procedural system, the adoption of such a default judgment is intended to ensure the swift, effective and cost effective handling of proceedings brought for the recovery of uncontested claims, for the sound administration of justice."* Seramico 57. pontja. Az eljárás nyelve a lett volt, de nagy valószínűség szerint ezen érveket az EUB az Egyesült Királyság által benyújtott írásbeli észrevételek alapján fogalmazta meg.

[308] Gambazzi 34., Seramico 59.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

fél kizárása az eljárásból, *Seramico ügyben* a mulasztási ítélet indokolásának teljes hiánya) az alapjog nyilvánvaló és aránytalan sérelmét jelentik-e.

Az EUB a *Gambazzi ügyben* kijelentette, a közrend értelmezésével kapcsolatos jogértelmezési feladatából következően az EUB a nemzeti bíróság számára szempontokat határozott meg: a védekezéshez való jog korlátozását jelentő angol eljárásjogi intézmény közrenddel való összhangját az eljárás egészére tekintettel és az összes körülmény figyelembevételével kell értékelni.[309] Az EUB felhívta a figyelmet arra, hogy különösen nem kerülhet sor az angol határozat érdemi felülvizsgálatára, hanem arra kell választ adnia a végrehajtás állama bíróságának, hogy az alperesnek az alapeljárás során teljes körűen tiszteletben tartották-e a védekezéshez való jogát.[310]

Ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy az eljárásjogi közrend korlátozása vizsgálatának szempontjai nem azonosak a védekezéshez való jog, mint alapjog korlátozása esetén alkalmazandó teszttel.[311]

1.3.2.3 Az EUB tisztességes eljárásra hivatkozó ítéletei

Dogmatikailag a tisztességes eljáráshoz való jog tágabb, mint a védekezéshez való jog. A tisztességes eljáráshoz való jogba beletartoznak ugyanis a védekezéshez való jogon kívüli további részjogosítványok is, mint például a jog az ügy pártatlan elbíráláshoz, az eljárás ésszerű időn belül való befejezéséhez, stb. Az EUB értelmezése szerint a tisztességes eljáráshoz való jog az uniós jog olyan általános elve, amely az alapvető jogokon alapul.[312] Ez az alapvető jog az uniós jog általános elveként védelemben részesül.[313]

---

[309] Gambazzi 40. Az EUB az Eurofood ügyben korábban megállapított értelmezési szempontokat rendeli alkalmazni. Vö. Eurofood 68. pontja.

[310] Gambazzi 46.

[311] Az alapjog korlátozásának megítélésére egyfajta jogszerűség-arányosság tesztet alkalmaz az EUB. A C-279/09. sz., *Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH kontra Németország* (2010. december 22.) ügy (*DEB*) rendelkező rész 3. bekezdése, továbbá a C-156/12 sz., *GREP GmbH kontra Bajorország* (2012. június 13.) ügy rendelkező rész 4. bekezdése alapján megállapítható, hogy egy alapjog (Alapjogi Charta 47. cikk szerinti bírósághoz fordulás joga) korlátozása (költségmentesség feltételei) esetén vizsgálni kell, hogy az jogszerű célra (csak azok részesüljenek belőle, akik valóban rászorulnak) irányul-e, továbbá, hogy arányos-e. Az EUB részletes segítséget nyújt az arányosság körében mérlegelendő szempontokról is. *„Ezen értékelés keretében a nemzeti bíróság figyelembe veheti a per tárgyát, a költségmentességet kérelmező pernyertességének ésszerű esélyét, az ügy tétjének e kérelmező számára képviselt fontosságát, a jogi kérdés és az alkalmazott eljárás bonyolultságát, valamint e kérelmező arra való képességét, hogy hatékonyan tudja-e érvényesíteni jogait. Az arányosság értékelésének keretében a nemzeti bíróság figyelemmel lehet az előlegezendő perköltségek nagyságára is, valamint arra, hogy e költségek esetlegesen a bírósághoz fordulás megkerülhetetlen akadályát képezik-e, vagy sem."*

[312] Krombach 26.

[313] Bővebben ld. a dolgozat III.1.3.2.4.1 EJEE és EJEB döntéseinek jogereje az uniós jogban c. fejezetét.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Az EUB joggyakorlatában megfigyelhető, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogot általában alapjogi kontextusban, a Chartával, vagy az EJEE-vel összefüggésben idézik. Az EUB a *Seramico ügyben* Charta 47. cikkére való hivatkozás során használta a tisztességes eljáráshoz való jog kifejezést. [314]

Az EUB a *Baustahlgewebe ügyben* kiemelte, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog az uniós jog alapelve, amely az alapjogokból táplálkozik. A *Baustahlgewebe ügyben* az alperesek az Elsőfokú Bíróság döntése ellen fordultak az EUB-hoz jogorvoslatért. Az alperesek – többek között arra hivatkoztak, hogy a TFI eljárása nem felelt meg az EJEE 6. cikkének, mivel ésszerűtlenül hosszú ideig tartott. Az EUB az eljárás idejének értékelése során utalt az EJEB joggyakorlatára is.[315] Az ügyben az EUB kifejezetten utal az EJEE és az uniós jogrend viszonyát is érintő *2/94. sz. véleményére*, valamint a *Kremzow ügyre* is. Az EUB a *Hollandia és Van der Wal kontra Bizottság ügyben* erősítette meg, hogy az uniós jog általános elve szerint mindenkinek joga van a tisztességes eljárásra, továbbá külön kiemelte, hogy ezen jog tartalmát az EJEE 6. cikke befolyásolja. Az EUB az ügyben a pártatlan bírósághoz való jog értelmezésével összefüggésben szintén kifejezetten hivatkozott az EJEB egyes döntéseire.[316]

1.3.2.4 A védekezéshez való jog az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján

Az EJEE nagymértékben befolyásolja az uniós jog által védett alapjogok tartalmát. Az EJEE jogrendje része az uniós jognak, a védekezéshez való jog EJEB szerinti értelmezése pedig része az uniós közrendnek. Az EUB döntése ugyanis egyértelművé tették, hogy az uniós jogban a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pontja szerinti közrend az EJEE szerinti alapvető jogokat is felöleli.[317]

---

[314] *„A második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 44/2001 rendelet 34. cikkének 1. pontja, amelyre utal az említett rendelet 45. cikkének (1) bekezdése, lehetővé teszi-e a végrehajtás helye szerinti tagállam bíróságának, hogy közrendi záradékra hivatkozva megtagadja a jogvitát érdemben eldöntő azon mulasztási bírósági határozat végrehajtását, amely nem tartalmaz értékelést sem a kereset tárgyára, sem annak jogalapjára vonatkozóan, és amely semmiféle indokolást nem tartalmaz a kereset megalapozottságát illetően, arra való hivatkozással, hogy e határozat sérti az alperesnek a Charta 47. cikkében említett, tisztességes eljáráshoz való jogát."* Seramico 47

[315] C-185/95 P. sz., *Baustahlgewebe GmbH kontra Európai Közösségek Bizottsága* (1998. december 17.) ügy 29.

[316] C-174/98 P. és C-189/98 P. sz., *Hollandia és Gerard van der Wal kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2000. január 11.) egyesített ügyek 17.

[317] Ld. különösen Krombach 25. és 26. pontok

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1.3.2.4.1 EJEE és EJEB döntéseinek jogereje az uniós jogban

Az EJEE által kialakított jogrend, mind az Egyezmény szövege, mind az EJEB gyakorlata kötelező erővel rendelkezik az EU-ban.[318] A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt az EJEE alkalmazásának jogalapja joggyakorlati eredetű volt, az EUB az általános jogelvek segítségével biztosította az alapjogok védelmét.[319] Az EUB által védett általános jogelvek tagállami és nemzetközi eredetűek. Az uniós jog által általános elvként védett alapjogok egyrészt a tagállamok közös alkotmányos hagyományából, másrészt olyan emberi jogi védelmi tárgyú nemzetközi egyezményekből erednek, melyeknek a tagállamok részesei.[320] Az EUB állandó joggyakorlata alapján,[321] EJEE az uniós jogban különleges jelentőséggel bír az alapvető jogok védelme szempontjából. Az EUB a *Kremzow ügyben* erősítette meg az *ERT ügyben* lefektetett elvet, amely szerint az uniós joggal nem kompatibilisek az olyan intézkedések, amelyek nem tartják tiszteletben az EJEE szerinti emberi jogokat. [322]

Az alapjogoknak a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta önálló uniós jogforrása az Alapjogi Charta, mely az EUSZ 6. cikk (1) bekezdés erejénél fogva az uniós jog szerves részét képezi. A Charta nem csupán tanúskodik az alapvető jogok védelmére irányuló politikai akaratról, hanem egyben azok védelmének minimumát is meghatározza. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése[323] azonosnak mondja ki a Charta, valamint az EJEE által egyaránt védelemben részesített jogok tartalmát:

> *„Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson.*"

[318] Ld. Kaliczka 2012/7 399.
[319] Vö. pl. Krombach ítélet 25. pontja *„Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az alapvető jogok szerves részét képezik azon általános jogelveknek, amelyek védelmét a Bíróság biztosítja…*" Továbbá C-299/95. sz., *Friedrich Kremzow kontra Ausztria* (1997. május 29.) ügy 14.
[320] Az elvet, amely szerint az alapjogok az uniós jog integráns részét képezik már a legkorábbi időkben lefektette az EUB. Lásd ebben az értelemben a *C-4/73 sz. ügy,* Nold kontra Európai Közösségek Bizottsága*, 13, C-260/89 sz.,* ERT *ügy 41. pontja, 2/94. vélemény,* Krombach *25.*
[321] Ld. különösen 222/84. sz. Johnston ügyben (1986. május 15.) hozott ítéletre hivatkozik. Krombach 25., ERT 41.
[322] Kremzow 14., Krombach 25.
[323] Az 52. cikk (3) bekezdése igyekszik a Charta és az EJEE közötti összhangot biztosítani. Priollaud, François-Xavier – Siritzky, David : Le Traité de Lisbonne, Texte et commentaire article par article, La documentation française, Paris, 2008 p. 481

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Az Alapjogi Charta VI. Cím Igazságszolgáltatás fejezet alatt található 47. cikke rendelkezik a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról, melyet az EJEE a 6. cikk (1) bekezdése szintén védelemben részesít. A tisztességes eljáráshoz, ezen belül a védekezéshez való jognak tehát legalább azonos tartalommal és terjedelemmel kell rendelkeznie az uniós jogban és az EJEE jogrendjében. Egyrészt tehát a részjogosítványok értelmezésének konvergálnia kell, másrészt a fő értelmezési elveknek is meg kell egyeznie: nem lehetséges elvileg, hogy egy, az EJEB által lényegesnek ítélt értelmezési szempont ne érvényesüljön az uniós jogban.

Már az EUB összekötötte a Chartában foglalt jogok értelmezését az EJEE által védett jog tartalmával. Az EUB a *DEB ügyben* kifejezetten a védekezéshez való jog kapcsán jelentette ki, hogy e két fogalom, a Charta 47. cikke és az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése, azonos tartalommal rendelkeznek.[324] Az EUB ugyanebben az ügyben utalt arra a már korábban is megerősített elvre, hogy az uniós jog az európainál magasabb szintű védelmet határozhat meg.[325]

1.3.2.4.2 A védekezéshez való jog az EJEE alapján

Az EJEE 6 cikk (1) bekezdése tartalmazza a tisztességes eljáráshoz való jog alapvető szempontjait polgári eljárások esetére. A cikk szűkszavúan rendelkezik ezen alapjogról.

> *„Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően."*

Noha a 6. cikk igencsak szűkszavú, azt az EJEB joggyakorlata kiterjesztően értelmezte, mivel a bírósági eljárások tisztessége a demokratikus jogállamban alapvető fontosságú.[326] Azonban az EJEB gyakorlata igen kiterjedt és részletesen értelmezi e jogot.

Az EJEE szerinti tisztességes eljárás joga elsősorban a 6. cikk (1) bekezdés polgári ügyekre való alkalmazását követeli meg,[327] és a per egész menetét végigkövetik, annak

[324] Az EUB ezzel kapcsolatban a Charta cikkeihez fűzött kötelező erejű magyarázatokra utalt. DEB 32.
[325] Vö. DEB 35, továbbá c-400/10 PPU ügy.
[326] Az EJEB a *Delcourt kontra Belgium* ügyben mutatott rá erre az összefüggésre. Mole és Harby 2006 5.
[327] Ugyanakkor a (2) és (3) bekezdéshez hasonló jogosultságok egyes esetekben polgári perben is megilletik a feleket. Vö. Mole és Harby 2006 5.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

előkészítő szakaszától a jogerős bírósági határozat végrehajtásáig.[328] A per tisztességességének végső mércéje a védekezéshez való jog gyakorlása. Az EJEE által védett részjogosítványok célja is a védekezéshez való jog köré épül, vagy arra szolgálnak, hogy annak gyakorlását lehetővé tegyék (az alperes azon joga, hogy bírósághoz fordulhasson a végrehajtás államában, megfelelő kézbesítés, indokolt határozat, jogorvoslathoz való jog), vagy, hogy annak hatékonyságát biztosítsák (meghallgatáshoz való jog, független és pártatlan bírósághoz való jog).[329] Ugyanakkor az ellenérdekű félnek joga van a tisztességes eljárás során született határozat végrehajtásához. A tisztességes eljáráshoz való jog tágabb, mint a védekezéshez való jog, középpontjában ugyanis az alperes és felperes perbeli helyzetének kiegyensúlyozása, érdekeiknek arányos és megfelelő védelme áll.

A joggyakorlat alapján kirajzolódnak a védekezéshez való jog[330] korlátai és részjogosítványai. Az EJEB a *Rowe és Davis kontra Egyesült Királyság* (2000. február 16.) ügyben mutatott rá, a védekezéshez való jog nem abszolút jog, de a 6. cikk csak olyan korlátozó intézkedéseket enged meg, amelyek feltétlenül szükségesek. Az alapügyben a vádlottakat gyilkossággal, súlyos testi sértéssel és rablással gyanúsították. Az alapeljárás folyamán az ügyészség úgy határozott, hogy egyes bizonyítékokat közérdekből visszatart. A vádlottak ezt kifogásolták, ám a belső bíróságok nem kötelezték a nyomozó szerveket a bizonyítékok kiadására. Az EJEB elismerte, hogy a bizonyítékok megismeréséhez való jog nem abszolút jog, és, hogy létezhetnek olyan versengő érdekek, melyek igazolhatják a korlátozást. Ugyanakkor az ügyészség meggyőződése a bizonyítékok elrejtésének fontosságáról nem elegendő indok a bizonyítékok megismerésének korlátozására.[331]

A bírósághoz fordulás jogával kapcsolatos főbb elveket az EJEB a 1975. február 21-i *Golden kontra U.K. ügyben* hozott döntésében fektette le.[332] Az alapügyben megtagadták egy bebörtönzött személytől a jogot, hogy felvegye kapcsolatot az ügyvédjével annak érdekében, hogy polgári igény érvényesítését kezdeményezze egy börtönalkalmazott ellen. Az EJEB döntése rámutatott arra, hogy az EJEE védelemben részesíti a bírósághoz forduláshoz való jogot, amelynek, hatékonynak is kell lennie.[333]

[328] Mole és Harby 2006 8.
[329] Vö. Mole és Harby 2006 38.
[330] 1980. május 13. Artico kontra Olaszország A sorozat 37., 33. pont (vö. ASML 27), 1992. október 12. T kontra Olaszország A sorozat 245., 28.pont (vö. ASML 27)
[331] Vö. Mole és Harby 2006 47.
[332] (Series A 18 1975 1975 február 21., 28. pontja. Ld. Balcarczyk 2011 7., Mole és Harby 2006 39.
[333] Mole és Harby 2006 39.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Ez a döntés is alátámasztja, hogy noha az egyes részjogosítványok – így a bírósághoz fordulás joga – nem találhatóak meg *expressis verbis* az EJEE 6. cikk (1) bekezdésében, mivel a cikk inkább olyan jogosultságokat sorol fel, melyek ugyanazon alapgondolatból fakadnak,[334] ez nem jelenti azt, hogy ne esnének az EJEE védelme alá. A bírósághoz fordulás joga magában foglalja továbbá a jogsegélyhez való jogot olyan esetekben, amikor kötelező jogi képviselet.[335] Az EJEE gyakorlata szintén elismeri a meghallgatáshoz való jogot, a kontradiktórius elvet, és a fegyveregyenlőség elvét. Az EJEB szerint mindenkinek lehetőséget kell adni arra, hogy elmondhassa álláspontját, és a feleket egyenlően kell meghallgatni.[336]

A határozatok indokolásának kötelezettsége[337] is védelemben részesül a 6. cikk alapján. Az EJEB gyakorlata szerint, noha a bíróságoknak nem kell kötelezően minden egyes felmerülő kérdésre választ adniuk, amennyiben a felhozott érv befolyásolja az ügy kimenetelét, úgy a döntésben ki kell rá térni.[338] Ez a jog az EJEB szerint is különösen fontos olyan esetekben, amikor a pervesztés fél jogorvoslathoz való jogát szeretné gyakorolni.

A *Pellegrini ügyben*[339] az EJEB azt állapította meg, hogy az olasz állam megsértette az EJEE 6. cikk (1) bekezdését, amikor az olasz bíróságok anélkül nyilvánítottak végrehajthatóvá egy, a Rota Romana által hozott határozatot, hogy megbizonyosodtak volna arról, tiszteletben tartották-e az eredeti eljárásban a védekezéshez való jogot.[340]

[334] Balczaryk arra a következtetésre jut, hogy a (nemzeti) bíróság feladata tehát eldönteni, hogy ezen jog a tisztességes eljáráshoz való jog része-e. Balcarczyk 2011 7.

[335] Ld. Aerts kontra Belgium, 1998. július 30., de különösen Steel and Morris kontra Egyesült Királyság, 2005- február 15. Vö. ., Mole és Harby 2006 40.

[336] Ld. Haes és Gijsels kontra Belgium 1997. február 24., és Ruiz-Mateos kontra Spanyolország 1993. június 23.

[337] Vö. Rizos (2004) 27. pont

[338] A Balani kontra Spanyolország ügyben (1994. december 9.) például az EJEB azér állapította meg a 6. cikk saérelmét, mivel a bíróság egy olyan beadványra nem válaszolt, amely kifejezett választ igényelt. Emiatt ugyanis nem lehetett megállapítani, hogy nem tartotta relevánsnak azt a bíróság, vagy egyszerűen csak figyelmen kívül hagyta. Mole és Harby 2006 49.

[339] Emberi Jogok Európai Bírósága, Strasbourg, 30882/96 sz. ügy, 2001.07.26-i határozat, Pellegrini *kontra Olaszország*

[340] A Pellegrini ügyben az EJEB a részes állam ellenőrzési kötelezettségét egy olyan döntés tekintetében állapította meg, mely EJEE-ben nem részes államból származott. Nem egyértelmű azonban, hogy ugyanúgy terheli-e ellenőrzési kötelezettség az elismerés illetve végrehajtás államát, amennyiben egy másik EJEE-ben részes államból érkezik a döntés, vagy esetleg ilyen kontrollt egyáltalán nem gyakorolhat. Az elsőre triviálisnak tűnő kérdés mögött egy alapelveket érintő probléma húzódik meg: vajon az EJEE-ben részes államok közötti kölcsönös bizalom, illetve az európai államok a közös értéki és jogi hagyományai megalapozzák-e annak kimondását, hogy egy másik EJEE-ben részes államból érkező döntést nem lehet ellenőrizni annak eldöntése végett, hogy a származási (EJEE-ben részes) államban megfelelően alkalmazták-e az egyezményt. Az ellenőrzést véleményem szerint csak abban az esetben lehetne megtiltani, ha az EJEE azonos és megfelelő módon érvényesülne minden részes államban, vagyis, amennyiben a részes államok minden esetben az EJEE-vel teljes mértékben összhangban lévő

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Pellegrini azt állította, hogy a Rota Romana eljárása megsértette a védekezéshez való jogát, valamint a kontradiktórius elvet.[341] Az EJEB megállapította, hogy a védekezéshez való jog csak igen korlátozott módon érvényesült az eredeti eljárásban. Hangsúlyozta, hogy a kontradiktórius eljáráshoz való jog, amely az EJEE 6. cikk (1) bekezdés szerinti tisztességes eljárás egyik alapeleme, megkívánja, hogy minden peres félnek lehetősége legyen - úgy polgári, mint büntetőügyben - megismerni és megvitatni minden bizonyítékot, valamint a bíró elé tárt okfejtést.[342] Az EJEB rámutatott, hogy egyedül a felek jogosultak arról dönteni, hogy az ellenérdekű fél, vagy a tanúk által hivatkozott ténnyel vagy bizonyítékkal kapcsolatban ki kívánják-e fejteni véleményüket.

Az EJEB Krombach ítélete[343] megállapította a 6. cikk sérelmét, és rámutatott, hogy jóllehet egy az alperes távollétében zajló eljárás önmagában nem ellentétes az EJEE-vel, azonban a hatékony védekezéshez való jog a tisztességes eljárás egyik alapeleme. Az ítélet arra is felhívta a figyelmet, hogy teljességgel aránytalan a peres fél távolmaradását a védekezéstől való teljes eltiltással büntetni. [344]

A 6. cikk alapján a hatékony végrehajtáshoz való jog is védelemben részesül.[345] A jogosultságot a *Hornsby ügyben* a hatékonyság elvéből vezette le az EJEB,[346] az Egyezmény ugyanúgy védi a határozatok megfelelő időben való végrehajtásához való jogot is. A jog egyrészt magában foglalja az állam kötelezettségét a határozat végrehajtására, amennyiben ő maga volna pervesztes,[347] valamint az állam magánszemélyek egymás közötti vitájában is köteles biztosítani a végrehajtást[348]

---

jogszabályokat bocsátanának ki, és minden esetben az EJEE-vel teljességgel összhangban lévő döntések születnének. Az EJEE ilyen jellegű gyakorlati alkalmazása és érvényesülése azonban nem vélelmezhető.

[341] Pellegrini többek között sérelmezte, hogy nem kapott másolatot a Rota Romana ítéletéről, és hogy a bíróság elsőként csak 1987. december 1-jén, vagyis a végeleges döntés meghozatala (1987. november 6.) után hallgatta meg. Keresetében kiemelte, úgy idézték meg az egyházi törvényszék elé, hogy nem kapott értesítést sem az ügy tárgyáról (házasság érvénytelenítése) sem pedig a házasság érvénytelenítése iránti kérelemben hivatkozott okokról, ezek miatt pedig nem volt lehetősége érdemben felkészülni a védekezésre, sem pedig arra, hogy jogi segítséget vegyen igénybe. Pellegrini sérelmezte továbbá, hogy a per folyamán nem állt rendelkezésére elegendő idő és nem volt birtokában a szükséges eszközöknek ahhoz, hogy a védelméről megfelelően gondoskodhasson.

[342] *« le droit à une procédure contradictoire, qui est l'un des éléments d'une procédure équitable au sens de l'article 6 § 1, implique que chaque partie à un procès, pénal ou civil, doit en principe avoir la faculté de prendre connaissance et de discuter toute pièce ou observation présentée au juge en vue d'influencer sa décision »* Pellegrini ügy 44. pont.

[343] Emberi Jogok Európai Bírósága, Strasbourg, 29731/96 sz. ügy, 2001.02.13-i határozat, Krombach *kontra Franciaország*

[344] „*sanctionner la non-comparution du requérant par une interdiction aussi absolue de toute défense apparaît manifestement disproportionné"* Krombach ítélet 90. pont.

[345] Balcarczyk 2011 20.

[346] *Hornsby kontra Görögország*, 1997. március 19.

[347] *Burdov kontra Oroszország* 2002. május 7.

[348] *Glaser kontra Egyesült Királyság* 2000. szeptember 19.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2 Az eljárásjogi közrend a magyar jogban

Az eljárásjogi közrendet itthon is nagymértékben meghatározza a kollíziós közrendről kialakított felfogás. Magyar jogirodalom rámutat,[349] hogy a közrend két olyan esetkörben érvényesül - választottbírósági határozatok felülvizsgálata, valamint külföldi határozatok elismerésének és végrehajtásának megtagadása – amelyek a nemzetközi polgári eljárásjog területéhez tartoznak. Az elismerési közrend fogalma ugyanakkor nem azonos az eljárási közrenddel, mert az előbb hivatkozott speciális eljárások során nemcsak eljárásjogi, de anyagi szempontokat is érvényesíthetnek a közrendi klauzula segítségével. A közrend eljárásjogi szempontjai hazánkban választottbírósági ítéletek érvényesítése során, és az elismerési közrend gyakorlatában jelennek meg.

2.1 Közrend a tételes jogban

A közrendi klauzula három alkalmazása található a jogforrásokban, az alkalmazandó joggal kapcsolatosan, az elismerés és végrehajtás esetén,[350] illetve választottbírósági ítéletek érvénytelenítse kapcsán.

A kollíziós közrend a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (Kódex) 7. §-ban szerepel. A Kódex a 7. § a külföldi jog mellőzésének kötelezettségét mondja ki arra az esetre, ha az a magyar közrendbe ütközik. Burián az 1969-es tervezet indoklása alapján arra a következtetésre jut, hogy itt a jogalkotó Világhy közrend fogalmára gondolt (Alkotmány és feltétlen érvényesülést kívánó szabályok), ám azt nem akarta a törvény szövegében megismételni.[351] Ismét fel kell hívnunk arra a figyelmet, hogy a hazánkban elmosódik a határvonal az imperatív normák és a közrend között. A 7. § (2) bekezdése a közrend egyediségét és kivételes jellegét idézi, nem lehet elutasítani a külföldi jogot csak azért, mert a külföldi állam társadalmi-gazdasági rendje eltér a magyartól. A (3) bekezdés helyettesítő jogként a magyar jogot jelöli meg.

Az elismerési közrend a Kódexben a 72. § (2) a) pontjában szerepel. A rendelkezés értelmében nem ismerhető el, illetve nem hajtható végre a külföldi határozat, ha annak elismerése vagy végrehajtása a magyar közrendbe ütközik. Az elismerési közrend körébe főleg a családi és öröklési jog terén találhatóak példák,[352] de ezen kívül is vannak olyan elvek, melyek be nem tartása közrendbe ütköző lehet. Brávácz és Szőcs

[349] Mádl és Vékás 2012 143., Palásti 2006/2 65.
[350] A közrendi klauzulából az elmélet klasszikusan csak kettőt ismer el önállónak: a kollíziós és az elismerési közrendet. Ld. pl. Nagy 2012 40.
[351] Burián 2003 115.
[352] Brávácz és Szőcs 2003 212.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ilyennek nevesítik a tiltott vagy jóerkölcsbe ütköző szerződés alapján megítélt követelést, vagy szándékossággal, súlyos gondatlansággal elkövetett kárért való felelősség előzetes kizárása miatt elutasított kereset, továbbá, ha a külföldi határozatban meghatározott kötelezettségnek a belföldi jog szerint nem lehet jogszerűen eleget tenni.[353] A Kódexben megjelenő elismerési közrend Szászy álláspontját tükrözi, aki a Nemzetközi Polgári Eljárásjog című művében rámutat, hogy az elismerési közrendnek egyetlen hatása az elismerés megtagadása, pozitív funkciót nem tölt be.[354]

Az elismerési közrend eljárásjogi tartalma a Kódexben két helyütt is *expressis verbis* szerepel. A Kódex 72. (2) c) pontja külön is nevesíti az eljárási közrendi záradékot: nem ismerhető el a külföldi határozat, ha az olyan eljárás eredményeként született, amely a magyar eljárásjog alapvető elveit súlyosan sértette.[355] A magyar jogirodalom rámutat, az eljárási közrend is olyan kivételes eszköz, amelyet csak a legindokoltabb esetekben szabad igénybe venni.[356] Az eljárási alapjogok érvényesítésének kiemelten fontos aspektusa külön szerepel a Kódexben. A védekezéshez való jog alapfeltételeként a 72. cikk (2) b) pontja vizsgálandóvá teszi a szabályszerű és megfelelő kézbesítést. A Kódex szövege nem követte a Brüsszel I. rendelet újítását, így a magyar bíróságok az EU-n kívül hozott határozatok esetén szigorúbban vizsgálják az eljárást megindító irat kézbesítését.[357] A magyar nemzetközi magánjog, a Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan, csakis a tényleges tudomásszerzést biztosító kézbesítési módot fogadja el. A rendelkezés célja, hogy biztosítsa az alperes részvételét az alapeljárásban.[358]

A végrehajtási közrend a Választottbírósági törvényben (Vbtv.) is megjelenik. Az 59. § c) pont szerint választottbírósági ítélet végrehajtása megtagadható, ha az a magyar közrendbe ütközik.

A Vbtv. 55. § (2) b) pontja lehetővé teszi a választottbíróság ítéletének érvénytelenítését, amennyiben az a magyar közrendbe ütközik. Burián megjegyzi, hogy mivel az egyéb érvénytelenítési okok eléggé egzaktak, fennáll a veszély, hogy a közrendi érvénytelenítési okot a felek minden olyan esetben felhívják majd, amikor egyéb okra nem tudnak hivatkozni.[359] A Vbtv. az UNCITRAL mintatörvény megoldását alkalmazza, amikor megnyitja az utat választottbírósági ítéletek érvénytelenítése előtt,

[353] Brávácz és Szőcs 2003 213.
[354] Szászy azonban a kolliziós közrenddel való alapvető különbséget nem ebben látja. Ld. még a dolgozat III.2.4.1 Az elismerési közrend értékelése az elméleti művekben. Szászy 1963 622.
[355] Gyekiczky, Kormos, Köblös, Molnár, Nagy, Wallacher és Wopera 2007 93.
[356] Brávácz és Szőcs 2003 215.
[357] Gyekiczky, Kormos, Köblös, Molnár, Nagy, Wallacher és Wopera 2007, 93.
[358] Vö. Brávácz és Szőcs 2003 222.
[359] Burián 2003 99.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ám míg a mintatörvény nemzetközi ügyben eljáró választottbíróság ítéletének érvénytelenítéséről szól, addig itthon gyakorlattá vált a nemzetközi elemmel nem rendelkező ügyekben született ítéletnek érvénytelenítését kérni. Ez dogmatikailag helytelen, hiszen egy ilyen ítélet magyar nemzetközi magánjogi közrendbe ütközése fogalmilag kizárt.[360]

2.2 A kollíziós közrend magyar felfogása

A magyar szakirodalom is sokrétűen közelíti meg a közrend jelenségét. Van, aki nem igyekszik definíciót találni, [361] mások tartalmán keresztül,[362] vagy alkalmazási technikájának segítségével[363] próbálják meghatározni. Burián a különböző elméletek bemutatása során egyetértően csatlakozik ahhoz a felfogáshoz, mely szerint nem adható pontos definíció, sőt a funkcióbeli elemzésen nem is szabad túlmenni, mivel az ilyenfajta meghatározások szükségszerűen vagy túl általánosak, vagy túl határozatlanok lesznek.[364] Mádl és Vékás ezzel szemben tartalma segítségével próbálja megragadni, véleményük szerint a közrend azon sérthetetlen elvek összefoglalása, melyek egy adott társadalmi-jogi berendezkedés alapvető értékrendjét juttatják kifejezésre. A közrend továbbá a *„fogalma alá vonható elveket és intézményeket feltétlen meg kívánja védeni.”*[365]

A magyar jogtudomány szinte minden képviselője egyetért abban, hogy a közrend kivételes eszköz (külföldi jog korlátja),[366] hogy tartalma időben és térben is változik,[367] így nehezen meghatározható,[368] és, hogy felhívásához szükség van arra, hogy a tényállás szoros kapcsolatban legyen a fórum jogával (*Inlandsbeziehung,*

[360] Burián 2003 117-120, Kecskés 2007/3, 21
[361] Kecskés 2007/3 25.
[362] Raffai 2007/3 142,
[363] Burián, Czigler, Kecskés és Vörös 2010 132
[364] Burián 2003 106.
[365] Mádl és Vékás 2004 119.
[366] Burián, Czigler, Kecskés ésVörös 2010 129., Burián 2003 106., Nagy 2012 40., Palásti 2006/2 68., Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004 374., Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 181.
[367] Burián, Czigler, Kecskés ésVörös 2010 130., Palásti 2006/2 68., Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 174., 176.
[368] Raffai megjegyzi, hogy a jogalkotó esetleg megadhat szempontokat, melyeket érvényre akar juttatni, konkretizálni azonban nem szabad a tartalmát. Raffai 2006/1 Továbbá kijelenti, hogy a jogalkotó nem határozhatja meg előre a közrend alkalmazási körét. Raffai 2007/10 437. Az Európai Bíróság közrend formálásában játszott szerepéről lásd: Király 1998 208.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Binnenbeziehung).[369] Palásti Buriánnal és Vékással egyetértve írja, hogy vannak olyan esetek, amikor a kapcsolódástól el lehet tekinteni (azonban szerinte ezen esetek köre nem szűkül csupán az alkotmányos alapelvekbe ütközésre). Az elmélet hangsúlyozza, hogy a közrendi sérelem csak a konkrét eredményben valósulhat meg (nem elegendő, ha egy norma általában, tartalmában ellentétes),[370] és, hogy esetről esetre kell megítélni.[371] Az elmélet ezenkívül felhívja a figyelmet a közrend jogtechnikai szempontból kettős funkciójára, az nemcsak negatívval (külföldi törvény elutasítása), de pozitívval is rendelkezik (hazai jog imperatív normáiban testesül meg). A kollíziós közrend alkalmazásának eredménye egyrészt az egyébként alkalmazandó külföldi jog alkalmazásának kizárása, másrészt annak helyettesítése legtöbbször belföldi jogszabállyal.[372] Burián pedig rámutat annak védelmi jellegére és a konkrét és súlyos,[373] nyilvánvaló[374] sérelem szükségességére.

Vékás Lajos egészen új megvilágításba helyezi a közrendet.[375] Rendszerében a közrend az anyagi jogi igazságosság érvényre juttatásának egy kollíziós jogi eszköze, és az értékrendek ütközésének egyik megnyilvánulása, és mint a materiális igazságosság deficitje jelenik meg. Vékás hangsúlyozza, hogy filozófiai szempontból mindig egy másik normarendszerrel történő összehasonlítás során kerül sor az igazság relativizálására. Rámutat arra, hogy milyen különös az, hogy maga a *lex fori* rendeli alkalmazni azt a külföldi jogot, ami azután nem felel meg igazságossági mércéjének. Szerinte a tényállásnak lényegesebb szempontból kell kapcsolódnia a fórumhoz, nem elégséges a kapcsolódás esetleges jellege ahhoz, hogy ténylegesen szóba kerülhessen a közrend sérelme. Meglátása szerint emiatt a belső kapcsolódási mozzanat miatt képezi a nemzeti jogrendszer értékrendje a viszonyítási alapot az igazságosság sérelmének megállapításakor. Vékás a német dogmatika nyomán a közrendet a jogrendszer magjaként megjelenő alapvető értékekkel azonosítja,[376] melyek kisugároznak a

[369] Burián, Czigler, Kecskés ésVörös 2010 131., Burián 2003 106., Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004 373. , Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 181.
[370] Burián 2003 102., Raffai 2007/3 142., Raffai 2007/10 437., Nagy 2012 4., Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004 372., Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 180.
[371] Ez az elv az angolszász tényleges hatás elméletéből eres. Burián, Czigler, Kecskés ésVörös 2010 132., 133.
[372] Ld. Burián 2003 103., 105.
[373] Burián 2003 106. Ld. még Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004 373., Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 175.
[374] Mádl és Vékás 2012 64., Nagy 2012 41.
[375] Vékás 1986 103-109.
[376] Vékás 1986 106. és Raffai 2007/3 142.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nemzetközi magánjogi tényállásokat érdemben szabályozó jogágakra, és melyeket védeni kell. Vékás úgy véli, hogy a tényleges eredmény igazságossági mércéjét a *lex fori* jelenti, mintegy *„szuper-ordre-public”*.[377]

Burián, Kecskés és Vörös megjegyzik, hogy a közrend a *lex fori* azon „kemény magját” foglalja össze, melynek tiszteletben tartása elengedhetetlen. Mádl és Vékás szerint az imperatív szabályok tartalmát a társadalmi-gazdasági rend alapjai jelentik, míg a közrendi záradék generálklauzula jellege miatt tartalmának akár jogalkotói, akár jogalkalmazói meghatározása nehéz. Burián, és a szerzők többsége is azon a véleményen van, hogy a közrend a *lex fori* alapvető alkotmányos és erkölcsi elveit védi. Vincze a megjegyzi, hogy ezt részletesebben egyrészt a generálklauzula (tartalmát nem fejti ki) jelenti, másrészt az imperatív normák (exemplikatív felsorolást ad) bontják ki.[378] Kecskés a közrend tartalmaként az imperatív szabályokat; az alapvető jogelveket (*pacta sunt servanda*, rendeltetésszerű joggyakorlás, jóhiszeműség), a jó erkölcsöt (terrorizmus, genocídium, megvesztegetés tilalma), államérdeket és külkapcsolatokat (politikai megfontolások) jelöli meg. Hangsúlyozza, hogy mindezeknek tételes jogi szabályban kell megjelenniük, így a bíró mozgásterét a közrend tételes jogban is megjelenő szabályaiban jelöli ki.[379] Raffai a közrendet, mint az össztársadalmi cél, a társadalmi értékrend kifejezésének egy eszközét látja, mely értékrendet politikai, jogi, erkölcsi és gazdasági értékek alkotnak. Ezt kiegészítve pedig kiemeli az emberi jogokat, mint a közrend tartalmának szerves részét.[380] Megosztott a magyar jogirodalom azzal kapcsolatban, hogy az imperatív szabályok és a generálklauzulák vajon a közrend anyagi tartalmát alkotják-e, vagy annak különböző működési mechanizmusai.

2.3 Közrend a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során

Választottbírósági ítéletek közrendi okból történő érvényesítése elvileg a nemzetközi eljárásjog terrénuma, ily módon rokon az elismerési közrenddel, azonban a hazai joggyakorlat speciális helyzetben alkalmazta a közrendi kifogást: tisztán belföldi tényállások esetén.

[377] Vékás 1986 107.
[378] Például Alk. 13.§, 56.§ Ptk. 3.§, 8.§, Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004 364-372. Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004 178-180
[379] Kecskés 2006 133.
[380] Raffai 2007/3 143-144, de a közösségi jogban az emberi jogok a közrend korlátját jelentik. Vö.: Király 1998 217-219.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.3.1 Elméleti reflexiók a magyar gyakorlatra

Választottbírósági ítéletek közrendbe ütközés okán történő érvénytelenítése esetén több kétség is felmerül. Külföldi elemet nélkülöző tényállások esetén alkalmazza a bíróság a közrendet, amely egyrészt fogalmi zavarhoz is vezet, mivel a kollíziós közrend fogalmát hívják segítségül egy tisztán belföldi tényállás esetén, ráadásul egy speciális eljárásjogi intézmény alkalmazása során. A magyar jogirodalom a Legfelsőbb Bíróság ezen gyakorlatát határozottan elutasítja.[381] Burián rámutat, hogy a közrendi kifogás belföldi választottbírósági eljárásban sem elméleti, sem gyakorlati érvekkel nem támasztható alá.[382] Burián arra is felhívja a figyelmet, hogy olyan eljárásokban megengedni a közrendre való hivatkozást, amelyekben fel sem merülhet külföldi jog alkalmazásának lehetősége, tartalmilag fellebbezést jelent, amelynek választottbíróság ítélete ellen nincs helye. (vö. Vbtv. 54 §)[383] A választottbírósági döntések érvénytelenítése akár a jogintézmény helytelen alkalmazásához is vezethetne, amennyiben a magyar bíróságok helyt adnának a kereseti kérelmeknek, hiszen gyakorlatilag jogorvoslatot biztosítanának ezzel a választottbírósági határozatok ellen (ahogy ezt a Brüsszel I. rendelet szerinti az elismerési-végrehajtási közrend teszi). Azzal pedig a Legfelsőbb Bíróság is egyetért, hogy az érvénytelenítést nem lehet fellebbezési eszközként igénybe venni.[384]

Érdemes arra is felhívni a figyelmet, hogy míg a korábbi döntések alapján közrendi sérelem megállapításához szükséges, de nem elégséges feltétel a jogi normába ütközés, a metajurisztikus közrend felé tolódik a tendencia, amennyiben a társadalmi-gazdasági rend alapjainak, a társadalmi értékítéletnek, vagy a közérdeknek közvetlen és nyilvánvaló sérelme szükséges. Ugyanakkor éppen ezen fogalmak felhívásával a bíróságok azt utasítják el, hogy a konkrét ügyben mérlegeljék a tényleges jogsértést.

2.3.2 Választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének gyakorlata

A jogalkalmazó elméleti munkák alapján törekedett a gyakorlat számára értelmezhetővé tenni a közrendet és ítéleteiben megpróbálta kibontani a magyar közrend tartalmát, értelmét, célját és főbb irányvonalait. Raffai véleménye szerint a belső közrend fogalmának egyes elemeit bontotta ki.[385] A bírói gyakorlat megállapításai alapján valóban egy speciális közrendet azonosíthatunk, amely fogalmilag nem létezhetne,

[381] Ld. Burián 2003, Kecskés 2007/3, Horváth Éva 1999, 339., Mádl és Vékás 2012
[382] Burián 2003 100., 120.
[383] Burián 2003, különösen: 122., Ld. még Palásti 2006/2 68.
[384] Horváth Éva 1999, 339.
[385] Raffai 2007/10 446-447.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

mégis a gyakorlat alkalmazza, de gyakorlata a kógens normák, a kollíziós közrend, és az elismerési közrend összemosódását eredményezi.

2.4 A közrend szerepe a külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánításának megtagadásában

2.4.1 Az elismerési közrend értékelése az elméleti művekben

Szászy utal arra, hogy *„[a] közrendi fenntartás a külföldi bírósági határozatok elismerése esetében hasonló szerepet tölt be, mint a nemzetközi magánjogban a külföldi jogszabályok alkalmazása esetében.”*[386] A közrend ugyanis külföldi határozatok elismerése és végrehajtása esetén is a jogrendszer alapvető elveit igyekszik megvédeni.

Ugyanakkor a jogirodalom hangsúlyozza, hogy alapvető különbségek is vannak a kollíziós és az elismerési közrend között. Szászy uralkodó felfogásként ismerteti, hogy a kollíziós és az elismerési közrend közötti fő különbség, hogy ez utóbbi visszafogott hatással rendelkezik, mivel külföldön szerzett jogok elismerése a kérdés. A szerző ugyanakkor vitatja ezt a nézetet, véleménye szerint az egyetlen különbség a kollíziós és az elismerési közrend között, hogy külföldi jog alkalmazásának kérdése során egy általános és elvont szabály alkalmazásáról, míg elismerés esetén pedig konkrét egyedi szabályok alkalmazásáról van szó.[387] Érdemes ugyanakkor rámutatni, hogy a közrend mindkét esetben *in concreto* jelenik meg, vagyis az általános külföldi szabály adott esetben nem lesz alkalmazandó, illetve a külföldi határozat az egyedi esetben nem fejti ki joghatását. Burián a legfőbb különbséget a két közrend között működésükben látja, a közrend másként funkcionál a kollíziós, másként a nemzetközi polgári eljárásjogban.[388] A kollíziós közrendtől eltérően ugyanis az elismerési közrendnek nincsen pozitív funkciója.[389] A jogirodalom egyetért abban, hogy az elismerési közrend egyetlen következménye az elismerés (végrehajtás) hiánya.[390]

Brávácz és Szőcs a Kódex 72. § (2) bekezdése a) pontja szerinti elismerési közrend kapcsán rámutatnak, hogy az tartozna a kollíziós közrend fogalmához, ha a külföldi határozatot azért nem hajtanák végre a bíróságok, mert a külföldi bíróság nem a belföldi

[386] Szászy 1963 622.
[387] Szászy 1963 622.
[388] Burián 2003 102.
[389] Burián 2003 103.
[390] Burián 2003 115. Mádl és Vékás 2012 143.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

szempontból „helyes”, vagyis a belföldi bíróság kollíziós szabályai szerint irányadó jogot alkalmazta. A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy a magyar jog nem ismeri ezt a lehetőséget, és hozzáteszik, hogy a közrendi záradék megengedhetetlen kiterjesztését jelentené közrendi sérelemként értékelni a magyar kollíziós szabályok külföldi bíróság általi figyelmen kívül hagyását.[391] Érdemes azonban kiemelni, hogy a fent leírt esetre, amelyben a bíróság saját jogát igyekszik érvényre juttatni, nagyon hasonlít az elismerési közrend működése. A külföldi határozatok elismerése és végrehajtása során ugyanis a közrendi kifogás vizsgálatakor a bíróság saját jogelvei alapján mérlegeli, hogy a külföldi határozat, vagy a külföldi bíróság sértett-e alapvető jogot. Brávácz és Szőcs továbbá rámutatnak arra, hogy az elismerési közrendnek – akárcsak a kollíziósnak – van egyfajta vészfék funkciója, csak rendkívüli esetben szabad ugyanis igénybevenni, akkor lehet csak megállapítani a közrendbe ütközést, ha a határozat belföldön olyan jogkövetkezményeket váltana ki, melyek elviselhetetlenül sértik a belföldi jogérzetet.[392] Burián, Kecskés és Vörös ilyen értelemben hangsúlyozzák, hogy az elismerési közrend megítélése nem feltétlenül egyezik meg a közrend nemzetközi magánjog szerinti fogalmával. Az elismerési közrend alkalmazásakor ugyanis azt kell mérlegelni, hogy az elismerés, vagy végrehajtás magyarországi hatásai sértik-e a jogrend alapvető elveit.[393]

Kengyel és Harsági az elismerési közrend uniós felfogásának legfontosabb ismérveit összefoglalva ismertetik annak működését: a közrend kivételes jellegű, nemzeti, az érdemi felülvizsgálat tilalma korlátozza, jogszabályi eltérés nem elegendő, hanem alapvető szabály megsértése, vagy elfogadhatatlan mértékű ellentétesség szükséges.[394] A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy az elismerési közrendnek eljárásjogi oldala is van, melynek egyik legfontosabb tartalma a tisztességes eljáráshoz való jog.

2.4.2 Az eljárásjogi közrend az elméleti művekben

Az eljárásjogi közrenddel polgári eljárásjogi művekben nem, a nemzetközi magánjogi szakirodalomban csak utalásszerűen, nemzetközi polgári eljárásjogi tárgyú munkákban pedig csak sporadikusan találkozhatunk. A közrendet tárgyaló nemzetközi magánjogi írások utalnak arra, hogy a közrend eljárásjogi szempontokat is érvényesíthet. A művek azt is megjegyzik, hogy ez gyakorlatilag nemzetközi polgári eljárásjogi kérdés, és nem a

[391] Brávácz és Szőcs 2003 214.
[392] Brávácz és Szőcs 2003 211.
[393] Burián, Kecskés és Vörös 2005 294.
[394] Kengyel és Harsági 2006 402-505.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

klasszikus nemzetközi magánjog területe. A nemzetközi polgári eljárásjogi művek közül egyrészt Brávácz és Szőcs nemzetközi jogvitákról írt könyvét, másrészt Kengyel és Harsági Európai Polgári Eljárásjogát kell kiemelni.

Brávácz és Szőcs a nemzetközi magánjogi törvényhez kapcsolódóan több megállapítást is tesz az eljárásjogi közrendről. Rámutatnak, hogy az eljárásjogi közrend gyakorlatilag nem más, mint az eljárásjog magyar (uniós, és nemzetközi) alapelveinek külföldi eljárásban történt súlyos megsértése.[395] A szerzők ugyanakkor felhívják a figyelmet arra, hogy létezhetnek olyan nemzeti eljárásjogi szempontok, amelyek érvényesítése határon átnyúló jogvitákban nem indokolt. A német gyakorlat például nem ugyanolyan szigorúsággal ítéli meg a tárgyalás nyilvánossága elvének, vagy határozat indokolási kötelezettsége elvének érvényesülését.[396] Brávácz és Szőcs továbbá arra is rámutatnak, hogy az eljárási közrend sérelme szempontjából nincs jelentősége annak, ha a vizsgált követelményeknek a külföldi bíróság jogrendszere általában nem felel meg, vagy csupán az adott ügyben vétett a bíróság eljárási hibát.[397]

Ugyanakkor nem minden eljárásjogi szabály megsértése vezet a közrend sérelméhez. Ahogyan arra Kengyel és Harsági is felhívják a figyelmet, *„[a] hazai eljárás kógens szabályaitól való eltérés önmagában nem alapozza meg a külföldi határozat elismerésének megtagadását.”*[398] A sérelem megállapításához alapvető eljárásjogi garanciák – ilyen például a tisztességes eljárás elve is – megsértése esetén kerülhet sor. A szerzők rámutatnak, hogy a közrendnek van alapjogi tartalma, és, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog az EUB joggyakorlatában kifejezett védelemben részesül.[399] Az adós védekezéshez való jogát az eljárás kezdeti szakaszában a kézbesítés szabályai biztosítják, Kengyel és Harsági is egyetértenek azzal a szakirodalmi állásponttal, hogy az eljárási jogok védelme nem korlátozódik a Brüsszel I. rendelet 34. cikk (2) bekezdésére.[400] Harsági a megfelelő kézbesítés követelményét tágabb kontextusba helyezi, mivel az számos eljárási alapelv érvényesülésének – köztük a védekezéshez való jognak is –biztosítéka.[401]

[395] Brávácz és Szőcs 2003 215.
[396] Brávácz és Szőcs 2003 217.
[397] Brávácz és Szőcs 2003 217.
[398] Kengyel és Harsági 2006 404
[399] Kengyel és Harsági 2006 403.
[400] Kengyel és Harsági 2006 406.
[401] Harsági 2008/4 129, 130.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.4.3 Külföldi ítéletek végrehajtóvá nyilvánításának bírói gyakorlata

A gyakorlatban szerettem volna megvizsgálni azt, hogy miként érvényesül az eljárási közrend a végrehajtás során; valóban hivatkoznak-e sérelmére, milyen esetekben, miket panaszolnak az alperesek, és, hogy azzal kapcsolatban mi a magyar bíróságok gyakorlata. Pest megyét és Budapestet választottam vizsgálatom tárgyául, az országban ugyanis itt koncentrálódik a lakosság kb. 1/5-e, továbbá a gazdasági élet is igen élénk. ami miatt erre a területre vonatkozó empirikus kutatás tapasztalatai reprezentatívnak tekinthetőek.

A Budai Központi kerületi Bíróságra (BKKB) 2004. május 1 és 2012. január 1. között összesen 80 olyan kérelem érkezett, amely külföldi határozat végrehajtásával kapcsolatos. A 80 ügyből 58 jutott el másodfokra, amelyeket részletesen megvizsgáltam.

	Összes ügy (végrehajtási ügyek nélkül)	**kontradiktórius szakaszba lépett (végrehajtási ügyek nélkül)**	**joghatósági és viszonossági kérdés**	**EU-n kívüli**	**805/2004/EK 2201/2003/EK alapján**	**Brüsszel I. rendelet alapján**
darab	65	43	5	7	3	28
százalék	100%	55,15%	7.69%	10.77%	4.62%	43.08%

Ebből az 58 ügyből 15 végrehajtással volt kapcsolatos[402] (az adatbázis nem tette lehetővé a végrehajtási és a végrehajthatóvá nyilvánítási ügyek külön keresését. Ezen kívül a téma szempontjából még 5 ügy volt irreleváns.[403] Az így megmaradt 38 ügyből 7 esetben az EU-n kívülről érkezett a külföldi határozat, amelyet végre kívántak hajtani.[404] A Maradék 31 ügyből 2 olyan volt, amely nem a Brüsszel I. rendelet hatálya alá esett, ezekben az esetekben a 805/2004/EK rendelet alapján szerettek volna nem vitatott követelést végrehajtatni. Egy ügy besorolása a periratok alapján bizonytalan, bíróságtól függ, hogy a tartási követelést megállapító külföldi határozat végrehajthatóságáról szóló döntés alapjául a 2201/2003/EK rendeletet, vagy a Brüsszel I. rendeletet hivatkozzák.

[402] 1 belföldi volt.
[403] 3 joghatósággal, 1 viszonossággal kapcsolatos, 1 pedig megegyezésssel zárult le.
[404] 2 Oroszországból, 1 Lengyelországból, 1 Svájcból (a Brüsszel I. rendelet alapján mondták ki a végrehajthatóságát), 1 Szerbiából, 1 az Egyesült Államokból, 1 pedig az Egyesült Királyságból.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

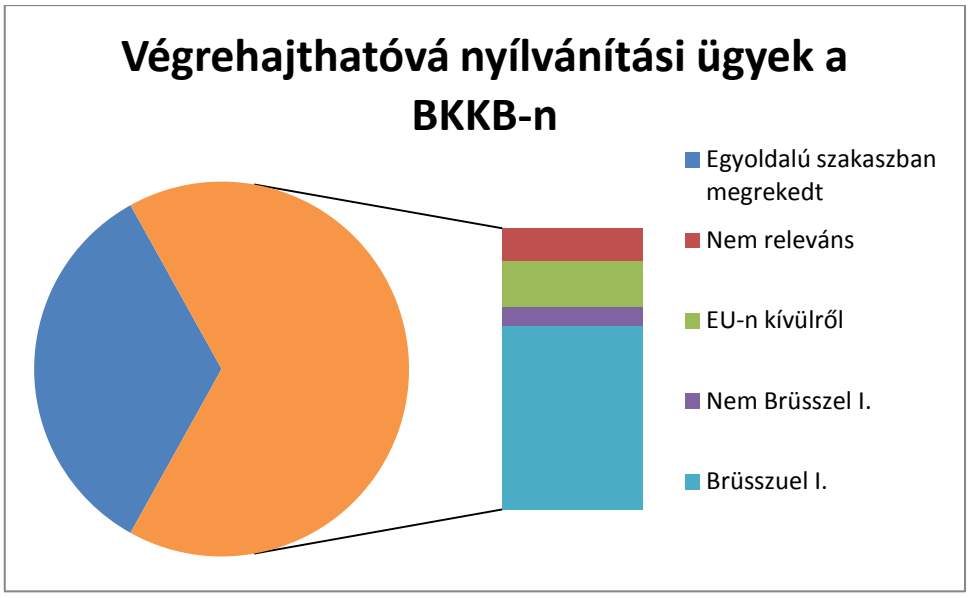

2004. május 1 és 2012. január 1. között összesen tehát 28 olyan ügy volt a BKKB előtt, amely más tagállamból érkező határozat Brüsszel I. rendelet alapján való végrehajthatóságára vonatkozik. Ez az összes ügy körülbelül 43 %-át tette ki.

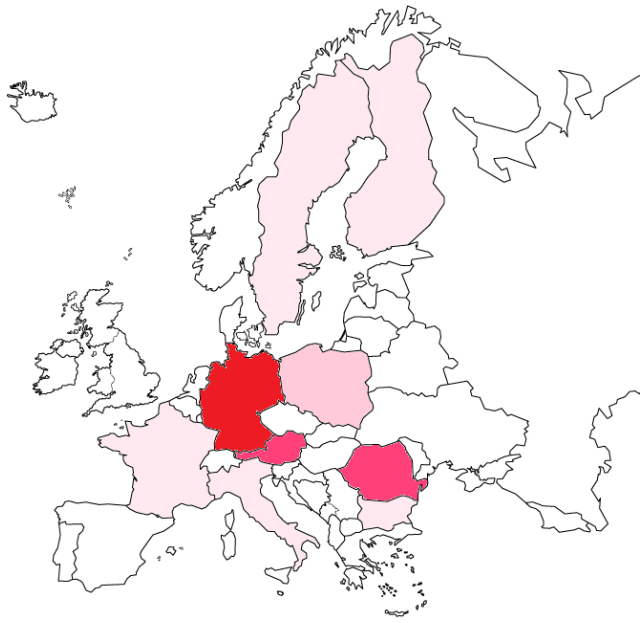

Brüsszel I. rendelet alapján leginkább Németországból (10 ügy), ezen kívül jellemzően Ausztriából (5 ügy) és Romániából (5 ügy) érkeztek kérelmek, de 3 határozat Lengyelországból, 2 Olaszországból, 1 Franciaországból, 1 Svédországból, 1 Finnországból, 1 pedig Bulgáriából származott. A közrendre kifejezetten 7 db ügyben hivatkoztak (többször az anyanyelvhasználathoz való jogra, anyagi közrendre viszont egy esetben sem).

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A külföldi bíróság eljárásával kapcsolatban a legtöbb esetben kifogással élt az adós. A bíróság az eljárásjogi jellegű kifogásokkal sok esetben nem foglalkozott, és azon az alapon hagyta helyben az első fok eljárását, hogy az jogszabálynak megfelelően járt el. Olyan is sokszor előfordult, hogy a fellebbviteli bíróság az érdemi felülvizsgálat tilalmára hivatkozással utasította el ezen kifogások vizsgálatát és a feleket a származási országba utasította jogaik érvényesítése céljából. Kivételes esetben volt arra példa, hogy a bíróság valóban meghallotta a felek kifogásait, ilyenkor vagy új eljárás lefolytatására utasította az első fokot, vagy a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével megváltoztatta első fok döntését. Külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánításáról szóló döntések elleni fellebbezésben a felek rendszeresen hivatkoznak eljárásjogi szempontokra is, ezeket a kifogásokat azonban a magyar bíróság sok esetben nem vizsgálja. Leggyakrabban a kézbesítés hibája (akár az eljárást megindító iraté, akár az eredeti határozaté), vagy egyéb eljárási jogsérelem (meghallgatáshoz való jog, személyes jelenlét, védő meghallgatása, anyanyelvhasználathoz való jog) merül fel. A felek eljárási jogaik sérelmével összefüggésben kifejezetten hivatkoznak a közrendre.

2.4.3.1 Végrehajtás és végrehajthatóvá nyilvánítás elhatárolása

A Vh.0102.6743/2010 és Vh.0102.10829/2010 sz. ügyben a Budai Központi Kerületi Bíróság a Vht. alapján végezte el a végrehajtás és a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeinek az elhatárolását. Az ügyben egy ausztriai honosságú cég kérte a Bécsújhelyi Tartományi Bíróság 23 CG 276/2008. számú, tartozás megfizetésére kötelezést tartalmazó végzésének magyarországi végrehajthatóvá nyilvánítását. Az első fokon eljáró BKKB az osztrák végzést végrehajthatóvá nyilvánította. A magyar honosságú társaság fellebbezést nyújtott be a BKKB végzése ellen, a fellebbviteli bíróság azonban azt alaptalannak találta. A bíróság kifejtette, hogy a Brüsszel I. rendelet 40. cikke alapján alkalmazandó Vht. vonatkozó XI. fejezetében található 208. § és 209. § alapján elválik egymástól a végrehajthatóság kérdésében történő döntéshozatal (208. §), valamint a végrehajtás elrendelése (209. §). A másodfok megállapította, hogy az eredeti döntés megfelel Vht. 15. § (1) bekezdés a)-nak, továbbá rámutatott, hogy a végrehajtás általános feltételeinek vizsgálata (Vht. 13. §) már a végrehajtás elrendelésének kérdésére tartozik, és, hogy a pontatlanul kiállított végrehajtásról szóló határozat nem teszi az alapjául szolgáló határozatot végrehajthatatlanná.

A Vh.0102.2728/2006 számú ügyben szintén egy osztrák társaság kérelme alapján nyilvánított a BKKB egy bécsi mulasztási ítéletet végrehajthatóvá. A magyar honosságú

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

adós kifogást terjesztett elő a döntés ellen, folyamatban lévő felszámolási eljárásra hivatkozva. A fellebbviteli bíróság megállapította, hogy mivel a BKKB még nem a végrehajtásról, hanem csak a végrehajthatóvá nyilvánításról határozott, ebben az eljárásban pedig még nem lehet figyelembe venni a folyamatban lévő felszámolási eljárást.

A Vh.0102.4594/2006 sz. ügyben a német felperes kérelme alapján nyilvánította végrehajthatóvá a BKKB a német bíróság határozatát. Az adós fellebbezésében arra hivatkozott, hogy az adós jogutódja már megkezdte a tartozás rendezését. A fellebbviteli bíróság arra tekintettel hagyta helyben az első fok határozatát, hogy az az alkalmazott jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő, indokai alapján helytálló, nem hívta fel azonban arra a figyelmet, hogy az adós által felhozott kifogások nem a végrehajthatóvá nyilvánítási, hanem a végrehajtási szakban vizsgálandóak.

A Vh.0102.4713/2006 sz. ügyben a BKKB egy német határozatot nyilvánított végrehajthatónak, határozata ellen az adós nehéz vagyoni helyzetére, valamint az eredeti perben a német nyelv pontos megértésével kapcsolatos nehézségekre[405] való hivatkozással nyújtott be fellebbezést. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta az első fok határozatát. A bíróságnak valóban nincs módja a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban figyelembe venni az adós nehéz vagyoni helyzetét. A Vh.0102.4878/2006 sz. ügyben szintén olyan szempontot hozott fel az adós, amelynek figyelembevételére a végrehajtás elrendelésénél van lehetőség. A BKKB által végrehajthatóvá nyilvánított svájci határozattal szemben az adós hivatkozott a felek között létrejött érvényes mediátori megállapodásra. Az adós fellebbezésében kérte a végrehajtási tanúsítvány vagy hatályon kívül helyezését, vagy a felek között érvényben lévő mediátori megállapodásnak megfelelő módosítását. A fellebbviteli bíróság rámutatott arra, hogy a mediátori megállapodást a végrehajtás elrendelésénél kell a bíróságnak figyelembe venni.

A Vh.0102.3875/2008 számú, továbbá a Vh.0102.5997/2008 és Vh.0102.3300/2009, Vh.0102.3301/2009 számú ügyekben az alperesek elévülési kifogást terjesztettek elő. Az első ügyben a BKKB egy svéd mulasztási végzésre vezetett végrehajtási tanúsítványt. A fellebbviteli bíróság az adós fellebbezésére tekintettel rámutatott, hogy az adós elévülési kifogását a végrehajthatóság megállapítására irányuló eljárásban nem lehet vizsgálni. A másik ügyben a másodfokú bíróság szintén arra mutatott rá, hogy az

[405] A Vh.0102.4713/2006 sz. ügyben a nyelvhasználattal kapcsolatos szempontokat később, a megfelelő fejezetben tárgyalom.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

adós elévülési kifogása a tanúsítvány kiállítása iránti eljárásban nem értékelhető, arra a végrehajtási eljárás során kerülhet sor.

A Vh.0102.857/2008 számú ügy azért is érdekes, mert a fellebbviteli bíróság az eddig bemutatottaktól eltérően nem helyezett különös hangsúlyt a végrehajthatóvá nyilvánítás és a végrehajtás megkülönböztetésére. Az adós fellebbezésére, melyben a jogerős ítéletben foglaltakat sérelmezték, helyesen állapította meg a másodfok, hogy azok nem vitathatóak az előtte zajló eljárásban, azt a megállapítást azonban a végrehajtási, és nem a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásra tekintettel tette meg: *„végrehajtási eljárás keretei között a végrehajtás alapját képező jogerős határozatban foglaltak nem vitathatók még abban az esetben sem, ha azt külföldi bíróság hozta.”*

A Vh.010210372/2010 sz. ügyben a fellebbviteli bíróság nem vizsgálta az adós által felhozott eljárási és egyéb jellegű kifogásokat, hanem kijelentette, hogy a *„végrehajtás alapjául szolgáló határozat elleni kifogásai a jelen eljárásban nem vizsgálható kérdés*”, továbbá rámutatott, hogy az alperes által hivatkozott indokokra a végrehajtási lap kiállításakor lehet hivatkozni. Határozatában arra is utalt a bíróság, hogy magyar bíróságok a végrehajtás elrendelésekor nem vizsgálhatják, hogy az eredeti határozat mennyiben helytálló.[406]

2.4.3.2 Révision au fond tilalma

A Vh.0102.857/2008 számú ügyben a fellebbviteli bíróság rámutatott az érdemi felülvizsgálat tilalmára. Az adós fellebbezésében arra hivatkozott, hogy az ő hibájukon kívül értékesítette a Leasing cég az autót áron alul, a különbözetet anyagi helyzetük miatt nem tudják megfizetni. A bíróság azonban kijelentette, hogy az alperes fellebbezési kérelmében a jogerős ítéletben foglaltakat sérelmezte, és érdemében nyilatkozott a végrehajtás alapját képező jogviszonyról. A bíróság a fellebbezést alaptalannak találta annak hangsúlyozta, hogy a jogerős bírósági határozatban foglaltak nem vitathatóak az eljárás során.

A Vh.0102.564/2006 számú ügyben az alperes egy német mulasztási ítélet BKKB általi végrehajthatóvá nyilvánítása ellen fellebbezett arra való hivatkozással, hogy nem tudott az ellene folyó eljárásról, a tárgyaláson ezért sem személyesen, sem meghatalmazott

[406] Az adós az amerikai határozat végrehajthatóvá nyilvánítása ellen arra hivatkozással nyújtott be fellebbezést, hogy a magyar és az amerikai eljárásjog alapleveit súlyosan sérti a San Mateo megyei bíróság eljárása: kiutasították, nem tudott személyesen jelen lenni, nem volt pénze képviseletre, ítéletet nem kapta kézhez. Az alperes hivatkozott továbbá a gyermektarást és az ügyvédi költséget érintő végrehajtási jogok elévülésére is.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

útján nem volt jelen, így érdemi védekezést sem tudott előadni. A fellebbviteli bíróság döntésében rámutatott, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban az alapul szolgáló ítélet nem vitatható. Azt is kijelentette továbbá, hogy *„[a]mennyiben az adós fellebbezése folytán az alaphatározat megváltoztatásra kerül, vagy megsemmisíti a bíróság, ennek jogkövetkezményeit azután lehet alkalmazni."* Egyértelmű tehát a fellebbezési bíróság azon álláspontja, hogy az eljárási szabálysértések csakis az eredeti államban, az ott rendelkezésre álló jogorvoslatok segítségével érvényesíthetőek. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az alperes panaszai vizsgálatának elutasítása nem áll összhangban sem a Brüsszel I. rendelet értelmezési elveivel, sem gyakorlatával. Az érdemi felülvizsgálat tilalma ugyanis nem zárja ki egyes eljárási szabálytalanságok figyelembevételét az *exequatur* kontradiktórius szakában, sőt az eljárásjogi közrendnek éppen ez volna a funkciója.

A VH. 0102.2216/2008 sz. ügyben szintén eljárási jellegű panasz vizsgálatát utasította el a fellebbviteli bíróság. A BKKB egy német határozatot nyilvánított végrehajthatóvá,[407] amely ellen az alperes fellebbezést nyújtott be. Kérelmében arra hivatkozott, hogy nem kapta kézhez az eredeti végzést. A Fővárosi Bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes fellebbezésében az eredeti határozat jogszerűségét vitatja. A bíróság a Kódex érdemi felülvizsgálatot megtiltó 74§ (3) bekezdése alapján úgy találta, hogy a kérelem elbírálására nincs jogszabályi lehetőség.

A Vh.0102.8278/2008 sz. ügyben az alperes fellebbezésében arra hivatkozott, hogy képtelen a teljesítésre. Felperes álláspontja szerint az adós munkanélküliségére való hivatkozás érdemi kifogás, felhívta továbbá a bíróság figyelmét a Brüsszel I. rendelet 45. cikk (2) bekezdése szerinti érdemi felülvizsgálat tilalmára. A fellebbviteli bíróság a BKKB határozatát, mint az alkalmazott jogszabályi rendelkezéseknek mindenben megfelelőt, indokai alapján hagyta helyben.

A 0102.Vh.3247/2010 - 0102.Vh.10830/2010 sz. ügyben a felperes egy kanadai határozat végrehajthatóvá nyilvánítását kérte a BKKB-től. A bíróság végrehajthatóvá nyilvánításról szóló döntése ellen a kötelezett arra hivatkozással fellebbezett, hogy az elsőfoknak a Kódex 74 § (3) bekezdése alapján hivatalból kellett volna vizsgálnia, hogy az elismerés megfelelt a Kódex 72 § (1) bekezdésében található konjunktív feltételeknek, illetve. hogy nem állnak-e fenn a Kódex 72. § (2) bekezdésében található

[407] Müncheni ítélőtábla határozata megszüntette a szülői felügyeleti jogot és gyámot rendelt ki. A határozat nem a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik, a fellebbviteli bíróság a Kódex 74§ (3) bekezdése kapcsán utalt az érdemi felülvizsgálat tilalmára.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megtagadási okok. A Fővárosi Bíróság az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította, és kötelezte annak vizsgálatára, hogy fennáll-e a Kódex 74. § (2) bekezdésében foglalt kizáró ok, ugyanakkor arra is felhívta a bíróság figyelmét, hogy a Kódex 74. § (3) bekezdése alapján nincsen lehetőség határozat érdemi felülvizsgálatára, *„[e]zért a bíróság kizárólag a jogszabályi előfeltételek fennálltát vizsgálhatja."* [408]

2.4.3.3 Közrendre való kifejezett hivatkozások

A 0102.Vh.535/2009 számú ügyben az adós amiatt hivatkozik közrendbe ütközésre, hogy ellene olyan eljárásban született mulasztási ítélet, amelyben a keresetet ugyan megküldték, de a többi bírósági iratot sem. Mivel a határozatot sem kapta meg, már csak a végrehajthatóvá nyilvánításról rendelkező magyar végzésből értesült a fejleményekről. Az alperes a fellebbezésében rámutatott, hogy az osztrák eljárásról a keresetlevél kézhezvételével értesült, és határidőn belül elő is terjesztett érdemi védekezést. Ezután azonban már csak a jelen bíróság által kiállított tanúsítványt vehette át, így tudatosult benne, hogy a távolétében határozatot hozott az osztrák bíróság. Az alperes álláspontja szerint a határozat végrehajthatóságának elismerése ellentétes a magyar közrenddel, ezért kérte a határozat visszavonását. A végrehajtást kérő észrevételében kifejtette, hogy a mulasztási ítéletet a magyar jogrend is ismeri, továbbá, hogy mivel az alperes kézbesítési megbízottat nem jelölt (adós szerint erre nem volt kötelezett EU tagállam állampolgáraként), ezért számára az iratokat az osztrák bíróság letétbehelyezéssel kézbesítette. A fellebbezési bíróság mind a közrendre, mind a kézbesítés hibájára való hivatkozást elutasította. A közrenddel kapcsolatban a fellebbviteli bíróság egyrészt rámutatott, hogy a külföldi határozat tartalmánál fogva nem ütközik közrendbe: *„a pénzfizetésre kötelező külföldi jogerős bírósági határozat nyilvánvalóan nem ellentétes a magyar közrenddel.* Másrészt arra az alperesi érvre válaszolva, amely szerint az végrehathatóvá nyilvánítani kért osztrák ítélet olyan eljárás során született, amely ellentétes a közrenddel, megállapította, hogy a határozat nem jogszabálysértő, „*mert helytállóan hivatkozott arra a végrehajtást kérő, hogy a magyar polgári eljárásjogban ismert a mulasztásos ítélet."* A fellebbviteli bíróság tehát ahelyett, hogy a konkrét ügyben megvizsgálta volna, sérült-e az alperes védekezéshez

[408] A BKKB végül a perfüggőség beálltára, valamint a viszonossági gyakorlat hiányára tekintettel tagadta meg a végrehajthatóvá nyilvánítást. Ezt a határozatot a fellebbezési bíróság a viszonosság hiányára tekintettel helybenhagyta.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

való joga, *in abstracto*, a jogszabályok összehasonlítása alapján vonta le a következtetést.

A 0102.Vh.3247/2010, és 0102.Vh.10830/2010 számú ügyben az alperes álláspontja szerint azért ütközött közrendbe a külföldi határozat, mivel az nem tartalmazott információt arról, hogy biztosított volt-e a jogorvoslat, továbbá, mivel a rendelkező része nem volt világos. A BKKB egy tartás megfizetéséről szóló kanadai ítéletet nyilvánított végrehajthatóvá. A jogorvoslati eljárás során sajnos a bíróságok nem tértek vissza az alperes fent leírt érveire, hanem a viszonosság, valamint a perfüggőség vizsgálata alapján hozták meg döntésüket.

A VH. 0102.5188/2010 sz. ügyben közrendbe ütközés körében az adós eljárási szabálysértésekre hivatkozott. Az adós védekezéshez való jogának sérelmét kifogásolta, ugyanis az eredeti határozat kézbesítésének a hiánya magakadályozta őt jogorvoslati kérelem benyújtásában. Az adós álláspontja szerint *„[a]z ítélet szabályszerű közlésének elmaradása (...) olyan garanciális jellegű szabály megsértése, súlyos eljárási hiba, amely sérti a Magyar Köztársaság Alkotmány 58. cikk (5) bekezdésében deklarált jogorvoslathoz fűződő jogot. Ezen alapjog sérülése miatt a határozat elismerése nyilvánvalóan ellentétes a Magyar Köztársaság közrendjével, ezért a 44/2001/EK tanácsrendelet 34. cikk (1) bekezdés értelmében a végrehajthatóvá nyilvánítás megtagadásának lett volna helye."* A végrehajtást kérő ugyanakkor ellenkérelmében helyesen mutatott rá arra, hogy a rendelet nem támaszt olyan feltételt, hogy a határozatot az adósnak kézbesíteni kellene, azt csupán az eljárást megindító irat esetén írja elő, amely kézbesítését maga az adós sem vitatta. Álláspontja szerint a jogorvoslat lehetősége a finn bíróság döntéséből kitűnően biztosított. A fellebbviteli bíróság azt vizsgálta, hogy az érdemi határozat kézbesítésének elmulasztása, amely az alperes szerint a jogorvoslati lehetőségtől fosztotta meg őt, olyan lényeges eljárási szabálysértés-e, amely nyilvánvalóan ellentétes magyar jogrenddel. Az adós a megyei bíróság határozata ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. Ebben korábbi álláspontját fenntartva kifejtette, hogy az eredeti ítélet kézbesítésének hiánya őt megfosztotta a jogorvoslattól, ezáltal sérült a tisztességes eljáráshoz való joga. Utal továbbá arra, hogy azt a megyei bíróság is elismerte, hogy a magyar közrendben *„a Magyar Köztársaság Alkotmányában alapjogként meghat módon a tisztességes eljáráshoz való jog fogalmába tartozik a határozatok közlése, a velük szemben jogorvoslat lehetőségének biztosítása."*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A 0102.Vh.6743/2010 - 0102.Vh.10829/2010 sz. ügyben az adós arra való hivatkozással kérte a közrendbe ütközés megállapítását, hogy egyrészt az elismert bírósági határozat nem tartalmazza, hogy az eljárás során biztosított volt-e jogorvoslat (csatolt iratokban erre nincs utalás), másrészt a rendelkező rész világosan nem érthető (nem jelöli meg a kamatfizetés kezdő időpontját). Az alperes utalt az EBH 1997.37 sz. eseti döntésre. A végrehajtást kérő észrevételében elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, továbbá felhívta a bíróság figyelmét arra, hogy nem lehet vitatni a végrehajtás alapját képező ítélet tartalmát. A fellebbviteli bíróság a fellebbezést alaptalannak találta, egyetértett az elsőfokú bíróság döntésével és indokaival. A bíróság a fellebbezésben foglaltakkal kapcsolatban kifejtette, hogy az Alkotmány 57. cikk (1) bekezdése sérelmének megállapításához szükséges, hogy a kifogásolt határozat nyilvánvalóan közrendbe ütköző legyen. A bíróság azonban úgy találta, hogy ebben az esetben nincs helye a közrend alkalmazásának: *„[ö]nmagában az a körülmény, miszerint a bírósági határozat rendelkező részének egy része nem értelmezhető egyértelműen és pontosan, nem sérti a közrendet és a jogbiztonságot.*" A rendelet 34. cikkével kapcsolatban a bíróság megállapítja, hogy a Vht. a XII. fejezettel összefüggésben nem határozza meg a közrend fogalmát. A bíróság álláspontja szerint *„a végrehajtani kért külföldi határozat meghozatalát megelőző eljárás keretében esetlegesen megállapítható súlyos eljárási szabálysértések (az adós nem kapott idézést, jogorvoslatról való kioktatás esetleges hiánya) vagy anyagi jogi jogsértés önmagukban nem jelentik, hogy az adott külföldi határozat a magyar közrendbe ütközne, ekként nem valósítanak meg megtagadási okot a végrehajtási tanúsítvány kiállítása vonatkozásában.*" A bíróság álláspontja szerint továbbá az alperes az eredeti eljárás hibáit az eredetileg eljárt külföldi bíróság előtt kifogásolhatja. A bíróság továbbá megállapítja, hogy mivel a marasztaló határozat nem olyan igény vonatkozásában született, amely közrendbe ütközik, és mivel az bírósági úton érvényesíthető, nem lehet megállapítani a közrendbe ütközést. A bíróság továbbá úgy vélte, hogy az adós fellebbezésében nem támasztotta alá, hogy milyen okból ütközik közrendbe az eredeti ítélet (BH 2003. 505). A bíróság hivatkozik az érdemi felülvizsgálat tilalmára is, továbbá megállapítja, hogy az első fokon eljárt bíróság az *ex parte* eljárást helyesen folytatta le.[409]

[409] *„Helytállóan járt tehát el az elsőfokú bíróság, amikor arra a megállapításra jutott az alaki követelmények vizsgálatának eredményeként, hogy az előterjesztett kérelem az alaki kellékeknek megfelel, és helytálló a döntése a határozat belföldi végrehajthatósága kérdésében is,"*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A 0102.Vh.4266/2005, Vh. 1854/2006 és 4/A Vh. 5451/2006 számokon nyilvántartott ügyben az alperes arra való hivatkozással kéri a közrendbe ütközés megállapítását, hogy anyanyelvhasználathoz való joga sérült a külföldi eljárásban. Az alapügyben az osztrák bíróság kötelezte az alperest kártérítés megfizetésére.[410] Az elsőfokú bíróság megállapította a külföldi határozat végrehajthatóságát, a Fővárosi Bíróság azonban hatályon kívül helyezte ezt a döntést, azon az alapon, hogy az első fokon eljárt bíróság nem vizsgálta nem vizsgálta a Kódex 72. § (2) bekezdésében foglalt szempontokat. Miután a fellebbviteli bíróság az ismételten meghozott határozatot is alkalmatlannak nyilvánította a felülvizsgálatra, az első fok kiterjedt bizonyítási eljárást folytatott le (személyes meghallgatás, okiratok vizsgálata). A bíróság ennek körében az anyanyelvhasználathoz való jogot önmagában vizsgálta, nem abból a szempontból, hogy ez közrendi sérelemnek minősül-e.

A 0102.Vh.4266/2005, Vh. 1854/2006, és 4/A Vh. 5451/2006. számú ügyben az alperes közrendi sérelemként hivatkozott arra, hogy a külföldi eljárás során az eredetileg eljárt bíróság előtt sérült az anyanyelvhasználathoz való joga. A végrehajthatóságról szóló döntést a fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezte, majd az ismételten meghozott határozatot is alkalmatlannak nyilvánította a felülvizsgálatra. Az elsőfokú bíróság ezután kiterjedt bizonyítási eljárást folytatott le, a feleket személyesen meghallgatta, ennek alkalmával részletesen kifejtették érveiket. A személyes meghallgatás alkalmával a végrehajtást kérő jogi képviselője, valamint az alperes voltak jelen. A végrehajtást kérő jogi képviselőjének a közrendi kifogással kapcsolatban az volt az álláspontja, hogy kizárólag azt kell vizsgálni, az anyanyelv használatának joga sérült-e, ennek során pedig a bizonyítás az adóst terheli. Rámutatott továbbá arra, hogy az osztrák eljárást nem absztrakt mivoltában kell vizsgálni, hanem a jelen esetre egyéniesítve. Álláspontja szerint arról kell dönteni, hogy jelen adósnak az osztrák perben sérült-e az anyanyelvhasználathoz való joga és ezzel összefüggésben született-e vele szemben marasztaló döntés. Felhívta a figyelmet arra, hogy értelmezésében ez két feltétel konjunktív, amiből következően, ha sérült az anyanyelvhasználathoz való jog, de marasztaló ítélet nem emiatt született, akkor az erre való hivatkozás nem vehető figyelembe. Való igaz, hogy az anyanyelvhasználatnak annyiban van jelentősége, hogy lehetőséget ad az alperesnek a hatékony védekezésre. A végrehajthatóvá nyilvánítási

[410] Az adós a sípályán nekiment egy kislánynak, akit a baleset következtébena helikopterrel kellett kórházba szállítotani. Ennek a a költségét akarták a szülők érvényesíteni a magyar alperesen. Az alperes szerint a kislány nem belátható helyen tartózkodott, utalt továbbá arra is, hogy a baleset után igyekezett a kárt enyhíteni (orvos barátok).

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárás során nem kell tehát szigorúan értékelni, ha sérült az anyanyelvhasználat joga, ez azonban nem befolyásolta az ítélethozatalt, mert vagy az alperes egyébként is megfelelő módon meg tudta védeni érdekeit, vagy a bíróság egyébként sem hozott volna más döntést. A végrehajtást kérő jogi képviselője továbbá arra is felhívta a figyelmet, hogy az ügyben vizsgálni kell, az adós nem gyakorolta-e visszaélésszerűen jogait. Ennek körében arra az álláspontra helyezkedett, hogy *„nem sérült az adós anyanyelvhasználathoz való joga, hiszen mindig tudta, hányadán áll a perben. Az adós részben németül levelezett a bírósággal, nem kért tolmácsot és felhívás ellenére sem jelent meg a tárgyaláson.”*

Az adós arra hivatkozott, hogy nem volt tisztában azzal, hogy joga van a magyar nyelv használatához az osztrák bíróságon. Hivatkozott továbbá a német nyelv ismeretének hiányosságaira.[411] Azzal érvelt, hogy nem volt lehetősége védekezéshez való jogát megfelelően gyakorolni Ausztriában, mivel sem arról nem tájékoztatták magyarul, hogy tolmácsot vehet igénybe, sem a magyar nyelvű beadványait nem fogadta el a bíróság. Az alperes sérelmezte, hogy jóhiszemű eljárását, tudniillik, hogy eleinte, míg az ügy bonyolulttá nem vált, egy ismerőse segítségével németül levelezett, használták fel ellene. Álláspontja szerint visszás logikán alapul azt a tényt értékelni visszaélésszerű joggyakorlásként, hogy később, amikor már nem volt lehetősége a német szövegek megértésére, saját anyanyelvét kívánta használni.

A végrehajtást képviselő rámutatott arra, hogy az anyanyelvhasználathoz való jog kapcsán az alperes valójában azt sérelmezi, hogy sérült a védekezéshez való joga, ami azonban véleménye szerint nem nyelvhasználati, hanem elsősorban pénzkérdés. Lehetősége tehát megvolt a védekezésre, azzal azonban nem tudott élni, mivel a magyarul beszélő osztrák ügyvédet nem tudta megfizetni.[412] Az alperes továbbra is azt hangsúlyozta, hogy a védekezéshez való jogát az anyanyelvhasználat jogának sérelme lehetetlenítette el.

A BKKB a felek meghallgatása után újra végzést hozott, amelyben megtagadta az osztrák határozat végrehajthatóvá nyilvánítását. Döntését az anyanyelvhasználat jogának sérelmére, arra alapozta, hogy az osztrák bíróság súlyos eljárási szabálysértés elkövetése után hozta meg a mulasztási ítéletet az alperes ellen. A BKKB indokolásában hivatkozik a magyar Pp. szabályaira, arra, hogy a magyar eljárás nyelve magyar, de

[411] *„Az ítéletet egy ismerősöm fordította le számomra és nem tudtuk értelmezni, hogy tulajdonképpen mi is az.”*

[412] Az adós – egyébként magyarul benyújtott – költségmentességi kérelmét az osztrák bíróság elutasította.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kifejti azt is, hogy a magyar nyelv nem tudása miatt a magyar bíróságok előtt a Pp. alapján senkit nem érhet hátrány. Hozzáteszi, hogy az anyanyelvhasználati jog „önmagában fennálló és feltétel nélkül gyakorolható jog," következésképpen nem lehet anyagi helyzet függvénye és nem aszerint illeti meg a külföldi alperest, hogy beszéli-e és milyen szinten az adott nyelvet. Mindezek alapján, és a Kódex 72. § (2) bek c) pontjára is figyelemmel arra a következtetésre jutott, hogy az eredeti eljárás tehát a magyar eljárási jog alapvető elvét *„egyértelműen és súlyosan sértette.*" A magyar bíróság úgy értékelte, hogy az osztrák bíróság elfogulatlansága is kétséges az ügyben, mivel a jóhiszeműen eljáró, csupán alapvető jogával élni kívánó alperes viselkedését úgy értékelte, hogy azzal a felelősség alól akar kibújni.

A végrehajtást kérő fellebbezéssel élt, melyben kifejtette, hogy álláspontja szerint az anyanyelvhasználathoz fűződő jog sérelme akkor lenne megállapítható, ha a Pp. azt írná elő, hogy nem magyar anyanyelvű személyeknek az összes beadványt anyanyelve szerinti fordítással kell megküldeni. Rámutatott továbbá, hogy *„ilyen szabályt a Pp. nem tartalmaz, csupán jogalkalmazás során alakult ki ez a gyakorlat."* Érdemes ehelyütt emlékeztetni azonban arra, hogy a közrend felhívásához nem szükséges kazuisztikus jogszabály sérelme, a felperes érvei tehát nem állhatják meg helyüket.

A Fővárosi Bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság végzését. Döntésében rámutatott arra, hogy az első fok helyesen hivatkozott Kódex 72. § (2) bekezdés c) pontjára, nem ismerhető el a határozat, ha olyan eljárás eredményeként került meghozatalra, amely a magyar eljárási jog alapvető elveit súlyosan sértette. A Fővárosi Bíróság a Pp. 6. § (1), (2) és (3) bekezdéseire hivatkozva kifejti, hogy *„[a]z alapelv megsértése – a nyelvhasználat jogának korlátozása és kizárása, a tolmács, fordító kirendelésének mellőzése – lényeges eljárási szabálysértésnek minősül."* A bíróság arra is rámutatott, hogy a Pp. 78. § (4) bekezdése alapján az anyanyelvhasználat joga nem járhat többletköltséggel. A felülvizsgálati bíróság továbbá egyértelműen az alperesnek adott igazat abban, hogy anyanyelvhasználati jogának sérelme vezetett a védekezéshez való jogának súlyos megsértésére. Kifejtette, hogy *„[a]z adósnak az anyanyelv használatához való joga megsértése miatt nem volt lehetősége arra, hogy az osztrák bíróság felhívásának, határozatainak nyomtatványainak tartalmát pontosan megismerje, a jogorvoslati lehetőséget értelmezze. Amennyiben a magyar eljárásjogban szintén alapelvnek minősül a tájékoztatás (Pp. 7§) a perbeli jogairól és kötelezettségeiről meg is történt, az adós nyelvismeret hiányában ezt sem ismerhette meg."* A Fővárosi Bíróság helyes érveléssel hozta meg döntését, melyet a Brüsszel I.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

rendelet szerint érvényesülő 34. cikk 1. pontja szerinti eljárási közrend helyett arra Kódex 72. § (2) bekezdés c) pontjára alapozott.

A végrehajtást kérő a végzés ellen felülvizsgálati kérelmében jogszabálysértésre hivatkozott, álláspontja szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás megtagadása sérti a Pp. 6. és 7. §§-t, továbbá a Kódex 72. § (2) bekezdés c) pontját. Érvelésében kifejtette, hogy a másodfokú bíróság döntésétől eltérően *mivel a Pp. 6.§-a nem állapít meg ilyen rendelkezést,* nem képezi az eljárásjogi közrend részét az, hogy *a nem magyar anyanyelvű féllel szemben a peres iratokat fordításban kell közöljék és a fordítási költséget ne a fél, hanem az Állam előlegezze meg.* Ahhoz tartozik viszont a keresetlevél és az idézés anyanyelven történő kézbesítése, amely lehetővé teszi azt, hogy az alperes fel tudjon készülni a védekezésre, ami megtörtént. Hivatkozik továbbá arra, hogy a nyelvhasználat nem automatikusan érvényesül, hanem a Pp. alapján csak a nemzetközi egyezmény által meghatározott terjedelemben érvényes. Véleménye szerint a magyar bírói gyakorlat a jogszabályban előírtakon túl kívánja meg az összes peres irat fordítását, kétségbe vonja továbbá egy bírói gyakorlatban kialakult elv közrendi erejét: *„Ha jogszabály nincs és csak a bírói gyakorlat alakít ki egy gyakorlatot, úgy kérdéses, hogy nevezhető-e olyan általános jogelvnek, amelynek érvényre juttatása a közrendi klauzulán keresztül feltétlenül szükséges.” Rámutat arra, hogy a felülvizsgálati* bíróság döntése ellentmond a Legfelsőbb Bíróság BH 1997/489 sz. eseti döntésének, mely szerint azon jogszabályok imperatív jellegűek, - és ezáltal a közrend részei – amelyek közvetlenül szolgálják a gazdasági és társadalmi rend alapjait. V*éleménye szerint a külföldi peres fél részére a beadványok anyanyelven való kézbesítésének követelménye nem jogszabályon alapul, így az nem része a közrendnek, továbbá, hogy az* anyanyelvhasználat hiánya egyébként is csak akkor lenne érdekes, ha a védelemhez való jog sérül volna, erre azonban – álláspontja szerint – a másodfokú bíróság nem hivatkozik. A végrehajtást kérő szerint az eljárási közrend másodfok általi értelmezése olyan helyzetet teremt, ami a magyar anyanyelvű Magyarországon lakó alperest rendkívül előnyös és nem megérdemelt helyzetbe hozza, mivel könnyen kibújhatnak a külföldi perlés következményei alól. Az anyanyelvhasználat jogának érvényesülését a végrehajtást kérő véleménye szerint *„az eset speciális körülményei alapján, a védelemhez való jogra való felkészülés szemszögéből kell vizsgálni.”*

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében arra hívta fel a bíróság figyelmét, hogy rendkívül hátrányosan érintette az nyelvhasználati jogának figyelmen kívül hagyása,

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

továbbá, hogy az eljárásban való részvételt semmiképpen nem hiúsíthatja meg az eljárás nyelvének nem ismerete.

A Legfelsőbb Bíróság a fellebbviteli bíróság végzését hatályában fenntartotta. Megállapította, hogy a német bíróság a keresetlevél és az idézés kivételével minden iratot német nyelven küldött meg az adós részére, annak ellenére, hogy az adós az eljárás során hivatkozott a német nyelvismeret hiányára, és kifejezetten kérte az iratok magyar nyelvre történő fordítását. Ezt első fok súlyos eljárási szabálysértésnek értelmezte, és megállapította, hogy a külföldi ítélet a Kódex 72. § (2) bekezdés c) pontja alapján nem ismerhető el. Emlékeztetett arra is, hogy a másodfok hivatkozott a nyelvhasználat joga alanyi jogi jellegére (nem függhet anyagi helyzettől). A bíróság indoklásában kifejtette, hogy a jelen ügyben azt kell vizsgálni, hogy a Brüsszel I. rendelet milyen szabályokat tartalmaz a bírósági határozat végrehajthatóságának megállapítására. A Legfelsőbb Bíróság hivatkozik a rendelet 34. cikk 1. pontjára, valamint az EUB *Krombach ügyben* hozott ítéletének 37. pontjára. Megállapítja továbbá, hogy a rendelet szerinti eljárásjogi közrend értelmezése tartalmilag azonos Kódex 72. § (2) bekezdés c) pontjában foglaltakkal, továbbá, hogy a jogerős végzés helyesen értelmezte Pp. 6. § (1)-(3) bekezdéseit. A bíróság arra a következtetésre jut, hogy mivel az adósnak nem volt lehetősége arra, hogy az iratok tartalmát pontosan megismerje, s annak megfelelően gyakorolja perbeli jogait, *„a külföldi határozat elismerése nemcsak az anyanyelv használatát magyar polgári eljárásjogi alapelvét, hanem a perbeli esélyegyenlőség megvalósítását biztosító, a Pp. 7. § (2) bekezdésében megfogalmazott tájékoztatási kötelezettség alapelvét is súlyosan sértené.”*

A VH. 0102.4713/2006 sz. ügyben a fellebbviteli bíróság nem vizsgálta az alperes arra vonatkozó érvét, hogy nem ismerte jól egy német kifejezés értelmét. A végrehajtást kérő felhívta a figyelmet arra, hogy adósok nem pert vesztettek, hanem egyezség keretében kötelezték magukat a végrehajtani kívánt összeg megfizetésére. A Fővárosi Bíróság helybenhagyta német perbeli egyezséget végrehajthatóvá nyilvánító elsőfokú végzést.

A Vh. 0102.5466/2009sz. ügyben az adós hiába hivatkozott eljárási jogosultságai sérülésére (különösen anyanyelvhasználat), másodfok nem vizsgálta az adós érveit, hanem arra hivatkozással hagyta helyben az elsőfokú ítéletet, hogy az első foknak nem volt kötelessége az adós által a fellebbezésben hivatkozottak vizsgálata. Az adós fellebbezésében arra hivatkozott, hogy az osztrák bíróság előtti eljárásban nem használhatta az anyanyelvét, az iratokat német nyelven küldték meg részére, amelyeket

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

saját költségén fordíttatott le. Továbbá a hatóságok nem oktatták ki arra, hogy az eljárás során használhatja saját anyanyelvét, és az általa nem értett, nem beszélt nyelven részére küldött iratokat nem köteles átvenni. A fellebbviteli bíróság nem vizsgálta az adós érveit, hanem az első fokú határozatot annak alapján hagyta jóvá, hogy az első fok helyesen folytatta le a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás első, egyoldalú eljárási szakaszát.[413] Álláspontom szerint a bíróság ezzel a kontradiktórius szakot a lényegétől fosztotta meg, a jogorvoslatot kiüresítette. Az ügyben a felek nem nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet, pedig arra minden jogalapjuk meglett volna.

2.4.3.4 Felülvizsgálat eljárásjogi szempontok alapján

Eljárásjogi szempontok között főleg a különböző iratok kézbesítésével kapcsolatos problémák merülnek fel: az eljárást megindító irat kézbesítése, egyéb bírósági iratok kézbesítése, valamint az eredeti határozat kézbesítése. Ezeken kívül tipikus problémaként még a meghallgatáshoz való jog sérelme merül fel.

2.4.3.4.1 Az eljárást megindító irat kézbesítése

VH. 0102.1496/2006 sz. ügyben az alperes fellebbezést nyújtott be a BKKB lengyel határozatot végrehajthatóvá nyilvánító végzése ellen. Az alperes fellebbezésében védekezéshez való jogának sérelmére hivatkozott: sem a keresetlevelet, sem egyéb bírósági iratokat részére nem kézbesítettek, ezért az eljárásban ezért nem is tudott részt venni. Az ügyben a másodfok vizsgálta, hogy megállapítható-e a szabályszerű kézbesítés, és arra a következtetésre jutott, hogy *„az iratoknál elfekvő tértivevény tanúsága szerint a keresetlevelet és az idézést az adós átvette, így a mulasztásos határozat meghozatalakor a bíróság jogsértést nem követett el.”* Jelen ügyben tehát a fellebbviteli bíróság nem tartotta a *révision au fond* tilalmába ütközőnek annak vizsgálatát, hogy valóban megtörtént-e a kézbesítés, azonban arra már nem terjed ki a

[413] *„A fellebbezés alaptalan.*
Az elsőfokú bíróság végzése a benne felhívott jogszabályoknak megfelel.
A határozatban is megjelölt 44/2001. EK. rendelet 41. cikke szerint az EK valamely tagállamában hozott határozatot a rendelet 34. és 35. cikkében meghatározott felülvizsgálat nélkül nyomban végrehajthatónak kell nyilvánítani, ha megfelel az 53. cikkben foglalt alaki követelményeknek.
Az 53. cikk a határozat hitelességének megállapításához szükséges feltételek igazolását, valamint az utalása folytán alkalmazandó 54. és 55. cikk szerint a határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága vagy hatósága szerint kiállított, végrehajthatóságot igazoló okirat bemutatását kívánja meg.
A kérelmező az iratokat, és azok hiteles fordítását csatolta, amelyek tartalmazzák a Frohleiunteni Körzeti Bíróság igazolását arról, hogy a határozat jogerős és végrehajtható.
Ebből következően a végrehajtási tanúsítvány kibocsátásakor a magyar bíróság az adós által a fellebbezésben hivatkozott körülményeket nem vizsgálhatja.”

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végzés, hogy a bíróság figyelembe vette-e, hogy elegendő ideje volt-e az alperesnek védekezése előkészítésére.

A 0102.Vh.3875/2008 sz. ügyben ezzel szemben a másodfokú bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a külföldön történt hirdetményi kézbesítés szabályszerűségét nem lehet felülvizsgálni. Az ügyben a BKKB egy svéd határozatot nyilvánított végrehajthatóvá. Döntése ellen az adós fellebbezett, többek között arra való hivatkozással, hogy a külföldi kézbesítés nem volt szabályszerű, külföldi bíróságnak tudomása volt adós Magyarországon bejelentett hivatalos címéről, mégsem küldött soha perrel kapcsolatos iratot. Érdemes kiemelni, hogy a Brüsszel I. rendelet az Egyezménytől eltérően nem követeli meg a szabályszerű kézbesítést, azonban 34. cikk 2. pontjának központi célja, az alperes védekezéshez való jogának biztosítása megköveteli, hogy határon átnyúló peres ügyekben a lehető legszigorúbban essenek latba az olyan – nemzeti perjogoktól egyébként nem idegen – kézbesítési módok, melyek fikción alapulnak. Jelen ügyben tehát véleményem szerint nem lett volna szabad megfelelő kézbesítésnek értékelni a hirdetményi kézbesítést. Az EUB gyakorlata a hirdetményi kézbesítést korábban egyáltalán nem fogadta el. Újabb értelmezése alapján egészen kivételes helyzetben lehetséges megfelelő kézbesítésnek minősíteni a hirdetményi kézbesítést, ám ekkor bizonyos szempontokat vizsgálnia kell a bíróságnak. Az EUB *G. kontra Cornelius de Visser ügyben* hozott döntése értelmében a Brüsszel I. rendelettel csak akkor nem ellentétes a hirdetményi kézbesítés, amennyiben a bizonyítható, hogy a felek a megfelelő gondossággal jártak el, és ennek ellenére lehetetlenült az irat alperes címére való kézbesítése. Mindazonáltal a fellebbviteli bíróság helybenhagyta az első fok döntését, a hirdetményi úton való kézbesítést elfogadta megfelelő kézbesítésnek. A bíróság a 34. cikk 2. pontjával kapcsolatban olyan értelemben foglalt állást, hogy az adós a külföldi ítéletben megállapított szabályszerű kézbesítést nem vitathatja a végrehajtási eljárásban. A bíróság véleménye szerint továbbá a hirdetményi értesítés szabálytalansága miatti igényét az alperes a származási államban érvényesíthetné.

2.4.3.4.2 Az egyéb bírósági iratok megküldése

A VH. 0102.66/2007 sz. ügyben az adós azon az alapon fellebbezett az osztrák határozatot végrehajthatóvá nyilvánító magyar végzés ellen, hogy a külföldi eljárásban nem gyakorolhatta megfelelően jogait, mivel egyrészt az eljárás során nem küldték meg részére a döntés alapjául szolgáló iratokat, másrészt nyilatkozatát figyelmen kívül

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hagyták. A végrehajtást kérő utalt a kézbesítés szabályszerűségére, és arra, hogy az alperesnek elegendő idő állt rendelkezésére védekezését előkészíteni. Aszóban forgó ügyben a fellebbviteli bíróság sajnos nem vizsgálta a felek által felhozott érveket, hanem az első fok döntését indokai alapján arra való hivatkozással hagyta helyben, hogy az „az *alkalmazott jogszabályi rendelkezéseknek mindenben megfelelő végzést hozott."* Érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy az *exequatur* egyoldalú és kontradiktórius szakaszát éppen az különbözteti meg egymástól, hogy az elsőfokú bíróság a formai feltételek vizsgálata után gyakorlatilag automatikusan hoz döntést a végrehajthatóvá nyilvánításról, míg a másodfokú eljárás lényege, hogy abban az alperes által felhozott kifogásokat a bíróság a rendelet által lehetővé tett keretek között vizsgálja. A rendeletben különösen kiemelt figyelmet kapott az alperes védekezéshez való jogának biztosítása. Véleményem szerint az EUB joggyakorlatából kiindulva a bíróságnak legalábbis vizsgálnia kellett volna, hogy az alperes valóban olyan helyzetben volt-e, hogy gyakorolni tudta védekezéshez való jogát.

A Vh. 0102.2998/2006 sz. ügyben az alperes azt kifogásolta, hogy noha az eljárást megindító iratot megkapta, az általa benyújtott fellebbezés után született bírósági iratok, továbbá a határozat nem került számára megküldésre, és ez utóbbit a magyar bíróság sem kézbesítette. Az alperes álláspontja szerint az egyéb bírósági iratok kézbesítésének hiányában nem került abba a helyzetbe, hogy gondoskodni tudjon a védelméről. Mivel a jogerős (eredeti) határozatot az elsőfokú bíróság sem küldte meg számára, továbbá arra figyelemmel, hogy a jogerős határozta a származási ország bírósága által sem került részére kézbesítésre, ez a határozat nem ismerhető el a 34. cikk alapján és a (18) preambulumbekezdéssel összefüggésben. A fellebbviteli bíróság nem vizsgálta az adós védekezés jogának tiszteletben tartásával kapcsolatos kifogásait, a fellebbezést annak alapján találta alaptalannak, hogy az elsőfokú bíróság szabályszerűen folytatta le az *ex parte* eljárást.[414]

2.4.3.4.3 A határozat kézbesítése

A 0102.Vh.849/2006 és 0102.VH.3567/2008 számokon nyilvántartott ügyben tartásdíjnak az orosz-magyar jogsegélyegyezmény szerinti végrehajtásáról van szó. Az

[414] *„A fellebbezésben foglaltakkal kapcsolatban megjegyzi a másodfokú bíróság, hogy a végrehajtást kérő végrehajtási kérelméhez valamennyi olyan okiratot becsatolta, amely a jogszabályi rendelkezések szerint a végrehajtás feltétele, a végrehajtási kérelem kelléke. (Az olasz bíróság jogerős határozata, és annak hiteles magyar fordítása, az olasz bíróság által a 44/2001/EK rendelet alapján szabályosan kiállított tanúsítvány és annak hiteles magyar fordítása.)"*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ügy azonban kifejezetten érdekes adalékokat szolgáltat a magyar bíróságok kézbesítés vizsgálatával kapcsolatos gyakorlatához. Az ügyben ugyanis a bíróságok részletesen vizsgálják azt a körülményt, hogy vajon ténylegesen megtörtént-e a kézbesítés, és vizsgálatok eredménye egyértelműen ellentmond az orosz bíróság megállapításainak. Ennek ellenére a magyar bíróságok nem érzik úgy, hogy a *révision au fond* tilalmára tekintettel túl messzire merészkedtek volna.

Az ügyben az adós arra hivatkozással nyújtott be fellebbezést a végrehajthatóvá nyilvánítási határozat ellen, hogy a külföldi eljárásban sem keresetlevelet, sem idézést nem kapott, valamint az ítéletet sem kézbesítették számára. A külföldi eljárásban így ellehetetlenült a védekezéshez való jogának gyakorlása. A Legfelsőbb Bíróság helyt adott az adós érveinek. A Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy a külföldi határozat megállapításai tartalmilag azt fejezik ki, hogy az adós nem bocsátkozott perbe (mulasztási ítélet). Ennek kapcsán pedig a másodfok megalapozatlanul állapította meg, hogy az adós nem vitatta, hogy perről tudomása volt, abban részt vett. A Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy *„megkerülhetetlen annak tisztázása, hogy az adós által is elismert meghallgatás miként kapcsolódik – időben és tárgyában – a marasztalásával záruló külfüldi bíróság előtti eljáráshoz; a megkeresett bíróság előtti meghallgatáson tett nyilatkozatnak ismeretében megáll-e a külföldi bíróság azon állítása, hogy a kereset ellen nem tiltakozott."* Álláspontja szerint jelen ügyben másodfoknak be kellett volna szereznie az adós meghallgatására vonatkozó iratokat, és a másodfok nem volt abban a helyzetben, hogy megállapíthassa, fennállnak a tanúsítvány kiállításának jogszabályi feltételei. Ezek alapján az első fokot új eljárásra utasította, amelyben legfőképpen azt kell megállapítania, hogy az alperes szabályszerű idézés mellett mulasztotta-e el érdemi ellenkérelme előterjesztését. Az elsőfokú bíróság megismételt eljárásban a külföldi határozatot ismételten végrehajthatóvá nyilvánította. Megállapította a bíróság, hogy adós részére megküldésre került a keresetlevél orosz és magyar szövege, valamint az értesítés a bírósági tárgyalás időpontjáról. A fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezte a határozatot, mivel az adós fellebbezésében utalt arra, hogy ő és jogi képviselője érdemi ellenkérelmet terjesztett elő, ennek ellenére az első fok azt állapította meg, hogy nem terjesztett elő ellenkérelmet. Az adós szerint a külföldi bíróság döntésében az a kijelentés, mely szerint az alperes semmit nem mondott a követelés behajtása illetve az eljárási költségek ellen, azt támasztja alá, hogy a bíróság sem az ellenkérelmet sem hosszú indoklását nem kapta meg. A Fővárosi Bíróság azt állapította meg, hogy az első fok részben lefolytatta a bizonyítást, ám az adatokból téves

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

következtetésekre jutott. A fellebbviteli bíróság annak vizsgálatára utasította az első fokot, hogy a jegyzőkönyv eljutott-e az ítélethozatal előtt a külföldi bírósághoz. Az elsőfokú bíróság ismételt eljárásban megkereste az illetékes minisztériumot, aki arról tájékoztatott, hogy a szóban forgó bírósági iratokat elküldték a társminisztériumhoz, amely azonban visszaküldte az iratokat azzal, hogy a „joghatásos kézbesítésre" azért nem került sor, mert a címzett (a felperes) nem jelent meg a bíróságon az iratok átvétele érdekében. Az első fokú bíróság továbbá nem tudta beszerezni a külföldi bíróságtól a határozatokat, mert a periratok építkezési (átalakítási) munkálatok miatt elkallódtak. Mindezek alapján az első fok a korábban megállapított tényállás mellett ismételten kibocsátotta a végrehajtási tanúsítványt.

Ezen döntés ellen az adós ismét fellebbezést nyújtott be.[415] A másodfokú bíróság megváltoztatta az első fok végzését, és a külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítását. Másodfok rámutatott, hogy az első fok nem adta okát annak, miként értékelte az adós terhén, hogy az elveszett iratok nem kerültek pótlásra. Másodfok szerint az iratokból nem állapítható meg kétséget kizárólag, hogy történt szabályszerű kézbesítés, hogy az adós pontosan milyen iratokat vett át. Az sincs egyértelműen bizonyítva, hogy az adós írásbeli fellebbezése elérte a bíróságot.[416] A másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy *„a külföldi bíróság eljárásának esetleges szabálytalanságai a jelen eljárásban nem orvosolhatók és nem vizsgálandók, azonban a fenti ellentmondások abban a körben értékelendők, hogy az adóst (alperesként) szabályszerűen megidézték-e legalább egy alkalommal a külföldi bíróságra."* A másodfokú bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem lehet minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy megtörtént a kézbesítés. Mindezek alapján a bíróság megtagadta a külföldi határozat végrehajthatóságát.

A 0102.Vh.2388/2009 sz. ügyben szintén a kézbesítés megtörténtét vitatta az alperes. Kérelmében jogszabályba ütközésre hivatkozott (Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontja), mivel álláspontja szerint az eljárás alapját képező határozatot úgy hozták meg a távollétében, hogy az eljárást megindító iratot nem kézbesítették számára megfelelő időben ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson. Az ügyben ugyanakkor nem az

[415] Álláspontja szerint az első fok döntése megalapozatlan, mivel azt a Fővárosi Bíróság hatályon kívül helyező végzésében írtak figyelmen kívül hagyásával hozta meg, ismételten a korábbi álláspontja szerint. Továbbá rámutatott, hogy nem értékelhető a terhére az, hogy az elveszett iratokat nem pótolta, hiszen azok elkallódásáról nem is tudott. Az adós álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem indokolta döntését megfelelően.

[416] A külföldi határozat tartalmazza, hogy az adós értesítése, meghallgatása megtörtént, tehát a meghallgatás időpontjáról tudomással bírt. Ugyanakkor a határozat az előterjesztett védekezésről nem tesz említést, sőt azt tartalmazza, hogy az alperes nem védekezett a kereset ellen.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárást megindító irat, hanem a határozat kézbesítése volt kérdéses. A végrehajtást kérő észrevételében utalt arra, hogy a „Kézbesítési jelentés" szerint az adós részére a határozatot tértivevénnyel kézbesítették. A Fővárosi Bíróság egyetértett az első fok által megállapított tényállással, továbbá a döntéssel és annak jogi indokaival is. Helybenhagyta első fok végzését, a fellebbezésben foglaltakkal kapcsolatban pedig azt emelte ki, hogy a csatolt iratok szerint a külföldi határozatot a posta „nem kereste" jelzéssel küldte vissza a bíróságnak. Ez pedig szabályszerű kézbesítésnek tekintendő a magyar jog szerint (Pp. 99. §). E helyütt arra érdemes utalni, hogy a Brüsszel I. rendelet nem követeli meg, hogy a külföldi bíróság kézbesítse a határozatát, csupán annyit kíván meg, hogy a nem kézbesített külföldi határozatot a végrehajthatóvá nyilvánításról döntő első fokú bíróság csatolja végzéséhez. A kézbesítéssel kapcsolatban egyébként pedig nem szükséges annak szabályszerűsége, hanem elegendő, ha az eljárást megindító irat megküldése olyan helyzetbe hozza az alperest, hogy védelméről megfelelően gondoskodhasson.

A Vh.0102.5244/2010 sz. ügyben az adósnak szintén az eljárási iratokkal kapcsolatban voltak kifogásai, azonban annak nyelvét, és nem a megküldés módját kifogásolta. Az adós álláspontja szerint a romániai bíróság megsértette a védekezéshez fűződő jogát, mivel minden iratot román nyelven kézbesített neki, melyet egyébként nem beszél. A végrehajtást kérő ezzel szemben arra hivatkozott, hogy az adós átvette a keresetlevelet és az idézést, továbbá, hogy a keresetlevél angol és nem román nyelvű volt. A Fővárosi Törvényszék az első fok végzését megváltoztatta, és elutasította a végrehajthatóság megállapítása iránti kérelmet. A Törvényszék eljárása során vizsgálta a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontja szerinti kézbesítés megfelelő voltát. A Bíróság hivatkozik a kézbesítési rendelet (1393/2007/EK) 4. cikk (3) bekezdésére, mely szerint idézést magyar fordítással kell ellátni, továbbá megállapítja, hogy a rendelet 10. cikke szerinti igazolás rögzíti, hogy az iratot a címzett meghatalmazottja vette át, ami után a címzett az iratok nyelve miatt megtagadta az átvételt. Megállapítja továbbá a bíróság, hogy az eljárásban sérült az alperes védekezéshez való joga, mivel, még ha szabályszerűen történt is a kézbesítés, arra csupán 2011. március 24-én került sor, míg a tárgyalásra április 5-én, amelyre figyelemmel *„az alperes védekezésére elegendő idő nem állt rendelkezésre."* Továbbá arra is rámutat a bíróság, hogy azt sem lehet megállapítani, hogy adós élhetett-e jogorvoslattal, mivel *„arra vonatkozó adat sem merült fel, hogy az eljárást befejező határozat kézbesítésre került-e egyáltalán az adós részére."* Noha a jogorvoslathoz való jog gyakorlásának előfeltétele az alapügyben döntő bíróság

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

határozatának ismerete, a Brüsszel I. rendelet nem követeli meg annak kézbesítését, azonban a jogorvoslati jog sérelmét a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a bíróság figyelembe veheti.

2.4.3.4.4 A tárgyaláson való megjelenés

A Vh. 0102.564/2006 sz. ügyben az adós fellebbezésében arra hivatkozott, hogy mivel nem tudott az ellene folyó eljárásról, a tárgyaláson sem személyesen, sem meghatalmazott útján nem volt jelen, így érdemi védekezést sem tudott előadni, következésképpen az alapul szolgáló ítélet jogszerűségét nem ismeri el. A fellebbviteli bíróság rámutatott arra, hogy a német bíróság az ítéletből kitűnően mulasztási ítéletet hozott, az alperes pedig a tárgyaláson szabályszerű idézésre nem jelent meg, távolmaradását nem mentette ki. Az ügyben tehát a bíróság elfogadta a külföldi határozatban foglalt, szabályszerű kézbesítésre vonatkozó megállapítást.

A 0102.Vh.5047/2008 számú ügyben az alperes szintén védekezéshez való jogának sérelmét kifogásolja, mivel nem volt lehetősége arra, hogy személyesen részt vegyen az eljárásban. A fellebbviteli bíróság utalt arra, hogy egyrészt az adott ügyben az idézést szabályszerűen és megfelelően kézbesítették, továbbá, hogy jogi képviselője jelen volt a tárgyaláson. Az alperes által előadott kifogásokat továbbá a bíróság érdemi kifogásnak fogta fel, mellyel kapcsolatban rámutatott, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban nem lehet vitatni a *jogerős ítélet jogszerűségét.*

2.4.3.4.5 Az eljárási kifogások mérlegelése

A Vh. 0102.5466/2009 sz. ügyben az adós szintén hiába hivatkozott eljárási jogosultságai sérülésére, a másodfok nem vette figyelembe a felhozott érveket.[417] A fellebbviteli bíróság arra mutatott rá, hogy a Brüsszel I. rendelet alapján az első fok nem vizsgálhatta a fellebbezésben hivatkozott körülményeket, ugyanakkor ezt a fellebbviteli bíróság sem tette meg a kontradiktórius szakban.

A VH. 0102.7835/2009 sz. ügyben a korábbiakhoz hasonlóan úgy találta a bíróság, hogy az eljárási kifogásokat az eredeti eljárásban kellett volna érvényesítenie az adósnak, erre a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban már nincs módja. Az adós fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a végrehajtani kért határozatot a távollétében

[417] *„Az elsőfokú bír végzése a benne felhívott jogszabályoknak megfelel. (…) Ebből következően a végrehajtási tanúsítvány kibocsátásakor a magyar bíróság az adós által a fellebbezésben hivatkozott körülményeket nem vizsgálhatja.”*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hozták meg,[418] továbbá, hogy nem kapta azt kézhez, ezért nem tudta az ítéletet érdemben és határidőben vitatni. Azt is kifogásolta, hogy nem tudott nyilatkozatokat tenni, mivel azokat nem fogadták el. A másodfok egyszerűen azzal, hogy egyetért az első fok döntésével és jogi indokaival is, alaptalannak találta a fellebbezést.

A Vh. 0102.8527/2009 sz. ügyben az adós fellebbezésében szintén eljárásjogi hiányosságokra hivatkozott (anyanyelvhasználat megsértése). A fellebbviteli bíróság azonban úgy találta, hogy az adós a külföldi eljárás esetleges törvénysértő voltára a jelen ügyben nem hivatkozhat, és, hogy az eredeti határozattal szemben a külföldi bíróság előtt élhetett volna jogorvoslattal.

A VH. 0102.9757/2009 sz. ügyben az adós ugyanúgy az eredeti eljárást kifogásolta, érveit azonban a másodfok nem vizsgálta, hanem egyszerűen helybenhagyta az első fok határozatát. Az ügyben egy román határozat végrehajthatóvá nyilvánítása volt kérdéses. Az adós álláspontja szerint a külföldi határozat *„olyan eljárás eredményeként került meghozatalra, amely a magyar eljárási jog alapvető elveit súlyosan sértette.”* A végrehajtást kérő álláspontja szerint az adós kifogása az eredeti ítélet tárgyát, a jogvita tárgyát képező szerződés tisztességes és valós voltát vitatta. Felhívta továbbá a figyelmet arra, hogy az adós a kolozsvári ítélet ellen nem nyújtott be fellebbezést, mellyel – véleményük szerint – az ott született bírói döntést elfogadta. A fellebbezési bíróság az első fok végzését helybenhagyta, azon az alapon, hogy az első fok megfelelően folytatta le az unilaterális eljárást.[419]

A 0102.Vh.3650/2011 és 0102.Vh. 3575/2011 számokon nyilvántartott ügyben szintén nem vette figyelembe a felülvizsgálati bíróság az adós által felhozott eljárásjogi természetű panaszokat. Az adós fellebbezést nyújtott be az osztrák határozat végrehajthatóságát kimondó magyar végzés ellen, melyben részletesen kifejtette érveit. Arra hivatkozott, hogy nem kapta kézhez az ítéletet, így nem volt módja annak tartalmát és jogszabályi alapját megismerni, vitatta továbbá a külföldi bíróság eljárásának törvényességét. Azt állította, hogy a külföldi bíróság megakadályozta, hogy törvényben biztosított jogaival élhessen, személyes megjelenés ellenére nem hallgatta meg, ügyvéd kirendelésére vonatkozó kérelmét pedig annak ellenére hagyta figyelmen kívül, hogy anyagi helyzete lehetetlenné tette, hogy jogi képviselőt bízzon meg, és a szóban forgó

[418] Vitatta az eljáró személy képviseleti jogosultságát

[419] *„Az első fokú bíróság az alkalmazott jogszabályi rendelkezéseknek mindenben megfelelő végzést hozott, annak indoka alapján hagyta helyben a másodfokú bíróság (Pp. 259. §, Pp. 254. § (3) bek.).”*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárásban enélkül nem volt lehetőség a védekezés előadására.[420] Az alperes ezen kívül hivatkozott még anyanyelvhasználathoz való jogának sérelmére is. A fellebbviteli bíróság a fellebbezést alaptalannak találta, mivel álláspontja szerint a fellebbezésben felhozottak sem indokolták elsőfokú végzés megváltoztatását. A bíróság úgy ítélte meg, hogy *„hogy adós (...) nem hivatkozott a 34. és 35. cikkben felsorolt okra,"* következésképpen egyetértett az első fok helyes jogszabályi hivatkozáson alapuló döntésével és jogi indokaival. Meglátásom szerint a védekezéshez való jog érdekében a fellebbviteli bíróság vizsgálhatta volna, hogy az adós által felhozott kifogások mennyiben merítik ki az eljárásjogi közrend sérelmét. Tekintettel arra, hogy noha a rendelet 34. cikkének 2. pontja az eljárást megindító irat kézbesítését írja csak elő, az 1. pontban található eljárásjogi közrend, különösen annak EUB általi értelmezési gyakorlata, valamint az anyanyelvhasználat tekintetében a Magyar Legfelsőbb Bíróság álláspontja is alátámasztja, hogy a kontradiktórius szakban a másodfokú bíróság vizsgálja az alperes által felhozott érveket. Az adott ügyben azt sem lett volna szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az EUB joggyakorlata alapján a fél meg nem hallgatása a védekezéshez való jog olyan korlátozásának minősül, amelyet csak indokolt esetben lehet az eljárásjogi közrenddel összeegyeztethetőnek ítélni.[421]

3 A védekezéshez való jog határon átnyúló perekben

A védekezéshez való jognak a tagállami, uniós, valamint európai szinten létező eltérő értelmezése, valamint a tagállamok változatos gyakorlata kifejezetten megnehezíti az eligazodást mind a gyakorló jogászok, mind az elmélet számára. Különösen nehéz ilyen helyzetben az uniós törvényhozó – úgy a Bizottság, mit a Tanácsban ülő tagállamok, vagy az Európai Parlament - dolga, hiszen a különböző érdekeket figyelembe véve kellene megtalálnia az egyensúlyt a határon átnyúló perek egyes aspektusainak szabályozásának kialakításakor.

3.1 A védekezéshez való jog védelmének különböző szintjei

Az egész EU-ban érvényes minimum védelmi szintet az EJEE követelményei határozzák meg. Az előbbieknél szélesebb körben vagy tágabb tartalommal is értelmezhetőek az alapjogok, mind az uniós, mind a tagállami jogban. A Charta

[420] Az adós előadta, hogy az eljárás alatt anyagi okokból megszűnt jogi képviselőjének megbízása. A bíróság tájékoztatta arról, hogy jogi képviselő hiányában nem hallgatják meg az álláspontját és az eljárás úgy folyik le, mintha jelen sem lenne.
[421] Ld. az EUB Gambazzi ügyben hozott ítélelét.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kifejezetten megengedi, hogy az uniós jog magasabb szintű védelmet biztosítson egy alapjognak, és EJEE is lehetővé teszi, hogy a részes államok eltérjenek tőle, és magasabb szintű védelmet nyújtsanak.

Az EU tagállamaiban biztosított védelemnek az EJEE által megkívánt mértéket, mint az alapjogi védelem európai minimum szintjét el kell érni. Az Egyezményben foglalt nemzetközi kötelezettségből fakadóan ugyanis, ha az alapjogok védelmének ténylegesen érvényesülő szintje egy adott ügyben alatta maradna az európai standardnak, a normahierarchia alapján automatikusan az európai minimum lenne alkalmazandó, végső soron pedig az alapjogsérelem miatt az EJEB-hez lehetne fordulni. Az EJEE a nemzeti jogrend része, kikényszerítésében pedig végső esetben az EJEB nyújt segítséget. A Pellegrini döntés értelmezése szerint a védekezéshez való jog európai (minimum) védelmi szintjének része a határozatok EJEE szempontú felülvizsgálatának a kötelezettsége.[422] Gaudemet Tallon ilyen értelemben mutatott rá, hogy az EJEE 6. cikkének értelmezése és alkalmazása a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a végrehajtással kapcsolatos jogesetek megsokszorozódásához vezet,[423] hiszen az alperesnek eljárási pozíciója megerősödik, a fellebbviteli bíróságnak sokszor kiterjedt bizonyítást kell lefolytatnia, ha ki akarja zárni, hogy az alapeljárásban sérült-e a védekezéshez való jog.

Ahogy arra már korábban is utaltam, az uniós jogban szintén figyelembe kell venni az EJEE által lefektetett standardokat. Az uniós jog szűkebben nem, csak tágabban értelmezheti a mindkét jogrendben védelemben részesülő alapjogokat. A tisztességes eljáráshoz való jog Charta 47. cikkének (1) bekezdése által lefedett uniós standardja, továbbá a védekezéshez való jog EUB általi jogértelmezése során kialakult elvek az EU-ra éppúgy érvényesek, mint a tagállamokra. Az EJEE uniós jogban betöltött különleges szerepe, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog Chartába foglalt védelme alapján az EU-nak és tagállamainak kiemelt figyelemmel kell őrködniük a védekezéshez való jog érvényesülésén.

A védekezéshez való jog olyan alapjog, mely a határon átnyúló eljárások egyszerűsítését célzó jogforrások megalkotása során könnyen sérülhet. Noha a szóban forgó jogforrások szintén legitim és akár közérdekűnek is értékelhető célt követnek, az EUB jogértelmezése alapján, valamint a szóban forgó jogforrások normahierarchiában

[422] Kramberger Škerl 2011/3 485-486.
[423] Gaudemet-Tallon p. 330

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

elfoglalt helye miatt is,[424] a határon átnyúló eljárások egyszerűsítése csorbíthatja a védekezéshez való jogot.

3.2 A védekezéshez való jog védelme különböző értelmezéseinek összehangolása

Az alapjogok védelmének különböző megközelítésmódjai [európai, uniós, (tag)állami] közötti viszony igen összetett, hiszen ezek kölcsönhatásban alakulnak. Az európai és uniós normák hatást gyakorolnak a (tag)állami standardra, míg ezen nemzetköz mércék alapja az államok alkotmányos hagyományai.[425] Woperára és Sajóra támaszkodva különösen fontosnak tartom kiemelni, hogy ez az összejáték egyfajta *„kooperativ alkotmányosságot”* valósit meg, melynek során az államok fokozatosan felcserélik saját alapjogi mércéjüket és a nemzetközi szervezetekre bízzák az új standard meghatározását.[426] Az adott tagállam jogi és alkotmányos hagyományaitól függ, hogy az alapjogok tartalmának meghatározásában mennyiben engedi át a vezető szerepet az EU-nak, vagy az EJEB-nek.

A védekezéshez való jog EJEE keretében megvalósuló védelme egyfajta minimumot jelent. Az EJEE-ben részes államok nemzetközi jogi kötelezettséget vállaltak az Egyezmény betartására. Ennek megfelelően egyrészt úgy tudják biztosítani a védekezéshez való jogot, hogy a nemzeti eljárásokban bíróságaik a tisztességes eljárás követelményeinek megfelelően járnak el, másrészt nemzetközi vonatkozású ügyekben az államok biztosítják, hogy a bíróságok ne engedjenek be a jogrendjükbe olyan döntést, amely a védekezéshez való jog figyelmen kívül hagyásával született. Ez azzal jár, hogy külföldi határozatok elismerése és végrehajtása során vizsgálják a tisztességes eljárás betartását. Az uniós jogban ennek megfelelő eszköze a Brüsszel I. rendeletben meghatározott megtagadási okok rendszere, melyek az eljárásjogi jogosultságok védelmét teljes körűen lefedik. Ilyen eszközökre a nemzeti jogokban is a nemzetközi magánjogi törvényekben (ld. a magyar Kódex), de a kétoldalú szerződésekben is találhatunk példát.

A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálata a közrendi kifogás eltörlését célozta, amelynek azonban széles ellentábora akadt. Az elmélet hivatkozott arra, hogy a közrendi kifogás eltörlése az EJEE-ből fakadó tagállami kötelezettségeket sértené. Azonban érdemes ehelyütt megjegyezni, hogy ez a „kötelezettség” már a Brüsszeli Egyezmény rendeletté

[424] A Charta jogforrástanilag magasabb szinten helyezkedik el, mint a határozatok szabad mozgását célzó rendeletek Kramberger Škerl 2011/3 466., Storskrubb 2008 89.
[425] Wopera 2007 418.
[426] Vö. Wopera 2007 418.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

alakítása során sérült, hiszen a rendelet hatálya alatt az első fokon eljáró bíróságnak már nincsen arra lehetősége, hogy az elé került ügyben hivatalból megvizsgálja a visszautasítási okok sérelmét. A bíróság másodfokon is csak olyan okokat vizsgálhat meg, melyre az alperes hivatkozik. Amennyiben tehát az alperesnek, vagy ügyvédjének nem jut eszébe a védekezéshez való jog sérelmét felhozni, a bíró annak ellenére fogja elismerni vagy végrehajthatóvá nyilvánítani a határozatot, hogy a külföldi eljárás esetlegesen alapjogsértő volt.

Arra is érdemes utalni, hogy ez a „kötelezettség" sérül minden olyan uniós jogforrásban, amely már eltörölte az *exequaturt*. Az 5. fejezetben mutatom be, hogy az alperes védekezéshez való jogának sérelmét jogos indokként mely más alapjog, vagy eljárásjogi alapelv ellensúlyozza; a gyermek legfőbb érdeke, az ügy azonnali elbírálásához fűződő érdek, vagy esetleg a határozatok szabad áramlásának jogpolitikai célja.[427]

3.2.1 Az EJEE szerinti tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése határozatok határon átnyúló végrehajtása esetén

Az EJEB a tisztességes eljáráshoz való jog elismerés és végrehajtás során való biztosításának kötelezettségét a Pellegrini döntésben fejtette ki, és a Krombach döntésben erősítette meg. Kramberger Škerl felhívja a figyelmet arra, hogy a Pellegrini döntést könnyen lehet úgy értelmezni, miszerint a határon átnyúló együttműködés szabályai csak akkor felelnek meg az EJEE-nek, ha lehetővé teszik, hogy a határozatot elismerő állam megtagadja a külföldi határozat elismerését, amennyiben a határozat az EJEE 6. cikkét sértő eljárás eredményeként született.[428] Az EJEB értelmezésében a tisztességes eljáráshoz való jog EJEE által előírt minimumának figyelembevétele nemcsak lehetősége, hanem kötelezettsége is az EJEE-ben részes államoknak, amely alapján a részes államok kötelesek a külföldi bírói ítéleteket a végrehajtási szakban ellenőrizni, utólagos kontroll alá vetni.[429] Az ellenőrzési kötelezettség az EJEE szövegéből levezethető, az Egyezmény háromféle jogalapot kínál az ellenőrzési kötelezettségnek: az 1. cikk, a 6. cikk, valamint a 13. cikk szövege is alkalmas arra, hogy megalapozza e kötelezettség létezését.[430]

[427] Ebben a körben vizsgálni lehet, hogy jogpolitikai érv, vagy másik alapjog mennyiben indokolhatja a védekezéshez való jog sérelmét.
[428] Kramberger Škerl Guinchard véleményét idézi. Kramberger Škerl 2011/3 481.
[429] Kaliczka 2012/7 399.
[430] Kaliczka 2012/7 399.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

3.2.1.1 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének kiterjesztő alkalmazása[431]

Az Egyezmény 1. cikke lehetőséget nyújt az EJEE kiterjesztő[432] alkalmazására: „[a] Magas Szerződő Felek biztosítják a joghatóságuk alatt álló minden személy számára a jelen Egyezmény I. fejezetében meghatározott jogokat és szabadságokat." Az 1. cikk szövege alapján az Egyezmény alkalmazásának feltétele a jogaiban megsértett személy és a részes állam bíróságai közötti speciális kapcsolat: a joghatóság. Az egyezmény elszakítja alkalmazását úgy az államterülettől, mint a lakosságtól. A részes állam mindenki számára, aki az adott állam joghatósága alá kerül, köteles biztosítani az EJEE-be foglalt jogokat: azok számára is, akik állampolgárságuk, vagy lakóhelyük miatt egy másik, esetleg nem EJEE-ben részes államhoz kötődnek. Az 1. cikk ily módon az egyezmény alkalmazását az egyezményben részes államok állampolgárai illetve lakosai körén túli szélesebb körre terjeszti ki. A részes állam joghatósága elegendő, hogy megalapozza a részes állam egyezmény megsértéséért való felelősségét, amennyiben az egy külföldi ítélet elismerése vagy végrehajtása során nem orvosolja a másik államban lefolytatott eljárás hibáit. Az 1. cikk megfelelő jogalapja lehet a másik államból származó döntés eljárásjogi szempontú ellenőrzésének.

Az Egyezmény kiterjesztő alkalmazását megerősítő első döntések a büntetőjog területén születtek. A *Soering ügyben*[433] az Egyesült Királyságot azért ítélte el az EJEB, mivel végrehajtott egy kiadatást, és így hozzájárult ahhoz, hogy a kiadást kérő állam esetlegesen megsértse az EJEE 6. cikkét. Az EJEB a *Drozd és Janousek döntésében*[434] hívta fel a figyelmet arra, hogy – annak ellenére, hogy a nemzetközi kiadatás elősegítése összhangban áll az Egyezménnyel - az EJEE-ben részes államoknak tartózkodniuk kell a közreműködéstől, amennyiben úgy tűnik, hogy az elítélés következtében nyilvánvalóan sérülne az igazságosság.[435]

Az EJEB joggyakorlata egyértelműen megerősíti, hogy az egyezmény védelmet biztosít az elkövetett jogsértések ellen. Az is nyilvánvaló, hogy az az állam, amely bármely módon hozzájárul egy olyan eljáráshoz, melynek során az egyezményben biztosított jogokat nem tartották tiszteletben, magát az egyezményt szegi meg. Az egyezmény ezen

[431] Kaliczka 2012/7 399-400.
[432] Ovey és White 2006189-190.
[433] Emberi Jogok Európai Bírósága, Strasbourg, 14038/88 sz. ügy, 1989.01.25-i határozat, *Soering kontra Egyesült Királyság*.
[434] Emberi Jogok Európai Bírósága, Strasbourg, 12747/87 sz. ügy, 1992.06.26-i határozat, *Drozd és Janousek kontra Franciaország és Spanyolország*.
[435] Drozd és Janousek ügy 110. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

rejtett megsértésének[436] lehetősége azzal a következménnyel jár a gyakorlatban, hogy az államok, melyek jogrendjükbe fogadnak egy idegen államból érkező bírói döntést, nem hagyhatják figyelmen kívül, ha a származási államban nem megfelelően érvényesültek az alapvető jogok. A fogadó állam köteles a bírói döntést az alapvető jogok érvényesülése szempontjából vizsgálni. Az az állam, amely olyan bírói döntést fogad be jogrendjébe, amely – akár tartalma, akár meghozatalának körülményei miatt - sérti az alapvető jogokat, maga is hozzájárul a jogsértéshez. A külföldi döntés jogrendbe való fogadása megalapozza tehát az egyezmény megsértéséért való felelősségét

3.2.1.2 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke szerinti igazolás[437]

Kétféle igazolása is lehet annak a konkrét kötelezettségnek, hogy a végrehajtás állama köteles a külföldi ítéleteket megvizsgálni a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének szempontjából.

Az egyikre a *Soering döntésben*[438] világított rá az EJEB. Kijelentette, hogy a tisztességes eljárást sértő szabálynak, vagy külföldi ítéletnek már maga a befogadása is megvalósítja az egyezmény megsértését. Ennek magyarázata, hogy a befogadással a fogadó állam joga megismétli az eredeti sérelmet, így a származási állam eljárásának tökéletlenségei „megfertőzik" a fogadó állam döntését.[439] Az EJEB hasonlóképpen állapította meg a *Pellegrini ügyben,*[440] hogy az EJEE-ben részes államnak még akkor is kötelezettsége megbizonyosodni arról, hogy az eredeti eljárásban nem sérült a tisztességes eljáráshoz való jog, ha a származási állam nem részese az EJEE-nek.[441]

A tisztességes eljárás érvényesülése ellenőrzésének másik alapja teljesen önálló, és független az eredeti döntéstől.[442] A *Drozd és Janousek ügyben*[443] az EJEB a fogadó állam felelősségét a saját államában zajló eljárás hiányosságára alapozta. Az eljárás hiányossága egyszerűen abban merült ki, hogy az eljáró bíróság elmulasztott eleget tenni ellenőrzési kötelezettségének. Az EJEB e döntésében a hangsúlyt nem a

[436] „*violation par ricochet*"
[437] Kaliczka 2012/7 400.
[438] Ld. 433. lj.
[439] Mayer 1996 129.
[440] Ld. 339. lj.
[441] Marchadier felhívja a figyelmet, hogy az ítélet szövegéből arra lehet következtetni, amennyiben a származási állam EJEE-ben részes állam, nem létezik ez az (utólagos) általános ellenőrzési kötelezettség. A szerző ezen kívül arra is felhívja a figyelmet, hogy az *„életbevágó tét"* kifejezés („*l'enjeu capital*") arra enged következtetni, hogy amennyiben nem történt semmilyen anyagi kár (a jogsértésnek nincs anyagi következménye), az EJEE által felállított követelmények kevésbé kell megfelelni. Marchadier 2007 582-584.
[442] Sinopoli 2002, 1160
[443] Ld. 434. lj.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

származási államban folyó eljárására helyezte, hanem a fogadó állam által végzett ellenőrzés kiterjedését vizsgálta. A *Drozd és Janousek ügyben* kifejtett jogi álláspont a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének valódi kiszélesítését jelentette.

3.2.1.3 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 13. cikke szerinti igazolás[444]

Marchadier vitatja az előző két jogalap helytállóságát és éles kritikával illeti a Pellegrini ügy érvelését.[445] A szerző szerint az egyezmény 13 cikke[446] megfelelőbb az ellenőrzési kötelezettség jogalapjául. Elmélete két alapfeltevésen nyugszik. Egyrészt, hogy nem róható fel a végrehajtás államának, hogy a külföldi eljárást nem veszi figyelembe, másrészt, hogy a sértett fél az elismerés, illetve a végrehajtás államának joghatósága alá tartozik. Marchadier úgy érvel, hogy a 13. cikk lehetővé teszi a hatékony panaszt mindazok számára, akiknek az egyezményben elismert jogaikat vagy szabadságaikat megsértették. Marchadier szerint ezért a 13. cikk a megfelelő alapja a külföldi ítéletek ellenőrzése általános kötelezettségének.

A cikk alapján az ellenőrzés elvégzésének csupán egy előfeltétele van: a panasz jogossága. Ezen feltétel általános megfogalmazása miatt még az is figyelmen kívül hagyható, hogy a jogsértés melyik államban történt.[447] Amennyiben a feltétel teljesül - vagyis a panasz jogos - az állam felelőssége megállapítható úgy a külföldi ítélet tartalma, mint a másik államban lefolytatott eljárás hibái miatt. A legnagyobb problémát az okozza, hogy a „jogos panasz" fogalma nem eléggé világos ahhoz, hogy a 13. cikk alkalmazásával lehetővé váljon az ellenőrzési kötelezettséggel kapcsolatos jelenlegi ítélkezési gyakorlat kiszélesítése. Így megállapítható, hogy a 13. cikk nem nyújt többlet az EJEB által eddig hivatkozott cikkekhez képest. Marchadier ugyan hangsúlyozza, hogy a 13. cikk ennek ellenére egy hatalmas előnnyel rendelkezik: alkalmazása egységes az ítélet eredetétől függetlenül, de ő maga is elismeri, hogy a 13. cikk szerinti ellenőrzésnek van egy gyenge pontja, mégpedig a gyakorlati megvalósítása. Véleménye szerint azonban a 13. cikk által kínált előnyök semlegesítik a hátrányokat. A 13. cikk

[444] Kaliczka 2012/7 400-401.
[445] Marchadier 2007 582-585.
[446] *„Bárkinek, akinek a jelen Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje […]"*
[447] Az EJEB joggyakorlata nem egyértelmű a jogos sérelem („*grief défendable*") értelmezését illetően. Marchadier 2007 587.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

egyrészt lehetővé teszi, hogy létrejöjjön az ellenőrzési kötelezettség egységes fogalma, másrészt segíti, hogy kialakuljon annak egységes gyakorlata.[448]

Marchadier elmélete első pillantásra meggyőzőnek tűnik, érdemes azonban megvizsgálni, hogy a 13. cikk szerinti általános kötelezettség valóban kínál-e többletet a korábbi – és már működő - megoldásokhoz képest.

Az egyezmény 1. cikke önmagában biztosítja az EJEE kiterjesztő alkalmazását. Ebben a tekintetben tehát a 13. cikk nem kínál többletet. Marchadier a 13. cikk alkalmazása egyik legfontosabb előnyének azt tartja, hogy az – a 6. cikkel ellentétben – nem tesz különbséget anyagi és eljárásjogi jogsértés között, sem a következmény súlyossága szerint. Jóllehet az elméletben jelen van az anyagi jogi jogsértés – eljárásjogi jogsértés különbségtétel, és eleinte az EJEB is anyagi jogi jogsértést kívánt meg ahhoz, hogy megállapítható legyen egy külföldi ítélet összeférhetetlensége az EJEE-vel. Az EJEB jelenlegi joggyakorlata alapján azonban önmagában a 6. cikk sérelme elegendő ok arra, hogy visszautasítsák a külföldi ítélet elismerését vagy végrehajtását. A Pellegrini döntés szövege alapján pedig világosan kiderül, hogy a *„súlyos következmény”* nem előfeltétele a vizsgálat lefolytatásának; az EJEB szerint megléte alátámasztja ugyan az utólagos kontroll lefolytatásának szükségességét, de nem előfeltétele annak. [449]

3.2.2 EJEE sérelme uniós jog alkalmazása során

Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az EJEE közvetlen sérelmének megállapítása sokkal egyszerűbb és egyértelműbb, mint az elismerés vagy végrehajtás során megvalósított közvetett sérelemé. Ráadásul az EU tagállamai vonatkozásában tovább árnyalja a képet, hogy az EJEB más súllyal értékeli az uniós jogból eredő jogsértéseket, mivel az uniós jog EJEE-konform jellegét vélelmezi.

Felmerült az az érv, miszerint a Brüsszel I. rendeletből azért sem szabad a védekezéshez való jog elismerési vagy végrehajtási államban megvalósuló kontrollját kiiktatni, mert az – az EJEE és az uniós jog összjátéka miatt - a tagállami bíróságokat szinte lehetetlen helyzetbe hozná. Az uniós jog alkalmazása a tagállamok számára speciális jellegű

[448] Az ellenőrzési kötelezettség egységessége azt jelzi, hogy a fogadó állam bíróságai az elismerés, illetve végrehajtás előtt minden esetben megvizsgálják, hogy a származási államban folyó eljárás során (megfelelően) érvényesültek-e az EJEE-ben foglalt alapjogok.

[449] *„A Bíróságnak nem az a feladata, hogy azt vizsgálja, az egyházi bíróságok előtt folyó eljárás vajon megfelelt-e az Egyezmény 6. cikkének, hanem az, hogy megvizsgálja, hogy az olasz bíróság - mielőtt exequaturral látta volna el a szóban forgó ítéletet, megfelelően megbizonyosodott-e arról, hogy az eljárás, melynek eredményeképpen megszületett a végrehajtani kívánt ítélet, összhangban volt a 6. cikk előírásaival. Ez az ellenőrzés kötelező, amennyiben a döntés, melyre az exequaturt kérik, olyan államból származik, mely nem tagja az Egyezmények. Ez a fajta ellenőrzés lefolytatása annál inkább szükséges, az exequatur következményei minél inkább súlyosak a felekre nézve.”* Pellegrini ügy 40. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nemzetközi kötelezettség, nem tehetik meg, hogy a kötelezően alkalmazandó uniós aktusokat – amilyen a Brüsszel I. rendelet is - nem alkalmazzák. Amennyiben a Brüsszel I. rendelet kizárná – az EJEE pedig megkövetelné a végrehajthatóvá nyilvánítani kívánt határozat kontrollját, a bíróság megoldhatatlan helyzetbe kerülne. Ha uniós jogot nem alkalmaznák a tagállamok, az EUB kötelezettségszegési eljárással kellene számolnia, ha EJEE alkalmazásától tekintenek el, az EJEB bírálná felül a tagállami bíróság döntéseit az alapvető jogok be nem tartása miatt.

Ugyanakkor érdemes azt is figyelembe venni, hogy joggyakorlata alapján az EJEB vélelmezi, hogy az uniós jogrend megfelel az EJEE mércéjének.[450] Az EJEB ezért olyan jogeseteknél, melynél uniós jog alkalmazását kifogásolják könnyített, az ún. *Bosphorus-tesztet* alkalmazza, nem feltétlen állapítja tehát meg a sérelmet elkövető tagállam hibáját.[451] Ugyanakkor ez a felmentés nem korlátok nélküli, akkor felelősségre vonható ugyanis az állam, amennyiben az adott nemzetközi egyezmény (EU esetében nemzetközi jogrend) alkalmazásáról nincsen döntési helyzetben, amennyiben az EJEE megsértése különösen súlyos mértékű.[452]

Mindazonáltal az EU EJEE-hez történő csatlakozásával még összetettebb lesz a jogi összjáték. Elméletben az EU maga is részes féllé válik, vállalja az egyezmény alkalmazását. Noha ez joggyakorlatán nem változtat, mivel - ahogy azt a 2/94 vélemény megerősítette – az EJEE jogrendje az uniós jog része. A csatlakozás által azonban nagyobb hangsúly kerülne arra, hogy a jogalkotás során mennyiben ügyelnek a megalkotott jogszabályok teljes EJEE-kompatibilitására. További gyakorlati bonyodalmat okozhat az, hogy az EUB-nak az előzetes bevonás (*prior involvment*) jogintézménye által - amely mintegy utólagos döntéshozatali eljárásként (*ex post preliminary ruling*) fog funkcionálni olyan esetekben, amikor az EUB-nak előzetes döntéshozatali eljárásban nem volt lehetősége a vitatott uniós norma EJEE-be ütközését megállapítani, vagy annak vizsgálata során azt hatályon kívül helyezni – lehetősége lesz utólag korrigálni az uniós jog „szépséghibáit.” Ezen felül az EU társalperesként fellépve hatékonyan és nagy apparátussal védelmezheti az uniós jogot. Vagyis az EJEE előtt nehéz dolga lesz a panaszosnak.

[450] Ld. EJEB Bosphorus döntés.
[451] vö. EUB Zarraga eset. Ld. különösen Wopera 2012 182-187.
[452] Kramberger Škerl 2011/3 483.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

3.2.3 Az ellenőrzési kötelezettség és a Brüsszel I. rendelet reformja

Az uniós, valamint az európai joggyakorlat alapján megállapítható, hogy az alapjogvédelem nem egységes az EU-ban, noha ideális esetben az alapjogok az EU minden tagállamában azonos védelemben részesülnének. Jelenleg a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítését a közrend jogintézményének segítségével lehet hatékonyan biztosítani. Határokon átívelő peres ügyekben a közrendi kifogás az egyetlen olyan eszköz az alperes (adós) kezében, mellyel a tisztességes eljáráshoz való és az érdemi bírósági döntés meghozatala során csorbult jogát megvédheti. Szükséges tehát, hogy a végrehajtás állama bíróságainak lehetősége legyen az eredeti eljárás esetleges hibáinak legalább korlátozott körű[453] vizsgálatára. Következésképpen, amennyiben megfosztjuk az alpereseket attól a lehetőségtől, hogy a közrendi kifogásra hivatkozzanak, az nemcsak az anyagi közrend érvényesítését lehetetleníti el, hanem az eljárásjogi sérelmek közrend általi orvoslását is kizárja. Nem várható ugyanis el a végrehajtás államának bíráitól, hogy teljes felelősséget vállaljanak a külföldi ítéletért, így a vélelemnek, hogy a külföldi bírói döntés olyan eljárásban született, amely során a tisztességes eljáráshoz való jog nem sérült, megdönthetőnek kell maradnia.

A közrendi kivétel helyettesítő eljárás nélküli eltörlése ellehetetlenítené az EJEE-ben részes államok számára, hogy eleget tegyenek az egyezményből fakadó kötelezettségüknek : az EJEE értelmében a részes államok kötelesek ügyelni arra, hogy elismerés vagy végrehajtás útján ne hagyjanak érvényesülni egy ítéletet, mely olyan eljárás során született, amelyben a tisztességes eljáráshoz való jog nem megfelelő módon érvényesült. A közrendi kifogás eltörlése tehát egy nemzetközi kötelezettséggel ellentétes helyzetet keletkeztetne, és megnyitná a lehetőséget az EJEB számára, hogy ezeket a jogi helyzeteket szankcionálja.

Elképzelhető, hogy az EU valamely alapcéljának megvalósulása egy EJEE által védett alapjog ellen hat. Véleményem szerint, amennyiben az EU-ban megalkotnák a tisztességes eljáráshoz való jog kötelezően egységes védelmét, akkor e jog áldozatul esne az egységes igazságügyi térség létrehozásának, és a határozatok szabad mozgása szakpolitikai cél megvalósításának. A tisztességes eljáráshoz való jog EU-n belül kötelezően egységes védelme esetén ugyanis éppen a magasabb szintű tagállami védelem lehetetlenedne el. Tételezzük fel, hogy a végrehajtás tagállamának (’N’) állampolgára (’A’) ellen egy másik EU-tag országban (’T’) marasztaló ítélet születik.

[453] A jelenlegi rendszer csakis az alperes kérelme esetén lehet vizsgálni az elismerés megtagadásának okainak fennállását vagy fenn nem állását.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

’T’ tagország eljárása ’N’ alapjogi mércével mérve sérti ’A’ tisztességes eljáráshoz való jogát, teljes mértékben megfelel ugyanakkor a ’T’ tagországban érvényes alapjogi védelemnek, egyben kielégíti az EU, illetve az EJEE által megkívánt (minimum)követelményeket. A közrendi kontroll kiiktatása esetén ’A’-nak többé már nem lenne lehetősége arra, hogy alapvető jogainak sérelmét saját államában kifogásolja, panaszt csakis a döntést meghozó ’T’ tagországban nyújthatna be. A védelmi szintek különbözősége miatt ezekben az esetekben sérülne ’A’ jog- és igazságosságérzete, hiszen saját jogi elvárásaihoz képest alacsonyabb szintű védelemben részesülne. ’A’ egyben indokolatlanul hátrányosabb helyzetben találná magát azokhoz az alperesekhez képest, akik ellen ’N’ tagállamban folytatták le az alapeljárást. A marasztaló határozatok megítélése ráadásul csakis a származási államától függne.

Az EJEB joggyakorlata az alapjogok primátusáról tanúskodik, azok előnyben részesülnek a legitim célokkal szemben. Az EU ezen céljai közé sorolhatóak a kölcsönös elismerés, valamint az ítéletek könnyített végrehajtásának elvei. Az EJEB mércéjével mérve ezek a szakpolitikai célok nem érvényesülhetnek az alapvető jogok kárára. A közrendi kontroll kiiktatásával az uniós jogalkotó veszélybe sodorhatja a magasabb szintű alapjogi védelmet biztosító országok lakosainak jogalkalmazáshoz fűzött jogos elvárásait, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog elvárt védelmének érvényesülését.

Az EJEB joggyakorlata megerősíti, hogy az EJEE-ben részes államok automatikusan nem engedhetik jogrendjükbe azokat a külföldi ítéleteket, melyeknél – akár anyagi jogi, akár eljárásjogi – jogsérelem gyanúja merült fel. 2009. december 1. óta az EUSZ 6. cikk (2) bekezdése[454] alapján ez a kötelezettség nemcsak a tagállamokra, de az EU-ra is érvényes. Sem az EU tagállamai, sem az EU nem járulhat hozzá az alapjogok esetleges sérelméhez. Vagyis az uniós intézmények kötelesek tiszteletben tartani az alapvető jogokat, így az Alapjogi Charta VI. címében nevesített tisztességes eljáráshoz való jogot, és az Unió jogalkotóként eljárva nem hozhat olyan intézkedést, amely nincs összhangban az alapjogokkal.

Az EJEB a *Pellegrini döntésben* az egyezmény rejtett megsértéséért ítélt el egy részes államot, és ezzel megalkotta a más államból érkező ítéletek alapjogi kontrolljának kötelezettségét. Az uniós törvényhozó nem teheti lehetetlenné ezt az ellenőrzést. Az EU

[454] EuSZ 6. cikk (2) bekezdés *„Az Unió csatlakozik az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez. Ez a csatlakozás nem érinti az Uniónak a Szerződésekben meghatározott hatásköreit.”*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

tagállamai többféleképpen is eleget tehetnek e kötelezettségüknek. Amennyiben nem változtat az unió a jelenlegi szabályozáson, és fennmarad a formális ellenőrzés, így az adósnak továbbra is lehetősége lesz a végrehajthatósági eljárás során felhozni a Brüsszel I. rendelet szerinti kifogásokat (Brüsszel I. rendelet 34. és 35. cikkei). A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás felszámolására is sor kerülhet, de ebben az esetben is lehetővé kell tenni a külföldi határozatok utólagos ellenőrzését. Jogellenes helyzetet keletkeztetne az, ha eltörölnék az *exequaturt* anélkül, hogy létrehoznának egy helyettesítő eljárást, mely méltányosan biztosítja az alapjogok sérelmének kijavítását.

Sem az EU, mint közösség, sem az egyes tagállamok még nem állnak készen arra, hogy elhagyják a külföldi határozatok közrendi kontrollját.[455] az EJEB esetjoga szintén bizonyítja, hogy az EJEE-ben részes államok a külföldi ítéleteket ellenőrzés nélkül nem engedhetik jogrendjükbe.[456]

A védekezéshez való jog és az ellenőrzési kötelezettség érvényesítését sokat összekötik az végrehajthatóvá nyilvánítási eljárással. Azonban, ahogyan arra a következő fejezet rámutat, fontos körülhatárolni, hogy mit is értünk *exequatur* alatt, és mi az a köztes eljárás, amelyet eltörölhető határon átnyúló végrehajtási ügyekben. Az első, formális szakasz ugyanis valóban nem jelent semmilyen garanciát, a második érdemi szakaszt azonban valóban óvni kell, vagy meg kell tartani, vagy pedig garanciális elemek, illetve alternatív eljárási lépések segítségével helyettesíteni kell.

[455] Egy európai igazságügyi rendszer sem teljesen mentes a visszásságoktól. Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 578.
[456] Kaliczka 2012/7 398.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

IV. FEJEZET

A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK MÓDJA: AZ EXEQUATUR ELJÁRÁS

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

IV. A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK MÓDJA: AZ *EXEQUATUR* ELJÁRÁS

A közrend az *exequatur* eljárásba ágyazottan érvényesül, a Brüsszel I. rendelet rendszerében a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás hordozza a védekezéshez való jogot. Az *exequatur* eltörlése annyiban jelentene sérelmet a védekezéshez való jogra, amennyiben ezzel megszűntetné az eljárási alapjogok sérelme érvényesítésének módját. Azonban önmagában a külföldi határozatok végrehajtásának egyszerűsítése nem jelenti a védekezéshez való jog semmibevételét. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás maga is a határon átnyúló végrehajtás egyszerűsített rendszerét valósítja meg.

Az államok közötti kölcsönös bizalmatlanság folyamatosan került felszámolásra a határozatok nemzetközi forgalmában. A vizsgált jogrendszerekben a külföldi ítéletek végrehajtása a Brüsszeli Egyezményt megelőző időkben nemzetközi szerződés vagy viszonosság alapján, és a határozat diplomáciai út igénybevétele (*felülhitelesítés*) után volt lehetséges. A felülhitelesítés esetében a végrehajtás államának határozatot meghozó államba akkreditált konzuli tisztviselő igazolja az okirat valódiságát.[457]A határozatok nemzetközi forgalmában nagy változást jelentett a diplomáciai vagy konzuli hitelesítés (felülhitelesítés) mellőzéséről szóló 1961-es Hágai Egyezmény,[458] amely bevezette az ún. *apostille* intézményét. Az *apostille* nagyban egyszerűsítette a hitelesség igazolását, mivel elegendő volt, ha a határozatot meghozó állam illetékes hatósága igazolta az okirat valódiságát (hitelesítési záradék).[459] A felülhitelesítés és az *apostille* párhuzamba állíthatóak az *exequatur* első szakaszával, hiszen a más tagállamból érkező határozatot az első fokon eljáró hatóság elsősorban formai szempontból ellenőrzi. Az *exequatur* ugyanakkor egyesíti a formai hitelesség megállapításának és a végrehajthatóság kimondásának lépését. A bíróság ugyanis nemcsak a külföldi határozat hitelességéről győződik meg, hanem azt is megállapítja, hogy a határozat végrehajtható-e a származási államban, továbbá, hogy saját államának joga szerint végrehajthatóvá nyilvánítható-e.

A Brüsszeli Egyezmény létrehozta az *exequaturt*, melynek segítségével a korábbihoz képest egyszerűbben[460] tudták a részes államok jogalanyai végrehajtatni a külföldi ítéleteket. Végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során az első fokú bíróság hivatalból

[457] Vö. Harsági 2005 103-104.

[458] A külföldön felhasználásra kerülő közokiratok diplomáciai vagy konzuli hitelesítésének (felülhitelesítésének) mellőzéséről Hágában 1961. október 5-én aláírt Egyezmény

[459] Vö. Harsági 2005 104.

[460] Az *exequatur* tehát elsősorban a határozatok nemzetközi mozgását volt hivatott könnyíteni, mely célnak az elmúlt több mint 40 évben eleget tett.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

vizsgálta a végrehajtás megtagadása okainak meglétét, vagy hiányát. Az *exequatur* tehát az eljárás, amelynek eredményeképpen külföldi bíróság határozata a belföldi bíróság által meghozott határozattal *azonos módon* végrehajthatóvá válik. A kifejezés a bíróság végrehajtóhoz intézett parancsának: „hajtassék végre" latin megfelelője.[461] Az *exequatur* alapján a végrehajtásért felelős hatóság megkezdheti a végrehajthatóvá nyilvánított külföldi határozat végrehajtását. A külföldi határozat a végrehajthatóságról szóló döntés következtében a végrehajtás állama jogának keretei között kiváltja mindazon joghatásokat és rendelkezik mindazokkal a jogkövetkezményekkel, amelyekkel a végrehajtás államában egy hasonló belföldi határozat. A Brüsszel I. rendelet hatálya alatt is már könnyített módon[462] van lehetőség a külföldi ítéleteket végrehajtására. Az első fokon eljáró bíróságok ugyanis már nem vizsgálják hivatalból a megtagadási okokat, erre csak az alperes (adós) kérelmére, a másodfokú kontradiktórius eljárásban kerül sor. Az *exequatur* tehát jelen formájában egy olyan kevert eljárás, mely nemperes eljárásként kezdődik, az adós panaszára azonban peres eljárássá alakul.

A 2010/0383 COD bizottsági javaslat a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának elsődleges okaként jelölte meg, hogy az *exequatur* akadályozza a bírósági határozatok szabad mozgását.[463] A 2010/0383 COD bizottsági javaslat az alakiságok felszámolását tűzi ki célul, [464] amelyet a 1215/2012 rendelet megvalósít, a megtagadási okok megtartásával.

1 Az *exequatur* eltörlésének értékelése

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlése előtt elsősorban arra a kérdésre kell egyértelmű választ adni, hogy egyáltalán megengedhető-e ilyen egyszerűsítés, az nem valósít-e meg alapjogi sérelmet. Csakis erre a kérdésre adott nemleges válasz esetén lehet megkérdőjelezni az *exequatur* eltörlésének célszerűségét, és mérlegelni az ezzel járó előnyöket és hátrányokat.

1.1 Az *exequatur* eltörlésének megengedhetősége

Az összehasonlító jogi elemzés elvégzésével három szempontot szeretnék megvizsgálni. Egyrészt arra szeretnék választ kapni, hogy valóban csupán egy formális eljárásról van

[461] Uniós elterjedése előtt jellemzően csak egyes európai országok, például Franciaország, ismerték ezen a néven a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást. Ld. Cuniberti és Rueda 2011(75) 187.
[462] A rendelet felülvizsgálata azonban tervbe vette az *exequatur* eltörlését, mivel a határozatok szabad mozgásának akadályaként tekint rá az uniós jogalkotó.
[463] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 3.
[464] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 6.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

szó, ahogy arra a Bizottság hivatkozik, vagy az eljárás többletértéket képvisel, esetleg olyan sajátos funkciót hordoz, amelytől a tagállami jogok még belföldi határozatok esetén sem tekintenek el. Egyrészt tehát vizsgálni fogom, hogy a tagállami jogok csupán „jogcím-import" funkciót tulajdonítanak-e a végrehajthatóvá nyilvánításról rendelkező határozatnak, vagy az *exequaturt* kimondó nemzeti döntésnek több, tartalmi, jogcím-keletkeztető funkciója is van. Arra is ki fogok térni, hogy van-e a belföldi határozatokra érvényes olyan eljárás, amely ugyanazon szerepet tölti be. Kitérek tehát arra is, hogy vajon a belföldi határozatok *per se* végrehajthatóak-e, vagy szükséges egy külön bírói felhatalmazás a végrehajtás elrendelése előtt. Álláspontom szerint ugyanis nem lehet egyszerűen megszüntetni az eljárást, ha az a formális funkciókon kívül többletszereppel bír. Továbbá figyelembe kell venni, hogy az *exequatur* eltörlése nem eredményezheti a külföldi határozatok belföldieknél egyszerűbb végrehajtását.

1.2 Az *exequatur* eltörlésének célszerűsége

Az elemzés alapján reflektálni szeretnék az *exequatur* eltörlésének gyakorlati hasznára is. Elfogadva, hogy valóban az esetek 95 %-ban az adósok nem fellebbeznek,[465] és az eljárás „megreked" az első szakaszban – mely érvet a Bizottság arra használ fel, hogy rámutasson: felesleges időhúzás az első, egyoldalú szakasz eljárása – arra keresem a választ, hogy valóban túlzott teher-e az adósnak a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem benyújtása, és az azzal járó hivatalos teendők. A 1215/2012 rendeletet vizsgálva arra is kitérek majd, hogy a Brüsszel I. rendelet megújítása valóban egyszerűsíti-e a hitelezők dolgát, és mentesíti-e őket a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem okozta kellemetlenségek alól.

1.3 Az *exequatur* eltörlésével járó előnyök és hátrányok

Az összehasonlító jogi vizsgálat hozzásegít ahhoz, hogy az elemzés végén megalapozottan értékelni tudjam, hogy az *exequatur* eltörlése valóban akkora könnyítést jelent-e, és hogy az ellenzői által hangoztatott veszélyek valóban elhanyagolhatóak-e az eltörlésével járó előnyökhöz képest. Az aprólékos elemzés mellett mindazonáltal a vizsgálat fő fókuszában a hitelező és az adós ellentétbe kerülő alapvető jogainak mérlegre tétele áll. Ahogy azt az EUB is megerősítette,[466] a hitelező

[465] Vö. Kormos 2010/3 85.
[466] Debaecker Vö. Harsági 2008/4 130.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

ügyének ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jogának biztosítása nem vezethet az adós védekezéshez való jogának sérelméhez.

2 Az *exequatur* egyes nemzeti jogokban

Az összehasonlítás alapjául szolgáló jogok kiválasztásánál két tényezőt tartottam szem előtt. Egyrészt, hogy a magyar jogrendszer sokat merített a germán jogcsalád tagjaitól. Másrészt az igazságügyi együttműködés terén zajló uniós jogalkotás dinamikáját figyelembevéve a német jogfelfogás ellentétpárját választottam.

A magyar szabályok elemzését mindig a német és osztrák jog, majd pedig a francia rendszer leírása követi. Ezzel jól kirajzolódnak hazánk és a germán jogok hasonló vonásai, és jobban kitűnnek a francia jog sajátosságai. Ez a szerkezet arra is lehetőséget ad, hogy a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának eredményeként megszületett 1215/2012/EU rendelet és a francia jog közötti párhuzamokat jobban kidomborítsam.

Az elemzés tabukat döntöget, mert kutatásaim eredménye ellentmondani látszik annak az általános nézőpontnak, mely a francia *exequaturt* korlátozott funkciójú végrehajtási záradéknak sorolja be.[467] Különös hangsúllyal vizsgálom azért a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló döntés, valamint az ún. záradékok szerepét és kérdését.

2.1 A szabályozás felépítése

A végrehajthatóvá nyilvánítás szabályozását különböző szintű és hatályú jogalkotási eszközök összjátéka adja. Az eljárást elsősorban a 44/2001/EK (Brüsszel I.) rendelet határozza meg, keretjogszabályként.

A külföldi határozatok végrehajthatóságáról egyes tagállami jogokban közvetlenül rendelkező nemzeti szabályokat találunk: ilyen Németországban az ún. *Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz*[468] (AVAG). Más országokban a végrehajtásról szóló jogszabály tartalmazza a végrehajthatóságra vonatkozó rendelkezéseket, Magyarországon a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.), illetve Ausztriában az *Exekutionsordnung*.[469] (*EO*). Franciaországban a szabályokat a Polgári Eljárásjogi Kódexbe (*nouveau Code de procédure civile*, nCPC) illesztették be, a XV.

[467] Yessiou-Faltsi 2004

[468] Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen und Abkommen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen

[469] Gesetz vom 27. Mai 1896 über das Exekutions- und Sicherungsverfahren (RGBl 1896/79), utolsó módosítása: BGBl. I Nr. 33/2013.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

címének a „Határon átnyúló végrehajtás” című II. fejezete (509 - 509-7. cikkek) igazít el.[470]

A fenti jogszabályok által nem szabályozott eljárási kérdéseket a tagállami polgári eljárásjogot szabályozó jogszabályok rendezik szubszidiáris jelleggel. A – sem a Brüsszel I. rendeletben, sem a határozatok végrehajthatóvá nyilvánítását szabályozó nemzeti jogszabályban – nem szabályozott eljárásjogi kérdések tekintetében Magyarországon a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.), Németországban a Zivilprozessordnung (ZPO),[471] Ausztriában a Zivilprozessordnung (öZPO)[472] nyújt eligazítást.

2.2 Az eljárás jogszabályi háttere

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás kereteit a Brüsszel I. rendelet szabja meg,[473] és a nemzeti jog tölti meg tartalommal. Az *exequatur* az uniós jog is élesen elkülöníti a végrehajtástól.[474] Ugyanakkor a kérelem benyújtása előtt érdemes lehet tájékozódni a végrehajtás szabályairól, ugyanis felesleges egy olyan követelést végrehajthatóvá nyilvánítani, amely a végrehajtás államában nem végrehajtható.[475]

A külföldi határozatok végrehajtását Magyarországon elsősorban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.), közelebbről annak 205 – 210 §§, szubszidiáris jelleggel[476] pedig a polgári perrendtartásról szóló törvény (Pp.) szabályozzák. A jogalkotó a 2004. évi LXV. törvénnyel cikkelyezte be a Vht.-be a 210/A. § (1) bekezdéssel azt az utalást, amely kimondja, hogy a bíróság *„a 44/2001/EK tanácsi rendelet szerinti, a bírósági határozat (perbeli egyezség) és közokirat végrehajthatóságának megállapítására irányuló eljárás során – ha a 44/2001/EK tanácsi rendelet másképpen nem rendelkezik (…) az e Fejezetben foglaltak szerint jár*

[470] Angliáról és a regisztrációról: Gaudemet-Tallon 2010, 488

[471] Gesetz vom 30. Januar 1877, utolsó módositás: Art. 4 G vom 11. März 2013.

[472] Gesetz vom 1. August 1895 über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, BGBl. I Nr. 26/2013

[473] Mankowski, in: Rauscher 2004, 385. Vö.. Kengyel és Harsági 2006. 427 – 471, 427 *„…a végrehajthatóság megállapítására irányuló eljárást – a rendeletekben nem szabályozott kérdésekben – a végrehajtás államának belső joga szabályozza.”* Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009, 517.

[474] Ld. EUB 148/84. sz. ítélete *Deutsche Genossenscharftsbank kontra Brasserie de Pecheurs*, 1985. július 2. 18. pont , amit megerősített a *Hoffmann kontra Krieg* döntésében, 1988. február 4. 27. pont. Gaudemet-Tallon 2010, 486.

[475] Ilyen például Ausztriában a szóbeli ígéret (*in Rede stehende Exekutionstitel*). Angst 2008 652.

[476] Vht. **9. §** *„Azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket ez a törvény külön nem szabályoz, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) és a végrehajtásáról szóló jogszabályok — a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel — megfelelően irányadók.”*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

el." Magyarországon tehát ugyanazon szabályok szerint zajlik a Brüsszel I. rendelet hatálya alá eső másik tagállamból érkező határozat végrehajtása, mint bármely más külföldi határozat végrehajtása. [477] A Vht. vonatkozó szabályainak alkalmazása a külföldi határozatok végrehajthatóságának megállapítására azon az elvi alapon nyugszik, hogy ez utóbbi rendeltetése – csakúgy, mint a belföldi határozatok esetén – a végrehajthatóság megállapítása, Magyarországon pedig az eljárásrend alapvetően megfelel a rendelet által támasztott követelményeknek.[478] Kengyel rámutat, hogy a rendelet – mind uniós tagállamokból, mind harmadik államokból érkező határozatok esetén – gyorsabbá és egyszerűbbé tette a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást,[479] mások ugyanakkor arra hívják fel a figyelmet, hogy a rendelet alkalmazásához azért nem alkottak új eljárásjogi szabályokat, mivel a Vht. szabályai megfeleltek a rendelet követelményeinek.[480] A Brüsszel I. rendelet hatályba léptetése az *exequatur* tekintetében nem hozott változást hazánkban, a külföldi határozatok végrehajtása esetére is megmaradtak a nemzeti jog sajátos intézményei, mint például a végrehajtási lap.[481]

Németországban az Európai Unió tagállamaiban hozott bírósági döntések végrehajtását (*Vollstreckbarerklärungsverfahren*) a Brüsszel I. rendeletet kiegészítő jelleggel[482] az elismerést és végrehajtást szabályozó törvény, az AVAG,[483] valamint kisegítő jelleggel a ZPO szabályozzák.[484] A Brüsszel I. rendelet és az AVAG közötti összhangot az AVAG 55. § (1) bekezdése biztosítja, amely taxatív felsorolásban *explicite* zárja ki a törvény Brüsszel I. rendelettel nem összhangban lévő rendelkezéseinek alkalmazását: *„[d]ie §§ 3, 6 Absatz 1, § 7 Absatz 1 Satz 2 und Absatz 2, § 10 Absatz 2 und 3 Satz 2, § 11 Absatz 1 Satz 2 und Absatz 3 Satz 1 und 2 sowie § 18 finden keine Anwendung."* A

[477] Kengyel rámutat, hogy a magyar bíróságok, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, ugyanúgy járnak el a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során. Kengyel 2007/2, 41

[478] Juhász 2011, 111. Kengyel is azon az álláspontón van, hogy a Brüsszel I. rendelet végrehajtásra vonatkozó szabályai egyértelműen összeegyeztethetőek a nemzeti jog szabályaival (Nmjt, valamint a Vht XII. fejezete). Kengyel 2007/2 41.

[479] Kengyel 2007/2 43.

[480] *„A Vht.-nak a külföldi bírósági határozatok (végrehajtásának – kieg. a szerz.) elrendelésére vonatkozó rendelkezései alapvetően megfelelnek azoknak a követelményeknek, amelyeket a rendeletek megkövetelnek a bírósági határozatok másik tagállamban való végrehajthatóságának megállapításával kapcsolatban (…) [e]nnélfogva a rendeletek hazai alkalmazásához nem születtek új eljárásjogi rendelkezések…"* Balogh, Korek, Császti és Juhász 2006 515

[481] Vö. Kengyel 2007/2, 41

[482] Vö. Eichel. *„Da die Brüssel I-VO selbst einige Verfahrensvorschriften enthält, kommt dem AVAG nur eine ergänzende Funktion zu."* Eichel 2011/4 193.

[483] Adolphsen 2011 182. o. Schütze 2009 152.

[484] Az AVAG indoklásából világos, hogy a törvény háttérjogszabálya a ZPO. Jennissen hivatkozik a *Gesetzesbegründung zum AVAG 1988*-ra. Ezen kívül az AVAG-ban sem szabályozott kérdésekben a *Gerichtsverfassungesetz* az irányadó. Schuschke és Walker 2008 2009.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajthatóvá nyilvánítás Németországban is külön eljárás, melynek során egy, akár bel- akár külföldi, határozatot beengednek az állami végrehajtás rendszerébe.[485] A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás jogcímet keletkeztet, és nem tévesztendő össze a határozat végrehajtásával.[486] Ezen felül az uniós rendeletek – mivel elsődlegességük van a ZPO szabályai felett[487] - a ZPO 722. és 723. §§-it is kiszorítják.[488]

Ausztriában az Exekutionsordnung szabályozza a hazai, valamint a külföldi ítéletek végrehajtását is. Az EO 79. §-a alapján a külföldi határozatok ausztriai végrehajtásához azokat végrehajthatóvá kell nyilvánítani (*Vollstreckbarerklärung*).[489] Az EU-n belül érkező határozatok végrehajtásáról az EO 79-86 §§-i[490] rendelkeznek. A nemzetközi kötelezettségekkel, így az EU rendeleteivel való összhangot az EO 86 § (1) bekezdése biztosítja, amely a nemzeti szabályok érvényesülését[491] csak annyiban engedi meg, amennyiben azok összhangban vannak az EU rendeleteivel, jelen esetben a Brüsszel I. rendelettel.

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás az 1995-ös novella óta nem a végrehajtás része,[492] hanem *sui generis* eljárás,[493] amely elkülönül a végrehajtástól, és az elismerési eljárás (*Erkenntnisverfahren*) része.[494] A szabályozás elhelyezése a végrehajtásra vonatkozó jogszabályban rendszertanilag hibás, mivel a külföldi ítéletek végrehajthatóságának kérdése a nemzetközi polgári eljárásjoghoz tartozik.[495] Az EO 83. § (2) bekezdése

[485] Adolphsen 2011 187.
[486] Ez utóbbit a Brüsszel I. rendelet egy kivételtől eltekintve (22. cikk (5) bekezdés) nem érinti. Adolphsen 2011 182.
[487] Zöller 2010 1607-1608.
[488] A ZPO 722. § alapján az *Exequaturt* a szokásos eljárás (*„normales Zivilprozess”*) során adják ki (*„nach § 722 ZPO wird das exequatur im normalen Zivilprozess ein”)* Geimer és Schütze 2010 33. A ZPO 722. § (1) bekezdés szerint külföldi határozatalapján akkor lehet a végrehajtást megindítani, amennyiben annak megengedhetőségét ítéletben („*Vollstreckungsurteil”*) mondták ki, ami formilag: *Beschluss*. A ZPO 722. § (2) bekezdés tartalmaz kizárólagos illetékességi (kötelezett lakóhelye) valamint kizárólagos hatásköri (a szokásosan első fokon eljáró bírósága) szabályt. Schütze 2011 219 és 221.. A kizárólagosság alapja a ZPO 802. §-a. A ZPO-ban is található a külföldi ítéletek felülvizsgálatát tiltó szabály: a 723. § (1) bekezdés alapján nem lehet a külföldi ítélet jog /törvény/ szerűségét (*die Gesetzmäßigkeit*) vizsgálni. Vö. Lüke 2011 489.
[489] Mini 2008 248.
[490] *„Vollstreckbarerklärung und Anerkennung von Akten und Urkunden, die im Ausland errichtet wurden”*
[491] Mind a végrehajthatóvá nyilvánítás, mind a megtagadási okok, mind pedig az eljárási szabályok tekintetében. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 254.
[492] Korábban a végrehajtás elrendelésének előkérdéseként határoztak a végrehajthatóságról. Következésképpen a végrehajthatóságról nem született külön döntés, így minden egyes alkalommal újra meg kellett vizsgálni. Ld. Angst 2008 650., 660.
[493] Angst 2008, 659, Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 239.
[494] *„ein selbständiges Verfahren bildende Ergänzung zum ausländischen Erkenntnisverfahren.”* Angst 2008 651., Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 239.
[495] Angst 2008 651.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

alapján a végrehajtható nyilvánítási eljárásra a belföldi határozatok végrehajtására vonatkozó szabályokat az EO 2. fejezetében található eltérésekkel kell alkalmazni.[496]
Franciaországban a Polgári Eljárásjogi Kódexet (nCPC) 2004-ben alakították az uniós jog szabályaihoz. A 2004 évi 836. sz. rendelettel új, a „Határon átnyúló végrehajtás"-ra vonatkozó fejezettel egészítették ki a nCPC határozatok végrehajtását szabályozó részét.[497] Az 509. cikk azt mondja ki, hogy a külföldi ítéletek végrehajtása a törvény által előírt esetekben és módon lehetséges. A fejezet további cikkei az eljárásra vonatkozó kiegészítő szabályokat tartalmazzák, igencsak szűkszavúan. A szakirodalom érdekes megkülönböztetést tesz az *exequatur* és a végrehajthatóvá nyilvánítás kimondása (*déclaration constatant la force exécutoire*) között, Ferrand felhívja a figyelmet arra, hogy az uniós rendeletekben a „*végrehajthatóság kimondása*" kifejezést alkalmazzák az *exequatur* helyett.[498] Az új szóhasználat az uniós jogalkotó hozzáállásának változását fejezi ki Ferrand szerint, és arra enged következtetni, hogy a végrehajthatóság megállapítása csakis deklaratív funkciót tölthet be.[499] A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a francia jogban is elkülönül a végrehajtási eljárástól.[500]

A vizsgált országok közül Németországban külön jogszabályban határozták meg a külföldi ítéletek végrehajthatóvá nyilvánítására vonatkozó különös rendelkezéseket. Magyarországon és Ausztriában a végrehajtásról szóló jogszabályban kapott helyt a szabályozás, míg Franciaországban a Polgári Eljárásjogi Kódexbe illesztették bele a szabályokat. Érdemes kiemelni, hogy – noha dogmatikailag hangsúlyozzák, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás nem a végrehajtás része, hanem annak előfeltétele, *sui generis* eljárás – a végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó nemzeti szabályozást általában a végrehajtási eljárásra vonatkozó szabályok egészítik ki, háttérjogszabályként pedig a nemzeti eljárásjog igazít el. A rendeletek közvetlen alkalmazásának elvét a tagállamok a gyakorlatban is követik. Jelen esetben a Brüsszel I. rendelet vonatkozó szabályai mindenhol kiszorítják az azonos nemzeti szabályok érvényesülését. Ettől

[496] Ebből következik, hogy a bírósági szünetekre vonatkozó szabályok nem érvényesek a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásra sem. Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[497] Ferrand 2012 1199. A fejezetet később tovább frissítették a 2201/2003/EK rendelet szabályaihoz is. Vö. Guinchard, Ferrand és Chainais 2008 1084.
[498] Ferrand 2012 1175.
[499] Ferrand 2012 1176., 1201., 1208-1209.
[500] Ld. pl. Cass. Civ. 1er 2009. október 14. no 08-14978. Vö. Gaudemet-Tallon 2010 485-486.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eltérő hozzáállás csak Franciaországban figyelhető meg, ahol a Brüsszel I. rendelet első fokra vonatkozó joghatósági szabályát a polgári eljárásjogi kódex megismétli.

2.3 Az *exequatur* elhelyezése a belső jogban

2.3.1 Határozatok végrehajtása

2.3.1.1 Határozatok végrehajtása Magyarországon

Magyarországon a belföldi határozat alapján a bíróság végrehajtási lapot állít ki (Vht. 15. § (1) a) pontja), mellyel megindul a végrehajtás. A végrehajtási lap a Vht. 10. § a) pontja alapján végrehajtható okiratnak minősül,[501] kiállítása előtt a bíróság a végrehajtás feltételeinek meglétét (Vht. 13. §) vizsgálja.

	belföldi határozat	**külföldi határozat**
döntés az alapügyben	bírósági határozat	bírósági határozat
döntés a végrehajthatóvá nyilvánításról	–	végrehajtási tanúsítvány
végrehajtás elrendelése	végrehajtható okirat (végrehajtási lap)	végrehajtható okirat (végrehajtási lap)
végrehajtás foganatosítása	végrehajtás foganatosítása	végrehajtás foganatosítása

Külföldi határozat hazai végrehajtásához is szükség van mindezeknek a lépéseknek a megtételére, a legnagyobb különbség a külföldi és a belföldi határozatok végrehajtása között, hogy a külföldi határozat alapján csak akkor kezdődhet meg a végrehajtás (a bíróság csak akkor állíthatja ki a végrehajtási lapot), ha a magyar bíróság előzőleg kimondta a külföldi határozat magyar bíróság határozatával azonos módon való végrehajthatóságát. Természetesen a külföldi határozatnak is meg kell majd felelnie még a végrehajtás általános feltételeinek. Külföldi határozatok esetén tehát egy kétlépcsős eljárásról[502] van szó, melynek során a végrehajthatóság kérdését a bíróság

[501] Érdemes megjegyezni, hogy végrehajtási lap kiállítására általában olyan eljárás eredményeként megszületű döntés esetén kerül sor, amely kialakításában a bíróságnak (hangsúlyos) szerepe volt. Végrehajtási záradékkal általában olyan okiratokat látnak el, melyeknél kevesebb volt a bírói kontroll, így a végrehajtási záradékkal szemben szélesebb jogorvoslat áll rendelkezésre.
[502] Juhász 2011 98.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

első fokon nemperes eljárásban vizsgálja meg,[503] és csak ezután dönt a végrehajtható okirat kiállításáról.[504] Két külön döntésről van szó: külföldi határozat végrehajtható-e, illetve a végrehajtás elrendelhető-e.[505] A kétlépcsős eljárás tehát azt jelenti, hogy a külföldi határozatnak a magyar jog szerinti végrehajthatóvá nyilvánítása nem alapozza meg automatikusan a végrehajtható okirat kiállítását.[506] A végrehajthatóságról való döntéshez a bíróság azt vizsgálja, hogy a külföldi határozat megfelel- e a Vht 15. §-nak, vagyis a végrehajtási lap kiállításának feltételeit teljesiti-e (Vht. 206. §).[507] Kengyel kutatásai is megerősítik, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmeket első fokon nagyon ritkán utasítják el.[508] Később, a végrehajtás elrendelésekor bíróság már azt vizsgálja, hogy fennállnak-e a Vht 13. §-ban foglaltak, vagyis a végrehajtható okirat kiállításának feltételei.[509] Pestovics ezt a nézetet, mint az általában elfogadottól eltérőt idézi, és arra az álláspontra helyezkedik, hogy a bíróságnak már a végrehajthatóságról való döntéskor vizsgálnia kell, hogy fennállnak-e a végrehajtás általános feltételei.[510] Véleményem szerint a kétlépcsős eljárást preferáló nézet jobban tükrözi a Brüsszel I. rendelet célját és szellemét, továbbá a BKKB-n végzett kutatások is azt támasztották alá, hogy a bíróság az első alkalommal „csupán" arról dönt, hogy a külföldi határozat a magyar jog szerint, magyar bíróság határozatával azonos módon végrehajtható. A Vht. magyarázata külön hangsúlyozza, hogy a *„…külföldi határozatnak magyar jog szerinti végrehajtatóvá nyilvánítása ugyanis nem azonos azzal, hogy annak alapján a végrehajtás további vizsgálódás nélkül el is rendelhető a végrehajtási lap kiállításával."* [511] Az első döntésnek nem tárgya tehát sem a végrehajtási eljárás megindítása, sem a Vht. 13. §-ban található feltételek vizsgálata.

[503] *„külföldi határozat elismerésére vonatkozó nemperes eljárás"* Nádas 2009 873., vö. Kengyel és Harsági 2006, 442.
[504] Nádas 2009 873.
[505] Nádas 2009 867., Vö.: LB Pfv 22.482/1998. számú ügy (BH 1999.463): „*A külföldi határozatnak a magyar jog szerinti végrehajthatóvá nyilvánítása ugyanis nem azonos azzal, hogy annak alapján a végrehajtás további vizsgálódás nélkül is elrendelhető végrehajtható okirat kiállításával."*, A bírósági végrehajtás 508.
[506] Ezt a bírói gyakorlat is alátámasztja. Nádas 2009 867 – 868.,ld. még uo. 875.
[507] Nádas 2009 867.
[508] Erre 2004. május 1. és 2005 tavasza között négy esetben került sor. Egyszer a formanyomtatvány hiány miatt, két alkalommal az eredeti határozat jogerejének hiánya miatt, egy alkalommal pedig a Brüsszel I rendelet hatályának hiánya miatt. Kengyel 2007/2 38, 39.
[509] Nádas 2009 867, 868.
[510] Vö. Pestovics 2007 280-281.
[511] Nádas 2009 871.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A végrehajtás elrendelésére külföldi határozatok esetében is az általános szabályok szerint kerül sor: elő kell terjeszteni a végrehajtási kérelmet[512] a Brüsszel I. rendeletnek megfelelően.[513] A Vht. 208. § szerint hozott végzés jogerőre emelkedése után a bíróság a végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján végrehajtási lapot, vagy vele egy tekintet alá eső végrehajtható okiratot állít ki (Vht 209. §).[514] A végrehajtás elrendelése előtt a bíróság azt vizsgálja, hogy fennállnak-e a végrehajtás általános feltételei, vagyis a Vht. 13. § -ban foglaltak. A bíróság természetesen ezen kívül még az előterjesztett végrehajtási kérelem megfelelőségét vizsgálja, a Vht. 11 – 12 §§-val összhangban.[515] Fontos leszögezni, hogy végrehajtás csak a jogerős határozatban megjelölt kötelezettel szemben rendelhető el (BH 1998.537), ezért ügyelni kell arra, hogy a végrehajtási lapon, illetve a végrehajtható okiraton a határozatban marasztalt fél szerepeljen.[516] Amint a bíróság végzése jogerőre emelkedik, a végrehajtás az általános szabályok szerint kezdődik meg.[517]

2.3.1.2 Határozatok végrehajtása Németországban

Németországban a német határozatok végrehajtását megelőzi a végrehajtási jogcímet eredményező eljárás, az ún. *Erkenntnisverfahren.*[518] A német bírói döntés, mely egyben a végrehajtás alapjául szolgáló okirat (*der Titel*) is, alapján a végzést meghozó bíró a felperes kérelmére kiállítja a határozat kiadmányát (*die Ausfertigung ZPO 724. § (1) bekezdés*).[519] Az ún. *Klauselverfahren* során a ZPO 724. § (2) bekezdésének és a 725. §-nak megfelelően a felperes ezen kiadmány alapján kérelmezheti a végzést végrehajtási záradékkal (*die Vollstreckungsklausel*) való ellátását.[520] A végrehajtási záradék egy hivatalos tanúsítvány arról, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló okirat végrehajtható.[521] A záradék lehet egyszerű (*einfacher*), vagy minősített (*qualifizierter*). A záradékot bírósági hivatalnok állíthatja ki, az egyszerű záradék kiállítását alacsonyabb beosztású

[512] Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009 512. A végrehajtás foganatosítását teljes mértékben a tagállami jogok szabályozzák. Balogh, Korek, Császti és Juhász 2006 514.
[513] A Vht. illetékességre vonatkozó szabálya, a 16. § c) pont a Brüsszel I. rendelettel egyezően szabályozza a bíróságok illetékességét.
[514] Nádas 2009 871.
[515] Nádas 2009 877.
[516] Vö. Nádas 2009 872.
[517] Következésképpen közvetlen letiltó végzés, vagy átutalási végzés is hozható az ügyben. Nádas 2009 876.
[518] „*Das Erkenntnisverfahren (auch Klage – oder Urteilsverfahren genannt) dient vor allem der Rechtsfeststellung*." Jauernig 1993 5. *„…bildet das Klauselverfahren gleichsam die Brücke zwischen Erkenntnisverfahren und Vollstreckungsverfahren."* Lippross 2011 24.
[519] Lüke 2011 494.
[520] Lippross 2011 24.
[521] Lüke 2011 494.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hivatalnok (Urkundbeamte der Geschäftsstelle des Prozessgerichts ZPO 724. §)[522] végzi, míg a minősített záradék kiállításához valamivel magasabb képzettség szükséges (*Rechtspfleger des Prozessgerichts* RPflG 20. § 12. pont).[523] A záradék alapján kezdődhet meg a tulajdonképpeni végrehajtás. A kiállított végrehajtási záradék a végrehajtásért felelős szervet a végrehajtás teljes tartama alatt köti.

	belföldi határozat	**külföldi határozat**
döntés az alapügyben	Entscheidung	Entscheidung
döntés a végrehajthatóvá nyilvánításról	–	Vollstreckbarerklärungs-entscheidung (konstitutív)
végrehajtás elrendelése	Ausfertigung des Urteils Vollstreckungsklausel	Ausfertigung des Urteils Vollstreckungsklausel
végrehajtás foganatosítása	Vollstreckung	Vollstreckung

Külföldi határozatok németországi végrehajtása esetén a végrehajtási záradék kiállításához szükséges egy német bírói döntés a külföldi határozat végrehajthatóságáról (*Vollstreckbarerklärungsentscheidung*). A német jog úgy fogja fel ezt a német határozatot, amely konstitutív módon megteremti a külföldi határozat végrehajthatóságát, vagyis a külföldi határozat a német határozattal, a „Titel"-lel egyenértékű lesz.[524] Külföldi határozatok esetén az ún. *Erkenntnissverfahren* tehát a végrehajthatóságot kimondó német döntéssel zárul le,[525] és utána lép az eljárás az ún. *Klauselverfahren* szakaszba. A külföldi határozat végrehajthatóságát kimondó német bírói döntés kiadmánya[526] alapján a bírósági hivatalnok (*Urkundbeamte der Geschäftsstelle des Prozessgerichts)* az AVAG 8. § (1) bekezdése alapján kiállítja a végrehajtási záradékot (AVAG 9. §), melyet lepecsétel és aláír.[527] Az AVAG 8. § (1) bekezdése szerint amennyiben a végrehajtás alapjául szolgáló okirat alapján

[522] Lüke 2011 495, Lippross 2011 28.
[523] Minősített záradék az ún. jogcímhelyettesítő (*titelergänzender*), és az ún. jogcímet átruházó (*titelübertragender* vagy *titelumschreibender*). Vö. Lippross 2011 24-28. Heiderhoff és Skamel 2010 34.
[524] *„Denn den inländischen Vollstreckungsbefehl enthält die Volltreckbarerklärung, nicht der ausländische Titel."* A szerzők továbbá kiemelik, hogy az *exequatur* származási államba való telepítésének következményeként a végrehajtás alapja maga a külföldi határozat, és többé nem a végrehajtás államában kiállított jogcím. Hess és Bittmann 2007/4 278, 279.
[525] Vö. *„Ist im Erkenntnissverfahren der Beklagte zur Leistung verurteilt worden und erfüllt er nicht, so kann es zum Vollstreckunsverfahren kommen."* Jauernig 1993 5.
[526] ZPO 724. § és AVAG 8. § (1) bekezdésének együttes olvasata.
[527] További szabályokért ld. AVAG 6. § (3) bekezdése.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megengedhető a végrehajtás, úgy a bíróság határozatot hoz arról, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló okiratot el kell látni a végrehajtási záradékkal.[528] A német bíróság ezen határozata alapján kerül sor a végrehajtási klauzula kiállítására.[529]

A német jogirodalomban uralkodó nézet szerint az AVAG 8. § (1) szerint meghozott döntés, melynek alapján a külföldi határozatot végrehajtási záradékkal látják el, konstitutív (jogot keletkeztető) és a funkciója eltér a belföldi határozatok részére való végrehajtási jogcím kiállításától (ZPO 724. §). Külföldi határozatok esetén a végrehajtási jogcímet (*Titel*) a belső jogba beemelő döntés[530] ugyanis elsősorban jogcímet keletkeztet,[531] melynek alapján a külföldi határozat belföldön végrehajthatóvá válik. Más funkciója van tehát, mint a ZPO 724. § szerinti belföldi klauzulának, melynek lényege a végrehajthatóság (*Vollstreckbarkeit* és *Vollstreckungsreife*). Ehhez képest az AVAG 4. § (1) alapján a külföldi ítélet vonatkoztatásában elsőként a belföldi végrehajthatóság jogot keletkeztető módon való kimondására kerül sor, a klauzula csak ezután tölt be a ZPO 722. és 723. §§-ban található *Vollstreckungurteil*-hoz hasonló funkciót.[532]

2.3.1.3 Határozatok végrehajtása Ausztriában

Ausztriában hazai határozat végrehajtása esetén a bírósági határozat, amely egyben a végrehajtás alapjául szolgáló okirat is (der Titel, EO 1. §) is, alapján a végzést meghozó bíró a felperes kérelmére, vagy hivatalból igazolja a határozat végrehajthatóságát [*Vollstreckbarkeitsbestätigung* / *Vollstreckungsklausel*[533] EO 7. § (3) bekezdés].[534] Ezután kezdődik meg a tulajdonképpeni végrehajtási eljárás, melynek első lépéseként a polgári ügyekben hatáskörrel rendelkező[535] kerületi bíróság [*das Bezirksgericht als*

[528] „*Ist die Zwangsvollstreckung aus dem Titel zuzulassen, so beschliesst das Gericht, dass der Titel mit der Vollstreckungsklausel zu versehen ist. In dem Beschluss ist die zu vollstreckende Verpflichtung in deutscher Sprache wiederzugeben. Zur Begründung des Beschlusses genügt in der Regel die Bezugnahme auf die durchzuführende Verordnung oder das durchzuführende Abkommen der Europäischen Gemeinschaft oder den auszuführenden Anerkennungs- und Vollstreckungsvertrag sowie auf von dem Antragsteller vorgelegte Urkunden*."

[529] AVAG 9. § (1) bekezdés „*Auf Grund des Beschlusses nach § 8 Absatz 1 erteilt der Urkundsbeamte der Geschäftsstelle die Vollstreckungsklausel…*"

[530] Vö. Gerling 2005 ,45. Gerling hivatkozik: Hess Aktuelle Perspektiven der europäischen Prozessrechtsangleichung, JZ 2001, 573, 582., Nagel-Gottwald IZPR § 17, 13. pont.

[531] *„Das Vollstreckungsurteil begründet dann die Vollstreckbarkeit des ausländischen Urteils (es handelt deshalb sich um ein prozessuales Gestaltungsurteil)"*. Lüke 2011 489.

[532] Vö. Schuschke és Walker 2008 2007.

[533] Deixler-Hübner és Klicka 2007 204.

[534] (3) *Die gesetzwidrig oder irrtümlich erteilte Bestätigung der Vollstreckbarkeit ist von dem Gerichte, das sie erteilt hat, von Amts wegen oder auf Antrag eines Beteiligten durch Beschluß aufzuheben. Der Beschluß ist allen Beteiligten zuzustellen.*

[535] EO 3, § (1) bekezdés

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Exekutionsgericht EO 17. § (1) bekezdés][536] megadja az engedélyt a végrehajtás lefolytatására (*Exekutionsbewilligung* EO 3. § - 15. §), melynek alapján megkezdődhet a végrehajtási intézkedések foganatosítása (*das Vollzugsverfahren beim Exekutionsorgan* – EO 16. § és EO 33. §)[537].

	belföldi határozat	**külföldi határozat**
döntés az alapügyben	Entscheidung	Entscheidung
döntés a végrehajthatóságról	–	Vollstreckbarerklärungs-entscheidung (konstitutív)
végrehajtás elrendelése	Vollstreckbarkeitsbestätigung Exekutionsbewilligung	Vollstreckbarkeitsbestätigung Exekutionsbewilligung
végrehajtás foganatosítása	Exekutionsvollzug, Vollzugshandlung	Exekutionsvollzug, Vollzugshandlung

Külföldi határozatok esetén az osztrák bíróság az ún. *Vollstreckbarerklärungsentcheidung* által megállapítja a külföldi határozat végrehajthatóságát. A döntés kimondja, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló külföldi okirat (*der Exekutionstitel*) a belföldivel azonos módon végrehajtható[538] (EO 84b).[539] Vagyis sor kerül a külföldi határozat alapján a végrehajtási klauzula kiállítására [EO 54. § (2) bekezdés].[540] A Németországban uralkodó álláspontho hasonlóan Ausztriában is sokan vélekednek úgy, hogy a végrehajthatóságról szóló döntésnek konstitutív jellegű,[541] a belföldi határozat hordozza a külföldi végrehajthatóságára vonatkozó felhatalmazást, és ennek alapján szűnik meg a különbség a belföldi és a külföldi

[536] Az illetékességi szabályokat az EO 18. és 19. §§ tartalmazzák.

[537] *„(1) Der Vollzug einer bewilligten Execution erfolgt, sofern in diesem Gesetze nichts anderes bestimmt ist, vom amtswegen.*
(2) Der Vollzug der Execution wird entweder unmittelbar durch die Civilgerichte oder durch Vollstreckungsorgane bewirkt; welche dabei im Auftrage und unter Leitung des Gerichtes handeln."

[538] Az 1995-ös EO Novella előtt a végrehajthatóságról a végrehajtás során döntöttek (az előbbi az utóbbi bírói döntés előkérdése volt). A végrehajthatóságról tehát nem külön eljárásban határoztak, és az arról szóló döntés kizárólag az adott végrehajtási ügyre nézve volt kötelező erejű. Angst 2008 650.

[539] „*Nach Eintritt der Rechtskraft der Vollstreckbarerklärung ist der ausländische Exekutionstitel wie ein inländischer zu behandeln*."

[540] „*(2) Dem Exekutionsantrag ist eine Ausfertigung des Exekutionstitels samt Bestätigung der Vollstreckbarkeit anzuschließen, bei einem rechtskräftig für vollstreckbar erklärten ausländischen Exekutionstitel auch die Vollstreckbarerklärung samt Bestätigung der Rechtskraft dieser Entscheidung. Eine Bestätigung der Vollstreckbarkeit ist bei Beschlüssen, mit denen die Exekutionskosten bestimmt werden, bei Vergleichen und bei vollstreckbaren Notariatsakten nicht erforderlich. Hat der betreibende Gläubiger den Exekutionstitel selbst ausgestellt, so genügt es, den Inhalt des Exekutionstitels in den Exekutionsantrag aufzunehmen."* Vö Deixler-Hübner és Klicka 2007 204.

[541] Vö. Angst 2008 676.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

határozat végrehajtása között.[542] A külföldi ítéletek végrehajthatóvá nyilvánítását a belföldi végrehajtás alapjául szolgáló jogcím végrehajthatóságának megerősítésével lehet párhuzamba állítani.[543]

2.3.1.4 Határozatok végrehajtása Franciaországban

Franciaországban a határozatok végrehajtását az ún. *huissier de justice* végzi. A francia határozat végrehajtásának feltétele, hogy az végrehajtás alapjául szolgáló okirat (*titre exécutoire*) legyen. A végrehajtásról szóló törvény (*Code des procédures civiles d'exécution*) L111-3 cikke felsorolja, mely okiratok lehetnek a végrehajtás alapjai. A végrehajtás alapja lehet egy bírósági határozat, amennyiben az végrehajtható *(„lorsqu'elles ont force exécutoire"*).[544] A nCPC 501. cikke alapján a határozatok végrehajthatóságának feltétele a *res iudicata* hatás.[545] A francia eljárásjogi kódex alapján akkor számít egy határozat ítélt dolognak, ha nem lehetséges halasztó hatályú jogorvoslatot benyújtani ellene, vagy, ha az ilyen jogorvoslatra nyitva álló határidő eredménytelenül telik el.[546] Ilyen esetben, vagyis amennyiben nem lehetséges benyújtani ellene halasztó hatályú jogorvoslatot, úgy maga a határozat bizonyítja, hogy végrehajtható (nCPC 504. cikk), ellenkező esetben a döntés szabályszerű kézbesítését kell bizonyítani, illetve mellékelni kell egy tanúsítványt arról, hogy a másik fél nem nyújt be jogorvoslati kérelmet.[547]A végrehajtást végző *huissier*-hez elegendő a bírói döntés *formule exécutoire*-ral ellátott kiadmányát, illetve a szükséges mellékleteket (a szabályszerű kézbesítés, vagy a halasztó hatályú jogorvoslati kérelem hiányát bizonyító tanúsítványt) benyújtani, nem szükséges külön kérelmet írni, mivel a bírói határozat benyújtása elég erős vélelem, hogy a fél a döntés végrehajtását kérelmezi.[548] A határozat végrehajtás alapjául szolgáló kiadmányát (*expédition*) a fél kérelmére[549] a *greffier* állítja ki, aki egy végrehajtási parancsot[550] vezet az ítéletre. A *huissier* az ítélet

[542] Holzhammer és Roth 2009 227
[543] Angst 2008 651., Vö. a végrehajtás elrendeléséről szóló döntéshez vezető eljárás is kizárólag az okiratokon alapul Angst 2008 660.
[544] „*Les décisions des juridictions de l'ordre judiciaire ou de l'ordre administratif lorsqu'elles ont force exécutoire, ainsi que les accords auxquels ces juridictions ont conféré force exécutoire ;*"
[545] nCPC 501.cikk *„Le jugement est exécutoire, sous les conditions qui suivent, à partir du moment où il passe en force de chose jugée…"*
[546] nCPC 500.cikk. *„A force de chose jugée le jugement qui n'est susceptible d'aucun recours suspensif d'exécution.*"
[547] Ilyen tanúsitványt az eljárt bíróság titkársága (*secrétaire de la juridiction*) állit ki (nCPC 505. cikk).
[548] Guinchard, Ferrand és Chainais 2008 1083.
[549] A peres fél egy ilyen kiadmányra jogosult. Vö. nCPC 465. cikk,
[550] A „*formule exécutoire*" szövegét az 1947 évi 47-1047 számú rendelt határozza meg. Egy apró részletében módosította az 1958. december 22-i rendelet. Guinchard, Ferrand és Chainais 2008 1079.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

formule excutoire-t is tartalmazó kiadmánya, az ún. *grosse*[551] alapján indítja meg a végrehajtást. [552] A végrehajtási parancs (*formule*) alapján eljáró *huissier* a végrehajtást automatikusan lefolytatja, nem vizsgál semmilyen feltétel meglétét, hiszen azt már előtte a főhivatalnok megtette.

	belföldi határozat	**külföldi határozat**
döntés az alapügyben	décision	décision
döntés a végrehajthatóvá nyilvánításról	formule exécutoire	décision sur la force exécutoire[553]
végrehajtás elrendelése	dépôt de la grosse à un huissier de justice	dépôt de la décision constatant la force exécutoire
végrehajtás foganatosítása	exécution	exécution

Külföldi határozat akkor számít végrehajtás alapjául szolgáló okiratnak, ha végrehajthatónak nyilvánították, amennyiben a végrehajthatóságról szóló döntés már nem támadható meg halasztó hatályú jogorvoslattal.[554] A külföldi határozatot a TGI főhivatalnoka kérelemre nyilvánítja végrehajthatóvá (*décision sur la déclaration de la force exécutoire*). A végrehajthatóságról szóló döntés joghatása, hogy a külföldi döntés végrehajthatóvá válik (*force exécutiore)*. A végrehajtást végző szerv, az *huissier* a külföldi ítélet végrehajthatóvá nyilvánításáról rendelkező határozat alapján indítja meg a végrehajtást.

A végrehajthatóvá nyilvánításról szóló francia döntés a francia jog szerinti végrehajthatóságot biztosítja a külföldi határozatok számára. A jogirodalomban bizonytalanság uralkodott atekintetben, hogy a rendelet – egyezményhez képest megváltozott – szóhasználata, mely vegyesen hivatkozik a végrehajthatóság tárgyában meghozott döntésre (*décision*), illetve a végrehajthatóság kimondására (*déclaration*), érdemi változást jelöl-e a tagállami jogalkalmazók számára. A Brüsszeli Egyezmény hatálya alá tartozó ügyekben az *exequatur* megteremti a francia végrehajthatóságot a külföldi döntésnek. Konstitutív ereje van tehát a francia bírói döntésnek, a francia

[551] „*la grosse*" a gyakorlat igy nevezte el a *formule exécutoire*-ral ellátott határozatokat. Vö. Cornu 2009 449.
[552] Guinchard, Ferrand és Chainais 20081079.
[553] A választottbírósági döntések is csak *exequatur* után végrehajthatóak. Ferrand 2012, 1177.
[554] *Code des procédures civiles d'exécution* L111-3 cikke.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

határozat képezi a végrehajtás alapját.[555] A rendelet szóhasználata azonban nem következetes. Egyes helyeken a „*déclare*”, illetve a „*déclaration*” kifejezést alkalmazza,[556] másutt a „*décision*”-t (döntés) olvashatunk.[557] A „*déclaration*” kifejezés arra enged következtetni, hogy a rendelet hatálya alatt a francia határozat csupán kimondja a végrehajthatóságot, amellyel a külföldi döntés egyébként is rendelkezik. Ennek következménye továbbá, hogy a kimondott végrehajthatóság nem korlátozódhatna csupán a tagállam területére (jelen esetben Franciaországra), hanem uniós érvényű volna, mintegy európai végrehajtható okiratot idézve. Mindazonáltal a francia felfogás szerint a végrehathatóságot tartalmazó határozat konstitutív erejű döntés a végrehajthatóságról.[558]

2.3.2 Határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása

2.3.2.1 A végrehajthatóvá nyilvánítás Magyarországon

MAGYARORSZÁG	ELJÁRÓ BÍRÓSÁG	HATÁROZAT TÍPUSA	IGÉNYBE VEHETŐ JOGORVOSLAT
döntés a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemről	törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a BKKB	végzés	fellebbezés
döntés a jogorvoslati kérelemről	törvényszékek, Fővárosi Törvényszék	végzés	felülvizsgálat
döntés a jogorvoslati kérelemről	Kúria	végzés	-

Magyarországon a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a törvényszék székhelyén működő járásbírósághoz, Budapesten a BKKB-hoz kell beadni, amely a végrehajthatóság tárgyában végzéssel határoz. Az első fok által meghozott végzés ellen halasztó hatályú fellebbezést lehet benyújtani, amelyet a törvényszékek, a BKKB

[555] Ld. Gaudemet-Tallon 2010 470.
[556] 41. cikk, 42. cikk (2) bekezdés, 43. cikk (4) bekezdés, 45. cikk, 53. cikk. Vö. Gaudemet-Tallon 2010 470-471.
[557] 42. cikk (1) bekezdés, 43. cikk (1) bekezdés. Vö. Gaudemet-Tallon 2010 470-471.
[558] A belső jogban a választottbírósági ítéletek alá vannak vetve az *exequaturnak*. Választottbírói ítéletek esetén az állami bíróság döntése a végrehajthatóságot keletkezteti. nCPC 1477. és 1478. cikkek. Vö. Cornu 2009 387.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

tekintetében pedig a Fővárosi Törvényszék bírál el végzéssel. A másodfokú döntés ellen lehetőség van még egy jogorvoslat benyújtására, jogszabálysérelem esetén[559] felülvizsgálatot lehet kérni, melyről a Kúria szintén végzésben határoz.

Mind a fellebbezés, mind a felülvizsgálati kérelem során korlátozott körben van lehetőség a kifogások előadására. A fellebbezésben a Pp. 235. § (1) alapján csak olyan új tényt vagy az új bizonyítékot lehet felhozni, amely az első fokú határozat meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására, és amely reá kedvezőbb határozatot eredményezett volna. Értelemszerűen tehát az alperes esetében ez a korlátozás nem érvényesül, mivel jelen eljárásban az első fok döntéséről nincs tudomása. Felülvizsgálatra a Pp. 270. § (2) bekezdése alapján jogszabálysértés esetén van lehetőség.

2.3.2.2 A végrehajthatóvá nyilvánítás Németországban

NÉMETORSZÁG	ELJÁRÓ BÍRÓSÁG	HATÁROZAT TÍPUSA	IGÉNYBE VEHETŐ JOGORVOSLAT
döntés a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemről	Landgericht (Vorsitzende einer Zivikammer)	Beschluss	Beschwerde
döntés a jogorvoslati kérelemről	Oberlandesgericht, Kammergericht (Berlin)	Beschluss	Rechtsbeschwerde
döntés a jogorvoslati kérelemről	Bundesgerichtshof	Beschluss	-

Németországban a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a tartományi bírósághoz *(Landgericht)* kell benyújtani. A német jogalkotó sem az első fokon szokásosan eljáró bíróságra (*Amtsgericht*) telepíti a végrehajthatóság tárgyában hozott döntések meghozatalát. Az első fok által meghozott végzés (*das Beschluss*) ellen nem halasztó hatályú jogorvoslat áll rendelkezésre, az ún. *Beschwerde* (felfolyamodás), amelyet az *Oberlandesgericht*, illtve Berlinben a *Kammergericht* bírál el. A másodfokú végzés ellen szintén lehetőség van jogorvoslatot kérni. Az ún. *Rechtsbeschwerde*-t (felülvizsgálat jellegű felfolyamodás) a *Bundesgerichtshof* bírálja el, végzéssel. A német

[559] Pp. 270. § (2)

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

bíróságok végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben a magyar rendszerhez hasonlóan általában eljárási kérdésekről való döntéshez alkalmazott határozati formát használnak.[560] Az első fok döntése elleni jogorvoslatban korlátozott körben az eredeti igény elleni kifogás is érvényesíthető.[561] A másodfok döntése ellen igénybevehető *Rechtsbeschwerde* törvényi engedményen alapul[562] és a feltétele a jogsérelem. A ZPO 574. § (2) bekezdése alapján két esetben lehetséges benyújtani ezt a jogorvoslatot (alternatív törvényi lehetőség).[563] Ha a jogvita alapvető jelentőségű (ZPO 574. § (2) bekezdés 1. pont[564]), mellyel egybecseng az AVAG 15. § (1) bekezdés, vagy, ha jogfejlesztés vagy a jogegységesítés megkívánja, hogy az ügyben a BGH hozzon döntést.[565]

2.3.2.3 A végrehajthatóvá nyilvánítás Ausztriában

AUSZTRIA	ELJÁRÓ BÍRÓSÁG	HATÁROZAT TÍPUSA	IGÉNYBE VEHETŐ JOGORVOSLAT
döntés a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemről	Bezirksgericht (Einzelrichter)	Beschluss	Rekurs
döntés a jogorvoslati kérelemről	Landesgericht	Beschluss	Revisionrekurs
döntés a jogorvoslati kérelemről	Oberstergerichtshof	Beschluss	-

Ausztriában a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a kerületi bírósághoz (*Bezirksgerich*) kell benyújtani. Az első fok által meghozott végzés (*das Beschluss*) ellen jogorvoslati kérelmet, az ún. *Rekurs*-t a *Landesgericht* (tartományi bíróság) bírálja el. A másodfokú végzés ellen szintén lehetőség van jogorvoslatot kérni. Az

[560] A „Beschluss” rendelkezik az ún. egyszerű kötőerővel.
[561] Ld. IV.2.4.2.1.1 Németországra vonatkozó része.
[562] ZPO 574. § (1) *Gegen einen Beschluss ist die Rechtsbeschwerde statthaft, 1.dies im Gesetz ausdrücklich bestimmt ist* (…)
[563] Vö. Adolphsen 2011 184. o., Schütze 2009 153. o.
[564] ZPO 574. § (2) *In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 ist die Rechtsbeschwerde nur zulässig, wenn*
1. *die Rechtssache grundsätzliche Bedeutung hat oder* (…).
vö. Schuschke és Walker 2008 2022.
[565] ZPO 574. § (2) *In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 ist die Rechtsbeschwerde nur zulässig, wenn (...)*
2. *die Fortbildung des Rechts oder die Sicherung einer einheitlichen Rechtsprechung eine Entscheidung des Rechtsbeschwerdegerichts erfordert.*
vö. Schuschke és Walker 2008 2022.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

felülvizsgálati kérelmet, az ún. *Revisionrekurs*-t az *Oberstergerichtshof* bírálja el, végzéssel. Az osztrák bíróságok a magyar döntésekhez hasonlóan olyan határozati formát használnak a végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben, amelyet általában eljárási kérdésekről való döntéseknél alkalmazzák.

A másodfokú eljárás során Ausztriában főszabályként nincs lehetőség a új tényekre, vagy új bizonyítékokra hivatkozni (*Neuerungsverbot*). Az új tényekre való hivatkozásra korábban a Brüsszel I. rendelet, valamint a 1988-as Luganói Egyezmény sem adott lehetőséget. [566] A főszabály alól azonban az EO 84. § (2) bekezdése – ugyan korlátozottan, de kivételt enged (*Neuerungserlaubnis*). Mivel végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás esetén az első fokú eljárás során az adósnak nincs beleszólása az ügy kimenetelébe, korlátozottan körben lehetőséget kap új tényekre, illetve új bizonyítékokra hivatkozni (*beschränkte Neuerungserlaubnis*).[567] Egyrészt az engedmény csak az alperes (adós) első fokú jogorvoslati kérelmére (*Rekurs*), vagy a felperes jogorvoslati kérelmére adott alperesi válaszra (*Rekursbeantwortung*) vonatkozik. A felperes (hitelező) felé tehát érvényes a *Neuerungsverbot,*[568] mivel a felperesnek már volt lehetősége kifejteni perbeli álláspontját. Egyes nézőpontok szerint a tisztességes eljárás követelményeiből fakadóan a hitelezőnek is joga van új tényállítást tenni, vagy új bizonyítékot felhozni, amennyiben a kötelezett él ezzel a lehetőséggel. [569] További korlátozás, hogy csak olyan tényt lehet felhozni, amely valamely megtagadási okra vonatkozik, ez a lehetőség azonban nem korlátozódik azon megtagadási okokkal kapcsolatos tényekre, amelyeket korábban nem hoztak fel.[570] A kötelezett előadhat tehát olyan új tényeket, melyek korábban felhozott megtámadási okkal kapcsolatosak. Ezen kívül az alperesnek- a német eljárással ellentétben – még korlátozott körben sincs lehetősége az eredeti igény elleni kifogásait előadni, nem hozhatja fel azokat a kifogásait, melyek a végrehajtható jogcím kiállítása után keletkeztek ugyan, de az igény létezését érintik.[571]

A második fontos korlátozás, hogy csak az ügy fő tárgyában („*Hauptsache"*) lehet új tényt vagy jogi indokot felhozni, következésképpen csak a jogvita tárgyát képező ügyre

[566] Frauenberger-Pfeiler 1996 67.
[567] Az engedményt a jogalkotó az elsőfokú eljárás egyoldalúságára tekintettel tette meg. Angst 2008 666.
[568] Holzhammer és Roth 2009 228.
[569] Burgstaller és Höllwert állásponntja. Vö. Angst 2008 666.
[570] Angst 2008 666.
[571] Angst 2008 667.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

vonatkozó határozattal kapcsolatban, eljárási kérdések vonatkozásában nem. [572] Az osztrák eljárásjogban a kontradiktórius jelleg (*Zweiseitigkeit*) egyébként is a végső döntéseket (*Enderledigung*) érintő jogorvoslatokra korlátozódik, és nem vonatkozik az eljárásjogi kérdéseket tisztázó határozatokra (*Beschluss*).[573]

A jogalkotó az ún. eshetőségi elv (*Eventualmaxime*) törvénybe foglalásával vigyáz arra, hogy ezzel a lehetőséggel az adós ne élhessen vissza, az ne váljon időhúzó technikává. [574] Az alperes kérelmében olyan körülményekre is hivatkozhat, amelyek az első fok számára nem voltak ismertek,[575] azonban mind az első fokú határozat elleni adósi kérelemnek, mind az első fokú határozat ellen a hitelező által benyújtott kérelemre adott adósi válasznak tartalmaznia kell minden olyan kifogást, amelyekre az adós korábban nem hivatkozott.[576] A korábban nem hivatkozott okokat tehát a többivel együtt, egy alkalommal lehet felhívni.[577] Az elbírálás során azt veszik figyelembe, hogy az alperesnek mely tényekről volt szubjektíve tudomása. [578] Ebből az is következik, hogy kizárt olyan érvek felhozatala, amelyekről az adós már az eredeti eljárásban tudott, de nem érvényesített.[579]

A másodfok döntésével szembeni felülvizsgálati kérelemre (*Revisionrekurs*) is érvényes az újítási tilalom alóli kivétel.[580] Az alperesnek tehát lehetősége van arra, hogy a második jogorvoslat esetén olyan új tényre hivatkozzon, amelyet korábban nem tudott érvényesíteni.[581] Olyan okokra azonban a második jogorvoslat során sem lehet hivatkozni, amelyekre az adós korábban (az első fellebbezés alkalmával) is hivatkozhatott volna (Vö. EO 35. §)[582] A *Revisionrekurs* sajátossága továbbá, hogy csakis jogkérdésekre koncentrálódik. A *Revisionrekurs*-ra akkor is van lehetőség, ha a

[572] *„Die Neuerungserlaubnis gilt nur für Rekursbeantwortungen gegen Beschlüsse in der Hauptsache, nincht in Verfahrensfragen."* Holzhammer és Roth 2009 228.
[573] Angst 2008 654.
[574] Vö. EO 84. § (2) bekezdés 2. pontjának műsodik mondata. Holzhammer és Roth 2009 228, Dolinar 2010 373.
[575] Vö. Bajons 2005 13
[576] Deixler-Hübner és Klicka 2007 204., Ez a szabály a végrehajtási eljárásra is érvényes, vö. EO 35. (3) bekezdés. Angst 2008 667.
[577] Holzhammer és Roth 2009 667.
[578] Angst 2008 667.
[579] Az Exekutionsodnung 1995-ös újítása során bevezetett végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban nem lehetett olyan kifogásokat felhozni, amelyek az eredeti ítélet meghozatala előtt is ismertek voltak („*…die schon vor Erlassung der Entscheidung im Urteilsstaat bestanden haben…"*) és amelyeket az eredeti eljárásban fel lehetett volna hozni (*„…und im Titelverfahren hätten geltend gemacht werden können."*). Frauenberger-Pfeiler 1996 65
[580] 3 Ob 31/02 h, Angst 2008 666., *„Für Revisionrekurse gilt ausnahmlos das Neuerungsverbot."* Vö. Holzhammer és Roth 2009 228., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 250.
[581] Angst 2008 666.
[582] Angst, Jakusch és Pimmer 2009 250.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét teljes egészében helybenhagyta. Az EO 84. § (4) bekezdése kivételt enged tehát a ZPO 528. § (2) bekezdés 2. pontjában található főszabály[583] alól. A ZPO 528. § (1) és (2) bekezdéseiben található többi korlátozás[584] azonban az *exequatur* eljárás során is érvényes.

2.3.2.4 A végrehajthatóvá nyilvánítás Franciaországban

FRANCIAORSZÁG		**ELJÁRÓ HATÓSÁG**	**HATÁROZAT TÍPUSA**	**IGÉNYBE VEHETŐ JOGORVOSLAT**
döntés a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemről		greffier en chef de la Tribunal de Grande Instance (TGI)	ordonnance sur requête	végrehajthatóvá nyilvánítást megtagadó döntés ellen: demande
				végrehajthatóvá nyilvánítást kimondó döntés ellen: appel
döntés a jogorvoslati kérelemről	**demande**	président de la TGI	ordonnance sur requête	appel
	appel	Cour d'Appel	arrêt	pourvoi en cassation
döntés a jogorvoslati kérelemről		Cour de Cassation	arrêt	-

A végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemről (*requête*) [585] a *Tribunal de Grande Instance* (TGI) főhivatalnoka (*greffier en chef*) dönt, a határozat formája: *ordonnance sur requête.*[586] A TGI általános ügyekben első fokon eljáró bíróság, a szintén első fokon eljáró, ám speciális hatáskörrel rendelkező bíróságok (*juridiction de proximité*,[587] valamint *tribunal d'instance*) mellett. Az ún. főhivatalnok (*greffier en chef*) a

[583] (2) *Der Revisionsrekurs ist jedoch jedenfalls unzulässig,*
„ wenn der angefochtene erstrichterliche Beschluß zur Gänze bestätigt worden ist, es sei denn, daß die Klage ohne Sachentscheidung aus formellen Gründen zurückgewiesen worden ist,"

[584] Revisionrekurs-ra akkor van lehetőség, ha
1. a jogvita eldöntése anyagi vagy eljárásjogi jogkérdéstől függ, amelynek eldöntésére a jogegységesség, a jogbiztonság, vagy a jogfejlesztés érdekében szükség van, mivel a felsőbb bírói döntéstől a jogorvoslati bíróság eltérne, vagy ilyen felsőbb bírói döntés hiányzik, ill. nem egységes
2. A 2. bekezdésben a ZPO részletesen felsorolja a kérelem befogadhatatlanságának eseteit. (5000 eurót nem meghaladó pertárgyérték, költségekről való döntés, stb…)

[585] Vö. Gaudemet-Tallon 2010 477.

[586] Vö. Gaudemet-Tallon 2010 477.

[587] A juridiction de proximité előreláthatólag 2015. január 1-én megszűnik, ám az egyesbírók (*juge de proximité*) megmaradnak.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hivatalnokokat irányítja, akik a hitelességet tanúsítják, illetve szerkesztik a bírósági iratokat (*actes judiciaires*), azonban nem bírákhoz vannak beosztva, hanem tőlük függetlenül dolgoznak. A főhivatalnok eljárása nem kontradiktórius jellegű.[588] A főhivatalnok döntésétől függően két módon lehet jogorvoslatot kérni. Amennyiben a főhivatalok elutasította a kérelmet, a TGI elnökéhez lehet fordulni (*demande*). Amennyiben a főhivatalnok helyt adott a kérelemnek, a *Cour d'Appel*-hez kell fellebbezést (*appel*) benyújtani. Főszabály szerint az „*ordonnance sur requête"* ellen benyújtott fellebbezést nem kontradiktórius eljárásban bírálja a fellebbviteli bíróság,[589] a Brüsszel I. rendelet alapján azonban kontradiktórius eljárás szabályainak kell érvényesülnie.

A fellebbviteli bíróságnak reformatórius és kasszációs jogköre is van.[590] A fellebbviteli bíróság a fellebbezés elbírálása során újra dönthet mind tény, mind jogkérdésekben.[591] Lehetőség van tehát ebben a szakaszban új bizonyítékkal előállni, vagy új tényre hivatkozni.[592] A fellebbviteli bíróság határozata ellen semmisségi panaszt (*pourvoi en cassation*) lehet benyújtani, melyről a Semmítőszék (*Cour de Cassation*) határoz. A semmisségi panaszban csakis határozat jogszabályellenességére lehet hivatkozni.[593]

[588] nCPC 60. cikk és nCPC 493. cikkének együttes olvasata.
[589] nCPC 496. cikk.
[590] nCPC 542. cikk.
[591] nCPC 561. cikk.
[592] nCPC 563. cikk.
[593] nCPC 604. cikk.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.3.3 Jogorvoslatok a végrehajthatóvá nyilvánítás során

2.3.3.1 Az elsőfokon eljáró hatóság döntése elleni jogorvoslat

	rendes / rendkívüli	**fellebbviteli /nem fellebbviteli**	**devolutív / nem átszármaztató**	**halasztó /nem halasztó**
FELLEBBEZÉS	rendes	fellebbviteli	teljes hatályú devolutív	halasztó hatályú
BESCHWERDE	rendes	fellebbviteli	teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú
REKURS	rendes	fellebbviteli	teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú
APPEL	rendes	fellebviteli	teljes hatályú devolutív	halasztó hatályú[594]
DEMANDE	speciális	nem fellebviteli	teljes hatályú devolutív [595]	-

Az első fokú döntés elleni jogorvoslatok a francia „*demande*" kivételével - amely egyébként sem szokványos jogorvoslat[596] – rendes jogorvoslatnak számítanak, fellebbviteli jellegűek, és azokról a fellebbviteli bíróság saját jogkörében dönt. Egyetlen különbség figyelhető csak meg: míg a magyar és a francia joghalasztó hatályú jogorvoslatot tesz lehetővé a végrehajthatóságot kimondó döntés ellen, addig a német és az osztrák jog szerint igénybe vehető jogorvoslatok nem halasztó hatályúak. A német ZPO 570. § (1) bekezdése *expressis verbis* rendelkezik arról, hogy a *Beschwerde* nem halasztó hatályú (*keine aufschiebende Wirkung*),[597] az osztrák polgári perrendtartás 524. §-a is hasonlóan szabályoz. Érdemes kiemelni, hogy míg az ún. „*Suspensiveffekt*" (felfüggesztő hatály) a jogerőt érinti, tudniillik megtöri azt, addig az „*aufschiebende Wirkung*" a végrehajtásra van hatással. Úgy Németországban, mint Ausztriában azonban lehetséges kérvényezni a végrehajtás felfüggesztését.[598]

[594] „*effet suspensiv*" A francia jogban a végrehajthatóságot kimondó döntés elleni jogorvoslatnak halasztó hatálya van. Vö. Gaudemet-Tallon 2010 477.
[595] nCPC 561. cikk.
[596] A francia *demande* olyan speciális jogorvoslat, amelyet a hitelező abban az esetben nyújthat be a TGI elnökéhez, amennyiben a főhivatalnok a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet elutasította.
[597] ZPO 570. § (1) Die Beschwerde hat nur dann aufschiebende Wirkung, wenn sie die Festsetzung eines Ordnungs- oder Zwangsmittels zum Gegenstand hat.
[598] Vö. ZPO 570. § (2) bekezdése és öZPO 524. § (2) bekezdése.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A magyar jogban fellebbezéssel lehet élni általában az elsőfokú határozatokkal szemben (Pp. 233. § (1) bekezdés). A német *Beschwerde* ezzel szemben általában végzés esetén igénybevehető jogorvoslat, csak kivételesen áll rendelkezésre ítéletekkel szemben. Az osztrák *Rekurs* végzések ellen vehető igénybe.

Magyarországon a fellebbezésben a Pp. 253. § (1) alapján új tény állítására, illetve új bizonyíték előadására csak akkor kerülhet sor, ha azok az első fokú határozat meghozatalát követően jutottak a fellebbező tudomására. Ez végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásokban *mutatis mutandis* azt jelenti, hogy az adós a külföldi határozat meghozatala után felmerült tényt, illetve bizonyítékot hozhatja fel a magyar bíróság előtt. Ezt a felfogást tette magáévá az EUB is, aki a Hoffmann kontra Krieg ügyben hozott döntésében rámutatott, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás hatékonysága érdekében a végrehajtás során nem lehet olyan kifogásokat felhozni, amelyek megtételére már korábban (a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során) lehetősége volt az adósnak. Ezzel az EUB megerősítette a nemzeti jogok által is követett elvet, mely szerint az adós által megfelelő időben be nem nyújtott panaszok az eljárás egy későbbi szakaszában való érvényesítésére nincsen lehetőség.[599]

Németországban a Beschwerde esetén A ZPO 571. § alapján lehetőség van új tények és új bizonyítékok felhozatalára.[600] Az AVAG 12. § (1) bekezdése végrehajthatóvá nyilvánítási eljárások esetén szűk körben lehetőséget ad az eredeti igény elleni kifogás érvényesítésére.

Ausztriában Az EO 2000-ben történt módosítása előtt kétféle fellebbezés állt az adós rendelkezésére: a *Rekurs,* amelyre érvényes volt az újítási tilalom (*Neuerungverbot), valamint az Einspruch* vagy *Widerspruch*, melyre a tilalom nem volt érvényes, amely azonban nem fellebbviteli jogorvoslat volt. Ausztriában 2000-ben – a Luganoi Egyezmény és a Brüsszeli Egyezmény kívánalmai miatt – módosították a jogorvoslatra vonatkozó szabályokat és megszüntették a kettős jogorvoslat rendszerét. Azóta minden végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban (tehát nemcsak az egyezmények, vagy a Brüsszel I. rendelet alapján indított eljárások során) csak *Rekurs*-szal lehet jogorvoslatért folyamodni. Emiatt vált szükségessé a *Rekurs* esetén érvényes szigorú

[599] Ld. *Hoffmann kontra Krieg*, 30.

[600] ZPO 571. § (1) *Die Beschwerde soll begründet werden.*
(2) *Die Beschwerde kann auf neue Angriffs- und Verteidigungsmittel gestützt werden. Sie kann nicht darauf gestützt werden, dass das Gericht des ersten Rechtszuges seine Zuständigkeit zu Unrecht angenommen hat.*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

újítási tilalom feloldása (*Neurungserlaubnis*)[601] Mivel az eljárás ezen szakaszában már nem egy formális eljárásról van szó, lehetőség nyílott a ténybeli és jogi érvek kifejtésére.[602] Az osztrák *Rekurs* esetén tehát korlátozott körben lehetséges új tényeket, illetve új bizonyítékokat felhozni (*beschränkte Neuerungserlaubnis*).[603]

2.3.3.2 A másodfokon eljáró bíróság döntése elleni jogorvoslat

	rendes / rendkívüli	**fellebbviteli /nem fellebbviteli**	**devolutív / nem átszármaztató**	**halasztó /nem halasztó**
FELÜLVIZSGÁLAT	rendkívüli	fellebbviteli	nem teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú
RECHTSBESCHWERDE	rendkívüli	fellebbviteli	nem teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú (keine aufschiebende Wirkung - ZPO § 575 (5))
REVISIONREKURS	rendkívüli	fellebbviteli	nem teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú (keine aufschiebende Wirkung -
POURVOI EN CASSATION	rendkívüli	fellebbviteli	nem teljes hatályú devolutív	nem halasztó hatályú[604]

A másodfok döntése ellen igénybevehető jogorvoslatok eljárási természete a vizsgált országok mindegyikében megegyezik. A szóban forgó jogorvoslatok rendkívüliek, fellebbviteli jellegűek, átszármaztató hatályúak, de csak korlátozott körben, továbbá nincsen halasztó hatályuk a megtámadott ítélet végrehajtására. Az *exequatur* esetén igénybe vehető második jogorvoslat jogorvoslat nem halasztó hatályát az EUB is

[601] Vö. Angst 2008 663., 664.
[602] Bajons 2005 11.
[603] Ld. bővebben a dolgozat IV.2.3.2.3 A végrehajthatóvá nyilvánítás Ausztriában c. fejezetét.
[604] Gaudemet-Tallon 2010 485. Főszabály szerint a semmisségi panasz halasztó hatályú. Ld. http://www.vos-droits.justice.gouv.fr/proces-civil-11922/contestation-dun-jugement-11929/faire-appel-20146.html

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megállapította a *Brennero ügyben* hozott döntésében, melyben kimondta, hogy a végrehajtást attól függetlenül lehetséges foganatosítani, hogy még függőben van a második jogorvoslat.[605]

2.4 A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás menete

A Brüsszel I. rendelet hatálya alatt az eljárás egyoldalú szakasszal indul, melyben a végrehajthatóság megállapítását kérelmezi a hitelező. Az adós ebben a szakaszban nem tud az eljárásról, és nem is tehet észrevételt a kérelemre (41. cikk). A végrehajthatóságról szóló döntés kézbesítése (*Überraschungseffekt*)[606] után az adósnak lehetősége nyílik bekapcsolódni a perbe, az eljárás kontradiktórius szabályoknak megfelelően zajlik tovább.

Magyarországon az egyoldalú szakasz a hitelező kérelmére indul, és szinte kivételtől eltekintve okirati alapon zajlik. Ebben a szakaszban nem kerül sor az adós meghallgatására.

A Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a külföldi határozatok végrehajtásának eljárása Németországban is két részből áll: [607] egyoldalú (*einseitig*[608] / *ex-parte Verfahren*[609]) és kontradiktórius[610] (*streitigen Verfahren*)[611] szakaszokból. Főszabály szerint Németországban sincs lehetőség az adós meghallgatására (AVAG 6. § (1) bekezdés), a nemzeti eljárás azonban kivételes esetben[612] lehetőséget biztosít arra, hogy a kérelmező indítványára meghallgassák az adóst (AVAG 7. (2) bekezdés). Ez utóbbi rendelkezés azonban a Brüsszel I. rendelet hatálya alá esetekben semmi esetben sem érvényesülhet. Érdemes továbbá megjegyezni, hogy az AVAG 6. § (1) bekezdés szerinti szabálya pedig a Brüsszel I. rendelet 41. cikk 2. mondatával való tartalmi azonosság miatt nem alkalmazható a Brüsszel I. rendelet hatálya alá eső eljárásokban.[613] A Brüsszel I. rendelet 41. cikke által megkövetelt egyoldalúság tehát felülírja a német jog azonos értelmű szabályát. Az első szakaszban tehát semmilyen körülmények között nem

[605] 258/83 sz. Brennero kontra Wendel ügy (1984. november 27).
[606] Jenard-jelentés, 1967, 50.
[607] Schütze 2009152.
[608] Vö. pl. Schütze 2009152.
[609] Geimer és Schütze 2010 33.
[610] Schuschke és Walker 20082016.
[611] Nagel és Gottwald 2007 617.
[612] Amennyiben arra a bizonyítás érdekében szükség van.
[613] Schuschke és Walker 2008 2009.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kerülhet sor az adós meghallgatására.[614] Az eljárás főszabály szerint írásbeli (AVAG 6. (2) bekezdés),[615] de kivételes esetben lehetőség van a kérelmező meghallgatására: amennyiben abba beleegyezik és a meghallgatása az eljárás gyorsítását szolgálja (vö. AVAG 6. (2) bekezdése).

Az eljárás Ausztriában is két szakaszból áll: egy szinte automatikus, egyoldalú szakaszból[616] (*„fast automatisch", „formale Prüfung"*),[617] és egy kontradiktórius szakaszból.[618] Az egyoldalúságról nemcsak a Brüsszel I. rendelet, de az 1995-ös EO Novella óta az EO is rendelkezik.[619] Az EO 83. § (1) bekezdése szerint a kérelemről szóbeli meghallgatás, valamint az ellenérdekű fél megkérdezése nélkül lehet dönteni. A 83. § (2) bekezdése az (1) bekezdés értelmezésekor a belföldi határozatok végrehajtása iránti eljárás szabályaival való összhangra utal. Az EO 3 §-a a végrehajtás engedélyezése (*„die Exekutionsbewilligung"*) során ugyanúgy tárgyalás nélküliséget ír elő, és nem követeli meg az ellenérdekű fél meghallgatását.[620]

A szabályozás nem helyez különösebb hangsúlyt a Brüsszel I. rendelet szerinti kétszakaszos eljárás hangsúlyozására sem, kizárólag a Brüsszel I. rendeletben nem szabályozott egyes eljárási kérdések tekintetében igazít el. Ugyanakkor a jogirodalom megerősíti, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás két szakaszból áll. A francia jogalkalmazó olyannyira tiszteletben tartja az első szakasz egyoldalúságára vonatkozó elvet, hogy kimondta: az adóst még abban az esetben sem szabad meghallgatni, illetve kérvényeit befogadni, amennyiben tud az eljárásról, és szeretne nyilatkozni.[621] A jogalkalmazó továbbá ítéletben erősítette meg az eljárás kétfokúságára vonatkozó szabályt.[622] A francia semmítőszék ítéletben állapította meg, hogy az *exequatur* összhangban van a kontradiktórius elvvel, és az EJEE 6. cikkével is, mivel az első

[614] Schütze 2009 152., Schuschke és Walker 2008 2009., 2010. Azonban az adós korlátozott körben előterjeszthet bizonyos „kifogásokat". Felhívhatja az eljáró bíróság figyelmét azon akadályok fennállására, melyeket a bíróságnak hivatalból kell figyelembevennie (mint például a hatáskör hiánya). *„Obwohl der Schuldner nicht angehört werden darf kann er den Exequaturrichter mit einer Schutzschrift auf von Amts wegen zu berücksichtigende Hindernisse der Klauselerteilung aufmerksam machen, so das Fehlen der Gerichtsbarkeit."* Schütze 2009152.

[615] Nagel és Gottwald 2007 620.

[616] Angst 2008 660., Mini 2008 257.

[617] Melyben az eljáráskoncentráció (*„die Verfahrenskonzentration"*) végett nem vizsgálhatóak hivatalból a végrehajthatóságot kizáró okok. Vö. Holzhammer és Roth 2009 227.

[618] A jogorvoslati szakasz kontradiktórius jellegét támasztja alá a ZPO 521. §-nak kisegítő alkalmazása is. Vö. EO 84. § (1), valamint Angst, Jakusch és Pimmer 2009 249.

[619] Vö. EO 83. § (1) és (2).

[620] Vö. EO 3. § (2)

[621] Cass Civ 1re 2003. november 25. no 01-11297, Gaudemet-Tallon 2010 467.

[622] Civ. 1re 2003, november 25., no 01-11.297. Ferrand 2012 1199.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

szakasz egyoldalúságát a jogorvoslat lehetősége ellensúlyozza.[623] A szakirodalom is kiemeli, hogy a jogorvoslat lehetővé tételele a tisztességes eljárás *a posteriori* biztosítékát nyújtja.[624] Az első szakaszról összefoglalva tehát megállapítható, hogy a vizsgált államokban okirati alapon zajlik, és tárgyalás, illetve a felek meghallgatása nélkül. Kivételesen adnak lehetőséget a tagállami jogok a kérelmező meghallgatására, az adóst azonban ebből a szakaszból – a Brüsszel I. rendelettel összhangban – teljesen kizárják még akkor is, ha egyébként a nemzeti jog lehetőséget adna bevonására.

A 1215/2012 rendelet eltörli a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást,[625] vagyis eltűnik az eljárásból az első, formális szakasz. A 1215/2012 rendelet 41. cikke kimondja, hogy a másik tagállamban hozott határozatot a végrehajtás államában hozott határozattal azonos feltételekkel kell végrehajtani. Az uniós határozatok tekintetében az *exequatur* ezen törvényi parancsa fogja helyettesíteni 2015. január 10. után a nemzeti bíróságok által megállapított végrehajthatóságot. Mindazonáltal ez az újítás csupán az első, formális ellenőrzés kiiktatását jelenti, mert az új rendelet hatálya alatt is megmaradnak a korábbi megtagadási okok, vagyis az adósnak lehetősége lesz a végrehajtás foganatosítása előtt kifogással élni, amennyiben közrendi okból, kézbesítés hibájából, vagy más határozattal való összeegyeztethetetlenség, illetve egyes joghatósági szabályok be nem tartása okán sérelmezi a külföldi határozat végrehajtását. Az eljárás részletes vizsgálata után világossá válik, hogy a megtagadási okok fenntartása az új rendelet által felállított felülvizsgálati rendszerrel együtt egyáltalán nem éri el a (26) preambulumbekezdésben kifejezett célt, nem csökkenti a határokon átnyúló jogviták időigényét, vagy költségeit.

A továbbiakban a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárással párhuzamba fogom állítani a 1215/2012/EU rendelet alapján az adós rendelkezésére álló kifogás alapján kezdődő eljárást. Az eljárás menete, és az egyes jogintézmények vizsgálata során világossá válik, hogy a szabályok nagy része nem változott a Brüsszel I. rendelethez képest, egyes eljárási lépések ugyan megszűntek (beleolvadtak a végrehajtási eljárásba), valójában azonban az eljárás lényegében a 2015. január 10. után sem változik.

[623] Ld. CdC Civ. 1er, 2007. március 6-i döntés. no 05-20829
[624] Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 955., Guinchard, Ferrand és Chainais 2008 1100.
[625] 1215/2012/EU rendelet (26) preambulumbekezdése, és a 39. cikk.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

2.4.1 Az egyoldalú szakasz

Az első, egyoldalú szakasz vizsgálata során a főbb eljárási lépéseknek megfelelően a kérelem benyújtására, a kérelemre, az eljáró hatóságra, és annak döntésére fogok koncentrálni.

2.4.1.1 A kérelem

Az eljárás a Brüsszel I. rendelet 38. § (1) bekezdésének megfelelően kérelemre indul. A kérelem benyújtásáról a Brüsszel I. rendelet 40. cikk (1) bekezdése alapján a végrehajtó állam joga rendelkezik.

Magyarországon a végrehajtást kérőnek a Vht. 207. §-a alapján kell előterjesztenie a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet, melyre végrehajtási kérelem szabályai az irányadóak: tartalmi szempontból a Vht 11. §-nak, formai szempontból a Vht 12.§-nak kell megfelelnie.[626] A kérelemre továbbá a Pp. beadványokra vonatkozó általános szabályai is érvényesek (Pp. 93. § et seq.)[627] A kérelem tárgya – a Brüsszel I. rendeletnek megfelelően – a végrehajthatóvá nyilvánítás kimondása. A magyar jogirodalom nem vizsgálja különös hangsúllyal, hogy a végrehajthatóságról szóló magyar bírói döntés vajon konstitutív, vagy deklaratív jellegű-e.

Németországban a jogosult kérelmére indul (*der Antrag auf Erteilung der Vollstreckungsklausel*)[628] (*Antrag auf Klauselerteilung*[629] */ Vollstreckungsklage*[630]) az eljárás.[631] A kérelem ún. *Gestaltungsklage*, következésképpen az azt elbíráló döntés – mely arról határoz arról, hogy a külföldi döntés belföldön végrehajtható – konstitutív. [632]

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a német jogban jogcímet keletkeztető eljárás (*titelschaffendes Verfahren*).[633] A benyújtott kérelem tárgya a végrehajtási záradék („*die Vollstreckungsklausel"*) kibocsátása (AVAG 4 § (1) bekezdése). [634]

Ausztriában a hitelező kérelmének[635] célja a külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítása. [636] Az EO 83 § (2) bekezdése alapján a belföldi ítéletek végrehajtására

[626] Nádas 2009 873.
[627] Kengyel és Harsági 2006 438.
[628] Adolphsen 2011 182.
[629] Schütze 2009 152.
[630] Nagel és Gottwald 2007 617.
[631] A Brüsszel I. rendelet hatálya alatti, a 38. cikkk szerinti kérelemtől elkülönül a ZPO 722. és 723. §§ szerinti kérelem, amely új kérelemnek (*„neue Leistungsklage")* minősül. Nagel és Gottwald 2007 617.
[632] Vö. http://www.jusline.de/index.php?cpid=f92f99b766343e040d46fcd6b03d3ee8&lawid=1150&paid=722
[633] Adolphsen 2011 182. Hess és Bittmann 2007/4 278.
[634] Adolphsen 2011 182.
[635] Holzhammer és Roth 2009 226.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

vonatkozó szabályok (EO 50 – 54g §§) értelemszerűen vonatkoznak a külföldi határozatok végrehajtására is. Azokban a kérdésekben, melyeket az EO 82-84. § nem szabályoznak, kisegítő jelleggel[637] az EO általános része az irányadó. A kérelem benyújtásának feltétele, hogy a határozat végrehajtható legyen abban az országban, amelyben hozták (*die Vollstreckbarkeit*), a határozat jogerőre emelkedése (*Rechtskraft*) azonban nem szükséges. [638]

A francia szakirodalom nagy hangsúlyt helyez arra, hogy a kérelemnek egy érdekelttől kell származnia,[639] ami viszont nem teszi szükségessé, hogy a végrehajtás kérelmezője ez eredeti határozat meghozatalára irányuló eljárásban részt vegyen, lehet ugyanis a határozat által kedvezményezett örököse, vagy akár engedményese is.[640]

A kérelemről megállapítható tehát, hogy minden tagállamban ugyanaz a tárgya: a más tagállamból érkező döntés végrehajthatóvá nyilvánítása, és az is megfigyelhető, hogy általában nem rendelkeznek róla külön szabállyal, hanem a végrehajtási kérelemre vonatkozó szabályok érvényesek rá, illetve háttérjogszabályként a polgári eljárásjog szabályai. Egyedül a francia szakirodalomban jelenik meg különös hangsúllyal annak kérdése, hogy ki jogosult a kérelem beadására, a német és az osztrák irodalom a kérelemmel kapcsolatosan inkább annak konstitutív jellegére koncentrál.

A 1215/2012/EU rendelet alapján a hitelező kérelmének célja a végrehajtás megindítása lesz, vagyis a külföldi határozat alapján a végrehajtóhoz végrehajtási kérelmet lehet majd benyújtani. Noha a kérelem tárgya változik, ez érdemi változásokat nem fog előidézni az eljárásban. Magyarországon a formai és tartalmi követelmények a végrehajthatóvá nyilvánítási, illetve a végrehajtási kérelemnél azonosak (Vht. 11., 12. §§), tehát az új rendelet nem eredményez változást. Hasonló következtetésre juthatunk a német, illetve az osztrák jog rendelkezéseinek vizsgálata során. A német jogban az AVAG a kérelemmel kapcsolatban nem tartalmaz részletes szabályokat, így arra a ZPO rendelkezései az irányadóak. Ausztriában ugyanígy a végrehajthatóság iránti kérelemre a végrehajtási kérelem általános szabályai (EO 50-54g §§) érvényesek.

Eljárásjogi szempontból egyedül Franciaországban okozhat problémát a közvetlen végrehajthatóság, ugyanis a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a „*formule exécutoire*”-t helyettesíti külföldi ítéletek esetében. A végrehajtóhoz Franciaországban már csupán a

[636] „Dem Exekutionstitel muss im anderen Mitgliedstaat erst die Vollstrackungswirkung verliehen werden.” Holzhammer és Roth 2009 226.
[637] Vö. Angst 2008 660, 648.
[638] Holzhammer és Roth 2009 227.
[639] Vö. Jenard jelentés 49. oldala.
[640] Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 956., Gaudemet-Tallon 2010 460.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajtandó határozatot – illetve más tagállami határozatok esetén a végrehajthatóságról szóló francia határozatot - kell benyújtani, formális kérelem nélkül.

2.4.1.1.1 A kérelem formája

A kérelem formáját elsősorban a végrehajtó állam joga határozza meg, azonban arra befolyással van a rendelet V. melléklete szerinti tanúsítvány is.[641]

A kérelem mind Magyarországon, mind Németországban előterjeszthető írásban és szóban is, Ausztriában és Franciaországban azonban csak írásban lehet előterjeszteni.

Szóbeli előterjesztés esetén Magyarországon a bíróság a kérelmet a végrehajtható okirat nyomtatvány kitöltésével foglalja írásba. [Vht. 12. § (3) bekezdés].[642] Németországban a kérelem jegyzőkönyvbe mondással terjeszthető elő [AVAG 4. § (2) bekezdés].

Az írásbeli kérelmet Magyarországon *„kellő példányban, megfelelően kitöltött végrehajtható okirat nyomtatványon kell előterjeszteni”* [Vht. 12. § (1) bekezdés]. Az egyéb formai követelmények tekintetében a Pp. vonatkozó szakaszai az irányadóak. A beadványokat tehát eggyel több példányban kell benyújtani, mint ahány érdekelt van, a beadvány mellékleteinek másolatát pedig csatolni kell a többi példányhoz is [Pp. 93. § (2) bekezdés]. Amennyiben a kérelem hiányos, lehetőség van hiánypótlásra: a bíróság maga pótolhatja a hiányt, vagy felkérheti a kérelmezőt a hiány pótlására, az eljárási hiba kijavítására [Vht. 12. § (2) bekezdés]. Németországban a kérelem írásbeli előterjesztéséről az AVAG 4. § (2) bekezdés rendelkezik. Érdekesség, hogy a kérelmet Németországban nem kötelező a német nyelven előterjeszteni, de nem német kérelem esetén a bíróságnak joga van (vö. 184. § Gerichtsverfassungsgesetz) német nyelvű fordítást kérni [AVAG 4. § (3) bekezdés].[643] A bíróság megelégedhet nem hitelesített fordítással, vagy el is tekinthet a fordítástól, a jogorvoslati eljárásban eljáró bíróság azonban utólag is kérheti a kérelem fordítását.[644] A német gyakorlattól eltérően a kérelmet Ausztriában kizárólag német nyelven[645] lehet előterjeszteni. A végrehajthatóság megállapítására vonatkozó kérelemre érvényesek a végrehajtási kérelem általános szabályai, az EO 50 – 54g §§-i.

[641] Kengyel és Harsági felhívja a figyelmet arra, hogy a kérelem benyújtásához szükséges alaki követelményeket nemcsak a végrehajtó állam joga, hanem a rendelet V. melléklete is meghatározza. Kengyel és Harsági 2006 436.

[642] A német gyakorlattól eltérően tehát hazánkban nem jegyzőkönyvbe veszik a kérelmet. A vonatkozó rendelkezései (Pp. 94. §) tehát ebben az esetben nem alkalmazandóak.

[643] A bíróság ilyen esetben felhívja a kérelmezőt határidő tűzésével a fordítás csatolására. Vö. Huber 2009 746.

[644] Schuschke és Walker 2008 2007.

[645] Burgstaller és Deixler-Hübner 2001 53., Holzhammer és Roth 2009 227

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Franciaországban a CPC 509-4. cikke alapján a kérelmet két példányban kell benyújtani, amelyben pontosan meg kell jelölni a hivatkozott okiratokat.[646] A francia jog nem ismeri a kérelem szóbeli előterjesztését. A kérelem másodpéldányát, a tanúsítvánnyal, illetve az eredeti határozattal együtt a bíróság titkárságán irattározzák (CPC 509-6. cikk második bekezdés).

Formai szabályok tekintetében tehát a tagállami jogok általában a benyújtandó példányokról, illetve a kérelem formai hibájának orvoslásáról rendelkeznek. A szóbeli kérelem elfogadhatóságát az adott ország eljárásjogi hagyományai határozzák meg.

2.4.1.1.2 A kérelem tartalma

A kérelem tartalmának előírásakor a tagállamok általában az kérelem tárgyának azonosításához szükséges adatokat kérik be: a kérelmezőnek, az adósnak, valamint a végrehajtani kívánt határozatnak mindenféleképpen ki kell tűnnie a kérelemből. Indoklási kötelezettséget egyedül a francia jog ír elő.

Magyarországon a Vht. 11. § sorolja fel, hogy a végrehajtást kérő a kérelem előterjesztésekor mit köteles közölni. A Vht. vonatkozó cikkelye *mutatis mutandis* a végrehajthatóvá nyilvánítást kérelmezésére is vonatkozik. Magyarországon a kérelemnek tartalmaznia kell az adós nevét, valamint az azonosításához szükséges adatokat; legalább vagy az adós lakóhelyét, munkahelyét, illetőleg székhelyét, telephelyét vagy a végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helyét; az ingatlan-nyilvántartási adatokat (ingatlan-végrehajtás kérése esetén). Az adatok közlése többek között azt a célt is szolgálja, hogy a bíróság megbizonyosodjon arról, hogy van az ügyben olyan körülmény, amely a végrehajtás foganatosításának magyarországi vonatkozásaira utal.[647] Ezek az adatok szükségesek továbbá a végrehajtást elrendelő bíróság illetékességének megállapításához, és az ügy ez alapján kerül kiosztásra a bírósági végrehajtónak is (Vht. 32. §). A beadványon továbbá – a Pp. 93. § (1) bekezdésének megfelelően – fel kell tüntetni a bíróságot, amelyhez a beadványt intézik, a folyamatban levő ügyekben pedig ezenfelül a bírósági ügyszámot is.

Németországban a kérelemnek pontosan tartalmaznia kell a követelés alapjául szolgáló jogcímet *(genau zu bezeichenden Titel)*[648]; meg kell neveznie a kötelezettet *(der*

[646] A nCPC hasonlóképpen rendelkezik általában a „*requête*" esetén. Ld. nCPC 494. cikk.
[647] Ilyen lehet az adós magyarországi lakóhelye, vagyontárgya fellelhetősége Magyarországon, stb. Juhász 2011 101.
[648] Zimmermann 2002 1104.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Schuldner des Titels), és megfelelőnek kell lennie annak bizonyítására, hogy a megnevezett személy azonos a kötelezettel.[649]

Ausztriában a kérelemben meg kell nevezni a kérelmezőt (*Antragsberechtigt*); és az ellenérdekű felet (*Antragsgegner*);[650] röviden össze kell foglalnia a tárgyat – akár az eredeti ítélet egy részének idézésével;[651] Mivel az első szakasz egyoldalú, és a bíróság kizárólag az iratok alapján dönt, a kérelmező érdeke, hogy minden olyan fontos tényre és körülményre kitérjen, mely a jogosultságát alátámasztja.[652] Ezért hivatkozni kell azokra a körülményekre, melyek megalapozzák a végrehajthatóság (illetve csatolt kérelem esetén a végrehajtás) tárgyában eljáró bíróság joghatóságát is.[653] Amennyiben a kérelmező ún. kapcsolt kérelmet nyújt be a végrehajtásra hatáskörrel rendelkező bírósághoz,[654] kérelmében meg kell neveznie a célzott végrehajtási módot is.[655]

Franciaországban a nCPC vonatkozó fejezete nem pontosítja a kérelem tartalmát. A francia eljárásjogi szabályokból adódóan szükségszerű, hogy a külföldi határozat (legalább előzetesen) végrehajtható legyen, amire következésképpen a kérelmezőnek hivatkoznia kell kérelmében.[656] Ezen kívül a polgári eljárásjogi kódex előírja a kérelem indoklását is.[657]

Ausztriában egyedi módon van lehetőség kapcsolt kérelem benyújtására; az EO 54b (1) bekezdés 4. pontja alapján egyszerre lehet kérvényezni a végrehajthatóság kimondását, valamint a végrehajtást. A bíróság ilyen esetekben egyszerre dönt a végrehajthatóvá nyilvánításról és a végrehajtás elrendeléséről.[658] Mivel a végrehajthatóság elleni kifogásnak nincs halasztó hatálya a követelés végrehajtására,[659] a bíróság hivatalból függeszti fel a végrehajtást a végrehajthatóságról szóló döntés jogerőre emelkedéséig

[649] Vö. OLG Köln, 1995. április 20-i ítélete. Nagel és Gottwald 2007 620.
[650] Burgstaller és Deixler-Hübner 2001 53.
[651] Burgstaller és Deixler-Hübner 2001 53.
[652] Vö. 3Ob 43/03 z Angst 2008 661.
[653] Angst 2008 659. Az EO 80. § értelmezésekor egy másik kommentár felhívja a figyelmet arra a joggyakorlatban kialakult szabályra, hogy amennyiben a kérelmező az eredeti állam bírósága joghatóságának hiányára hivatkozik, kérelmében meg kell nevezni azokat a tényeket, amelyek alátámasztják állítását. *„Beruft sich der Antragsteller im Antrag auf Vollstreckbarerklärung auf die Unzuständigkeit des Ursprungsgerichts, muss er die heifür maßgebenden Tatsachenbehauptungen im Antrag vorbringen (3ob 43/03 z JUS Z 3703)”* Angst, Jakusch és Pimmer 2009 242. A Brüsszel I. rendelet alatt azonban az eredeti állam joghatóságát főszabály szerint nem lehet felülvizsgálni.
[654] Kapcsolt kérelem esetén a kérelmező olyan végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet nyújt be, melyben egyben a végrehajtás megindítását is kéri. Ilyen kérelmet az EO 18. § szerinti bírósághoz lehet benyújtani.
[655] Amennyiben a végrehajtható vagyontárgyak helye szerinti bírósághoz intézi kérelmét, elegendő a szóban forgó vagyontárgyakat megnevezni, és nem szükséges ahhoz végrehajtási módot is rendelni. *)”* Angst, Jakusch és Pimmer 2009 246., Angst 2008 659.
[656] Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 957.
[657] nCPC 494. cikk.
[658] Ld. Frauenberger-Pfeiler 1996 66
[659] Vö. Frauenberger-Pfeiler 1996 66

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

(Vö. EO 84.a § (2) bekezdés). Amennyiben a végrehajthatóság tárgyában nem ugyanaz a bíróság volna illetékes, mint a végrehajtás tárgyában, akkor ez utóbbi, vagyis az *Exekutiongericht* hozza meg a döntést a kapcsolt kérelemről.[660] A kapcsolt kérelem eldöntése bírói hatáskör (vö. Rechtspflegergesetz 17. § (3) bekezdés), továbbá a végrehajtás iránti kereset („*Exekutionsantrag"*) illetékköteles (vö. TP 3 A RATG). A bíróság a két kérelemről egy határozatot, mégpedig végzést hoz. A végrehajthatóság iránti kérelem kifogásolási szabályai kapcsolt kérelem esetén „felülírják" a végrehajtás iránti kérelem esetén rendelkezésre álló kifogásokat. A kapcsolt kérelem tárgyában született döntés elleni fellebbezésre az EO 84. §-ban található határidő érvényes akkor is, ha a végzés elleni jogorvoslati kérelem (*Rekurs*) tárgya csak a végrehajtásról szóló kérelem tárgyában hozott döntés.[661] Továbbá az EO 84.§ (4) bekezdése alapján akkor is van lehetőség jogorvoslatra, ha mind az első, mind a másodfok elutasítja a kérelmet.[662]

A végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem végrehajtási kérelemmel való összekapcsolásának egyértelmű célja az azonnali végrehajtás lehetővé tétele, és a hitelező megkímélése a két eljárástól. Ezt a megoldást választja a 1215/2012 rendelet, amely alapján 2015. január 10. után már csakis olyan kérelmet lehet előterjeszteni, amely a végrehajtásra irányul. A továbbiakban az adósnak a végrehajthatóvá nyilvánítás elleni kifogásokkal egyszerre kell majd felhoznia a nemzeti jog szerinti végrehajtási kifogásokat. A (30) preambulumbekezdés alapján az adósnak a *„rendeletben meghatározott megtagadási okokon túlmenően hivatkozni kell tudnia a nemzeti jog alapján rendelekezésre álló megtagadási okokra is a nemzeti jogban előírt határidőn belül."*

2.4.1.1.3 A kérelem mellékletei

A kérelemhez a Brüsszel. I. rendelet 40. cikk (3) bekezdése alapján mellékelni kell 1) a végrehajtandó külföldi határozatot; valamint 2) az V. melléklet szerinti tanúsítványt. Ezen kívül a nemzeti bíróság bekérhet 3) egyéb iratokat is. Az okiratok fordítását 55. cikk (2) bekezdése alapján nem kell automatikusan csatolni, azonban a bíróság kérheti. A fordítást képesítéssel rendelkező személy hitelesíti, azonban további alaki követelményre nincs szükség. A szakirodalom egységes abban, hogy a mellékletek hiánya miatt elutasított kérelmet bármikor meg lehet ismételni.[663]

[660] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 251.
[661] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 251.
[662] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 251.
[663] Kengyel és Harsági 2006 441. hivatkozás Kropholler-re (2002), 442.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Ad 1) A Brüsszel I. rendelet 53. cikk (1) bekezdés szerinti feltétel – a határozat hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő másolatának[664] - megléte[665] a kérelem alaki feltétele, és a bíróság hivatalból vizsgálja.[666] A határozat másolatának hitelesítésére vagy más hasonló alaki követelményre a rendelet 56. cikkének megfelelően nincs szükség.

Magyarországon a Vht. 207. § által is megkövetelt végrehajtandó külföldi határozatnak nem szükséges tehát eredeti példányát csatolni.[667] A határozat fordítását sem kötelező csatolni, hanem csak szükség esetén, a bíróság felhívására kell benyújtani.[668] A tapasztalat azt mutatta, hogy a bíróságok szinte minden esetben igénylik a fordítást, de ilyen tárgyú felhívásra tulajdonképpen nincs is szükség, mivel a fordítást a jogi képviselők maguktól, automatikusan csatolják.[669] Az empirikus vizsgálatok alapján megállapítható, hogy általában a határozat teljes szövegének (rendelkező rész és indoklás is) fordítását igénylik a magyar bíróságok.[670] A BKKB-n végzett kutatásaim is igazolták ezt a tendenciát.[671] A kérelmet a felek általában már hiteles fordítással ellátva adják be, amennyiben ez elmarad, a bíróság felszólítja a kérelmezőt hiánypótlásra. A másolat hitelességet a nemzeti jog, Magyarországon a Pp. 195. § (2) – (3) bekezdései alapján kell elbírálni.[672] *„A fordítást a tagállamban erre képesítéssel rendelkező személy hitelesítheti. Magyarországon hiteles fordítás készítésére az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda jogosult.”*[673]

[664] Kengyel véleménye szerint a hitelességet a nemzeti jog alapján kell elbírálni. Kengyel és Harsági 2006 439.
[665] Vö. Kengyel és Harsági 2006 439.
[666] Kengyel és Harsági 2006 432. o
[667] Vö. Kengyel és Harsági 2006 439.
[668] *„Azt, hogy a végrehajtandó határozat hiteles magyar fordítását mikor kell becsatolni, az részben a bíróság mérlegelésétől függ. Részben viszont jogszabály is előírhatja a hiteles magyar fordítások becsatolását”* Nádas 2009 873 – 874. Lehetséges, hogy a nemzetközi jogforrás azonban előírjon hiteles fordítást. Juhász 2011 100.
[669] Erre az eredményre jutottam a BKKB-n végzett empírikus kutatásaim során. Ld. még Kengyel 2007/2 40.
[670] Kengyel 2007/2 40., Gécziné Bárdosi 2010/3, 29.
[671] 2012-ben a BKKB-n végzett empirikus adatgyűjtésem kiterjedt a 2004 óta a BKKB-ra benyújtott végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmekre, részletesen azokat az ügyeket vizsgáltam, melyek kontradiktórius szakaszba jutottak. Az ügyiratok alapján egyértelmű volt, hogy a bíróság – annak érdekében, hogy megalapozott döntést hozzon –a teljes határozat hiteles magyar fordítását kéri be a kérelmezőtől.
[672] Kengyel és Harsági 2006 439. o. Ezzel szemben a magyar jog szerint nem szükséges hiteles fordítás (a Vht.-ben nem található további rendelkezés a fordítással kapcsolatban, valamint a Pp. sem ír elő hiteles fordítást). Vö. Juhász 2011 100.
[673] Kengyel és Harsági 2006 439.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Németországban az AVAG 4. § (4) bekezdése alapján a fordítást, valamint annak két másolati példányát kérik a bíróságok.[674] A határozat hitelességének megállapítására a kiállítás államának joga az irányadó.[675] Amennyiben a származási állam bírósága tanúsítja az eljárást megindító irat kézbesítésének idejét, a határozat szövegét (*der Wortlaut der Entscheidung*), valamint azt, hogy a határozat az eredeti államban végrehajtható, úgy ezen okiratokról is kérhető hiteles fordítás.[676] A Brüsszel I. rendelet hatálya alá eső eljárásokban a ZPO a bíróság által kérhető fordítást, valamint annak további formaiságait meghatározó 142. § (3) 1. bekezdése nem alkalmazható.[677]

Ausztriában a bíróságok általában bekérik a végrehajtandó külföldi határozatot eredetiben[678] és teljes egészében. Ez egyedi a vizsgált országok között, és a gyakorlat nem felel meg a Brüsszel I. rendelet szabályozásának. Amennyiben a határozatot nem teljes egészében csatolták, akkor a bíróság hivatalból rendel el hiánypótlást (*Verbesserungsverfahren)*.[679] A határozat fordítását ajánlott a kérelemhez csatolni, mivel a nem német nyelvű határozatok esetén a bíróságok általában kérnek fordítást. [680] A bírói gyakorlat alapján az osztrák bíróságnak teljes fordítást kell bemutatni, vagyis nemcsak az ítélet összefoglalóját, rendelkező részét, hanem az érvelést is le kell fordíttatni.[681] Ha a bíróság a fordítás hiánya miatt nem érti az ítéletet, akkor hivatalból rendel el a hiánypótlást.[682] Hibás vagy nem megfelelő fordítás esetén a végrehajthatóságról már meghozott döntés nem zárja ki a kijavított fordítás alapján új kérelem benyújtását.[683]

Franciaországban a hatóságok nem követelnek meg eredeti példányt, hanem megelégszenek a hitelesség megállapításához megfelelő dokumentummal.[684] A joggyakorlat alapján azonban nem elegendő csupán az ítélet rendelkező részét (*chapeau et dispositif*) bemutatni, hanem az indoklást (*motifs*) is tartalmazó példányt kell benyújtani.[685]

A 1215/2012/EU alapján a végrehajtási kérelemhez szintén mellékelni kell a határozat hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő példányát [42. cikk (1)

[674] Huber egyértelműen még két példányt említ. Huber 2009 745.
[675] Huber 2009 745.
[676] Ezen a véleményen van Adolphsen is. Adolphsen 2011 182.
[677] Huber 2009 746.
[678] Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[679] Angst 2008 660., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[680] Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[681] 3 Ob 160/98 w , ld. Angst 2008 660., és Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[682] Angst 2008 660., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[683] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 248.
[684] Melynek fogalmát a Cour de Cassation 1. polgári kollégiuma fejtette ki ítéletben. Civ. 1re 27 mars 2007.
[685] CA Versailles, 2005. január 6. Gaudemet-Tallon 2010 462.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

a) pont], amelyről a korábbiakhoz hasonlóan az eljáró hatóság szintén kérhet fordítást [42. cikk (4) bekezdés]. A fordítást az erre képesítéssel rendelkező személy készíti. A rendelet annyiban tartalmaz többletszabályokat, hogy részletesen rendezi a fordítás / átirat nyelvét: érintett tagállam hivatalos nyelve(i egyike), vagy a bírósági eljárás hivatalos nyelve(i egyike) [57. cikk (1) bekezdése].

Ad 2) Az V. melléklet szerinti tanúsítvány [Brüsszel I. rendelet 53. cikk (2) bekezdése, és 54. cikke][686] megléte szintén alaki feltétel, a bíróság hivatalból vizsgálja.[687] A tanúsítvány esetén szintén nincs szükség hitelesítésére vagy más hasonló alaki követelményre. Amennyiben a kérelmező nem csatolja a tanúsítványt a bíróság a Brüsszel I. rendelet 55. cikkének (1) bekezdése alapján a) határidőt szabhat a bemutatásra, b) azzal egyenértékű okiratot elfogadhat, c) eltekinthet a bemutatástól (ha elegendő információval rendelkezik).

A magyar bíróságok általában megkövetelik a tanúsítvány bemutatását. Kengyel kutatásai során arra az eredményre jutott, hogy egyetlen olyan eset volt, amikor a kérelmező más módon igazolta a végrehajthatóvá nyilvánításhoz szükséges adatokat.[688] A tanúsítványt – formalizáltsága miatt – annak ellenére nem szükséges lefordítani, hogy a származási állam bírósága a saját anyanyelvén tölti ki.[689] Németországban és Ausztriában a bíróságok megelégszenek a határozat ismeretével, nem feltétlenül követelik meg a tanúsítványt. Franciaországban érdemes csatolni, mivel az olyan adatokat tartalmaz, amelyek segítik a főhivatalnok döntését. Franciaországban az első fokon eljáró hatóság ugyanis vizsgálja, hogy a külföldi határozat alkalmas-e a végrehajtásra, vagyis hogy az ítélet jogerős-e, a követelés lejárt-e és kellően meghatározott-e. Ezt a vizsgálatot az indokolja, hogy a végrehajthatóvá nyilvánított külföldi határozatot a *huissier* automatikusan végrehajtja, nem vizsgál semmilyen feltételt.

A 1215/2012/EK rendelet hatálya alatt a végrehajtást kérelmezőnek csatolnia kell a rendelet 53. cikke alapján kiállított tanúsítványt, amely igazolja, hogy a határozat

[686] 2004. május 1. és 2005 tavasza között a formanyomtatvány alkalmazásával nem merült fel probléma, egy bíró megjegyezte, hogy jó volna, ha tartalmazná a határozat jogerőre emelkedésének az időpontját. Kengyel és Harsági 2006 39.
[687] Kengyel és Harsági 2006 432
[688] Kengyel 2007/2 39.
[689] Kengyel és Harsági 2006 441.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajtható (abban a tagállamban, ahol a határozatot hozták),[690] továbbá tartalmazza a megfelelő információkat a határozat végrehajtása érdekében (eredeti határozat kivonata, perköltség, kamat). Az eljáró hatóság szükség esetén kérhet fordítást, vagy átiratot az 57. cikk szabályainak megfelelően. Mindezek az adatok alapvetően szükségesek a végrehajtás megindításához. Érdekes megfigyelni, hogy az új rendelet szabályozása a francia gyakorlatot idézi.

Ad 3) Magyarországon a bíróság ezeken kívül még egyéb iratok becsatolását is kérheti.[691] Egyéb iratokat a bíróság annak érdekében kér be, hogy meggyőződhessen arról, hogy a határozattal összefüggésben fennállnak-e a végrehajtás elrendelésének feltételei.[692] Általában a végrehajtási lap formanyomtatvány benyújtását is kérik a bíróságok,[693] noha a végrehajtási lap formanyomtatvány célja alapvetően a végrehajtás megindítása és nem a végrehajthatóság kimondása. A német és az osztrák bíróságok általában nem kérnek további iratokat. A francia szakirodalom hangsúlyozza, hogy a kérelmezőnek azokat az iratokat is csatolnia kell, amelyek bizonyítják, hogy a döntés a származási államban végrehajtható, továbbá, hogy a döntést megfelelő módon kézbesítették. Ferrand szerint „*logikus*" ezeknek a tényeknek a vizsgálata, mivel nem lehetne végrehajtani egy tagállamban egy másikból érkező határozatot, amennyiben ezek a feltételek nem teljesülnek.[694] Érdemes ehelyütt is hangsúlyozni, hogy két olyan feltétel (végrehajthatóság és szabályszerű kézbesítés) bizonyításáról van szó, melyek a francia jogban a határozat végrehajtásának feltételei.[695] Gaudemet-Tallon is megerősíti, hogy szükséges bizonyítani a megfelelő kézbesítést, amit azzal indokol, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás feltétele, hogy a külföldi döntés végrehajható legyen, amit a külföldi ítéletek esetén az bizonyít, hogy megfelelően kézbesítették (és a fellebbezésre nyitva álló határidő eredménytelenül telt el.)[696] Arra is rámutat azonban a szerző, hogy a rendelet V. melléklete szerinti tanúsítvány kifejezetten alkalmas arra, hogy bizonyítsa úgy a végrehajthatóságot, mint a mulasztási ítélet szabályszerű kézbesítését.[697]

[690] A 1215/2012/EU rendelet 42. cikk (1) bekezdés b) pontjának, valamint a 39. cikknek az együttes olvasata.
[691] *„A megalapozott döntés érdekében a bíróság más iratok becsatolására is kötelezheti a végrehajtást kérőt."* Nádas 2009 874.
[692] Nádas 2009 873.
[693] Gécziné Bárdosi 2010/3 29.
[694] Ferrand 2012 1200.
[695] Ld. még IV.2.4.1.4 fejezetet.
[696] Vö. Gaudemet-Tallon 2010 462.
[697] Gaudemet-Tallon 2010 463.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A 1215/2012/EU rendelet 41. cikke egyértelműen kimondja, hogy a végrehajtásra irányuló eljárásra a címzett tagállam joga az irányadó, azonban a kérelemhez mellékelt döntés, illetve formanyomtatvány tekintetében a korábbi szabályokhoz hasonló előírásokat tartalmaz, mindössze a fordítás tekintetében pontosít. Továbbra is lesz lehetősége az eljáró hatóságoknak bekérni a kérelmezőtől a tagállami jog alapján szokásos iratokat. Az új rendelet tehát megtartja a korábbi által kialakított jó szabályrendszert, a mellékletek tekintetében pedig egyáltalán nem hoz érdemi változást. A kérelem mellékletei kapcsán megállapítható, hogy a Brüsszel I. rendelet által előírt mellékeltek elegendőek ahhoz, hogy a tagállami bíróság dönteni tudjon a végrehajthatóság tárgyában, különleges esetekre pedig lehetősége van a döntéséhez szükséges iratokat bekérni. Összességében érdemes kiemelni, hogy a mellékletek tekintetében a Brüsszel I. rendeletnek sikerült úgy közelítenie az eljárásjogokat, hogy mindazzal együtt az EUMSZ 67. cikkének (1) bekezdésének megfelelően a tagállami jogi hagyományokat is tiszteletben tartotta.

2.4.1.2 Az eljáró hatóság

A Brüsszel I. rendelet 39. cikk (1) bekezdése alapján a rendelethez csatolt II. Melléklet tartalmazza azon hatóságok felsorolását, amelyek hatáskörrel rendelkeznek a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmek elbírálására. *„A II. melléklet szerint a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás általában a törvényszékek vagy fellebbviteli bíróságok hatáskörébe tartozik*."[698] Erre példa Németország, de kivételt képez ez alól Ausztria és Magyarország, illetve Franciaország. Az illetékesség a rendelet 39. cikk (2) alapján alternatív. A hitelező választhat annak a félnek lakóhelye/székhelye[699] szerinti hatóság, aki ellen a végrehajtást kérték, valamint a végrehajtás helye[700] szerinti hatóság között. A szakirodalom rámutat, hogy a vagylagos illetékesség lehetőséget nyújthat a visszaélésre, amennyiben a hitelező egy esetleges kedvezőtlen döntés esetén nem jogorvoslati eljárásban érvényesíti igényét, hanem egy másik hatóságnál újabb

[698] Kengyel és Harsági 2006 437.
[699] A rendelet általános szabályai szerint kell értelmezni a fogalmakat. Kengyel és Harsági 2006 437.
[700] *„Mivel a bíróság rendszerint nincs olyan helyzetben, hogy a végrehajtás esélyeit megítélhesse, a hitelező szándéknyilatkozata a végrehajtás foganatosításáról elegendő az illetékesség megállapításhoz."* A végrehajtás helyének megállapítása során a kérelem benyújtásának az időpontja a döntő (nem számit, ha az adós elköltözik) Kengyel és Harsági 2006 437, 438.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást kezdeményez.[701] A hatáskör, valamint az illetékesség fennállását az eljáró hatóság hivatalból vizsgálja.[702]

A Brüsszel I. rendelet 40. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a kérelem benyújtására szolgáló eljárást egyebekben annak a tagállamnak a joga szabályozza, ahol a végrehajtást (*végrehajthatóvá nyilvánítást*) kérték. Kengyel és Harsági felhívják a figyelmet arra, hogy a nemzeti szabályok nem állhatnak ellentétben sem a rendelettel, sem az európai polgári eljárásjognak az EUB általi értelmezésével.[703]

Magyarországon a kérelmet külföldi határozatok esetén a törvényszékek székhelyén működő járásbírósághoz, illetve a BKKB-hez kell benyújtani. [704] Az illetékességet a Brüsszel I. rendelet 39. cikk (2) bekezdésnek megfelelően az adós lakóhelye, illetve székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselete esetén a fióktelep, illetőleg a képviselet helye alapozza meg.[705] Mivel hazánkban a Brüsszel I. rendelet hatálya alá eső tagállami határozatok végrehajtására ugyanazon szabályok vonatkoznak, mint általában a külföldi határozatok végrehajtására, Magyarország a Brüsszel I. rendelet alkalmazásában ugyanazokat a bíróságokat nevezte meg első fokú fórumnak, amelyek külföldi bírósági határozatok esetében általában jogosultak a végrehajtás elrendelésére.[706] A Vht. részben („*törvényszék székhelyén működő helyi bíróság*" „*járásbíróság"* helyett), de a Brüsszel I. rendelet szövege egyelőre (2012. december 7.) egyáltalán nem követi a magyar bírósági rendszer reformját. A magyar bíróságok is hivatalból vizsgálják hatáskörüket, és illetékességüket.

Németországban a Brüsszel I. rendelet 39. cikk (1) bekezdésének megfelelően a kérelmet a *Landgericht*-hez kell benyújtani. Az AVAG 3. §-a a rendelethez nagyban hasonlóan szabályozza a hatáskört és az illetékességet,[707] ez a jogszabályhely azonban

[701] Kengyel és Harsági 2006 437., a gondolat Kropholleritől származik. Kropholler, Jan: Europaisches Zivilprozessrecht, Kommentar, Aufl Heidelberg, 2002, Verlag Recht und Wirtschaft, 438.
[702] Vö. Kengyel és Harsági 2006 438.
[703] Kengyel és Harsági 2006 429.
[704] *Vö.* A BIZOTTSÁG 2012. február 22-i 156/2012/EU RENDELETE a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendelet I-IV. mellékletének módosításáról.
[705] A Vht. 208. § alapján a Vht 16. § c) pontja a Brüsszel I. rendeletnek megfelelően rendezi az illetékességet. Nádas 2009 871.
[706] Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009 518.
[707] De eltér például abban, hogy az AVAG alapján a lakóhelyhez képest a végrehajtás helye szerinti illetékesség kiegészítő jellegű, a két lehetőség nem alternatív. Vö. Schuschke és Walker 2008 2006.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

az AVAG 55. §-a alapján nem alkalmazható.[708] Az illetékességet szintén a Brüsszel I. rendelet 39. cikk (2) bekezdésnek megfelelően kell meghatározni. A kérelmező azzal a megkötéssel választhat a rendelkezésre álló lehetőségek közül, hogy érvényesülnie kell az AVAG 34. §-ban található, eljáráskoncentrációra vonatkozó szabálynak.[709] Az AVAG 3. § (3) bekezdésben található szabállyal összecseng az eljáró bíró pontos kijelölése: a polgári tanács (*der Kammer*) elnöke rendelkezik – Schütze szerint kizárólagos – hatáskörrel[710] Az AVAG 55. §-a kizárja ugyan a 3. § alkalmazását, ám az Oberlandesgericht Köln a ZPO 348.§ és 348a §-val kapcsolatban kimondta, hogy a Brüsszel I. rendelet 39. cikkének is megfelelően, az uniós jog hatálya alá eső ügyekben is a polgári tanács elnöke jár el.[711] A bíróság hatáskörét illetve illetékességét hivatalból vizsgálja.[712]

Ausztriában a Brüsszel I. rendelet 39. cikk (1) bekezdésének, illetve az V. mellékletnek megfelelően a *Bezirksgericht* jár el EU-n belülről érkező bírósági határozatok végrehajtása esetén. Az illetékességet a Brüsszel I. rendelet 39. cikk (2) bekezdése határozza meg. Az EO 82. §-át úgy módosították, hogy összhangban legyen az uniós rendelkezéssel,[713] az osztrák jogszabály szerint az adós lakóhelye vagy jogi személy székhelye (*Wohnsitz oder Sitz*) szerinti bíróság rendelkezik illetékességgel, alternatív módon az EO 18. és 19. §§ meghatározott bíróságokhoz lehet még benyújtani a kapcsolt kérelmet, bécsi végrehajtás esetén pedig a *Bezirksgerichts-Organisationsgesetz für Wien* alapján állapítható meg az illetékesség.[714] Kiegészítő szabályok (pl. ügy áttétele az illetékes bírósághoz) találhatóak az ún. *Juridiktionsnorm*-ban.[715] A végrehajthatóvá nyilvánítás a *Rechtspflegergesetz* 17. § (3) bekezdésének megfelelően bírói hatáskör,[716]

[708] Ld. Huber 2009 744.
[709] „*Zuständigkeitskonzentrationsermachtigung*" Vö. Huber 2009 744.
[710] Adolphsen 2011 182. Nagel és Gottwald 2007 620.
[711] Vö. Schuschke és Walker 2008 2006.
[712] Huber 2009 744.
[713] Mini 2008 252., Holzhammer és Roth 2009 227
[714] Felesleges külön utalni a *Bezirksgerichts-Orgnisationsgesetz für Wien*-re, mivel annak jelenlegi szabályai semmiben sem térnek el az általános illetékességi szabályoktól. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 246., Angst 2008 659.
Bécsben bármely bíróság eljárhat, amely a bécsi kerületi bíróságok szervezetéről szóló törvény (*Wiener Bezirksgericht-Organisationgesetz*) alapján végrehajtási ügyekre hatáskörrel rendelkezik. Holzhammer és Roth 2009 227
[715] Gesetz vom 1. August 1895, über die Ausübung der Gerichtsbarkeit und die Zuständigkeit der ordentlichen Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen.
[716] Angst 2008 662, Angst, Jakusch és Pimmer 2009 248.
Rechtspflegergesetz *„§ 17. RPflG Wirkungskreis in Zivilprozeß- und Exekutionssachen, (3) Dem Richter bleiben vorbehalten:*
1.die Vollstreckbarerklärung ausländischer Exekutionstitel und das Exekutionsverfahren bis zum Eintritt der Rechtskraft dieser Entscheidung einschließlich der Bewilligung der Exekution…"

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló döntés jogerőre emelkedésével az ügy bírósági „titkár"-hoz (*Rechtspfleger*) kerül.[717]

Franciaország esetében a Brüsszel I. rendelet II. mellékeltében nem bíróságot jelöl meg eljáró hatóságként. A 2009 óta hatályos szabályozás alapján a *„tribunal de grande instance"* (TGI) fő hivatalvezetője (*greffier en chef*) jár el első fokon végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben. Korábban a TGI egyesbírája volt illetékes, azonban a Brüsszeli Egyezmény rendeletté alakítása óta az első szakaszban csupán formai szempontokat kell vizsgálni, következésképp nem volt tovább indokolt bírói hatáskörben tartani az eljárást.[718] A francia nCPC 509-2. cikke megismétli a Brüsszel I. által tartalmazott szabályt,[719] a szakirodalom azonban hallgat arról, hogy milyen viszony van a Brüsszel I. rendelet, valamint a nCPC azonos szabálya között. Mivel a nCPC az uniós rendelet vonatkozásában ismétli meg a szabályt, egyfajta tranzpozíciós rendelkezésnek lehet értelmezni, amelyre azonban az uniós jog alapján rendelet esetén nem volna szükség, hiszen a rendelet közvetlenül alkalmazandó a tagállamokban.[720]

A 1215/2012/EU rendelet alapján a végrehajtás iráni kérelmet nem bírósághoz, hanem a végrehajtó hatósághoz kell majd benyújtani (42. cikk). A következő időkben a tagállamok feladata lesz eldönteni, hogy mely hatóságot közlik a Bizottsággal *„végrehajtásért felelős hatóságként"*, mérlegelni, hogy célszerű-e a végrehajtás rendszerét az új rendelethez alakítani. Érdemes kiemelni, hogy míg egyes országokban a végrehajtás elvégzéséhez szükséges felhatalmazást mind a belföldi határozatok, mind a külföldi határozatokat végrehajthatóvá nyilvánító belföldi bírói döntések esetében külön eljárási lépésben adják meg (*végrehajtási lap, Vollstreckungsklausel, Vollstreckbarkeitsbestatigung*), addig Franciaországban a végrehajthatóságot kimondó döntésre külön már nem vezetik rá a *formule exécutoire*-t. Amennyiben tehát a külföldi bírósági döntéssel közvetlenül az *huissier*-hez lehetne fordulni, annak az lenne a következménye, hogy formailag könnyebben lehetne külföldi határozatot végrehajtatni Franciaországban, mint belföldit. A *formule exécutoire*-t ugyanis nem automatikusan vezetik rá a belföldi döntésre, viszont az *huissier* külön kérelem nélkül, a *formule exécutoire*-ban található végrehajtási parancsnak megfelelően, automatikusan folytatja le a végrehajtást. Elképzelhető tehát, hogy Franciaországban a TGI főhivatalnokára

[717] Mini 2008 253.
[718] Ferrand 2012 1200.
[719] Vö. Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 955.
[720] A magyar jogalkotó is megerősítette, hogy „speciális – közösségi – rendelkezések belső joganyagban történő megismétlésére nincs szükség és lehetőség." a 2004. évi LXV. törvény 12. §-hoz fűzött indoklást idézi Kapa. Kapa 2012 231.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

telepítik majd a végrehajtásról való döntést, tekintettel az *huissier* csupasz végrehajtói szerepére, és, hogy a végrehajtás feltételeinek egyikét, a *formule exécutoire*-ral ellátott határozatot, a főhivatalnok állítja ki.

2.4.1.3 Hiánypótlás

Magyarországon a Vht. 12. § (2) bekezdése alapján amennyiben a kérelem hiányos, lehetőség van hiánypótlásra: a bíróság jogi képviselővel nem rendelkező fél esetén maga pótolhatja a hiányt, vagy felkérheti a kérelmezőt a hiány pótlására, az eljárási hiba kijavítására. A jogi képviselővel rendelkező fél hiányos kérelmét azonban a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. Németországban hiányos kérelem esetén, a bíróság a ZPO 139. §-nek megfelelően felhívhatja a kérelmezőt a hiány pótlására. Ugyanígy jár el akkor is, ha a külföldi határozat a németországi végrehajtáshoz nem elég „határozott" (*„die Bestimmtheit*"), ilyenkor ugyanis a bíróság kérhet még további adatokat annak érdekében, hogy a jogcímet pontosítani tudja. [721] Az eljárás gyakorlatilag megegyezik a ZPO 724. §, és azt követő paragrafusok szerinti végrehajtás kérelmezése iránti eljárással. Ausztriában az EO 54. § (3) alapján a kérelem alaki vagy tartalmi hibája esetén lehetséges hiánypótlás.

A 1215/2012/EU rendelet hatálya alatt, mivel az eljárásra a címzett tagállam joga az alkalmazandó, a végrehajtó hatóság a saját nemzeti joga alapján rendelhet el hiánypótlást (vö. 42. cikk).

2.4.1.4 Döntés a végrehajthatóvá nyilvánításról

A Brüsszel I. rendelet alapján a bíróság elsősorban formai ellenőrzést folytat le.

Az EUB több ügyben is értelmezte az *exequatur* első szakaszának jellegét, a *Prism Investments, és a Seramico ügyekben* rámutatott, hogy az első fokú hatóság formai vizsgálatot folytat le, melynek körében csakis az alaki követelmények betartását ellenőrizhetik, és egyáltalán nem vizsgálhatják az eredeti határozat ténybeli és jogi elemeit.[722] Az első szakaszban azt vizsgálhatják, hogy a kérelem teljesíti-e az 53. cikk alaki követelményeit [41. cikk (1) bekezdése]. A bíróságnak arról is meg kell bizonyosodnia, hogy a határozat valamely tagállamból származik [38. cikk (1) bekezdés], továbbá, hogy végrehajtható[723] abban a tagállamban, amelyben hozták [38.

[721] Schuschke és Walker 2008 2008.
[722] Prism Investments 30, és Seramico 29
[723] Ez formai végrehajthatóságot jelöl, ld.: Coursier-ügy Kengyel és Harsági 2006 433.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

cikk (1) bekezdés]. Kropholler rámutat, hogy ez utóbbi feltétel kizárólag az V. melléklet szerinti tanúsítványból adódik.[724]

A felülvizsgálati tilalom (41. cikk) nem jelenti azt, hogy *„a bíróság más okból ne utasíthatná el a kérelmet. Így például a 38. – 40. cikkben felsorolt feltételek (például végrehajthatóság a származási államban, határozottság követelménye) hiánya miatt megtagadhatja a végrehajtási záradék kibocsátását."*[725] Ilyen lehet még az 53. cikk szerinti okiratok be nem mutatása.[726] Brüsszel I. rendelet 38. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy az *exequatur* tárgya a végrehajthatóvá nyilvánítás, illetve a határozat végrehajtás céljából való nyilvántartásba vétele.[727] Az EUB megerősítette, hogy az *exequatur* eredményeképpen a külföldi határozat a végrehajtás államában ugyanazzal a joghatással rendelkezik, mint amellyel a származási államban rendelkezne.[728]

2.4.1.4.1 A döntés során vizsgált elemek

Magyarországon a végrehajtási tanúsítvány kiállítását megelőzően a bíróság – noha az elsőfokú bíróság a határozatot *„csak az alaki követelményeknek való megfelelés szintjén vizsgálja"*[729] –több szempontot is mérlegel.[730] Elméletileg nincsenek olyan, a Brüsszel I. rendeletben található feltételeken kívüli (többlet)feltételek, amelyeknek teljesülniük kellene a végrehajthatóvá nyilvánításhoz.[731] A bíróság vizsgálja tehát az általában vizsgálat tárgyává tett kérdéseket (hatáskör, illetékesség), továbbá, hogy milyen határozatot kívánnak végrehajtani, van-e arra egyáltalán törvényi lehetőség. Vizsgálja azt is, hogy mire irányul a határozat végrehajtandó része, végül azt, hogy belföldön elismerhető-e a határozat. Biztosítási intézkedés szükségessége esetén vizsgálja még a Vht. 185 – 189. § fennállását is.

Azt, hogy fennállnak-e a végrehajtásra vonatkozó egyéb törvényi feltételek, vagyis a Vht. 13. §-ban foglaltak, a bíróság ebben a szakaszban még nem vizsgálja. A joggyakorlat alapján ugyanis amennyiben a Vht. 13. §-ban foglalt feltételek nem állnak

[724] Kengyel és Harsági 2006 434.
[725] Kengyel és Harsági 2006 443.
[726] Kengyel és Harsági 2006 443.
[727] A rendelet 48. cikk (2) bekezdése továbbá arra is lehetőséget ad, hogy a korlátozott végrehajthatóság kimondását kérelmezzék.
[728] *Hoffmann kontra Krieg*, 11.
[729] „Az „alaki" követelményeknek való megfelelés ugyanakkor értelemszerűen tartalmi vizsgálatot is jelent abból a szempontból, hogy a bíróságnak el kell döntenie, hogy a kérelem tárgya" valóban a rendelet hatálya alá eső határozat-e. Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009 516.
[730] Nádas 2009 875 – 876.
[731] Kengyel 2007/2 39., Study JLS/C4/2005/03 National Report Hungary dátum nélk. National Report Hungary, 4.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

fenn, az nem akadályozhatja meg a végrehajtási tanúsítvány kiadását, hiszen a Vht. 13. §-ban foglalt feltételek teljesítése nem a végrehajthatóság kimondásához, hanem a végrehajtás elrendeléséhez szükséges.[732] A végrehajthatóság megállapításához szükséges és elegendő feltétel a 205-207. §-ban, valamint a 15. §-ban foglalt feltételek vizsgálata. Amennyiben ezek fennállnak, akkor a végrehajtási tanúsítvány kiadása nem tagadható meg.[733] A végrehajtási tanúsítvány a végrehajtás elrendelését készíti elő, illetve alapozza meg: a tanúsítvány azt a célt szolgálja, hogy a végrehajtás utóbb elrendelhető legyen a végrehajtási okirat kiállításával.[734]

Németországban az első fokon bíróság ún. *Formalprüfung*-ot folytat le, amely azonban nem jelenti azt, hogy a bírónak ne kellene megismernie adott esetben a külföldi jog tartalmát.[735]A német bíróság számbaveszi, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítani kívánt döntés a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik-e,[736] továbbá, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételei a tanúsítvány alapján fennállnak-e,[737] a kérelem megengedhető-e („*die Zulässigkeit"*), valamint megalapozott-e („*die Begründung"*),[738] továbbá, hogy a külföldi döntés megfelel-e az elismerhetőség követelményeinek.[739] A bíróság ellenőrzi, hogy a kérelmező megadott-e kézbesítési címet,[740] hogy a kérelem tartalma végrehajtható-e, teljesül-e a „*Bestimmtheit*" követelménye.[741]

Ausztriában a bíróság az első, egyoldalú szakaszban kizárólag a rendelkezésre álló okiratok alapján hozza meg döntését (ún. „*Urkundenverfahren").*[742] Hivatalból vizsgálja a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeinek meglétét,[743] ez azonban a Brüsszel I. rendelet alapján végrehajtani kívánt okiratok tekintetében kizárólag a formaiságok vizsgálatát jelenti. Hivatalból vizsgálja továbbá az illetékességet,[744] hogy a határozat az Egyezmény hatálya alá esik-e, illetve hogy a kérelem eleget tesz-e a Brüsszel I. rendelet 53. cikkében foglalt formai feltételeknek? (a kérelmező csatolta-e a határozat hiteles

[732] Nádas 2009 872. Vö. BH 1999.463.
[733] Vht. 208. §, Nádas 2009 872.
[734] Nádas 2009 875.
[735] Például az infláció vagy a törvényes kamat meghatározása miatt. Schütze 2009 152. Schütze 2011 232
[736] Nagel és Gottwald 2007 618.
[737] Nagel és Gottwald 2007 618.
[738] vö. AVAG 8. § (2) bekezdés
[739] vö. ZPO 328. §, Grundsatz: *„Keine Vollstreckbarelklärunf ohne Anerkennung gibt."* Schütze 2011 232.
[740] Brödermann és Rosengarten 2007 188.
[741] Brödermann és Rosengarten 2007188.
[742] Angst 2008 659.
[743] Angst 2008 661., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 241.
[744] Vö. Frauenberger-Pfeiler 1996 64

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

másolatát, illetve a tanúsítványt).[745] A külföldi határozatnak végrehajtás alapjául szolgáló okiratnak és (legalább előzetesen) végrehajthatónak kell lennie.[746] Az osztrák jog is megköveteli, hogy a döntés világos legyen. Azonban a „*Bestimmtheit*" EO 7. § (1) bekezdésében található követelménye[747] az *Oberstergerichthof* döntése alapján a külföldi határozatok esetében nem érvényesül olyan szigorral, mint a belföldiek tekintetében. A külföldi határozatok esetében elegendő, hogy a követelés egyértelműen meghatározható, vagyis további bírói döntés nélkül kiszámolható.[748]

Franciaországban *a greffier en chef* csakis formai vizsgálatot folytat le,[749] és kizárólag formai szabálytalanság okán utasíthatja el a kérelmet.[750] Amennyiben a kérelmet formailag hiánytalanul nyújtották be, és meggyőződött arról, hogy az eredeti határozat a származási államban végrehajtható, kimondja a végrehajthatóságot. Amennyiben pedig elutasítja a kérelmet, és megtagadja a végrehajthatóság kimondását, köteles indokolással ellátni határozatát (nCPC 509-5. cikk).[751] Az eljáró főhivatalnok természetesen megvizsgálja, hogy a határozat esetében valóban alkalmazandó-e a Brüsszel I. rendelet, továbbá, hogy hiánytalanul nyújtották-e be a kérelmet. Ebben az eljárásban a tisztviselő majdnemhogy bírói hatalmat gyakorol.[752] Franciaországban a formális kontrollba az is beletartozik, hogy a főhivatalnok megvizsgálja, a külföldi döntés teljesíti-e a végrehajtás feltételeit: vagyis végrehajtható-e a származási államban, továbbá megtörtént-e a szabályszerű kézbesítés.[753] Niboyet és de Geouffre de la Pradelle kiemelik, hogy mulasztási ítélet esetén a főhivatalnok külön meggyőződik a kézbesítés szabályszerűségéről.[754] Érdemes azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a Brüsszel I.

[745] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 247.
[746] A külföldi határozatnak valamely belföldi végrehajtható okirathoz (EO 1. §) kell hasonlónak lennie. *„…ausländische Exekutionstitel… müssen überdnis im Ursprungstaat Exekutionstitelbilden und (zumindest vorläufig) Vollstreckbar sein."* Angst 2008 650
[747] EO 7. § (1) *„Die Execution darf nur bewilligt werden, wenn aus dem Executionstitel - im Fall des § 308a Abs. 5 im Zusammenhalt mit einer Entscheidung nach § 292k - nebst der Person des Berechtigten und Verpflichteten auch Gegenstand, Art, Umfang und Zeit der geschuldeten Leistung oder Unterlassung zu entnehmen sind."* – kiemelés Tőlem
[748] Vö. 3 Ob 103/3 w Az OGH a Bestimmtheit követelménye alól a külfödi határozatok tekintetében a Brüsszel-Lugano rendszer céljára tekintettel engedélyezett kivételt. Angst 2008 653.
[749] Cass. Civ 1re 2006. március 28-i ítélete . Cadiet és Jeuland 2011 569.
[750] A szakirodalom nagy hangsúlyt helyez arra a tényre, hogy a Brüsszeli Egyezménnyel ellentétben a bírónak már nincsen lehetősége az első, egyoldalú szakaszban hivatalból vizsgálni a végrehajthatóság kimondása visszautasításának okait. *„Il s'agit là d'une évolution fondamentale en faveur de la libre circulation des jugements dans l'Union européenne."* – kiemelésTőlem. Ld. pl. Ferrand 2012 1177., 1181.
[751] Főszabály szerint az „*ordonnance sur requête*"-et minden esetben indokolni kell. Ld. nCPC 495. cikk. Továbbá: „*Elle est exécutoire au seul vu de la minute*" nCPC 495. cikk
[752] Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 570.
[753] Vö. Ferrand 20121200.
[754] Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 571.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

rendelet alapján az eredeti határozat szabályszerű kézbesítése nem lehetne a végrehajthatóvá nyilvánítás feltétele, mivel maga a rendelet rendelkezik arról, hogy amennyiben az eredeti határozatot nem kézbesítették az alperesnek, úgy azt a végrehajthatóvá nyilvánításról rendelkező határozattal együtt a végrehajtás államának bírósága küldi meg számára.[755] Továbbá a 34. cikk 2. pontja szerinti kézbesítési hibára az adós hívja fel a bíróság figyelmét, illetve azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezen eljárási szabálytalanság orvosolható.

Összességében megállapítható, hogy a bíróságok hasonló szempontokat követnek döntésük során. Elsőként a kérelem befogadhatóságát vizsgálja meg, majd ezután eldönti, hogy a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik-e az ügy. Azután vizsgálja az illetékességét és a hatáskörét. Általában azt is vizsgálják a bíróságok, hogy a határozat eleget tesz-e az elismerhetőség feltételeinek, valamint, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételei fennállnak-e. Általában még megvizsgálják azt, hogy mi a határozat végrehajtandó része, és hogy annak végrehajtására van-e egyáltalán törvényi lehetőség. Egyedi a francia jog megoldása, ahol a végrehajthatóvá nyilvánítási döntéskor a végrehajtás feltételeinek meglétét is vizsgálják. Ennek oka minden bizonnyal abban keresendő, hogy a végrehajthatóságot kimondó bírói döntés elegendő a végrehajtás megindításához, és annak már tartalmaznia kell egy, a végrehajtás lefolytatására vonatozó egyértelmű parancsot.

A 1215/2012 rendelet nagy valószínűség szerint annyiban változtat majd a hatóságok eljárásán, hogy a kijelölt hatóság a végrehajtás feltételeinek meglétét fogja vizsgálni, mivel az eljárásból az a formális lépés esik ki, amikor a végrehajthatóság kimondásának feltételeit vizsgálják, és arról külön döntést hoznak.

2.4.1.4.2 A végrehajthatóságot kimondó döntés formája és tartalma

Magyarországon, amennyiben a külföldi határozat megfelel a Vht 206. §-nak (egyszersmind a Vht. 15. § -nak), a *„bíróság a végzésével a külföldi határozatra végrehajtási tanúsítványt vezet, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság (választottbíróság) határozatával azonos módon végrehajtható.”*[756] A végrehajtási tanúsítvány kiállítása tehát formálisan egy végzéssel

[755] Vö. Brüsszel I. rendelet 42. cikk (2) bekezdése. Ld. még IV.2.4.1.1.3 ad 3).
[756] Vht. 208. §. A belföldi bíróság (választottbíróság) határozatával azonos módon, vagyis a Vht. szerint.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

történik.[757]A bíróság a tanúsítvány kiállításával indokolással ellátott döntést hoz a belföldi végrehajthatóságról.[758] Mivel fellebbezhető végzésről van szó, a tanúsítvány kiállítását indokolni kell, s azt a Pp. szabályai szerint kell közölni.[759]

A rendelet a külföldi határozat *„nyomban végrehajthatóvá nyilvánításáról"* rendelkezik (41. cikk). Egyes vélemények szerint a „nyombani végrehajthatóságon" soronkívüliséget kell érteni.[760] Igaz, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási döntés meghozatala - amennyiben a feltételek teljesülnek, és nincs szükség hiánypótlásra - általában 1-2 órányi munkaidő ráfordítást igényel, ám mégis inkább az a szakirodalmi álláspont meggyőzőbb, hogy a nyombani eljárás a gyorsított, okiratokon alapuló döntéshozatalra utal.[761] Jenard a határidő hiányát azzal magyarázza, hogy nem lett volna lehetőség a határidő be nem tartásának szankcionálására.[762] Az eljárás gyorsan lefolytatható tehát, Kengyel kutatásai során arra a következtetésre jutott, hogy *„[h]a nincs szükség hiánypótlásra (...) akkor a kérelem benyújtása és a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat meghozatala között alig egy hét telik el."*[763] Külföldi határozat végrehajtására irányuló hazai eljárás a végrehajtás elrendeléséig terjed.[764]

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásnak Németországban is elsősorban – és a Brüsszel I. rendelet 41. cikk első fordulatának megfelelően - a végrehajthatóvá nyilvánítás a célja.[765] Döntését az elnök Németországban is végzéssel (*Beschluss*) hozza meg.[766] A döntésnek olyan tartalommal kell rendelkeznie, amely lehetővé teszi, hogy a végrehajtó szerv meghatározza a végrehajtás terjedelmét.[767] A határozatnak német nyelven kell megneveznie a végrehajtandó kötelezettséget (AVAG 8. § (1) bekezdés).[768] Indoklásként elegendő utalni a Brüsszel I. rendeletre, mint az alkalmazandó normára, valamint a kérelemben megnevezett végrehajtani kívánt külföldi határozatra. (AVAG 8.

[757] Ez az ún. *exequatur* eljárás amely *„a külföldi határozatok belföldi végrehajtásához szükséges speciális – nemzetközi polgári eljárásjogi természetű – többletfeltételek vizsgálatára irányul."* Brávácz és Szőcs 2003 269., Juhász 2011 101.
[758] Következésképpen a végrehajtható okiratnak már nem kell részletes indokolást tartalmaznia a végrehajthatóság kérdéséről. Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009 510.
[759] Juhász 2011 102.
[760] André dátum nélk. 6.
[761] Ebben a szakaszban a bíróság nem hallhatja meg az adóst és nem folytat le bizonyítási eljárást, hanem a rendelkezésre álló iratok alapján hozza meg döntését. Kengyel és Harsági 2006, 442.
[762] Jenard jelentés 1967 50.
[763] 2005-ben rendelkezésre álló adatok alapján. Kengyel 2007/2 39., 41.
[764] Juhász 2011 93.
[765] Adolphsen 2011 183.
[766] Schütze 2009 153.
[767] Schuschke és Walker 2008 2012.
[768] Schütze 2009 153.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

§ (1) bekezés).[769] A végrehajthatóvá nyilvánító AVAG 8. § (1) szerint meghozott döntés alapján a bíróság, amennyiben a végrehajtás alapjául szolgáló okirat (*Titel*) alapján a követelés jóváhagyható, a jogcímet végrehajtási záradékkal az ún. *„Vollstreckungsklausel*"-t. látja el. A végrehajtási záradék formáját az AVAG 9. §-a határozza meg:[770] A bírósági irodai tisztviselő (*Urkundsbeamte*)[771] aláírásával és bírósági pecséttel hitelesíti a záradékot. A végrehajtási záradék kiállítása ellen nem, csak a végrehajtási záradék kiállítását elrendelő bírósági döntés ellen lehet fellebbezni.[772] A bíróság döntése konstitutív.[773]

Ausztriában is azt mondja ki a döntés, hogy a külföldi végrehajtható jogcím a belföldivel azonos módon lesz végrehajtható (EO 84b §).[774] Az EO 84 b. § szabályozza a végrehajthatóságról szóló döntés joghatását. Ennek alapján a döntés a jövőre nézve kötelező erejű (*Bindungswirkung*),[775] abszolút és végérvényes.[776] A végrehajtható külföldi határozat azonban nem fejt ki több joghatást a végrehajtás államában, mint amennyivel a származási államban rendelkezne.[777] Következésképpen a fogalmakat úgy kell értelmezni, mint a származási államban (*Auslegungsregel*),[778] és a végrehajthatóságra ugyanazok a korlátozások érvényesek. [779] A követelés elévülésének, illetve a végrehajtás ellehetetlenülésének származási állam joga alapján érvényes szabályai szintén érvényesíthetőek az osztrák végrehajtási eljárásban, még akkor is, ha ezeket a jogkövetkezményeket nem ismeri az osztrák jog, vagy az adott tényálláshoz nem fűz ilyen jogkövetkezményt.[780] A végrehajthatóságról szóló döntés alapján már a jogerőre emelkedés előtt lehetséges engedélyezni a végrehajtást, azonban a jogerőre emelkedésig azonban végrehajtási cselekmények (*Verwertungshandlungen*) nem foganatosíthatóak, ekkor még a döntés csupán korlátozott hatással rendelkezik.[781] Ausztriában is van olyan nézet, amely szerint a végrehajthatóságról szóló döntésnek

[769] Huber 2009 751.
[770] Schütze 2009 153.
[771] Schütze 2009 153. Amennyiben elsőként az OGH döntése alapján van helye a végrehajtásnak, úgy a záradékot az *Urkundsbeamte der Geschäftsstelle* állítja ki.
[772] Schuschke és Walker 2008 2014.
[773] Ld. a IV.2.3.1 pont Németországra vonatkozó részét.
[774] Az 1995-ös EO Novella előtt a végrehajthatóságról a végrehajtás során döntöttek (az előbbi az utóbbi bírói döntés előkérdése volt). A végrehajthatóságról tehát nem külön eljárásban határoztak, és az arról szóló döntés kizárólag az adott végrehajtási ügyre nézve volt kötelező erejű. Angst 2008 650.
[775] Angst 2008 650., 675.
[776] Szemben az 1995 előtti helyzettel, amikor a végrehajthatóságról a végrehajtási eljárásban döntöttek, igy az adott döntésnek csak a szóban forgó esetre volt kötelező ereje. Vö. Angst 2008 675. , 676.
[777] Holzhammer és Roth 2009 227.
[778] Angst 2008 676.
[779] Angst 2008 676., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 252.
[780] Angst 2008 676
[781] Angst 2008 676.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

konstitutív ereje van,[782] a belföldi határozat hordozza a külföldi végrehajthatóságára vonatkozó felhatalmazást, amely alapján megszűnik a különbség a belföldi és a külföldi határozat végrehajtása között.[783]

A francia szakirodalom rámutat, hogy az uniós jog nem rendezi egyértelműen a végrehajthatóságot megállapító döntés joghatását: ugyanazon joghatással bír a külföldi döntés, mint egy belföldi, vagy pedig azon jogkövetkezmények kapcsolódnak hozzá, mint a származási államban kapcsolódnának. Ferrand kiemeli, hogy az EUB a Hoffmann kontra Krieg döntésének 10. pontja alapján az EUB azon a véleményen van, hogy a végrehajthatóvá nyilvánított külföldi döntés ugyanazon joghatásokat fejti ki a végrehajtó államban, mint amelyekkel a származási államban rendelkezik. Egyszersmind a főtanácsnok az ügyben ezzel ellentétes véleményt képviselt. Az indítvány azt a nézetet részesíti előnyben, miszerint a külföldi határozat nem fejhet ki a végrehajtás államában több joghatást, mint amit a végrehajtás államában egy hasonló döntés.[784] A jogkövetkezmény kapcsán a jogirodalom megjegyzi, hogy amennyiben nem ismeri a francia jog azt a joghatást, aminek kiváltását a külföldi határozat célozza, szükségessé válhat a francia jog adaptálása.[785]

A főhivatalnok a kérelemről ún. *ordonnance* formájában dönt, melynek egy példányát a bíróság titkárságán őrzik.[786]A francia jogban a végrehajthatóságról szóló francia döntés joghatásaként a külföldi határozat végrehajthatóvá válik (francia döntés elsődleges hatása a „*force exécutoire*").[787]

Összességében tehát megfigyelhető, hogy formailag általában „alacsonyabb szintű" határozatfajtát alkalmaznak a végrehajthatóság kimondásakor. A döntés tartalma minden vizsgált országban azonos annyiban, hogy a végrehajthatóságot mondja ki. Németország, Ausztria és Magyarország megközelítése eltér azonban a francia modelltől. Az első csoport esetében a határozatok azt mondják ki, hogy a külföldi döntés a belföldivel azonos módon végrehajtható, vagyis olyan döntést hoznak, amely lehetővé teszi, hogy a végrehajtó szerv meghatározza a végrehajtás terjedelmét. A döntést minden esetben indokolják. Ezzel szemben Franciaországban a végrehajtás terjedelmét is a végrehajthatóságról szóló döntés pontosítja, ezen kívül indokolni csak a

[782] Vö. Angst 2008 676.
[783] Holzhammer és Roth 2009 227
[784] Ld. 142/86. sz. ügy (1988. február 4.), 10. pontja, Darmon főtanácsnok indítványa, Vö. Ferrand 2012 1178.
[785] Gaudemet-Tallon 2010 487.
[786] nCPC 498. cikk.
[787] Gaudemet-Tallon 2010 485. A bírói határozatok *exequatur* nélkül is rendelkeznek bizonyos joghatásokkal: *l'effet de fait, l'effet de preuve és l'effet de titre.* Vö. Cadiet és Jeuland 2011 568.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet elutasító határozatot kötelező. A döntés joghatása minden vizsgált országában, hogy a külföldi döntés ugyanolyan jogkövetkezményekkel rendelkezik, mint egy hasonló belföldi határozat.

A 1215/2012 rendelet hatálya alatt a hatóság a végrehajtásról fog határozni, ilyen értelemben a döntés nagyban különbözni fog a végrehajthatóságot kimondó német, osztrák, illetve magyar bírói határozattól, hasonlítani fog azonban a francia megoldásra – azzal, hogy esetlegesen nem lesz formális döntés a végrehajtásról, hanem, amennyiben az adós hallgat, miután kézbesítették számára a tanúsítványt és az eredeti határozatot, a végrehajtó hatóság megkezdi a végrehajtás foganatosítását.

2.4.1.4.3 A döntés kézbesítése

A Brüsszel I. rendelet 42. cikk (1) bekezdésnek megfelelően a határozatot haladéktalanul a kérelmező tudomására kell hozni a nemzeti jog szabályainak megfelelően, továbbá kézbesíteni kell annak a félnek, aki ellen a végrehajtást kérték. Amennyiben az eredeti határozatot még nem kézbesítették az adós részére, a végrehajthatóságot megállapító határozattal együtt ezt is kézbesíteni kell részére.[788] A kézbesítésre a nemzeti jog előírásait kell alkalmazni.[789] Az EUB a *Verdoliva ügyben* hozott döntésével tette egyértelművé, hogy az eljáró bíróság *lex fori*ja alapján szabályszerűen kell kézbesíteni a határozatot, nem elegendő, hogy az adós egyszerűen tudomással bír a döntésről.[790]

A Brüsszel I. rendelet 40. cikk (2) bekezdése alapján a kérelmezőnek kézbesítési címet kell megadnia, vagy kézbesítési meghatalmazottat kell kijelölnie.[791] A Jenard-jelentés világossá teszi, hogy a szabály lényege, hogy lehetővé tegye a gyors kézbesítést, és kizárja a külföldi kézbesítéssel járó kockázatot.[792] Ahogy arra az EUB a *Carron-ügyben* rámutatott, [793] a kézbesítési cím megadása a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás részét képezi, következésképpen a végrehajtási állam szabályai az irányadók rá.

[788] Következésképp a végrehajthatóvá nyilvánításnak nem feltétele az, hogy a származási állam bírósága a külföldi határozatot kézbesítse az adósnak. Kengyel és Harsági 2006 435.
[789] Kengyel és Harsági 2006 444.
[790] C-3/05. sz ítélet, 2006. február 16., Vö. Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 958., Ferrand 2012 1207.
[791] Ld. Kengyel és Harsági 2006 440.
[792] Jenard jelentés 1967 49., Vö. Kengyel és Harsági 2006 439.
[793] 198/85. sz.ügy Carron kontra Bundesrepublik Deutschland 10. bek. ld. Kengyel és Harsági 2006 440., 467.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Magyarországon a végrehajthatóságról szóló végzést a Pp. szabályai szerint kell közölni.[794] A végrehajtási tanúsítvány kiállításáról szóló végzést kézbesíteni kell mind a végrehajtást kérőnek, mind pedig az adósnak.[795] A Brüsszel I. rendelet 42. cikk (1) bekezdése szerint a határozatot haladéktalanul a kérelmező tudomására kell hozni. A Pp 219. § alapján a közlés alatt a magyar jogban kézbesítést kell érteni. A rendelet szerinti tudomásra hozatal leginkább a magyar jogban „értesítés"-nek nevezett mozzanatot jelöli.[796] A magyar jogban a Vht. rendelkezik – kifejezetten külföldi végrehajtást kérő esetén[797] – a kézbesíti megbízott intézményéről. A belföldön lakóhellyel nem rendelkező végrehajtást kérő köteles a végrehajtási kérelem benyújtásával egyidejűleg kézbesítési megbízottat kijelölni. (Vht. 37/B. § (1) és (2) bekezdések). Kézbesítési megbízott hiányában a Vht. 37/B. § (3) bekezdés alapján hirdetményi kézbesítésre (Pp. 101.-102. §§) kerül sor.

Németországban a bíróság a kötelezettnek hivatalból szabályszerűen kézbesíti a végrehajthatóságról szóló döntés hiteles másolatát, valamint a végrehajtás alapjául szolgáló jogcím (*Titel*) végrehajtási záradékkal ellátott másolatát, illetve adott esetben ez utóbbi fordítását (AVAG 10. § (1) bekezdése).[798] Huber szerint a Brüsszel I. rendelet 42. cikk (2) bekezdés alapján csak akkor kell a kötelezettnek kézbesíteni a határozatot, amennyiben az kimondja a végrehajthatóságot. Ilyenkor az AVAG 10. § (1) bekezdés szerinti iratokat kapja kézhez a kötelezett.[799]

A német jog különbséget tesz aszerint, hogy a kérelem sikeres volt-e vagy sem. Amennyiben a kérelem nem járt sikerrel, úgy a ZPO 329. § (3) alapján hivatalosan kézbesíti a döntést a kérelmezőnek.[800] Sikeres kérelem esetén az AVAG 10. § (3) 1. fordulata előírja, hogy a bíróság a kérelmezőnek juttassa el (nem formális kézbesítés) a végrehajthatóságról szóló döntés hiteles másolatát, a végrehajtási záradékkal ellátott végrehajtható okirat hiteles másolatát,[801] valamint a kötelezett részére való kézbesítésről szóló igazolást.[802] Mivel a szabály nem teljesen felel meg a Brüsszel I. rendelet 42. cikk (1) bekezdésével, amely „haladéktalan tudomásulhozatalt" ír elő, az AVAG 10. § (3) 1.

[794] Juhász 2011 102., Vö. 759. lj.
[795] André dátum nélk. 6.
[796] *„Az értesítés (...) elsősorban a felek vagy a per egyéb résztvevőinek a tájékoztatására szolgál."* Kengyel és Harsági 2006 444.
[797] Juhász 2011 100.
[798] Schuschke és Walker 2008 2015.
[799] Huber 2009 753.
[800] Huber 2009 753.
[801] Huber 2009 753.
[802] Schuschke és Walker 2008 2015.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

fordulatát tágan értelmezik. Ezáltal első körben a végrehajthatóságról szóló döntést, valamint a végrehajtási záradékkal ellátott külföldi határozatot adják át a kérelmezőnek, a bíróság csak később juttatja el a kézbesítési bizonylatot (*sukzessive Übermittlung*).[803] A fentiekből is látszik, hogy az értesítési sorrend nem egyértelműen szabályozott. A kérelmezőnek nyilvánvaló érdeke fűződik ahhoz, hogy a kötelezett csak a végrehajtás megindításával (*Vollstreckungzugriff*) egyidejűleg értesüljön a végrehajthatóvá nyilvánításról. A bíróság tehát dönthet úgy, hogy elsőként a kérelmezőt értesíti a döntésről, a kötelezettet a végrehajtás megindításától egyébként is védi a Brüsszel I. rendelet 47. cikk (3) bekezdése. [804]

A Brüsszel I. 40. cikk (2) alapján kötelező megnevezni kézbesítési meghatalmazottat,[805] a rendelkezés értelmében azonban jogi képviselet („*Verfahrensbevollmächtigen*") esetén nem szükséges kézbesítési meghatalmazott kijelölésére (AVAG 5. § (2) bekezdés).[806] Amennyiben az ügyvéd nélkül eljáró kérelmező nem jelöl meg kézbesítési megbízottat („*Zustellungsbevollmächtigen*"), úgy az iratokat a ZPO 184. § alapján postai úton kézbesítik (*Aufgabe zur Post*).[807] Amennyiben nem kerül sor kézbesítési meghatalmazott kijelölésére, beáll a kézbesítési fikció, amely alapján a kézbesítést a postára adás után két héttel megtörténtnek kell tekinteni. [808] A postai kézbesítés hibája ebben az esetben tehát az adós kockázata lesz.[809]

Ausztriában a döntést az eredeti határozattal együtt kézbesítik a kötelezettnek.[810]

Franciaországban a nCPC 509-6. cikke alapján a végrehajthatóságot kimondó bíróság a tanúsítványt, vagy döntését a cikkben meghatározottak szerint köteles az adós tudomására hozni. Eszerint vagy tértivevényes levéllel kézbesítik az adósnak az említett iratot, vagy számára aláírás (*remis contre émargement*), illetve elismerés ellenében (*remis contre récépissé*) átadják. A „*remis contre émargement*" a francia jogban használt speciális tudomásul hozatali mód, amikor a címzettnek a szóban forgó okiraton szereplő aláírása bizonyítja, hogy megkapta azokat. Végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során nem érvényesülnek a kézbesítés szokásos szabályai. A nCPC 665 – 670-3. cikkei

[803] Schuschke és Walker 2008 2015.
[804] Huber 2009 753, 754.
[805] A rendelet nem teszi lehetővé a német jogban egyébként az elsőfokú eljárások esetén lehetséges „Wahldomozil" kijelölését. Huber 2009 745.
[806] Schütze 2009 153. Huber 2009 745.
[807] AVAG 5. (1) §
[808] ZPO 184. (2)Das Schriftstück gilt zwei Wochen nach Aufgabe zur Post als zugestellt. Das Gericht kann eine längere Frist bestimmen.
[809] Schuschke és Walker 2008 2008.
[810] Mini 2008 254.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

a kézbesítésre vonatkozó általános szabályokat, a nCPC 675-682. cikkei pedig a határozatok kézbesítésére vonatkozó speciális szabályokat tartalmazzák. A 675. cikk alapján a bírósági határozatokat *„signification”* útján hozzák a felek tudomására, vagyis minden esetben személyesen kell kézbesíteni (nCPC 654. cikk), még akkor is, ha a félnek van jogi képviselője. Főszabály szerint át kell adni a címzettnek, amennyiben ez lehetetlen, lakóhelyre kell kézbesíteni (nCPC 655. cikk).

A 1215/2012/EU rendelet alapján a végrehajtó hatóság – még a végrehajtás foganatosítása előtt – kézbesíti a tanúsítványt, valamint az eredeti határozatot (amennyiben ezt az adós részére korábban nem kézbesítették) az adósnak. A rendelet nem tartalmaz további szabályokat arra vonatkozóan, hogy az adósnak mennyi ideje van a reagálásra, végrehajtási kifogás benyújtására, így erre a 41. cikk alapján a nemzeti jog szerinti határidőt kell alkalmazni. A védekezéshez való jog biztosítása céljából a rendeletben szabályozták a kézbesített iratok nyelvét, annak biztosítása érdekében, hogy az adós megértse az őt érintő eljárási iratokat [43. cikk (2) bekezdése]. Amennyiben az adós kifogással kíván élni, azt a 47. cikk szerinti bírósághoz kell benyújtania. A bíróságnak a 44. cikk alapján lehetősége van a végrehajtást korlátozni, felfüggeszteni, vagy biztosíték adásától függővé tenni. A tanúsítvány kézbesítésével lép tehát az új rendelet szerinti eljárás a kontradiktórius szakaszba.

A kézbesítéssel kapcsolatban fontos rámutatni, hogy ez egy olyan eljárási lépés, amelyben megmaradt a tagállami jogok szerepe. A végrehajtás jellegéből adódóan jellemzően ugyanabban a tagállamban van az adós lakóhelye, illetve székhelye, ahol a végrehajtást kérik, ami a nemzeti szabályok szerinti kézbesítést vonja magával. A kézbesítési rendeletnek annyiban lehet szerepe, amennyiben a vagyontárgy fekvési helye szerint indítják meg a végrehajtást, ezért határon átnyúló jelleggel kell az adósnak kézbesíteni a dokumentumokat. Érdemes továbbá azt is hangsúlyozni, hogy a nemzeti jog sajátos kézbesítési módjai – mint például a hirdetményi kézbesítés – nem *ab ovo* összeegyeztethetetlenek az uniós joggal.[811]

2.4.2 A kontradiktórius szakasz

A Brüsszel I. rendelet „43. cikk (3) bekezdésének megfelelően a jogorvoslatot a kontradiktórius eljárásra vonatkozó szabályoknak megfelelően kell kezelni. Ahogyan

[811] A másik tagállamban lakóhellyel rendelkező peres fél részére hirdetményi kézbesítés esetére részletesebben a következő IV.2.4.2.1.1 A jogorvoslati kérelem benyújtása c. alfejezetben térek ki részletesen.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

arra az EUB a *Firma P. ügyben*[812] rámutatott, ez alól nem lehet kivételt tenni, az eljárás akkor is kontradiktóriussá válik a fellebbviteli szakban, ha a kérelmet formai okból utasították el.[813]

A magyar jogirodalom is hangsúlyozza, hogy az eljárás első szakaszának egyoldalúsága nem sérti a kétoldalú meghallgatás elvét, mivel a jogorvoslati kérelem lehetőséget ad a kontradiktórius eljárásra.[814] Ebben a szakaszban a bíróságok a kontradiktórius eljárás szabályainak megfelelően járnak el.[815] A joggyakorlat éles kritikával illette a Brüsszel I. rendelet 43. cikk (3) bekezdésének korábbi megfogalmazását, amely peres eljárást említett. [816] A kifejezést azonban 2011. május 13–án hivatalosan is javították „*kontradiktórius*" eljárásra. Ebből az is következik, hogy nem kötelező tárgyalást tartani másodfokon.

Németországban a kontradiktórius szakaszban az adós elsőként kap lehetőséget véleménye kinyilvánítására.[817] Ez az eljárási szakasz a végrehajtás államának joga, Németországban tehát az AVAG[818] szerint zajlik.

Ausztriában a jogorvoslati eljárás kontradiktórius jellege szintén azt jelenti, hogy az adós lehetőséget kap arra, hogy előadja kifogásait. Az eljárásnak van tehát szóbeli szakasza, melynek része mindkét fél bírósági meghallgatása[819]

Az eljárás kontradiktórius jellege a francia jogban azt implikálja, hogy az alperes mulasztása esetén a bíróságnak fel kell függesztenie az eljárást, amíg meg nem állapítja, hogy az alperes megkapta az eljárást megindító iratot, jelen esetben a végrehajthatóságról szóló döntést, vagy, hogy mindent megtettek (*toute diligence*) annak érdekében, hogy azt megkapja.[820] A francia jogfelfogás szerint a kontradiktórius jelleg egyben tárgyalás tartását is jelenti. A kontradiktórius szakasz megindulásához a francia perjog alapján szükséges, hogy a felmerülő kérdések a francia jog szerint

[812] 178/83. sz. Firma P. kontra Firma K. ügyben 1984. július 12-én hozott ítélet.
[813] Kengyel és Harsági 2006 450. Gaudemet-Tallon 2010, 477
[814] Kengyel és Harsági 2006 443. – hivatkozás német jogirodalomra
[815] Ld. Brüsszel I. rendelet 43. cikk (3) bekezdése
[816] „*Az OITH 2005. áprilisában egy kérdőív kitöltését kérte a bíróságoktól, amely a Rendelet magyar bíróságok általi alkalmazásáról, a rendelet által biztosított jogi eszközök hatékonyságáról, továbbá annak esetleges felülvizsgálatáról kérdezte meg a bírák véleményét. Ezen kérdőívek összesítését tartalmazó anyagban szereplő javaslat szerint felül kellene vizsgálni, hogy ténylegesen szükség van-e arra, hogy a Rendelet 43. cikk (3) bekezdése szerint a jogorvoslatot peres eljárásban vizsgálják. A javaslat kiemeli, hogy a nem peres eljárás keretei között is el lehetne bírálni a határozat elleni fellebbezést.*" André dátum nélk. 7. o.
[817] , Brüsszel I. 43. cikke, AVAG 13. § (1) bekezdés 2. fordulata, AVAG 11. § (1) bekezdése. vö. Adolphsen 2011 183., Schütze 2009 153.
[818] Vö. Adolphsen 2011 182.
[819] Dolinar 2010 373.
[820] Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 959., 960., Ferrand 2012 1203.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

jogorvoslati szinten rendezhetőek legyenek, vagyis, hogy az eljárás mentes legyen az ún. *„double degré de juridiction”* (kétszeri ítélkezés) elve alól. A francia perjog ezen alapelve szerint ugyanis minden jogi illetve ténykérdést kétszeresen vizsgálnak meg, egyszer elsőfokon, majd ezután másodfokon,[821] a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban azonban a peres kérdések első fokon való megvitatása és vizsgálata hiányzik. Összességében megállapítható, hogy a vizsgált országok mindegyikére jellemző, hogy az első szakaszban nem hallgatják meg a kötelezettet, míg a második szakaszban az adós előadhatja kifogásait a kontradiktórius eljárás szabályainak megfelelően. A Brüsszel I. rendelet szabályozása nem teszi szükségessé tárgyalás tartását, ehhez igazodik a magyar, a német, illetve az osztrák jog, ahol főszabály szerint a bíróság tárgyalás tartása nélkül, az okiratok vizsgálata után hozza meg határozatát, míg ettől eltér a francia eljárásjog, mivel ott mindenféleképpen sor kerül tárgyalás tartására. Franciaországban ezen felül olyannyira őrködnek a védekezéshez való jog érvényesülésén, hogy az alperes meg nem jelenése esetén csak abban az esetben folytatják az eljárást, ha a kézbesítési vélelem már beállt.

2.4.2.1 Az első jogorvoslat

A Brüsszel I. rendelet 43. cikk (1) bekezdése alapján a végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél[822] jogorvoslattal élhet.

A jogorvoslattal kapcsolatban EUB a SISRO ügyben megerősítette, hogy *„[a]z egységes európai szabályozás itt is kiszorítja a nemzeti jog előírásait a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti eljárásban alkalmazható jogorvoslatokról. A jogbiztonság elve az egyezmény előírásainak az egységes alkalmazását követeli meg.*”[823] Kengyel és Harsági azonban rámutatnak, hogy *„…a nemzeti jogokra van bízva az, hogy a jogorvoslat formáját meghatározzák, illetve tartalommal töltsék ki.”*[824] **A** francia jogirodalom továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy Franciaország esetében dogmatikailag nem jogorvoslatról van szó a másodfokú eljárás esetén, mivel első fokon nem bíróság járt

[821] Gaudemet-Tallon 2010 474.
[822] A „*fél*” fogalmának értelmezését az EUB elvégezte, ahogyan arra a *Draka NK Cables Ltd. e.a.c c./Omnipol Ltd. ügyben* rámutatott –csak az a hitelező nyújthat be jogorvoslati kérelmet, aki az elsőfokú eljárásban is részt vett.C-167/08 sz. ügy, 2009. áprlisi 23. Ld. Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 958.
[823] C-432/93. sz. SISRO kontra Amperstand Software ügyben 1995. augusztus 11-én hozott ítélet 41. bek. Ld. Kengyel és Harsági 2006 446.
[824] Kengyel és Harsági 2006 448.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

el.[825] Mindezzel együtt az végrehajthatóságot kimondó döntéssel szemben az adósnak lehetősége van az ún. „*appel*”-lal a fellebbviteli bírósághoz (*Cour d'Appel*) fordulni.

2.4.2.1.1 A jogorvoslati kérelem benyújtása

A jogorvoslat benyújtásával kapcsolatban a rendelet csak[826] a hatáskörrel rendelkező hatóságot nevezi meg, illetve a benyújtásra nyitva áll határidőt határozza meg.

A jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő meghatározása, a 43. cikk (5) bekezdésének szabálya csak az adósa vonatkozik, a rendelet a hitelező számára nem állapít meg határidőt.[827] A jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő a végrehajthatóságot megállapító határozat kézbesítésétől számított 1 hónap, vagy 2 hónap amennyiben a fél, akivel szemben a végrehajtást kérték, más tagállamban rendelkezik lakóhellyel, mint ahol a végrehajthatóságot megállapították (akár személyes, akár a lakóhelyen történő kézbesítés időpontjától számítva). Ez az időtartam távolságra tekintettel nem hosszabbítható meg. Ezen időtartam alatt, illetve a benyújtott jogorvoslat elbírálásáig, végrehajtási intézkedés nem tehető, kivéve annak a félnek a vagyona elleni biztosítási intézkedést, aki ellen a végrehajtást kérték (47. cikk (3) bekezdése). *„A határidők számítása annak a tagállamnak a belső joga szerint történik, amelynek a bírósága a végrehajthatóvá nyilvánításról döntött.”*[828]

Magyarországon az elsőfokú döntéssel szemben a Vht. 221. § alapján halasztó hatályú fellebbezésnek van helye[829] a Pp. általános rendelkezései alapján.[830] A jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő a magyar szabályoktól eltérően nem 15 nap, hanem a Brüsszel I. rendelet 43. cikk (5) bekezdésének megfelelően 1, illetve speciális esetekben 2 hónap.[831] E határidők eljárási határidők, ezért a Pp. 103. §-a irányadó rájuk.

Németországban a ZPO vonatkozó szakaszai (*sofortige Beschwerde* ZPO 567 § - 573 §) csak az AVAG 11-13. §§ i által lehetővé tett módon alkalmazandóak.[832] Felfolyamodást (*Beschwerde*) az adós és a hitelező is nyújthat be. A kérelmet be lehet nyújtani írásban (*Beschwerdeschrift*), vagy szóban, jegyzőkönyvbe mondással (*Erklärung zur Protokoll*). Ez utóbbira akkor van lehetőség, ha a bíróság nem folytat le szóbeli

[825] Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 571.
[826] A rendeletben nem szabályozott kérdésekben a tagállamok nemzeti joga az irányadó.
[827] Kengyel és Harsági 2006 451. o., ld. Jenard jelentés 1967, 53.
[828] Kengyel és Harsági 2006 453. o.
[829] Vht. 221. § A bíróság határozata elleni jogorvoslatnak halasztó hatálya van (…) Vö. André dátum nélk., és Balogh, Korek, Császti és Juhász 2006 504.
[830] Nádas 2009 876., Juhász 2011 101.
[831] Ld. Pestovics 2007300.
[832] Huber 2009 754., 756.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

tárgyalást [AVAG 13. (2) bekezdés], amikor is nem kötelező az ügyvédi képviselet. Szóbeli meghallgatásra pedig csak azokban az esetekben van szükség, ahol a tények kiderítéséhez a feleket, vagy tanúkat kell meghallgatni.[833] Egyes szerzők szerint ebben a szakaszban a Brüsszel I. rendelet 45. cikke szó szerinti értelmezésével ellentétben az adós az ott felsoroltakon kívül a formai feltételek hiányára is hivatkozhat, olyan körülményre felhívhatja tehát a bíróság figyelmét, amelyet hivatalból kell(ene) figyelembe venni.[834]

Ebben a szakaszban azonban az (eredeti) igény elleni kifogás (*Einwendung gegen den Anspruch*) már csak akkor érvényesíthető, ha az alapjául szolgáló ok azután keletkezett, hogy az eredeti államban a határozatot meghozták [AVAG 12. § (1) bekezdése].[835] A szabály szorosan összefügg a ZPO 767. § szerinti végrehajtás elleni kifogással. Az AVAG 12. § (1) bekezdése alapján ugyanis minden olyan kifogás megtehető, amely a ZPO 767. § alá tartozik.[836] Az AVAG 12. § (1) bekezdése szerinti kifogást el kell különíteni a ZPO 323. § -ban felsorolt lehetőségektől. Az előbbi ugyanis az eredeti igényre hat, annak érvényesülését lehetetleníti el, a külföldi jogcímet azonban érintetlenül hagyja. A ZPO 323. § szerinti eljárásban a jogcím alapjául szolgáló tények vitatására nyílik lehetőség, a döntés megváltoztatása pedig feloldja annak jogerejét.[837] E kifogást a Brüsszel I. rendelet 43. cikke alapján kell előterjeszteni.[838] Kizárt, hogy egy későbbi szakaszban – a ZPO 767. § szerinti végrehajtás elleni kifogással (*Vollstreckungsgegenklage*) érvényesítsék.[839] A végrehajtás elleni kifogásban az adós csak olyan okokra hivatkozhat, melyek azután keletkeztek, hogy lejárt a jogorvoslatra nyitva álló határidő, vagy – amennyiben nem nyújtott be jogorvoslatot – amennyiben az eljárás befejeződött *(„nach Beendigung dieses Verfahrens entstanden ist”*), a ZPO 767. § szerinti kérelmet (*Vollstreckungsgegenklage*) a végrehajtási klauzulát kiállító bíróságnál kell benyújtani (AVAG 14. §). A joggyakorlatban és a jogirodalomban is sokáig bizonytalanság uralkodott abban a tekintetben, hogy az AVAG 12. §-a ellentétes-

[833] Schuschke és Walker 2008 2016.
[834] A 45. cikk rendelkezéseinek szó szerinti értelmezése ugyanis a meghallgatáshoz való alapvető jog („*Grundrecht auf rechtliches Gehör*”) sérelmével járna, mivel lehetetlenné tenné a formai hibák vitatását. Brödermann és Rosengarten 2007 187.
[835] Adolphsen 2011 183.
[836] Huber 2009 769.
[837] Huber 2009 770.
[838] Adolphsen 2011 183-4.
[839] Végrehajtás elleni kifogás (die *Vollstreckungsgegenklage*) csak akkor terjeszthető elő, ha a jogorvoslati eljárásra nyitva álló határidő lejárta után keletkeztek az okok, amelyre a végrehajtás elleni kifogás alapul (AVAG 14. §) Vö. Adolphsen 2011 184.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

e a Brüsszel I. rendelet 45. cikk (1) bekezdésével, [840] és ha igen, mennyiben. A BGH 2007. március 14-én megállapította, hogy a kifogások a nem vitatott vagy jogerősen megállapított pénzkövetelések esetére megengedhetőek az AVAG 12. § keretein belül.[841] A BGB ugyanazon ítéletében kijelentette, hogy egyéb esetekben a kötelezettnek be kell érnie a ZPO 767. § által biztosított keretekkel. Nagel és Gottwald szerint szintén kivételt képeznek a nem vitatott, vagy jogerősen megállapított pénzkövetelések. Szerintük az AVAG 14. § úgy kell értelmezni, hogy amennyiben a kötelezett nem hozza fel az eredeti igény elleni kifogásait, azt később, végrehajtási kifogás formájában már nem teheti meg. [842]

A benyújtott felfolyamodást (*Beschwerde*) hivatalból kell kézbesíteni az ellenérdekű félnek.[843] A belföldön lakó kötelezett részére való kézbestésre a nemzeti jogot, ezesetben a ZPO 166. § és azt követő szakaszait kell alkalmazni. [844] Elméletileg kizárt volna a külföldön lakó kötelezett részére a nemzeti jog által biztosított fiktív kézbesítés, így a ZPO 185. § szerinti hirdetményi kézbesítés is lehetősége, hiszen a 1348/2000 rendelet alapján személyesen vagy lakóhelyre kell kézbesíteni,[845] különleges esetekben azonban lehetőség van hirdetményi kézbesítésre másik tagállamban lakó kötelezettel szemben is. Az EUB a *G kontra C de Visser ügyben*[846] kimondta, hogy az uniós joggal nem ellentétes az olyan eljárás során hozott mulasztási ítélet, amelyben az eljárást megindító iratot hirdetményi úton kézbesítették az olyan kötelezettel szemben, akinek tartózkodási helyét nem lehet megállapítani, amennyiben a bíróság megbizonyosodott arról, hogy az alperes felkutatása érdekében a gondosság és jóhiszeműség elve által megkövetelt minden intézkedést megtettek.[847] Harmadik országban lakó kötelezett fellebbezésére nem tartalmaz különös szabályt a Brüsszel I. rendelet, de felhatalmazást ad a nemzeti jogoknak, hogy 1 hónapnál több időt adjanak rá. A német törvényalkotó élt ezzel a lehetőséggel, harmadik országban lakó kötelezettnek is a személyes, vagy lakóhelyre történő kézbesítéstől számított két hónap áll rendelkezésre.

[840] Adolphsen 2011 184. o.
[841] Adolphsen 2011 184. Huber 2009 770.
[842] Nagel és Gottwald 2007 621.
[843] Kivéve, ha a panasz nyilvánvalóan alaptalan és nem befogadható. Ebben az esetben ugyanis az ellenérdekű félnek erősebb a költségei racionális szinten tartásához fűződő érdeke, mint a védelméhez fűződő érdeke. Ebben az esetben elegendő, ha a bíróság fellebbezés tárgyában hozott határozatát kézbesíti számára (AVAG 13. (3). Schuschke és Walker 2008 2017.
[844] Huber 2009 754.
[845] Huber 2009 755.
[846] C-292/10. sz., *G kontra Cornelius de Visser* (2012. március 15) ügy
[847] C-292/10. sz. ügy, 59. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Ausztriában az ún. *Rekurs* áll rendelkezésre, mivel a végrehajthatóságról szóló döntés formája végzés (*Beschluss*). A kérelmező csak a Brüsszel I. rendeletben található visszautasítási okokat hozhat fel az adós, más okokra (mint például az utólagos fizetés) nem hivatkozhat.[848] Az általános szabályoktól eltérő, Brüsszel I. rendeletben meghatározott határidő csak a végrehajthatósága tárgyában hozott határozat elleni jogorvoslatra vonatkozik, minden egyén határozatra (pl. az eredeti állapot visszaállítása iránti kérelem visszautasításáról szóló határozatra (*Beschluss auf Abweisung eines Wiedereinsetzungsantrags*) az általános szabályok [öZPO 148. § (2) bekezdés] vonatkoznak. A határidő számítására az EO 78. § és 83. (2) alapján a öZPO 125. § (2) bekezdését kell alkalmazni.[849] Ausztriában az EO 84. § (1) bekezdése visszautal a öZPO 521a §-nak megfelelő eljárásra, azzal az eltéréssel, hogy a jogorvoslati kérelem, valamint az ellenkérelem (*Rekursbeantwortung*) határideje 1 hónap. Az ellenkérelem benyújtásának határideje abban az esetben is 1 hónap marad, ha a kérelemé speciális esetben 2 hónapra hosszabbodik [EO 84. § (2) bekezdés 1. pont].

Franciaországban az elsőfokú eljárás eredménye alapján különböző típusú jogorvoslat áll rendelkezésre. A végrehajthatóvá nyilvánítást elutasító döntés elleni kérelem az ún. *„recours”*, amelyet a TGI elnökéhez kell benyújtani. A végrehajthatóvá nyilvánítást kimondó határozat ellen fellebbezés (*appel*) útján lehet jogorvoslatért folyamodni, amelyet a fellebbviteli bírósághoz kell benyújtani.[850] Franciaországban nemzeti bíróság is megerősítette a kérelem benyújtására nyitva álló határidő Brüsszel I. szerinti szabályának érvényességét.[851] Ugyanakkor a Brüsszel I. határideje csak a végrehajthatóságot kimondó döntésekre vonatkozik *expressis verbis*. Gaudemet-Tallon felhívja a figyelmet arra, hogy a tény, hogy az uniós jogalkotó nem határozott meg határidőt a kérelmező által benyújtható jogorvoslatra, nem feltétlenül jelenti, hogy automatikusan a tagállami jogban alkalmazott általános határidők érvényesülnek. Hivatkozva a Jenard-jelentésre utal arra, hogy a nemzeti jogoknak lehetőségük van meghatározni a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidőt.[852] Ilyen szabály hiányában azonban az általános határidőt lehet irányadónak tekinteni, ami a francia jogban 15 nap. A francia joggyakorlat alapján azonban a végrehajthatóságot elutasító

[848] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 250.
[849] Angst 2008 665. A hónapban számított határidő a következő hónap azonos számú napján ér véget, ha pedig a következő hónapban kevesebb nap van, az utolsó napon. Mini 2008 254-5.
[850] Vö. art 1489. et seq.
[851] Ld. Com 27 oct. 2009.
[852] Gaudemet-Tallon 2010 477.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

döntés elleni jogorvoslat esetén „elegendő időt” kell biztosítani az adósnak a védekezéshez való felkészülésre.[853]

A jogorvoslati kérelemről összességében elmondható, hogy a vizsgált tagállamok hasonló jellegű és funkciójú jogorvoslatot tesznek lehetővé a végrehajthatóságot kimondó döntéssel szemben. A fél rendes jogorvoslatot nyújt be, melyet a nemzeti jog szabályainak megfelelően kézbesítenek az ellenérdekű félnek. A jogorvoslat lényegét, formai és tartalmi kívánalmait a nemzeti jogszabályozza. Érdemes kiemelni, hogy olyan jogorvoslathoz lehet folyamodni, melynél új tényre vagy új bizonyítékra csak korlátozottan lehet hivatkozni. A tagállami jogok általában időbeli határt húznak, mivel csakis akkor lehet új tényre vagy új bizonyítékra hivatkozni, ha az a végrehajtani kívánt határozat jogerőre emelkedése után merült fel.
A 1215/2012/EU rendelet a jogorvoslati kérelem tekintetében nem igazít el, a nemzeti jogokra bízza annak meghatározását. Annyit tartalmaz csupán a rendelet, hogy az adós kérelmét bírósághoz nyújtja be. Az új rendelet alapján a tagállamoknak meg kell majd nevezniük azt a bíróságot, amelyhez kifogását intézheti az adós. Ebben a tekintetben tehát jelenleg még bizonytalan a jogszabály, ami azonban ennél problémásabb, hogy a rendelet alapján az sem világos, hogy a tanúsítványt kézbesítő végrehajtó hatóság miként értesül az adós által benyújtott kifogásról. Lehetséges, hogy őt a bíróság hivatalból értesíti, vagy, hogy a végrehajtó figyelmét – párhuzamos kérelemben – erre maga az adós hívja fel. Ez utóbbi esetben azonban azt a benyomást erősíti, hogy a rendelet nem egyszerűsíti a korábbi szabályokat, hanem bonyolultabbá teszi az eljárást. A jogorvoslat típusát a 47. cikk (2) bekezdése alapján a címzett tagállam joga határozza meg. Ez azt jelenti, hogy a végrehajtás során általában rendelkezésre álló eszközzel, Magyarországon a végrehajtási kifogással érvényesítheti jogait az adós. A kérelem formaiságáról szintén a nemzeti jog rendelkezik, az új rendelet kötelező mellékletként a határozat egy példányának, illetve adott esetben a fordítás csatolását írja elő. Ettől azonban a bíróság ésszerűségi szempontok alapján eltekinthet, és ezen iratokat bekérheti a másik féltől is [47. cikk (3) bekezdés].

2.4.2.1.2 Az eljáró bíróság

A hatáskört a Brüsszel I. rendelet 43. cikk (2) bekezdése alapján annak III. melléklete nevezi meg. Magyarországon a törvényszékek, Budapesten a Fővárosi Törvényszék

[853] Cadiet és Jeuland 2011 570. és Gaudemet-Tallon 2010 477.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

bírálja el első fokon a jogorvoslatot. [Vht 210/A. § utal Brüsszel I. rendeletre],[854] az illetékessége az alsóbb fokú bíróság alapján alakul. A kérelmet az első fokon eljárt bíróságon keresztül a Fővárosi Törvényszéknek címezve kell benyújtani. Németországban az *Oberlandesgericht*,[855] illetve Berlinben a *Kammergericht*[856] rendelkezik hatáskörrel a felülvizsgálatra. A felfolyamodás (Beschwerde) befogadhatóságát nem érinti, ha nem a hatáskörrel rendelkező másodfokú bírósághoz, hanem az első fokon eljárt bírósághoz nyújtják be.[857] Az első fokon eljáró bíróságnak a főszabály, a ZPO 572. § (1) bekezdése, szerint kijavítási lehetősége (*Abhilfebefugnis*) van a hozzá beadott panaszok esetén, külföldi ítélet végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben azonban nincs erre joga, a végrehajtási klauzulát kiállító bíró nem orvosolhatja a jogorvoslati panaszt.[858] Amennyiben tévesen az első fokú bírósághoz nyújtanák be a fellebbezést, úgy az első fokú bíróságnak az AVAG 11. § (2) bekezdése alapján hivatalból azonnal át kell tennie az ügyet a hatáskörrel rendelkező bírósághoz.[859] A határidő számításakor a hibásan az első fokú bírósághoz benyújtott panasz esetén a fellebbezés első fokú bírósághoz való beérkezése számít.[860] A másodfokon eljáró bíróság – szemben a BGH-val – nem mérlegelhet, hogy befogadja-e a kérelmet.[861] Az AVAG 11. § (4) alapján a fellebbezést hivatalból kézbesíteni kell az ellenérdekű félnek.[862]

Ausztriában a Brüsszel I. rendelet III. mellékletének megfelelően a *Landesgericht*-hez kell benyújtani a kérelmet, a *Bezirksgericht*-en keresztül. A *Landesgericht* illetékessége az alsóbb fokú bírósághoz igazodik.

Franciaországban az elsőfokú döntés tartalma szerint különböző hatósághoz lehet benyújtani a jogorvoslati kérelmet.[863] Amennyiben első fokon visszautasították a

[854] Juhász 2011 110.
[855] Az AVAG 11. § (1) bekezdése összhangban van a rendelet szabályával. Adolphsen 2011 184.
[856] Schütze 2009 153.
[857] Jennissen véleménye szerint a szabály nagy valószínűség szerint ellentétben áll a Brüsszel I. rendelet 43. cikk (2) és (5) bekezdéseivel. Ennek ellenére szokták alkalmazni, ugyanis amennyiben a hibás fórumhoz benyújtott panasz határidőn túl érkezik meg az OLG-hez, úgy az első fokhoz való beérkezést veszik figyelembe. A panaszt a végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben miden esetben átteszik az OLG-hez (a ZPO 572. § nem alkalmazandó). Schuschke és Walker 2008 2017. Meglátásom szerint az AVAG szóban forgó rendelkezése nem ellentétes a Brüsszel I. rendelettel, hanem kiegészíti azt, mivel a rendelet hivatkozott szabályai arról rendelkeznek, hogy mely bírósághoz kell benyújtani a panaszt, és mennyi időn belül. Következésképpen az már a nemzeti jogokra van bízva, hogy a hibásan benyújtott panaszt mi módon engedik orvosolni.
[858] Huber 2009 754.
[859] Huber 2009 754.
[860] Huber 2009 755.
[861] Huber 2009 771.
[862] Huber 2009 756.
[863] Ld. Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 959.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajthatóvá nyilvánítást, úgy a TGI (első fokon a TGI főhivatalnoka járt el) elnökéhez kell benyújtani a jogorvoslati kérelmet. Amennyiben az első fokú döntést megállapította a végrehajthatóságot, a jogorvoslati kérelmet a fellebbviteli bírósághoz (*Cour d'Appel*) kell benyújtani. Lehetőség van jogorvoslat benyújtására a fellebbviteli bírósághoz abban az esetben is, ha a *greffier en chef* által megtagadott végrehajthatóságot a TGI elnökének döntése mondta ki.[864]

Összességében megállapítható, hogy mind a négy vizsgált országban fellebbviteli bíróság bírálja el a benyújtott kérelmet. Különbség van aszerint, hogy a kérelmet közvetlenül az elbíráló bírósághoz kell-e benyújtani, vagy az alsóbb fokon keresztül. Magyarországon és Ausztriában az első fokon eljárt bíróságon kell benyújtani a kérelmet, míg Németországban és Franciaországban közvetlenül a fellebviteli bíróságon. A német jog azonban engedményt tesz, és abban az esetben is befogadja kérelmet, ha azt tévesen az első fokon eljárt bíróságon nyújtották be.

Egyelőre még nem lehet megállapítani, hogy a 1215/2012/EU rendelet eredményez-e változásokat az eljáró bíróság szempontjából. Az új rendeletben egyetlen szabály vonatkozik az eljáró bíróságra, a 75. cikk a) pont alapján a tagállamok által határidőig megnevezett bírósághoz kell benyújtani a jogorvoslatot. Úgy tűnik tehát, hogy az egyéb eljárási kérdések tekintetében továbbra is a tagállami jog lesz irányadó.

2.4.2.1.3 A bíróság eljárása

A bíróságok a kontradiktórius eljárás szabályainak megfelelően járnak el (43. cikk (3) bekezdés) [865] és késedelem nélkül határoznak (45. cikk (1) bekezdés).

Németországban a jogorvoslatot a bíróság elbírálhatja szóban, az AVAG 13. § (2) bekezdése alapján ez esetben a ZPO 215.§ szerint kell lefolytatni az eljárást, de az AVAG 13. § (1) bekezdésének megfelelően a bíróság dönthet a szóbeliség mellőzése mellett is („*ohne mündliche Verhandlung*"). A jogirodalom felhívja a figyelmet arra, hogy a kontradiktórius eljárás nem követeli meg feltétlenül szóbeli eljárás lefolytatását, az is megfelel, ha az ellenérdekű félnek lehetősége van kifejtenie véleményét.[866] Az írásbeli eljárás esetén nincsen ügyvédkényszer,[867] míg szóbeli eljárás esetén a ZPO 78.

[864] Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009 571.
[865] Ld. Brüsszel I. rendelet 43. cikk (3) bekezdése
[866] Huber 2009 756.
[867] Ld. AVAG 11. § (1) bekezdésének első fordulata, AVAG 13. § (2) bekezdésének első fordulata, továbbá ZPO 78. § (3) bekezdése.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

§ (1) bekezdése alapján kötelező az ügyvédi képviselet.[868] A döntést a Gerichtsverfassungsgesetz 122. §-a alapján három bíróból álló tanács hozza meg, és nem egyesbíró (ZPO 567.§) jár el.[869] Ezzel szemben Huber szerint a döntést tanács teljes ülése hozza meg.[870]

Ausztriában az EO vonatkozó fejezete az irányadó, az abban nem szabályozott kérdésekre az EO általában,[871] kisegítő módon pedig a ZPO.

A vizsgált országokban a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásról közvetlenül rendelkező törvények (Vht., AVAG, EO) nem, vagy csak kevéssé igazítanak el a jogorvoslati bíróság eljárása tekitetében. Mivel ez a szakasz már kontradiktórius, a bíróságok értelemszerűen a nemzeti perjognak megfelelően járnak el. A jogorvoslat tárgyában döntő bíróság eljárása olyan része a végrehathatóvá nyilvánítási eljárásnak, mely már nem kapcsolódik közvetlenül a végrehajthatóság kimondásához, hanem eljárási szempontból nézve szorosan a nemzeti perjogba ágyazódik. Eljárási szempontból a bíróságok tehát a jogorvoslati kérelem indokától függetlenül a polgári eljárásjog szabályainak megfelelően folytatják le eljárásukat.

A 1215/2012/EU rendelet hatálya alatt is a címzett tagállam joga határozza meg a végrehajtás megtagadására vonatkozó eljárást [47. cikk (2) bekezdés].

2.4.2.1.4 A jogorvoslati kérelem tárgyában hozott döntés

A végrehajtandó határozatnak, illetve az eljárásnak a felülvizsgálata csakis 34. és a 35. cikk által kijelölt keretek között lehetséges.[872] A Brüsszel I. rendelet 45. cikk (2) bekezdése lefekteti az érdemi felülvizsgálat tilalmát, ez azonban nem zárja ki a rendelet hatálya alatt a tényállás akár teljes ellenőrzését.[873]

Magyarországon a másodfokú bíróság a fellebbezés tárgyában végzéssel határoz. A Brüsszel I. rendeletnek megfelelően csak a rendeletben meghatározott elismerési akadály alapján lehet a végrehajthatóságot megtagadni, egyes szerzők azonban azon a véleményen vannak, hogy ezen kívül megengedhető az első fokú eljárást érintő „alaki vizsgálat" is, mivel véleményük szerint *„méltánytalan lenne az adóstól elvonni az ilyen*

[868] Vö. AVAG 13. § (2) bekezdés, valamint ZPO 215. §. Vö. Adolphsen 2011 184.
[869] Ezt a szabályt a bírói gyakorlat alakította ki, és az elmélet sem kritizálta. Az is indokolja, hogy az első szakaszban eljáró polgári tanács elnöke nem számít a ZPO 348. § és 348.a § szerinti egyesbírónak. Schuschke és Walker 2008 2020.
[870] *„Senat in voller Besetzung"* Huber 2009 756.
[871] Pl. EO 84. § (5) az eljárás felfüggesztéséről. Amennyiben a külföldi határozat még nem emelkedett jogerőre a bíróságnak lehetősége van az eljárás felfüggesztésére, mind az első, mind a második jogorvoslati szakban Angst, Jakusch és Pimmer 2009 250.
[872] Kengyel és Harsági 2006 449., Schlosser-jelentés 220. pont
[873] Kengyel és Harsági 2006 454., Schlosser-jelentés 1979, 219. pont

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nyilvánvaló szabálysértésre való hivatkozás lehetőségét."[874] A Brüsszel I. rendelet 45. cikk (1) bekezdése alapján bíróság a végrehajthatóságot megállapító határozatot elutasíthatja, vagy visszavonhatja. Kecskés rámutat arra, hogy a magyar jog szempontjából pontatlan e két kifejezés. A bíróság másodfokon nem elutasítja, hanem hatályon kívül helyezi a korábbi döntést, míg a végrehajtási záradékot helyesen törölni szokás.[875] A BKKB előtti ügyek gyakorlata azt mutatja, hogy a másodfokon eljáró bíróság – amennyiben nem ért egyet az első fok döntésével – azt új eljárás lefolytatására utasítja. A fellebbezési bíróságnak azonban sok esetben maga vizsgálja meg a kifogás megalapozottságát, adott esetben bizonyítási eljárást is lefolytat annak érdekében, hogy megállapítsa: történt-e eljárási szabálysértés a származási államban.

Felmerül a kérdés, hogy az *exequatur* elleni jogorvoslat betölti-e funkcióját, és valóban lehetőséget ad az adósnak a védekezésre?[876] A BKKB-n végzett vizsgálatok azt mutatták, hogy a bíróság ritkán veszi figyelembe az adós kézbesítés hiányára, vagy egyéb eljárási hiányosságokra vonatkozó érveit, és sokszor hivatkozik az érdemi felülvizsgálat tilalmára.[877]

Németországban az *Oberlandesgericht* (OLG) az AVAG 13. § (1) bekezdés alapján indokolással ellátott végzést (*begründete Beschluss*) hoz. A német jogirodalom szerint a Brüsszel I. rendelet 45. cikk (1) bekezdését nem kell szó szerint értelmezni. Mivel ez az első alkalom, amikor mindkét fél lehetőséget kap előadni álláspontját, az OLG – akárcsak a magyar bíróságok – nemcsak a fenti cikkben hivatkozott 34. és 35. cikk szerinti kifogásokat fogadja be és vizsgálja meg, [878] hanem a végrehajthatóvá

[874] Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009 517.

[875] *„A megyei bíróság a városi bíróság határozatát hatályon kívül helyezi és a végrehajtási tanúsítvány visszavonását (törlését) rendeli el."* Kengyel és Harsági 2006 454. Vö. *„Ha a bíróság vagy a közjegyző a végrehajtási lapot a törvény megsértésével állította ki, a végrehajtási lapot vissza kell vonni, ha pedig a bíróság vagy a közjegyző a törvény megsértésével látta el végrehajtási záradékkal, a végrehajtási záradékot törölni kell."* Kapa 2012 174.

[876] Ugyanezen kétséget fogalmazza meg Gécziné is a saját vizsgálatának tapasztalatai alapján. Gécziné négy megyében (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas és Veszprém) vizsgálta a 90 %-ban a Brüsszel I. rendelet alapján folyó határon átnyúló végrehajtási eljárásokat. Azt tapasztalta, hogy az adós sokszor sikertelenül hívja fel a Brüsszel. I. szerinti megtámadási okokat. Az általa kiemelt 0801-63.Vh.426/2007. sz. ügyben az adós a szabályszerű kézbesítés hiányára hivatkozott. A német anyanyelvű osztrák állampolgár felhívta a magyar bíróságok figyelmét arra, hogy a fizetési meghagyás Ausztriában postai letét útján való kézbesítése nem tekinthető szabályszerűnek, mivel ennek megtörténtekor már Magyarországon lakott. A megyei bíróság ennek ellenére helybenhagyta az elsőfokú bíróság döntését az *exequatur* megadásáról. Az alperes ekkor fordult az osztrák bírósághoz, ahol sikeresen megdöntötte a kézbesítési vélelmet. Gécziné Bárdosi 2010/3

[877] Ld. III.2.4.3.2. Révision au fond tilalma c. fejezet.

[878] A bíróság a felhívott végrehajtási kifogások közül a közrendre vonatkozót mindig utoljára vizsgálja meg. Huber 2009 758.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nyilvánításra vonatkozó eljárási kifogásokat, illetőleg az első fokú bíróság joghatóságára, hatáskörére vagy illetékességére vonatkozó kifogást is.[879]

Az OLG a záradékot odaítélő döntést helybenhagyhatja, megváltoztathatja,[880] vagy visszaküldheti az első fokon eljárt bíróságnak.[881] Amennyiben a döntést teljesen vagy részben helybenhagyja, maga mondja ki a végrehajthatóságot, vagy módosítja a végrehajthatóságot kimondó ítélet tartalmát.[882] Az OLG a megállapított tényállást felülvizsgálhatja, mivel az AVAG 15. § alapján van még fellebbviteli lehetőség. A vitás tényállást akkor is tárgyalni kell, ha az ellenérdekű fél a szóbeli meghallgatáson nem jelenik meg. A joggyakorlat végrehajthatóvá nyilvánítási ügyekben nem engedi meg a ZPO 330. § szerinti speciális mulasztási ítélet alkalmazását (a bíróság a kizáróan a felperes kérelme alapján és annak megfelelően dönt). A végrehajtás megtagadási okok tekintetében – mivel az okok felhívásánál ki van zárva a hivatalbóliság elve – a bizonyítást hivatalból le kell folytatni, [883] a szabad bizonyítás (*Freibeweis*) szabályainak megfelelően. A bíróság a döntést hivatalból kézbesíti a feleknek, akkor is, ha azt nyilvánosan kihirdette [AVAG 13. § (3) bekezdése]. Az adós élhet a 43. cikk szerinti eljárással, amennyiben a jogcímet (*Titel*) a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás ideje alatt vonták vissza a származási államban. A bíróság, melyhez a jogorvoslatot benyújtották, köteles ezt figyelembe venni.[884]

Franciaországban a jogtudományban vita folyik arról, hogy a bíróság kötött-e a felek kérelméhez, vagy lehetősége van megvizsgálni olyan megtagadási okokat is, amelyekre a felek nem hivatkoztak. Egyes nézetek szerint a bíróság hivatalból vizsgálhat minden visszautasítási okot, míg mások azon a véleményen vannak, hogy csakis a közrendbe ütközést vizsgálhatja hivatalból a francia bíró.[885] Ferrand felhívja a figyelmet arra, hogy az EUB *Draka NK Cable* ügyben 2009-ben hozott ítélete sem tisztázza egyértelműen a kérdést.[886] Egy 1984-es francia döntés azt a nézetet támasztotta alá, hogy a bíróság hivatalból csakis a közrendnek való megfelelést vizsgálhatja.[887]

[879] Huber 2009758.
[880] Schütze 2011 233.
[881] vö. ZPO. 572. § (3) bekezdés
[882] „…*hat es die Vollstrackbarerklärung selbst zu fassen bzw. zu modifizieren*.” Schuschke és Walker 2008 2021.
[883] Ebben az eljárásban tehát a bizonyítási eljárásra nem vonatkoznak a ZPO szigorú szabályai (355. § és utána) Schuschke és Walker 2008 2020.
[884] Vö. Brüsszel I. rendelet 43. és 44. cikkei. Adolphsen 2011 183.
[885] Gaudemet-Tallon 2010 474.
[886] C-167/08 sz. ügy, (2009. április 23.), Ld. Ferrand 2012 1203.
[887] Vö. Civ 1re 1983. november 9-i döntés. Ld. Guinchard, Ferrand és Chainais 2010 959., Ferrand 2012 203

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Ugyanakkor a megtagadási okok vizsgálatánál a hivatalbóliság elve alapvetően ellentétes a Brüsszel I. rendelet céljával és szellemiségével. A Cour de Cassation az uniós joggal összhangban álló álláspontot képviselt már 1994-ben, és 1999-ben is, amikor megerősítette, hogy a bíróság nem vizsgálhat olyan indokot, amelyet a fél nem hozott fel.[888] A döntés előtt a bíróság köteles megbizonyosodni arról, hogy a meg nem jelent adós számára szabályszerűen kézbesítették-e a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában hozott határozatot. Csak akkor hozhat döntést érdemben, amennyiben megbizonyosodik a szabályszerű kézbesítésről.[889]

A vizsgált országokban indoklással ellátott végzéssel határoznak a fellebbviteli bíróságok a jogorvoslati kérelem tárgyában. A bíróságoknak általában nemcsak kasszációs jelleggel járnak el, hanem meg is változtathatják az ítéletet. A bíróság döntése jellegétől függően alakul tehát annak tartalma: csupán hatályon kívül helyezi az első fok határozatát és azt új eljárásra utasítja, vagy maga hoz döntést a végrehajthatóvá nyilvánításról. Két szempontot érdemes kiemelni a másodfok döntése kapcsán. Egyrészt, hogy a bíróság hivatalból nem, csak a felek kérelmére vizsgálhatja a végrehajthatóvá nyilvánítás elleni kifogások fennállását. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy csak Franciaországban merült fel ilyen hangsúllyal az okok hivatalból való vizsgálatának kérdése. A probléma valószínűleg nem a kérelemhez kötöttség – hivatalbóliság összefüggésében keresendő, hanem a Brüsszel I. rendelet újításával. A francia bírói gyakorlat nehezen fogadta el, hogy hivatalból többé már nem vizsgálhatja a végrehajthatóság kimondásának visszautasítási okait, köztük a közrend vizsgálatához ragaszkodott leginkább. Ennek magyarázata a közrend francia felfogásában keresendő.[890] Másrészt, hogy a Brüsszel I. rendelet szigorú szabályát, miszerint csakis a rendeletben felsorolt kifogások vizsgálhatóak, a tagállamok egyhangúan úgy értelmezik, hogy az nem zárja ki az első fokú eljárást érintő kifogások vizsgálatát. Érdemes kiemelni, hogy – ahogy arra a magyar jogirodalomban Kengyel és Harsági is rámutatnak – a vizsgált országokban nemcsak a rendelet 45. cikk (1) bekezdésében hivatkozott kifogásokat (visszautasítási okok) fogadták be a bíróságok,

[888] Ld. Gaudemet-Tallon 2010 475.
[889] Gaudemet-Tallon 2010 478.
[890] A francia jogalkalmazók, mivel a közrend gyakorlata és elmélete is Franciaországban alakult ki, így a jogintézmény nagy hagyományokkal rendelkezik, és mélyen beleivódott a jogi köztudatba, nem szívesen barátkoznak meg a gondolattal, hogy nem lesz lehetőségük a közrendet segítségül hívni azokban az esetekben, amikor a külföldről érkező jogintézmény konkrét hatása sértené a francia jogi érzést. Vö. Kaliczka 2009/9

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hanem megengedték egyéb, az első fokú eljárást érintő formai panaszok benyújtását is.[891]

A döntés tekintetében a 1215/2012/EU rendelet szűkszavú, célkitűzésének (gyors végrehajtás) megfelelően mindössze annyit határoz meg, hogy az eljáró bíróság „*haladéktalanul"* hoz döntést a kérelemről (48. cikk).

2.4.2.2 A második jogorvoslat

A jogorvoslat tárgyában hozott határozat kizárólag a IV. melléklet szerinti jogorvoslattal támadható meg (44. cikk), melyeknek közös jellemzője, hogy általában csak korlátozott felülvizsgálatot tesznek lehetővé (jogsértés).[892] Az EUB álláspontja alapján a felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezéseket megszorítóan kell értelmezni. Vagyis kizárólag az ügy fő tárgyában hozott határozattal szemben lehet felülvizsgálattal élni, egyéb – például pervezetési – döntésekkel szemben nem lehet jogorvoslatot benyújtani.[893] A végrehajthatóság tárgyában hozott döntéssel szemben továbbá csakis a rendeletben meghatározott jogorvoslattal lehet élni.[894] A bíróságnak – a másodfokhoz hasonlóan – késedelem nélkül kell határozatot hoznia [45. cikk (1) bekezdése].

Magyarországon a másodfokú határozat felülvizsgálati kérelemmel támadható meg. A Vht. 214. § ennek megfelelően úgy rendelkezik, hogy amennyiben másodfokon került sor a határozat végrehajtási tanúsítvánnyal való ellátására, a határozat felülvizsgálati kérelemmel támadható meg.[895] A felülvizsgálati kérelemre a Pp. megfelelő szabályai

[891] Jogorvoslati kérelmükben azonban a felek egyéb kifogásokkal (pl. végrehajthatóvá nyilvánítás feltételei nem állnak fenn, elutasított kérelem formai hibátlansága, stb…) is élhetnek, mely esetekben a jogorvoslati bíróság annak ellenére vonja vissza a határozatot, hogy az kifejezetten nem a 45. cikk (1) bekezdésben felsorolt szabályt sért. Vö. Kengyel és Harsági 2006 456.

[892] Vö. Kengyel és Harsági 2006 453.

[893] ld. 258/83 sz. *Brennero kontra Wendel* ügy, 1984. november 27, C-183/90 sz. *Van Dalfsen kontra Van Loot* ügy, 1991. október 4., C-432/93 sz *SISRO kontra Amperstand Software* Bv., 1995. augusztus 11. ügyek, Gaudemet-Tallon felhívja a figyelmet arra, hogy az EUB a jogorvoslati lehetőségek sokaságával szemben ellenséges Jenard-jelentésből merít. Ld. Gaudemet-Tallon 2010 483-484., Vö. Kengyel és Harsági 2006 454.

[894] C-172/91 sz. Volker Sonntag kontra Waidmann (1993. április 21.) ügy. Ld. Gaudemet-Tallon 2010 484., Vö. Kengyel és Harsági 2006 454.

[895] Vagyis ha a végzés másodfokon emelkedett jogerőre az LB vizsgálhatja a jogszabálysértést. Juhász 2011 102.

214. § *Felülvizsgálati kérelem a végrehajtás elrendelésével kapcsolatban*

(1) Felülvizsgálati kérelemnek van helye a másodfokon jogerőre emelkedett olyan végzés ellen, amellyel a bíróság külföldi határozat végrehajtási tanúsítvánnyal való ellátásáról, illetőleg végrehajtásának elrendeléséről döntött.

(2) A felülvizsgálati kérelem benyújtására és elbírálására a Pp. XIV. fejezetének (270—275/B. §-ának) rendelkezései megfelelően irányadók.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

(270-275. §§) az irányadóak. A kérelem elbírálására a Kúria rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel.

Németországban az AVAG 15.-17. §§, valamint ZPO 574. § és azt követő szakaszok alapján másodfokon az ún. *Rechtsbeschwerde* benyújtására van lehetőség.[896] A Brüsszel I. rendelet 44. cikkének és az AVAG 16. § (1) bekezdésének megfelelően a kérelem tárgyában a *Bundesgerichtshof* jár el. A *Rechtsbeschwerde* kifejezett törvényi engedményhez kötött,[897] és két esetben lehetséges (alternatív törvényi lehetőség).[898] Be lehet nyújtani egyrészt, ha a jogvita alapvető jelentőségű (AVAG 15. § (1) bekezdése és ZPO 574. § (2) bekezdése). [899] Másrészt akkor is lehet kérelmezni a jogorvoslatot, ha a jogfejlesztés vagy a jogegységesítés megkívánja, hogy az ügyben a BGH hozzon döntést.[900] A BGH-nak mérlegelési jogköre van, hogy befogadja-e a fellebbezést.[901] A kérelem benyújtására egy hónap jogvesztő határidő (*Notfrist*) áll rendelkezésre, amely a sérelmezett döntés kézbesítésekor kezdődik.[902] A kérelmet írásban kell benyújtani, nincs lehetőség szóban, jegyzőkönyvbe mondással megtenni.[903] Az eljárás során kötelező az ügyvédi képviselet.[904] A kérelemre alkalmazni kell a ZPO 575. § (2) – (4) bekezdéseit, következésképp a kérelmet csak a BGH-nál bejegyzett ügyvéd adhatja be. A kérelmet az AVAG 16. § (2) bekezdésének megfelelően indokolni kell, az indoklásra szintén a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított egy hónap áll rendelkezésre.[905] Az indoklásnak tartalmaznia kell a korábbi határozat megsemmisítésére irányuló kérelmet,[906] a ZPO 574. §(2) bekezdésben foglalt feltételek igazolását,[907] a kérelem

[896] Vö. Huber 2009 770. A Brüsszel I. rendelet 46. cikk (1) és (3) alapján biztosítási intézkedéssel kapcsolatban nem lehet ezzel a típusú jogorvoslattal élni. Schuschke és Walker 2008 2023.
[897] ZPO 574. § (1) *Gegen einen Beschluss ist die Rechtsbeschwerde statthaft, 1.dies im Gesetz ausdrücklich bestimmt ist (...).*
[898] Vö. Adolphsen 2011 184., Schütze 2009 153.
[899] ZPO 574. § (2) In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 ist die Rechtsbeschwerde nur zulässig, wenn 1. die Rechtssache grundsätzliche Bedeutung hat oder (…), vö. Schuschke és Walker 2008 2022.
[900] ZPO 574. § (2) In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1 ist die Rechtsbeschwerde nur zulässig, wenn (…)
2. die Fortbildung des Rechts oder die Sicherung einer einheitlichen Rechtsprechung eine Entscheidung des Rechtsbeschwerdegerichts erfordert., vö. Schuschke és Walker 2008 2022.
[901] Szemben a másodfokon eljáró OLG-vel. Vö. IV.2.4.2.1.2 fejezet Németországra vonatkozó része, valamint 861. lj.
[902] Vö. AVAG 15. (2) és (3) bekezdések és 16. § (1) bekezdés. Huber 2009 770.
[903] Huber 2009 770-1.
[904] Vö. AVAG 78. § (1) 4. fordulata.
[905] ZPO 575. § (2) Die Rechtsbeschwerde ist, sofern die Beschwerdeschrift keine Begründung enthält, binnen einer Frist von einem Monat zu begründen. Die Frist beginnt mit der Zustellung der angefochtenen Entscheidung. § 551 Abs. 2 Satz 5 und 6 gilt entsprechend.
[906] ZPO 575. § (3)
1. die Erklärung, inwieweit die Entscheidung des Beschwerdegerichts oder des Berufungsgerichts angefochten und deren Aufhebung beantragt werde (Rechtsbeschwerdeanträge).
[907] ZPO 575. § (3).

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

alapjául szolgáló okokat'[908] vagyis azon körülményeket pontos leírását, melyek alátámasztják a jogsérelmet, valamint – amennyiben a kérelmet arra alapozzák, hogy eljárási jogsérelem történt – azon tények felsorolását, amelyek ezt alátámasztják. Ha a kérelemben arra történik hivatkozás, hogy az ítélet ellentmond az EUB joggyakorlatának, úgy pontosan meg kell nevezni azt az ítéletet, amellyel a döntés ellentétes [AVAG 16. § (2) bekezdés]. Az jogorvoslati kérelemre a ZPO kérelemre vonatkozó általános szabályai is irányadóak.[909] Az AVAG 16. (3) bekezdése alapján a kérelemhez mellékelni kell a sérelmezett ítélet egy kiadmányát, vagy egy hiteles másolatát. A bíróságnak az AVAG 17. (2) bekezdés 1. fordulata alapján a második jogorvoslat esetén sem kötelező tárgyalást tartania, ez a szabály egyértelműen összecseng a szóbeliség alóli, a ZPO 128. § (4) bekezdésében tett, engedménnyel.[910] Amennyiben első alkalommal a BGH mondja ki a végrehajthatóságot, úgy a végrehajtási klauzulát az AVAG 17. § (3) alapján a BGH hivatalának tisztségviselője (*Urkunndsbeamte der Geschäftsstelle des BGH*) állítja ki.

Ausztriában második jogorvoslatként az ún. *Revisionsrekurs* áll rendelkezésre,[911] melynek elbírálására az *Oberster Gerichtshof* (OGH) rendelkezik hatáskörrel.[912] Az EO 84. § (4) bekezdése alapján nem zárja ki a felülvizsgálatot az, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét teljes egészében helybenhagyta. Ez a szabály kivétel az öZPO 528. § (2) 2.-ben található szabály alól, mely két egyező ítélet ellen nem enged felülvizsgálati kérelmet.[913] Ezt a kivételt analóg módon a kapcsolt kérelem[914] esetén akkor is kell alkalmazni, ha a jogorvoslati kérelem csak a végrehajtásról szóló döntésre vonatkozik.[915] Az öZPO 528. § (1) és (2) bekezdésben található többi korlátozás[916]

2. in den Fällen des § 574 Abs. 1 Nr. 1 eine Darlegung zu den Zulässigkeitsvoraussetzungen des § 574 Abs. 2.

[908] ZPO 575. § (3)
3. die Angabe der Rechtsbeschwerdegründe, und zwar
a) die bestimmte Bezeichnung der Umstände, aus denen sich die Rechtsverletzung ergibt;
b) soweit die Rechtsbeschwerde darauf gestützt wird, dass das Gesetz in Bezug auf das Verfahren verletzt sei, die Bezeichnung der Tatsachen, die den Mangel ergeben.

[909] ZPO 575. § (4) „*Die allgemeinen Vorschriften über die vorbereitenden Schriftsätze sind auch auf die Beschwerde- und die Begründungsschrift anzuwenden. Die Beschwerde- und die Begründungsschrift sind der Gegenpartei zuzustellen."*

[910] „ZPO 128. § (4) „*Entscheidungen des Gerichts, die nicht Urteile sind, können ohne mündliche Verhandlung ergehen, soweit nichts anderes bestimmt ist."* Vö. Huber 2009 771.

[911] Brüsszel I. rendelet 44. cikke, valamint a IV. Melléklete. Vö. Holzhammer és Roth 2009 227.

[912] Vö Angst 2008 667.

[913] Angst 2008 668., 669. Holzhammer és Roth 2009 228., Angst, Jakusch és Pimmer 2009 Angst, Jakusch és Pimmer 2009 250.

[914] Ha a bíróság egyszerre döntött a végrehajthatóságról és a végrehajtásról. Ld. IV.2.4.1.1.2 Ausztriára vonatkozó része.

[915] Joggyakorlatban kialakult szabály: 3 Ob 287/99 y, 3 Ob 78/00 t, 3 Ob 159/98 y. Angst 2008 668.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

azonban érvényes a végrehajthatóságról szóló döntéseket érintő felülvizsgálati eljárásokra is.[917] A felülvizsgálati eljárás Ausztriában is csak jogkérdésekre koncentrálódik.[918] A teljesen vagy részben visszautasított végrehajthatóság iránti kereset esetén az EO § 84 (2) bekezdésének 1. pontja alapján a határidő két hónapra való meghosszabbítása nem vonatkozik a *Revisionrekurs*-ra. [919] Egyébként a nemzeti jog alapján ezen jogorvoslat esetén rendelkezésre álló határidő 14 nap.

Franciaországban a rendelet IV. mellékelte alapján nyitva álló jogorvoslat a semmisségi panasz, az ún. „*pourvoi en cassation*". A kérelem benyújtására két hónap áll rendelkezésre (nCPC 612. cikk). Ebben a szakaszban nem lehet új tényekre, vagy bizonyítékokra hivatkozni, kivéve, ha azok a jogorvoslat tárgyául szolgáló döntés megszületése után keletkeztek. Új jogi érveket fel lehet hozni (nCPC 619. cikk). A bíróság a döntést részben vagy teljesen semmisíti meg (nCPC 623. cikk), lehetősége van továbbá az eljárt bíróságot új eljárásra utasítani (nCPC 627. cikk).

A vizsgált országok mindegyike hasonló jellegű jogorvoslatot alkalmaz. Egyrészt a végső fokon döntő fellebbezési fórum minden esetben a bírósági szervezet csúcsán helyezkedik el. Továbbá a vizsgált országok mindegyikében kivételes jellegű, rendkívüli jogorvoslat benyújtására van lehetőség. Ezen speciális jogorvoslatokban közös, hogy csakis jogszabálysértésre lehet alapozni őket, és hogy főszabály szerint nem lehet új tényre vagy új bizonyítékra hivatkozni. Az eljárásokban még az is közös, hogy legtöbbször a szóbeliség mellőzésével, tárgyalás tartása nélkül hoznak ítéletet. A megfigyelt azonosságok nem az uniós eljárásjogi szabályozás hatására jelentkeznek az eljárásban, hanem azt mutatják, hogy a tagállamok hasonló funkciójú eljárást láttak megfelelőnek a végrehajthatóság tárgyában hozott döntés elleni végső jogorvoslatként. Az uniós jog az eljárás ezen szakaszában már teljesen szabad teret enged a nemzeti jogok érvényesülésének, így semmilyen jogegységesítő hatás nem érvényesül.

Ami a 1215/2012/EU rendelet új szabályozását illeti, még nem világos, hogy a tagállamok hogyan alakítják a jogorvoslati rendszert, a rendelet szabályainak vizsgálata alapján azonban úgy tűnik, hogy ez a szakasz teljesen a nemzeti jog hatáskörében marad. A 1215/2012/EU rendelet 49. cikke lehetővé teszi a kérelmet elbíráló határozattal szemben jogorvoslati kérelem benyújtását. Mivel azonban a 49. cikk szerinti jogorvoslatról való döntés alapján is rendelkezésre áll még egy további

[916] Vö. a dolgozat IV.2.3.2.3 pontja.
[917] Angst 2008 668.
[918] Bajons 2005 11.
[919] Vö. Angst, Jakusch és Pimmer 2009 249.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

jogorvoslat (50. cikk), a tagállamoknak nagy mozgásterük lesz a végrehajtási kifogás utáni bírósági eljárás meghatározásában. A tagállamok ugyanis megtehetik, hogy - a szokásos bírósági eljárás mintájára - lehetővé tesznek a végrehajtás megtagadási iránti döntést felülvizsgáló döntéssel szemben még egy rendes, majd ezt követően egy rendkívüli jogorvoslatot. Arra is lehetőségük van azonban, hogy az 50. cikkben adott lehetőséggel élve ne közöljenek 75. cikk c) pontja szerinti bíróságot, amelynek az lesz a következménye, hogy a második jogorvoslati szint (a végrehajtás megtagadási iránti döntést felülvizsgáló döntéssel szembeni rendes jogorvoslat) kiesik. A tagállamok döntését valószínűleg saját végrehajtási eljárásuk, illetve annak keretében igénybevehető jogorvoslatok is befolyásolni fogják.

3 A határozatok végrehajtáshoz vezető útja

KÜLFÖLDI HATÁROZATOK		
	döntés a végrehajthatóságról	**döntés a végrehajtásról**
Magyar-ország	végrehajtási tanúsítvány	végrehajtási lap
Németország	Vollstreckbarerklärungs-entscheidung	Vollstreckungsklausel
Ausztria	Vollstreckbarerklärungs-entscheidung	Vollstreckungsklausel
Franciaország	décision contatant la force exécutoire	

Külföldi határozatok esetén a végrehajtásról való döntést megelőzi a végrehajthatóság kimondásáról való döntés. A vizsgált országok mindegyikében létezik hasonló funkciójú döntés (végrehajtási tanúsítvány, V*ollstreckbarerklärungsentscheidung*, *décision constatant la force exécutoire*) melyek tartalma is hasonló: azt mondják ki, hogy a külföldi határozat a belföldivel azonos módon végrehajtható. Hazánkban, Németországban és Ausztriában ezen belföldi határozat képezi alapját a következő eljárási lépésnek, a végrehajtásról szóló döntésnek, amely a végrehajtó szervet felhatalmazza a végrehajtás foganatosítására. A francia rendszer azért különleges, mert a végrehajthatóságról szóló döntés tartalmazza a végrehajtó számára a felhatalmazást: a végrehajtandó külföldi határozat végrehajthatóságát kimondó, és a végrehajtani kívánt

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

követelést tartalmazó francia határozattal közvetlenül lehet a végrehajtásért felelős *huissier*-hez fordulni.

BELFÖLDI HATÁROZATOK		
	döntés a végrehajthatóságról	**döntés a végrehajtásról**
Magyar-ország	-	végrehajtási lap
Németország	-	Vollstreckungsklausel
Ausztria	-	Vollstreckungsklausel
Franciaország	-	formule exécutoire

Belföldi határozatok esetében nincs szükség a végrehajthatóság kimondására, a vizsgált országokban azonban külön döntést hoznak a végrehajtásról. Magyarországon a végrehajtási lap, Németországban és Ausztriában a határozat *Vollstreckungsklausel*-lel ellátott, Franciaországban a határozat formule exécutoire-ral ellátott kiadmánya alapján kerül sor a végrehajtás foganatosítására. Megállapítható tehát, hogy – noha formájában nem – funkciójában a magyar végrehajtási lapnak a német és osztrák *Vollstreckungsklausel*, illetve a francia *formule exécutoire* felel meg.

A külföldi és a belföldi határozat végrehajtásának összehasonlítása során egyértelműen kitűnik, hogy a magyar végrehajtási tanúsítvány funkciójában nem a német *Vollstreckungsklausel*-lel hozható párhuzamba. Ez utóbbi ugyanis a végrehajtáshoz kapcsolódik, és azt belföldi határozat esetén is rávezetik a döntésre, míg a magyar végrehajtási tanúsítványt csakis külföldi határozatok esetén bocsátják ki.

Az is világossá válik továbbá, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlése egyedül Franciaországban okozhat problémát, hiszen ott egybeolvad a külföldi határozatok végrehajthatóságáról, valamint végrehajtásáról szóló döntés.

4 A „*minősítés*” lépése és jelentősége

A végrehajthatóságról szóló bírói döntésnek külön funkciója van, mégpedig a külföldi határozat végrehajthatóság szempontjából való minősítése. A jogtudományban nem tisztázott, hogy a „minősítés” ezen lépése deklaratív, vagy konstitutív funkciót tölt be, mindazonáltal véleményem szerint a végrehajthatóságról szóló döntésnek konstitutív ereje van. Egyrészt belföldi határozatok esetén nem találkozunk ilyen funkciójú döntéssel, amely arra enged következtetni, hogy az állam szuverén joga az állami

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajtó apparátus mozgósítása külföldi határozatokhoz. Másrészt az a tény is a konstitutív jelleget támasztja alá, hogy az adott tagállam a saját területére vonatkozóan, és nem általában dönt a végrehajthatóságról. Emellett a nézőpont mellett szól, hogy ezen lépés – vagyis a végrehajthatóságról szóló bírói döntés – nélkül a más tagállamból érkező határozat nem kap állami segítséget a végrehajtáshoz.[920] A külföldi határozat tehát egy jogcím, azonban önmagában kevés ahhoz, hogy az állami végrehajtás gépezetét beindítsa: szükséges egy olyan lépés, „minősítő mozzanat", amely beemeli[921] a végrehajtó állam jogrendjébe. Ez a „minősítés" a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a végrehajthatóvá nyilvánítás. Ahogy arra Balcarczyk is rámutat, az *exequatur* egy olyan, valamely állam szuverenitását kifejező eljárás, amelynek célja, hogy lehetővé tegye, hogy egy, a végrehajtó állam joghatóságán kívül keletkező döntés joghatást váltson ki abban a jogrendszerben, amelybe befogadják.[922]

A következő fejezetben azt vizsgálom meg, hogy más határon átnyúló végrehajtást érintő uniós normákban hogyan helyettesítik ezt a minősítő lépést, és milyen garanciák mellett kerül sor a végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlésére, az *exequatur* nyújtotta védelem – különösen az eljárásjogi közrend és a védekezéshez való jog – biztosítására.

[920] Kapa is rámutat, hogy a bírósági végrehajtás európai dimenziója szempontjából alapvető a kérdés, hogy *„egy idegen autoritás által, eltérő jogi környezetben meghozott határozat, döntés miként ismerhető el és hajtható végre a határozatot hozó szerv államától különböző államban."* Kapa 2012 217.
[921] Gyakorlatilag ez a jogcím-import funkció. Vö. Oberhammer 2010/3 197., Balcarczyk 2011 2.
[922] Balcarczyk 2011 3. Vö. még Kapa 2012 218.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

V. FEJEZET

A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ALTERNATÍV ESZKÖZEI ÉS MÓDJAI

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

V. A VÉDEKEZÉSHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK ALTERNATÍV ESZKÖZEI ÉS MÓDJAI

A nemzetközi kézbesítés szabályozásának alakulását vizsgálva kiemelt fontossággal jelenik meg a kívánalom, mely szerint a *„szabály rendszerének kialakítása során az alperes és a felperes eljárási jogainak a kiegyensúlyozására kell törekednie a jogalkotónak.”*[923] Ez a kívánalom különös súllyal esik latba minden, határon átnyúló eljárást szabályozó jogforrás esetén,[924] az egyensúly megteremtésére a kézbesítés szabályain túl, általános jelleggel kell törekedni az eljárás egésze során.

A 2010/0383 COD bizottsági javaslat külön rámutat, hogy a tagállamok támogatták ugyan a határozatok szabad mozgásának uniós célkitűzését, ám a többségük kiemelte, hogy a végrehajtást elszenvedő fél védekezési jogainak tiszteletben tartása érdekében biztosítékok beépítésére van szükség.[925] Ezeknél a jogalkotónak ugyanis különösen arra kell törekednie, hogy megtalálja az egyensúlyt a felperes ügyének ésszerű időn belüli elbírálásához fűződő érdeke, valamint az alperes védekezéshez való joga között. Ezt az egyensúlyt korábban az *exequatur* biztosította, a végrehajtó állam megbizonyosodott arról, hogy a joghatósága alá tartozó alperes eljárási jogai megfelelően tiszteletben voltak-e tartva. Az új generációs rendeleteknél eltörlik az *exequaturt*, és a végrehajtás megtagadásának okai közül a közrendi kifogást is kiiktatják.[926] A következő fejezetben kimutatom, hogy a szóban forgó rendeletek miként „pótolják” az eltörlésre kerülő biztosítékot: az eljárási alapjogok érvényesülése érdekében milyen garanciákat vezetnek az eljárásba. A határon átnyúló végrehajtás könnyített rendszerében fokozatosan eltűnik a „minősítés” lépése (*exequatur* első, unilaterális szakasza), a határon át mozgó határozat speciális szempontú ellenőrzése (*exequatur* második, kontradiktórius szakasza) pedig átalakulva a származási államba kerül (minimumgaranciák), majd beolvad a származási állam peres eljárásába. A Brüsszel I. rendelet esetén azonban mind a bizottsági felülvizsgálatnál, mind az új rendeletnél a határozat ellenőrzése megmarad a végrehajtás államában és megtartja az *exequatur* eljárás kontradiktórius szakának eredményeként meghozott határozatra jellemző vegyes minőségét: a felülvizsgálat nemcsak a határozat speciális szempontú ellenőrzését, de annak minősítését is hordozza.

[923] Harsági 2008/4 130.
[924] Vö. Kapa 2012 217.
[925] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 5.
[926] A végrehajtás megtagadási okainak csökkentése a külföldi határozat hatásait erősíti. Vö. Balcarczyk 2011 5.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

1 Az elismerési közrendet kiváltó minimumgaranciák

Először is azt vizsgálom meg, hogy az új generációs uniós jogszabályok[927] miként törölték el az *exequaturral* együtt a végrehajtás visszautasításának közrendi okát. Elsősorban arra keresem a választ, hogy mely garanciák mellett került sor a közrendi kifogás eltörlésére, kiemelt figyelmet szentelek ezért annak a kérdésnek, hogy az uniós jogalkotó mi módon pótolta a kieső eljárásjogi közrend nyújtotta védelmet. Az elemzés során egyértelműen láthatóvá válik, hogy a közrendi kifogás eltörlésének érvei és az *exequatur* kiiktatásának okai összemosódnak. A jogforrások vizsgálatából kitűnik, hogy egyes speciális eljárási szempontoknak, így például a védekezéshez való jog feltételét jelentő megfelelő kézbesítésnek, különös figyelmet szentelt a jogalkotó, míg a védekezéshez való jog más aspektusai teljesen eltűntek.

1.1 Eljárásjogi szempontok a 2201/2003/EK rendelet modelljében

A 2201/2003/EK rendelet szűk teret biztosít csupán az elismerési közrend érvényesülésének, csak egyes eljárásjogi szempontok vizsgálta marad meg: a kézbesítés ellenőrzése és a meghallgatáshoz való jog. A 805/2004/EK rendelet szabályozása a Brüsszel I., valamint a 2201/2003/EK rendelet által alkalmazott megoldásokat ötvözi, és alkalmazásában az eljárásjogi közrend még tovább, a kézbesítés szabályaira szűkül.

A 2201/2003 rendelet elsőként tette lehetővé az *exequatur* nélküli végrehajtást. Erre csak szűk körben, láthatási jog tárgyában hozott,[928] valamint a gyermek visszavitelét a 11. cikk (8) bekezdése szerint elrendelő[929] határozatok körében adott lehetőséget. Ezen határozat-típusok esetén pedig semmilyen visszautasítási okot nem lehetett felhívni a végrehajtás államában. A rendelet tehát nemcsak a közrendre való hivatkozást törölte el, hanem valóban közvetlenül végrehajthatóvá tetti a határozatokat. A közrendi kifogás formális eltörlése mellett mindazonáltal az eljárási közrend egyes aspektusai továbbra is kifejezett védelemben részesülnek. A származási állam bírósága az igazolás kiállításával gyakorlatilag a döntést hoz a végrehajthatóságról,[930] eljárása során pedig *ex officio* vizsgálja egyes eljárási jogok tiszteletben tartását. Ez a kontroll biztosítja a védekezéshez való jog érvényesülését, annak biztosítását, hogy az alapeljárásban

[927] Gyakran második generációsként is emlegetik őket. Vö. Kramberger Škerl 2011/3 482.
[928] A láthatási jog a rendelet 2. cikkének 10. pontja alapján „különösen a gyermek korlátozot időre való elvitelének jogát jelenti agyermek szokásos tartózodási helyétől eltérő helyre." Wopera, Az európai családjog kézikönyve 2012 57. A magyar jogi terminológiában nem annyira a rendelet által alkalmazott „láthatás", hanem a „kapcsolattartás" fogalma használatos.
[929] Vö. 2201/2003/EK rendelet (17) preambulumbekezdése
[930] Ld. 4.2.1 pont. továbbá Harsági 2008 9.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

betartsák a kézbesítés szabályait, [931] hogy meghallgassák a feleket, illetőleg indokolt esetben a gyermeket.

A 4/2009/EK rendelet a végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlésével együtt[932] megszüntette a végrehajtás állama közrendje figyelembevételének lehetőségét, a kézbesítés szabályszerűségéről pedig a származási állam bírósága bizonyosodik meg. A rendelet 19. cikk (1) bekezdése alapján kérelmezni lehet a mulasztási ítélet felülvizsgálatát a származási államban, ha az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették megfelelő időben és oly módon, hogy gondoskodni tudjon védekezéséről. A kézbesítési hibát lehetséges orvosolni, ha az alperes nem élt jogorvoslattal a határozat ellen, pedig az módjában állt. A közrendi kifogás eltörlését ebben az esetben is a rendelet szűk hatálya, és a biztosítékként megvalósított eljárásjogi garanciák ellensúlyozták.

1.2 Minimumgaranciák az uniós eljárást alkotó rendeletekben

Az új generációs rendeletek eltörölték a közrendi kifogást, az eljárási jogok sérelmének érvényesítését pedig a kézbesítés származási államban való ellenőrzésére korlátozták (minimumgaranciák).

A nem vitatott követelések végrehajtását megkönnyítő európai végrehajtási jogcímet[933] létrehozó rendelet volt az első, amely a hatálya alá tartozóan teljes körűen eltörölte a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást. A rendelet egy – a Brüsszel I. rendelethez képest – alternatív uniós eljárást alkotott. A végrehajtás új modelljét[934] létrehozó rendelet az *exequatur* eltörlésével együtt megfordította az eljárást. A korábbi megtagadási okok egy részére a származási államban, más részére pedig a végrehajtás során lehet hivatkozni.[935] A végrehajtás államának közrendje a rendelet hatálya alatt nem érvényesíthető: a közrendi kifogást eltörölte a rendelet, a védekezéshez való jog biztosítékául szolgáló kézbesítésre vonatkozóan pedig egységes uniós standardot

[931] 2201/2003/EK rendelet 41. cikk (2) bekezdés a) pont: láthatási jog tárgyában hozott mulasztási ítélet esetén: megfelelő időben és oly módon, hogy gondoskodni tudjon védekezéséről, de lehetséges orvosolni, ha megállapítják, hogy egyértelműen elfogadta a határozatot.

[932] A tartási rendelet alapján két eljárási vonalat lehet követni, attól függően, hogy olyan országban hozták a határozatot, mely nem tagja a 2007. évi Hágai Jegyzőkönyvnek, ez megmarad a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás, vagy a határozat olyan tagállamból származik, amely tagja a 2007. évi Hágai Jegyzőkönyvnek, amikor pedig végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás nélkül végrehajtható a bírói döntés.

[933] A rendelet körüli terminológiai zavarról (végrehajtható okirat – végrehajtás alapjául szólgáló európai okirat – végrehajtási jogcím) részletesen ld. Kengyel és Harsági 2006 150.

[934] Kengyel és Harsági 2009 169.

[935] Kengyel és Harsági 2009 184.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

határozott meg, melynek ellenőrzése a származási államhoz kerül.[936] A közrendi kontroll eltörlése miatt felmerülő alapjogi aggályokat[937] a rendelet szűk hatálya,[938] valamint az adós védelme érdekében létrehozott uniós minimumszabályok ellensúlyozzák.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás szintén alternatív és *sui generis* eljárás.[939] A rendelet a nem vitatott követelésekhez hasonlóan eltörli a végrehajthatóvá nyilvánítást,[940] és a közrendi kifogást. A végrehajtás államának közrendje a rendelet hatálya alatt tehát ebben az esetben sem érvényesíthető, a védekezéshez való jog biztosítékául szolgáló kézbesítés ellenőrzése pedig a származási államhoz került.[941] A közrendi kifogás eltörlése miatti aggályokat szintén a rendelet speciális alkalmazási területével,[942] illetve a minimumgaranciák beépítésével indokolták.

A kis értékű követelések európai eljárása a korábbiakhoz hasonlóan alternatív[943] uniós eljárás,[944] melyben világosan tetten érhető a polgári peres eljárás uniós szintű szabályozására való törekvés.[945] A rendelet szintén nem kívánja meg az *exequatur* igénybevételét, és a korábbi megoldásokhoz hasonlóan a kézbesítés ellenőrzését a származási államhoz telepíti.[946] A rendelet szűk tárgyi hatálya,[947] illetve a beépített

[936] 805/2004/EK rendelet kézbesítés részletes szabályozása (13-16 cikkek), lehetséges orvosolni (18. cikk (2) bekezdés), ha magatartása bizonyítja: személyes kézhezvétel megfelelő időben.

[937] Varga István felhívja a figyelmet arra, hogy hasonló aggályok a kis értékű követelésekre vonatkozó perek esetén is felmerülnek. Varga 2008/2 13.

[938] Nem vitatott követelésekre vonatkozik (esedékes és meghatározott pénzösszeg), azonban nemcsak adós tevékeny közreműködése esetén, hanem mulasztási határozat esetén is.

[939] Varga István felhívja a figyelmet arra, hogy ezen alternatív eljárások komoly következményekkel járhatnak a tagállami polgári eljárásjogokra, és adott esetben mélyen beavatkozhatnak annak alapjaiba – ld. Pl. a jogorvoslatok halasztó hatályát. Vö. Varga 2009 46.

[940] 1896/2006/EK 19. cikke.

[941] 1896/2006/EK rendelet 20. cikk (1) bekezdésének a) pontja ii alpontja alapján kérhető az európai fizetési meghagyás felülvizsgálata, amennyiben a kézbesítés nem kellő időben történt ahhoz, hogy a kötelezett védelméről gondoskodhasson, és az a kötelezettnek nem felróható. A kérelmet „haladéktalanul" be kell nyújtani.

[942] Nem vitatott követelések, meghatározott összegű pénzkövetelés.

[943] Az alternatív jelleg ez esetben nem a Brüsszel I. által lehetővé tett exequatur-os végrehajtáshoz képest, hanem a nemzeti eljárásokhoz viszonyítva, illetve az európai fizetési meghagyás relációjában jelenik meg. Horváth E. Írisz 2010/3, 18.

[944] Varga István felhívja a figyelmet arra, hogy ezen alternatív eljárások komoly következményekkel járhatnak a tagállami polgári eljárásjogokra, és adott esetben mélyen beavatkozhatnak annak alapjaiba – ld. Pl. a jogorvoslatok halasztó hatályát. Vö. Varga 2009 46.

[945] Horváth E. Írisz 2010/3, 18.

[946] 861/2007/EK rendelt 18. cikk (1) bekezdés a) pontja alapján kérhető a kis értékű követelések európai eljárásában hozott határozat felülvizsgálata, ha az eljárást megindító iratot szabályszerűen ugyan, de oly módon kézbesítették, mely nem nyújt bizonyítékot a személyes kézhezvételre, és a védekezésére neki nem felróható módon idő hiányából nem tudott felkészülni.

[947] Kis értékű követelés, melynek összege nem haladja meg a 2000 eurós összeget.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárási garanciák sem voltak azonban meggyőzőek a jogirodalom számára, a felmerülő alapjogi aggályokat[948] nem oszlatják el maradéktalanul.

1.3 Eljárásjogi közrend és minimumgaranciák: a bizottsági javaslat

A bizottság javaslata polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok esetére teljes körűen átvette volna az új generációs rendeletekből ismert minimumgaranciák származási államban való vizsgálatát, de megtartotta volna az eljárásjogi közrend ellenőrzését is, a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének végrehajtás államában való kifogásolásának lehetőségével. A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának eredményeképpen megszületett bizottsági javaslat új, kombinált megoldási módot mutat. A javaslat 38. cikke az *exequatur* eltörléséről rendelkezik[949] a becsületsértési ügyekben hozott határozatok és a kollektív kártérítési eljárásokban hozott határozatok kivételével (37. cikk (3) bekezdés). A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlésével párhuzamosan a Bizottság a közrendi kifogás részleges eltörlését javasolta: az anyagi jogi közrend megsértésére nem lehetett volna hivatkozni, az eljárásjogi közrend sérelmét azonban kifogásolni lehetett volna a végrehajtás államában. Ezzel a Bizottság – saját bevallása szerint – olyan eljárási biztosítékok beépítésével törölte volna el az *exequaturt*, amelyet eljárási biztosítékokkal ellensúlyoztak, melyek garantálták volna az alperesnek a tisztességes eljáráshoz és védekezéshez való jogainak tiszteletben tartását.[950] A tervezet vegyes rendszert alkalmaz és annak biztosítására, hogy az alperes tudjon az ellene folyó eljárásról, a kézbesítésből fakadó szabálytalanságok kifogásolásának elbírálását az eredeti eljárás helye szerinti tagállamba telepítette.[951] A javaslat ezen kívül – újszerűen – meghagyta az eljárásjogi közrendre való hivatkozás lehetőségét a végrehajtás államában.[952] Olyan rendkívüli jogorvoslatot hozott volna létre, amellyel az alperes a végrehajtás államában kifogásolhatott volna bármilyen egyéb, az eredetileg

[948] Varga 2008/2 13.
[949] *„A Brüsszel I. rendelet átdolgozása jó alkalom lehet arra, hogy előrelépés történjen ezen a területen, különösen az exequatur eltörlése révén, ami azzal járna, hogy a kölcsönös elismerés elvével összhangban megszűnnének a bírósági határozatok szabad érvényesítésének még meglévő akadályai is."* 2010/0383 (COD) tanácsi dokumentum - politikai iránymutatások tervezete a Corepernek
[950] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 6.
[951] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 45. cikk (1) bekezdés a) pontja szerint a távol maradó alperes a származási államban kérelmezeti a határozat felülvizsgálatát, amennyiben *„az eljárást megindító iratot, illetve azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették részére megfelelő időben és oly módon, hogy gondoskodni tudjon saját védelméről"*.
[952] Ilyen értelemben nem illeszkedik az *exequaturt* eltörlő jogforrások sorába. Kramberger Škerl 2011/3 488.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljáró bíróság előtti eljárás során esetlegesen felmerülő eljárási szabálytalanságot, ami megsérthette a tisztességes eljáráshoz való jogát.

1.4 Status quo a közrend védelmében: az új Brüsszel I. rendelet

A tárgyalások eredményeképpen megszületett kompromisszumos szöveg eltörli ugyan az *exequatur* eljárást, azonban megtart minden visszautasítási okot, melyet korábban a Brüsszel I. rendelet tartalmazott.[953] Ezen okokra az alperes az új rendelet hatálya alatt a végrehajtási eljárás során, még a végrehajtás foganatosítása előtt hivatkozhat majd. A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálata tehát végül a közrend – és azon belül az eljárási közrend,[954] valamint a védekezéshez való jog alapjául szolgáló kézbesítés szabályait nem érintette.[955]

1.5 A védekezéshez való jog érvényesülése a határon átnyúló végrehajtást érintő uniós rendeletekben

A védekezéshez való jog – ahogyan azt Harsági is hangsúlyozza – dogmatikailag három szintre bontható szét: feltételezi a megfelelő kézbesítést, majd a meghallgatáshoz való jogot, végül az előadott releváns tények bíróság általi figyelembevételét.[956] A határon átnyúló végrehajtást szabályozó jogforrásokban a védekezéshez való jog érvényesítésének a jogalapja szétválik. Amennyiben az első szintet érinti a kifogás, úgy külön, nevesítve lehet hivatkozni a kézbesítés hibájára. Amennyiben egyéb jogosultságok sérültek az eljárásban, azt az eljárásjogi közrend jogintézménye hivatott védeni.

A vizsgált rendeletekben – egy kivétellel[957] – eltörölték a közrendi kifogást – annak anyagi és eljárási vonatkozásait is.[958] Ehhez képest a Brüsszel I. rendelet

[953] Vö. 1215/2012/EU rendelet 46. és 45. cikkei.

[954] A közrendi kifogás új Brüsszel I. rendeletben való tartása összhangban van az uniós polgári igazságügyi jogalkotási tendenciával: az alkalmazandó jogot meghatározó szektoriális rendeletek (Róma III. rendelet, öröklési rendelet) szintén tartalmazzák a közrendi kifogás lehetőségét, az alkalmazandó jog alkalmazásának megtagadására. A közrendi kifogás ugyannak alkalmas arra, hogy aláássa ezen jogalkotási aktusok – és így a polgári igazságügyi együttműködés – sikerét. Ld. különösen Wopera 2012 211.

[955] A 1215/2012/EU rendelet 45. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján lehetőség van mulasztási ítélet esetén a végrehajtás megtagadását kérni amennyiben az eljárást megindító iratot nem kézbesítették megfelelő időben és megfelelő módon ahhoz, hogy az alperes védelméről gondoskodhasson. A kézbesítési hiba orvosolható, ha az alperes nem élt jogorvoslattal a határozat ellen, pedig az módjában állt.

[956] Harsági 2008/4 133.

[957] Egyedül a 2201/2003/EK hatálya alatt vesznek figyelembe más eljárási jogot (meghallgatáshoz való jog).

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

felülvizsgálatára tett bizottsági javaslat formabontó volt, melyben a tisztességes eljáráshoz való jog védelme különösen kiemelt helyen szerepelt. Speciális ebből a szempontból a felülvizsgálat eredményeként született rendelet is, mivel az megtartotta a Brüsszel I. rendelet szerinti kifogásolási lehetőségeket, és ilyen értelemben nem illeszthető a progresszív rendeletek sorába.

Az világosan kitűnik, hogy az uniós jogalkotó a védekezéshez való jog egy részjogosítványának, a megfelelő kézbesítésnek –kissé változó tartalommal ugyan, [959]– de kiemelt figyelmet tulajdonít. Ennek magyarázata, ahogyan arra Harsági több ízben is rámutat, hogy *„a szabályszerű kézbesítés követelménye számos eljárási alapelv érvényesülésének biztosítéka."*[960] A kézbesítésnek a tisztán technikai szabályrendszeren túlmutató jelentősége van: egyrészt az alperes és a felperes közötti érdekütközés kifejeződése,[961] másrészt a védekezéshez való jog érvényesítésének az alapfeltétele.[962] A vizsgált rendeletekben a megfelelő kézbesítés ellenőrzését a származási államba telepítik. Ez a változtatás logikus, hiszen a határozatot hozó állam bírósága van a bizonyításhoz szükséges tényekhez a legközelebb, itt közvetlenül állnak rendelkezésre a döntéshez szükséges információk. Ugyanakkor mégsem magától értetődő a végrehajtó állam részéről ez a hatáskör-átengedés, hiszen ennek a folyamatnak egyenes következménye a végrehajtó állam pozíciójának gyengülése, hiszen a továbbiakban a származási államban kerül sor a minősítés lépésére. A 1215/2012/EU rendelet megoldása végülis a tagállami szuverenitás erős jelenlétéről tanúskodik, hiszen a tagállamok általános érvénnyel nem engedték át az ellenőrzést, a végrehajtás megtagadási okainak vizsgálata továbbra is a végrehajtó államnál maradt.[963] Csupán

[958] Vö. Kramberger Škerl 2011/3 483.

[959] Harsági is felhívja a figyelmet arra, hogy „a szabályozási technika időnként még az alapkoncepció tekintetében is – eltéréseket mutat." Harsági 2008/4 129.

[960] *„A kézbesítés problematikája az európai polgári eljárásjog legtöbb dokumentumában felbukkan, számos eljárásjogi jogintézménnyel mutat szoros összefüggést."* Harsági 2008/4 129.

[961] *„Az első látásra tisztán technikai szabályrendszernek tűnő kézbesítési jognak a jelentőségét éppen az adja, hogy különböző, ellentétes érdekek hatókörében mozog: a kézbesítést a polgári perben egyfelől a felperes hatékony jogvédelemhez való igényének, másfelől az alperes védekezéshez való jogának, másként megközelítve az alperes védelmének, illetve a pergazdaságosság követelményének a feszültségi viszonya jellemzi."* Harsági 2008/4 130.

[962] A kézbesítési szabályok nem önmagukért léteznek, hanem annak érdekében, hogy biztosítsák az alperes perbe lépésének lehetőségét. Kézbesítési hiba orvoslása: azokban az esetekben, amelyben a formai szabályok sérelme nem akadályozta meg az adóst abban, hogy az irat tartalmáról ténylegesen tudomást szerezzen. Harsági 2008/4 131.

[963] Erősen kifejeződésre jut továbbá a tagállamok szuverenitása az alkotmánybíróságok uniós joghoz való viszonyában is. Vörös a német alkotmánybírósági gyakorlat kapcsán mutat rá, hogy a tagállmi alkotmánybíróságok felfogása torzult, ugyanis az integráció továbbfejlesztését a tagállami-nemzeti szuverenitás szemszögéből kívánják ellenörizni, ahelyett, hogy a kooperációra, koegzisztenciára törekednének. Vö. Vörös 2012, különösen 38., 110.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

formai eljárás eltörlésére került tehát sor, a lényeg megtartásával: a végrehajthatóság vizsgálatának kezdő lépését a végrehajtási eljárásba bújtatták, az adósnak pedig továbbra is lehetősége lesz a teljes bírósági utat végigjárni, ha alapvető eljárási jogainak sérelmét panaszolja.

2 Az exequaturt kiváltó mechanizmusok

Az *exequatur* eltörlésének terve már a Tanács egyik 2001-es programjában megjelent.[964] A program egyértelművé tette, hogy az EU-ban ezt a köztes eljárást teljes körűen ki kívánják iktatni. Az EUB ugyanakkor már a *Verdoliva ügyben*[965] megerősítette, hogy a bírósági határozatok kölcsönös elismerése és végrehajtása nem járhat a védekezéshez való jog gyengítésével.[966] Az *exequatur* eltörlésének egyik legfontosabb előfeltétele tehát, hogy az uniós törvényhozó gondoskodjon az alapjogok érvényesüléséről a határon átnyúló peres eljárásokban.[967] Ennek egyik útja, hogy az polgári eljárásjogot (legalább részben) egységesíti ebben a kérdésben, a harmonizáció által a tisztességes eljáráshoz való jog az egész EU-n belül azonos lesz mind tartalmában mind érvényesülésében (minimumszabályok). A másik lehetőség, hogy az alapjogok érvényesülése ellenőrzésének kötelezettségét a származási államba telepítik, létrehozva ezzel egy *exequaturt* helyettesítő eljárást.[968] A Bizottság a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatával egy harmadik utat irányzott elő, az *exequatur* eltörlését az eljárásjogi közrend végrehajtás államában való tartásával.[969]

a) Az *exequatur* funkciói

Az *exequatur* teljes körű eltörlésének 2001-es programja[970] a polgári per egyes aspektusait érintő - az *exequatur* eltörléséhez elengedhetetlen - minimumszabályok kidolgozására helyezte a hangsúlyt. [971] Az uniós jogalkotó minimumszabályok

[964] *„ Projet de programme des mesures sur la mise en ouvre du principe de la reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale ”* A tanács 2001/ C 12/01 számú közleménye, 2001. január 15.
[965] C-3/05 sz. ügy, *Gaetano Verdoliva kontra J. M. Van der Hoeven BV* (2006. február 16.)
[966] Harsági 2008/4, 129-142., 134.
[967] Ld. Kaliczka 2012/7, 401.
[968] A helyettesítő eljárás során csak korlátozottan ellenőrzik a határozatot, csak az uniós minimumgaranciák meglétét vizsgálják. Cuniberti, Gilles, és Isabelle Rueda. „Abolition of Exequatur - Addressing the Commission's Concerns.” *Rabels Zeitung*, 2011(75): 286-315., (Cuniberti és Rueda) 296.
[969] Az Európai Unió Tanácsának 2010/0383 (COD) sz. dokumentuma
[970] *„ Projet de programme des mesures sur la mise en ouvre du principe de la reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale ”* A tanács 2001/ C 12/01 számú közleménye, 2001. január 15.
[971] Az Európai Tanács hozzáállása azt mutatta, hogy a köztes eljárások eltörlése, valamint a minimumszabályok megalkotása között közvetlen kapcsolat van. Cuniberti és Rueda 2011(75) 290.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

segítségével kívánja egyensúlyba hozni az alperes és a felperes perbeli erőviszonyait,[972] és biztosítani a tisztességes eljárás kívánalmainak teljesülését,[973] az EJEE-nek megfelelően.[974] A minimum garanciák megalkotása[975] az *exequatur* eltörlésének feltétlenül szükséges előfeltételként jelenik meg.[976] Azok a törvényhozási eszközök, melyekben már eltörölték az *exequaturt*, az első két megoldás kombinációjával élnek; minimumszabályokat alkottak, azok ellenőrzésének kötelezettségét pedig a származási államba telepítették.[977] Az egyes jogforrások vizsgálatakor feltűnik, hogy – egyes különleges eljárásoktól eltekintve – azokban megtalálható egy, funkciójában lényegében az *exequaturral* azonos eljárási lépés, mely során a követelés alapjául szolgáló jogcímet – bizonyos feltételek mellett - végrehajthatás alapjául szolgáló okiratba foglalják. Ezen ún. „minősítés" eredményeképpen az egyik tagállami határozat bármely más tagállamban végrehajtható lesz.[978] Olyan eljárási hatáskör-átengedéssel állunk szemben, amely tulajdonképpen a szuverenitásnak a kölcsönös bizalom nevében történő átengedése.

b) Jogcím-import helyett jogcím-export

Az exequaturnak két funkciója van: jogcím-import és ellenőrző funkció.[979] Hess és Bittmann a 805/2004/EK rendelet szabályainak elemzése során hangsúlyozzák, hogy az európai végrehajtási jogcím kiadása iránti eljárás nem annyira a végrehajthatóvá

[972] A határon átívelő eljárásokban a jogalkotó a felek jogos érdekeinek kiegyensúlyozott érvényre juttatására törekszik. Vö. Harsági 2008/4 130.
[973] Az európai jogalkotó arra az előfeltevésre épít, hogy a minimumszabályok betartásának ellenőrzése biztosítja a tisztességes eljáráshoz való jog védelmét. Cuniberti és Rueda 290. Balcarczyk Cuniberti és Rueda „Abolition of Exequatur. Addressing the Commission's Concerns" című cikkére hivatkozva megjegyezni, hogy egyes szakmai vélemények szerint a minimumszabályok csak „alibit" szolgáltattak a Bizottság számára, hogy eltörölhesse az exequaturt. Balcarczyk 2011 21.
[974] A minimuszabályok meghatározását a tagállamok eljárási jogainak különbözősége tette szükségessé. Vö. Kapa 2012 226.
[975] A Tanács álláspontja szerint a minimumgaranciák kidolgozásának két formája lehet : vagy az adott területre érvényes alkalmazandó jog uniós szintű meghatározása, vagy uniós minimum normák kidolgozása. Az *exequaturt* eltörlő rendeletek mindegyike tartalmaz ilyen minimum-garanciákat. Vö. Balcarczyk 2011 21.
[976] A tisztességes eljáráshoz való jog azonos védelmi szintje biztosíthatná azt, hogy az *exequatur* eltörlése esetén az uniós polgárok egyenlően magas védelemben részesüljenek minden tagállamban. Vö. Kaliczka 2012/7 398. Ezt az Európai Tanácsban meghonosodott hozzáállást az uniós jogalkotó is magáévá tette. Cuniberti és Rueda 290.
[977] Ilyen például az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete az európai végrehajtható okiratról, a 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról, a 861/2007/EK rendelete a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről, illetve bizonyos körben a Tanács 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről
[978] A 805/2004 tekintetében ld. Balcarczyk 2011 8.
[979] Oberhammer 2010/3 197., Balcarczyk 2011 2.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nyilvánítást helyettesíti, hanem a megtagadási okok ellenőrzését.[980] Valóban, az *exequaturt* eltörlő rendeletek az eljárás jogcím-import funkcióját iktatják ki, és ezzel együtt egy egész EU-ra érvényes jogcím-export funkciójú minősítéssel cserélik fel, ezzel párhuzamosan pedig az ellenőrző funkciót áttelepítik a származási államba, módosított tartalommal: az eljárási jogoknak egységes uniós jelentést adnak, és kiiktatják a végrehajtó állam nemzeti jogából fakadó szempontokat. Az új generációs rendeletekben pedig már a minősítés lépése is kiesik, és a minimumgaranciák betartását biztosító eljárás során keletkezett határozat *per se* hordozza a végrehajthatóságot, és automatikusan végrehajtható más tagállamban is. Az új Brüsszel I. rendelet az ilyen *per se* végrehajtható határozatok esetére teszi lehetővé a megtagadási okok ellenőrzésének kérését, és annak minősítését a végrehajtás államában.

2.1 Minősítés külön eljárási lépésben

A 2201/2003/EK rendelet[981] speciális esetekben teszi lehetővé az *exequatur* nélküli végrehajtást. Láthatási jog tárgyában hozott, valamint gyermek visszavitelét elrendelő határozatot – a származási államban kiadott igazolás alapján –közvetlenül lehet végrehajtani. Már a Tamperei ülésen kifejezetten célul tűzték ki a családjogi ügyekben hozott határozatok végrehajtásának könnyítését,[982] de az *exequatur* eltörlését a szóban forgó határozatok speciális jellege is indokolja, hiszen a gyors végrehajtás ezekben az esetekben a gyermek legfőbb érdekének felel meg. A rendelet a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlését ellensúlyozandó a 41. cikk (2) bekezdése valamint a 42. cikk (2) bekezdése segítségével biztosítja a fontosabb eljárási alapjogok[983] érvényesülését. Eszerint a kötelezett eljárási jogainak védelmét olyan beépített garanciák biztosítják, melyeket a származási állam bírósága az igazolás kiadása előtt vesz figyelembe. A származási államban ugyanis a kötelezettnek nem áll rendelkezésére további védelem a rendes jogorvoslatokon kívül, és a végrehajtás államában is csupán végrehajtási kifogással élhet.[984] A minimumszabályok körében a származási állam

[980] Hess és Bittmann 2007/4 279.

[981] A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

[982] A Tamperei ülés következtetéseinek 34. pontja, Ld. 2201/2003/EK rendelet (34) Preambulumbekezdése.

[983] Védekezéshez illetve a meghallgatáshoz való jogok.

[984] Ld. Különösen az EUB által tárgyalt Zarraga ügyet [C-491/10 PPU. sz., *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz* ügy (2000.december 22.)]. *„Kizárólag az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága vizsgálhatja az említett határozat jogszerűségét, (…) ugyanis a Rendelet által*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

bírósága különösen a felek, valamint a gyermek meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartását vizsgálja (41. cikk (2) bekezdés b) és c) pontok valamint 42. cikk (2) bekezdés a) és b) pontok), továbbá láthatási jog tárgyában hozott határozat esetén az alperes védekezéshez való joga érvényesítésének alapfeltételét, a kézbesítési szabályok betartását. A kötelezettnek a végrehajtási szakban már nincsen lehetősége eljárási jogainak sérelmének orvoslását kérni. Noha a rendelet nem rendelkezik kifejezetten a végrehajtási szakról, a (23) preambulumbekezdés kimondja, hogy a végrehajtás a végrehajtó állam joga szerint zajlik,[985] melynek során nincs lehetőség a visszautasítási okok felhívására (41. cikk (1) bekezdés és 42. cikk (1) bekezdés). Ennek következtében az igazolással kísért láthatási jog tárgyában hozott vagy gyermek visszavitelét elrendelő határozat másik tagállamban azonos feltételekkel hajtható végre, mint a Brüsszel I. rendelet szerinti és a végrehajtás államának bírósága által végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott határozat.

A 2000. november 30-án a Tanács által elfogadott intézkedési program[986] alapján a 805/2004/EK rendelet[987] az első, amelyben teljes körűen eltörlik a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást.[988] A kieső *exequatur* nyújtotta védelem biztosítására minimális szabályokat építettek be az eljárásba:[989] a rendelet III. fejezete részletesen szabályozza a kézbesítés módját, az adós megfelelő tájékoztatását a követelésről, illetve ennek vitatásához szükséges eljárási lépésekről.[990] Az adósnak az eljárás folyamán több ponton van lehetősége eljárási jogainak érvényesítésére. Elsőként a 19. cikk alapján kifogásolhatja az eljárást. A származási államban ugyanis – amennyiben lehetővé szeretnék tenni a határozat európai végrehajtható okirattá minősítését – biztosítani kell olyan felülvizsgálatot, amelynek segítségével az adós arra hivatkozással támadhatja meg a határozatot, hogy nem tudott védekezni, mivel az eljárást megindító iratot, illetve az idézést nem megfelelő időben kézbesítették ahhoz, hogy védelméről gondoskodni tudjon, vagy, mert *vis maior*, esetleg rendkívüli körülmények neki fel nem róható módon akadályozták ebben. A második biztonsági szelep a rendszerben, hogy az

valamelytagállamban hozott határozatok elismerésére s végrehajtására vonatkozóan létrehozott rendszer a tagállamok közötti kölcsönös, az iránt fennálló bizalom elvén alapul, hogy a nemzeti jogrendjeik képesek az uniós szinten és különösen az Alapjogi Chartában elismert alapjogok tekintetében egyenértékű és tényleges védelmet nyújtani." Wopera 2012 186. Részletesen ld. Wopera 2012 182-187.

[985] Harsági 2008, 8. és 9.

[986] HL C 12., 2001.1.15., 1. o.

[987] Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról

[988] 805/2004 rendelet (4) preambulumbekezdés.

[989] Vö. 805/2004 rendelet (12) preambulumbekezdés

[990] Kengyel és Harsági 2009, 175.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

európai végrehajtási jogcímmé minősítés során a származási bíróság *ex officio* vizsgálja a rendeletben meghatározott minimumgaranciák betartását [6. cikk (1) bekezdés c) pont és 12. cikk (1) bekezdés]. Ennek keretén belül arról bizonyosodik meg, hogy az eljárást megindító iratot megfelelően kézbesítették-e, és, hogy az adóst megfelelően tájékoztatták-e a követelésről, valamint a rendelkezésére álló jogorvoslati eszközökről.[991] A minimumgaranciák célja annak biztosítása, hogy az adós megfelelően előkészíthesse a védekezését.[992] Ezeknek a szabályoknak a tisztelete garantálja az európai végrehajtási jogcím végrehajthatóságát, az adósnak ugyanis nincs további lehetősége eljárási jogainak sérelme miatt kifogást emelni. Az európai végrehajtható okirat kiadása esetén már csak a tanúsítvány kijavítását (tárgyi tévedés) vagy visszavonását (egyértelműen jogtalanul állították ki) kérheti.[993] A végrehajtás a rendelet nyújtotta kereteken belül,[994] a végrehajtó állam nemzeti joga szerint folyik.[995] Ennek során az adott tagállamban rendelkezésre álló jogorvoslatokat veheti igénybe az adós, a belső jog szerinti végrehajtási kifogásnak azonban már nem tárgya az alapügyben hozott határozat érdemi felülvizsgálata vagy az európai végrehajtási jogcímmé nyilvánítás felülvizsgálata.[996] A végrehajtás során az adós a rendelet alapján pedig már csak a határozatok összeegyeztethetetlenségére hivatkozhat.[997]

	minősítés a származási államban	**minősítés a végrehajtás államában**	**ellenőrzés**
Brüsszel I. rendelet	-	**VÉGREHAJTÁSI TANÚSÍTVÁNY**	feltételes (adósi kifogás)
2201/2003/EK rendelet	**IGAZOLÁS**	-	automatikus
805/2004/EK rendelet	**EURÓPAI VÉGREHAJTHATÓ OKIRAT**	-	automatikus

A 2201/2003/EK rendelet 41. cikk (1) bekezdése, illetve a 42. cikk (1) bekezdése alapján kiállított igazolás ugyanazt a funkciót tölti be, mint a Brüsszel I. rendelet alapján

[991] A minimumgaranciák sérelme orvosolható, amennyiben bebizonyosodik, hogy az adós előtt ismert volt, hogy ellene eljárás van folyamatban, illetve, hogy időben vette kézhez az eljárást megindító iratot.
[992] Harsági 2008/4, 130.
[993] Ld. Balcarczyk 2011 10, 11.
[994] A kérelem benyújtásának egyes kérdéseit – mellékletek, alakiság, nyelv – a rendelet szabályozza.
[995] 805/2004 rendelet (8) preambulumbekezdés
[996] Kengyel és Harsági 2009, 184.
[997] 21. cikk

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kiadott végrehajtási tanúsítvány. A végrehajthatóvá minősítés lépése tehát nem eltűnt az eljárásból, hanem átkerült a végrehajtás államából a származási államba. Ezzel együtt a feltételei is egyszerűsödtek; csupán egyes kiemelt eljárási jogok tiszteletben tartásáról bizonyosodik meg a bíróság. A 2201/2001/EK rendelet által alkalmazott megoldás annyiban hasonlít a Brüsszel I. rendelet által alkalmazott *ex post* kontrollhoz hasonlít, hogy a bíróság a határozat keletkezése után vizsgálja a védekezéshez való jog érvényesülését.[998] Ugyanakkor a származási állam bírósága csak szűk körben vizsgálódik, a láthatási jog tárgyában hozott, vagy gyermek visszavitelét elrendelő határozat esetén az alperes jogosultságai háttérbe szorulnak a gyors végrehajtáshoz fűződő érdekhez képest, annyira, hogy a 41., illetve 42. cikkek alapján kiadott igazolással szemben semmilyen jogorvoslatnak nincs helye.[999] A rendelet a kölcsönös bizalom elve[1000] alapján reformálja meg a végrehajthatóvá nyilvánítást, szabályainak egyediségére a rendelet speciális jellege ad magyarázatot. Nem a hitelező és az adós érdekei feszülnek egymásnak, hanem a gyermek legfőbb érdeke az, amit a bíróságnak elsősorban kell tiszteletben tartania.

A 805/2004/EK szerinti eljárásban, akárcsak a 2201/2003/EK-ban, a végrehajthatóvá minősítés lépése megmaradt az eljárásban. A korábbi rendelethez hasonlóan ezt a „minősítő" lépést a származási állam bírósága végzi el. Az európai végrehajtási jogcímmé minősítés speciális és uniós eljárás,[1001] azonban olyan határozatot minősítenek európai végrehajtási jogcímmé, amely nem uniós eljárás eredményeképpen, hanem a tagállami polgári eljárásjognak megfelelően keletkezett.[1002]Az európai végrehajtási jogcímmé minősítés joghatása a Brüsszel I. rendelet szerinti végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozattal állítható tehát párhuzamba: az európai végrehajtási jogcímként tanúsított határozatot a végrehajtás szerinti tagállamban hozott határozatokkal megegyező feltételekkel hajtják végre,[1003] például Magyarországon végrehajtási lap kiállítására kerül sor,[1004] és elrendelik a

[998] Vö. Harsági 2008/4 140.
[999] 2201/2003/EK rendelet (24) preambulumbekezdése.
[1000] 2201/2003/EK rendelet (21) preambulumbekezdése: *„A tagállamokban meghozott határozatok elismerését és végrehajtását a kölcsönös bizalom elvére kell alapozni, és az elismerés megtagadásának jogalapját a szükséges minimális szinten kell tartani."*
[1001] Autonóm európai eljárás. Vö. Balcarczyk 2011 16.
[1002] Vö. Balcarczyk 2011 8.
[1003] Balcarczyk rámutat arra, hogy ez tulajdonképpen egy megdönthetetlen jogi vélelem: a külföldi határozatot belföldinek tekintem, melynek következményeként közvetlenül sor kerülhet a végrehajtásra. Ld. Balcarczyk 2011 5., 10.
[1004] Harsági 2005/6, 24., Kapa és Veress 2010 177.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

végrehajtást.[1005] Ugyanakkor a korábbi rendeletek (Brüsszel I., 2201/2003/EK rendelet) által alkalmazott *ex post* kontroll helyett a rendelet *ex ante* kontrollt alakított ki.[1006] A rendelet (18) preambulumbekezdése hangsúlyozza, hogy a kölcsönös bizalom elve támasztja alá ezt a változást, amely gyakorlatilag hatáskör-átengedés a végrehajtó állam részéről. Az európai végrehajtási jogcímnél továbbá a minősítés feltételei is nagyban módosultak; a származási állam bírósága *ex officio* vizsgálja egyes eljárási garanciák tiszteletben tartását. A 805/2004/EK rendelet által nyújtott védelem ugyanakkor a Brüsszel I. rendelethez képest szűkebb, egyes eljárási mozzanatokat nevesít a rendelet, melyek tiszteletben tartását az uniós jogalkotó kiemelten fontosnak tartja. A szóban forgó eljárási alapjogok ezáltal a tisztességes eljáráshoz való jog uniós standardjának törvénybe foglalt kötelező alkotórészeivé váltak.[1007]

2.2 Minősítés és ellenőrzés külön eljárási lépés nélkül

Az európai fizetési meghagyás uniós eljárás eredményeként keletkezett[1008] európai okirat,[1009] amely eleve rendelkezik mindazokkal a tulajdonságokkal, mint az európai végrehajtási jogcím.[1010] A 1896/2006/EK rendelet[1011] hatálya alatt nincsen szükség közbülső intézkedésre a végrehajtás elrendeléséhez,[1012] az európai fizetési meghagyás automatikusan végrehajtható a tagállamokban. A 1896/2006/EK rendelet is a kölcsönös bizalomra utal, mint az *exequatur* eltörlésének alapjára. A könnyített végrehajtást ellensúlyozandó csakis nem vitatott követelésekre bocsátható ki európai fizetési meghagyás, az adós ellentmondása esetén ugyanis az eljárás polgári peres eljárássá

[1005] Harsági közokiratokkal kapcsolatban tett megállapítása az európai végrehajtási jogcímmé minősített határozatok esetén is helytálló. Vö. Harsági 2001, 155.
[1006] Vö. Harsági 2008/4 140.
[1007] A tisztességes eljáráshoz való jogot tiszteletbentartására a (11) preambulumbekezdés alapján a 805/2004 rendelet különösen törekszik, ahogy a (10) preambulumbekezdés is arról tanúskodik, hogy az uniós jogalkotó kiemelt figyelmet szentelt a védekezéshez való jognak.
[1008] Vö. Balcarczyk 2011 16.
[1009] Az európai fizetési meghagyást nem szükséges külön végrehajthatóvá nyilváníttatni. Vö. Balcarczyk 2011 12.
[1010] Kengyel és Harsági 2009, 332.
[1011] Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról.
[1012] Az exequatur eltörléséről: 1896/2006 rendelet 19. cikke, ennek kiegyenlítéséről ld. (9) preambulumbekezdés: *„az európai fizetési meghagyások tagállamok közötti szabad áramlásának lehetővé tétele ilyan minimumszabályok megállapítása révén, amelyek betartása szükségtelenné tesz bármely, az elismerést és végrehajtást megelőző köztes eljárást a végrehajtás szerinti tagállamban."*
Ugyanazon aggályok merülnek fel, mint a bagatell-rendeletnél. Ráadásul *„…nem szükséges sokáig bizonygatni, hogy egy bírósági – vagy akár közjegyzői – szoftvertől jogállami körülmények között a megalapozottság illetőleg a nyilvánvaló alaptalanság megítélése nehezen várható el."* Varga 2009 43.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

alakul.[1013] Az *exequatur* eltörlését ebben az esetben is minimumszabályok kísérik:[1014] a kibocsátott európai fizetési meghagyást a rendeletben szabályozott módon kell megküldeni az adósnak, és fel kell benne hívni a figyelmét a követelésre, valamint az ellentmondás elmaradásának jogkövetkezményeire. További rendelkezések is vigyázzák az adós védekezéshez való jogának érvényesülését, a 20. cikk alapján lehetőség van ugyanis jogorvoslatért folyamodni,[1015] amennyiben a fizetési meghagyást nem a rendelet által előírt módon és nem megfelelő időben kézbesítették[1016] ahhoz, hogy az adós védelméről gondoskodni tudjon, vagy *vis maior*, esetleg rendkívüli körülmények neki fel nem róható módon akadályozták az ellentmondás megtételében.[1017] Kengyel és Harsági felhívják a figyelmet a rendelet szabályozásában rejlő nagyfokú jogalkalmazási bizonytalanságra: hiányzik ugyanis a felülvizsgálatra vonatkozó időbeli korlát.[1018] A rendelkezésre álló jogorvoslat típusától és az adott tagállami szabályozástól függ tehát, hogy az adósnak mennyi ideje van egy kibocsátott európai fizetési meghagyás ellen kifogást emelni az eljárási garanciák sérelme miatt.[1019] Az európai fizetési meghagyás végrehajtása a végrehajtás államának joga szerint zajlik [21. cikk (1) bekezdése és (27) preambulumbekezdés], a rendelet csak egyes eljárási kérdéseket (a kérelem mellékletei, alakisága, és nyelve) szabályoz.[1020] A szóban forgó okiratot a végrehajtás szerinti tagállamban hozott határozatokkal megegyező feltételekkel kell végrehajtani,[1021] Magyarországon például végrehajtási lap kiállítására kerül sor.[1022] Az adós ebben a szakaszban már nem kifogásolhatja a származási ország eljárásának hiányosságait.[1023]

[1013] 1896/2006 16. cikk. valamint (24) preambulumbekezdés.
[1014] Ilyenek a kézbesítés, valamint az adós tájékoztatása a követelésről, illetve az európai fizetési meghagyás jogkövetkezményeiről. Vö. 1896/2006 rendelet (18) és (19) preambulumbekezdései.
[1015] Vö. (25) preambulumbekezdés.
[1016] Vö. Kengyel és Harsági, akik a személyes kézbesítést és a nem megfelelő időben való kézbesítést alternatív jogorvoslati okként kezelik. Kengyel és Harsági 2009 331. A rendelet szövege arra enged következtetni, hogy konjunktív feltételekről van szó.
[1017] A 20. cikk szerinti téves kibocsátás nem tartozik a védekezéshez való jog érvényesítéséhez.
[1018] Kengyel és Harsági 2009 332.
[1019] Sikeres jogorvoslati kérelem hatása az európai fizetési meghagyás semmissége. A kötelezett védelme érdekében ad a rendelet lehetőséget egy már kibocsátott fizetési meghagyás kifogásolására. Vö. Harsági 2008/4 142.
[1020] A 805/2004 rendelethez hasonló módon a kérelem benyújtásának egyes kérdéseit a rendelet szabályozza.
[1021] 1896/2006 rendelet 21. cikk (1) bekezdés. Ez, akárcsak az európai végrehajtási jogcím esetében, egy jogi vélelmen alapul. Balcarczyk 2011 14.
[1022] Kengyel és Harsági 2009 333.
[1023] A 1896/2006 rendelet 22. cikke alapján csak az európai fizetési meghagyás korábbi határozattal való összeegyeztethetetlenségére hivatkozhat.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

	határozat	minősítés a származási államban	minősítés a végrehajtás államában	ellenőrzés
Brüsszel I. rendelet	X	-	**VÉGREHAJTÁSI TANÚSÍTVÁNY**	feltételes (adósi kifogás)
805/2004/EK rendelet	X	**EURÓPAI VÉGREHAJTHATÓ OKIRAT**	-	automatikus
1896/2006/EK rendelet	**EURÓPAI FIZETÉSI MEGHAGYÁS**		-	automatikus
Belföldi határozat	*X*	*per se végrehajtható*	-	-

Az eddig vizsgált határon átnyúló könnyített végrehajtást lehetővé tevő eljárásokat egybevetve megállapítható, hogy az európai fizetési meghagyásos eljárás *sui generis* eljárás, amelynek eredményeként uniós okirat keletkezik. Az európai fizetési meghagyás továbbá a belföldi határozatok végrehajtását idézi: nincs ugyanis szükség egy közbülső lépésre, amely a szóban forgó jogcím végrehajthatóságát rendezi. Ezzel az európai fizetési meghagyás tovább lépett a 805/2004/EK modelljén, a végrehajtást még tovább egyszerűsíti és önálló uniós eljárást vezet be. Abban hasonlít a 805/2004/EK rendelethez, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátásakor vizsgálják a minimumgaranciák tiszteletben tartását, azonban erre nem egy külön eljárási lépésben kerül sor. A korábbiakhoz hasonlóan az *exequatur* kiesését ellensúlyozandó olyan garanciák jelennek meg a származási ország eljárásában, melyek a védekezéshez való jog megfelelő biztosítását célozzák.[1024] A 1896/2006 rendelet is megerősíti, hogy a védekezéshez való jog a tisztességes eljáráshoz való jog uniós standardjának része, érvényesülése a határon átnyúló végrehajtást könnyítő eljárásban is kiemelt fontossággal bír.

2.3 Határon átnyúló végrehajtás minősítés nélkül

A következő részben vizsgált szabályozási modellek mindegyikéből eltűnik a végrehajthatóvá minősítés lépése, az eljárási jogok minimumának kívánalma pedig beépül a származási állam eljárásába, ahol az alapeljárásban, illetve jogorvoslati

[1024] Vö. Balcarczyk 2011 12.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

lehetőségekkel külön is figyelnek egyes kiemelt eljárási jogosultságok tiszteletben tartására. Az eljárási minimumszabályok betartásával hozott határozatok más tagállamban automatikus végrehajthatóak, magukban hordozzák a végrehajthatóságot.

A 861/2007/EK rendelet[1025] is lehetővé teszi más tagállamból származó és speciális eljárás[1026] az eredményeként keletkezett bírósági határozatok belföldi határozatokkal megegyező feltételek szerinti végrehajtását. [1027]

Az eljárás folyamán az adósnak lehetősége van az eljárást lefolytató tagállamban jogorvoslat benyújtására (17. cikk). [1028] Varga felhívja a figyelmet arra, hogy a rendelet szabályozása zavaró, mivel egy nem devolutív jellegű és nem halasztó hatályú [15. cikk (1) bekezdés] jogorvoslatot alakít ki[1029] azonban – ahogyan arra Varga rámutat – *„a fellebbezés, mint valódi jogorvoslat általában az európai eljárásjogokban devolutív és halasztó hatállyal bír.”*[1030] Az adós ezen kívül kérheti a kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítélet felülvizsgálatát, amennyiben az eljárást megindító irat kézbesítésére olyan módon került sor, amely nem nyújt biztosítékot a személyes kézhezvételre és a kézbesítésre a védekezéshez nem megfelelő időn belül került sor, vagy az alperes *vis maior* miatt nem tudott kifogást emelni. [1031] A rendelet szerinti felülvizsgálat benyújtásának feltétele a „haladéktalan” cselekvés. Az adós védekezéshez való jogának biztosítását ezen minimumszabályok kívánják elérni.[1032] Érdemes kiemelni, hogy a kis értékű követelések európai eljárása nemcsak olya módon őrködik az adós védekezéshez való jogának tiszteletben tartásán, hogy biztosítani igyekszik követelés kifogásolásának lehetőségét, hanem az eljárás szabályozása során hangsúlyozottan figyel a tisztességes tárgyaláshoz való jog, valamint a kontradiktórius

[1025] Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről.
[1026] Autonóm európai eljárás. Balcarczyk 2011 16.
[1027] A rendelet 1. cikke rendelkezik a „közbenső eljárások” eltörlésére, a 20. cikk (1) bekezdése, továbbá a (30) preambulumbekezdés is a végrehajthatóvá nyilvánítás nélküliségről rendelkezik. *„Az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása nyilvánvalóan nem terjedhet odáig, hogy végül már maga a bírósághoz fordulás alkotmányos alapjoga is kiüresedjen.”* Varga 2008/4 9-14, 12., Varga 2009 42.
[1028] Azzal, hogy az ítélet a benyújtott jogorvoslati kérelemtől függetlenül végrehajtható, az uniós jog megfosztotta a tagállami eljárásjogok által biztosított jogorvoslatokat egyik legfontosabb vonásuktól, a halasztó hatálytól. Ez – többek között - Magyarország tekintetében komoly alkotmányossági aggályokat vet fel. Varga 2008/4, 12.
[1029] Varga, 2008/2 11.
[1030] Varga 2009, 45. Vö. (26) preambulumbekezdés *„Az e rendeletben a jogorvoslatra történő bármely utalásnak magában kell foglalnia a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló valamennyi jogorvoslati lehetőséget.”*
[1031] „... ezek az előírások a magyar eljárásjogi terminológia alapján a kézbesítési vélelem megdöntésével mutatnak inkább rokonságot” Osztovits 2010 31.
[1032] A rendelet a felülvizsgálattal kapcsolatos rendelkezéseket nevezi meg „minimumszabályokként”. Vö. 861/2007 rendelet (31) preambulumbekezdés.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárás elveinek érvényesítésére.[1033] Az európai bagatell eljárás eredményeként hozott bírósági határozat végrehajtására a végrehajtás szerinti tagállam joga az irányadó (21. cikk (1) bekezdés), a rendelet a nem vitatott követelések európai eljárásához, valamint az európai fizetési meghagyásos eljáráshoz hasonlóan csak a kérelemmel kapcsolatos egyes kérdéseket rendez. Az eljárás eredményeként megszülető határozatot végrehajtás szerinti tagállamban hozott határozatokkal megegyező feltételekkel kell végrehajtani (21. cikk (1) bekezdés), vagyis minden köztes eljárási lépés nélkül kerül sor a végrehajtás megkezdésére, Magyarországon a végrehajtási lap kiállítására. Ebben a szakban már nincsen lehetőség az alapeljárást érintő jogsérelmek orvoslására.[1034]

A 4/2009/EK rendelet[1035] az *exequatur* nélkül végrehajtható határozatokra biztosítja a védekezéshez való jog érvényesülését.[1036] Az alperes mulasztási ítélet esetén a 19. cikk alapján kérheti a határozat felülvizsgálatát a származási államban. Az alperes tehát nemcsak a végrehajtó tagállam nemzeti joga alapján rendelkezésre álló jogorvoslatokkal kifogásolhatja a határozatot,[1037] hanem a kieső végrehajthatóvá nyilvánítás ellensúlyozására a 19. cikk alapján újra megnyílik az eredeti határozat felülvizsgálatának határideje, amennyiben az alperesnek azért nem volt módja védekezni az alapeljárásban, mert nem megfelelő időben és megfelelő módon kézbesítették az eljárást megindító iratot ahhoz, hogy védelméről gondoskodni tudjon, vagy, mert abban *vis maior*, illetve rendkívüli körülmények akadályozták.[1038] A kis értékű követelések eljárásával ellentétben a rendeletben megtalálható minimumgaranciák csupán a védekezéshez való jog alapeljárásban való biztosítására terjednek ki, a tisztességes eljáráshoz való jog egyéb vonatkozásai felett a származási tagállam belső joga őrködik.[1039] Az *exequatur* nélkül végrehajtható határozatok végrehajtására a végrehajtó tagállam nemzeti joga az irányadó (41. cikk (1) bekezdés), a határozatokat a tagállam saját határozataként kell végrehajtani. A végrehajtás

[1033] Vö. 861/2007 rendelet (9) preambulumbekezdés.
[1034] Az uniós jogalkotó lényegében az európai végrehajtási jogcím „hagyományait" követi. Varga 2008/2 13.
[1035] A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről.
[1036] A rendelet alapján azon határozatok végrehatása automatikus, melyek olyan tagállamból származnak, amely részese a 2007. november 23-án elfogadott, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló hágai jegyzőkönyvnek. Az Egyesült Királyságból származó tartással kapcsolatos határozatokat tehát továbbra is a Brüsszel I.-ben ismert módon kell végrehajthatóvá nyilváníttatni.
[1037] Vö. Balcarczyk 2011 19.
[1038] Vö. 4/2009/EK rendelet (29) preambulumbekezdés
[1039] Noha a 4/2009/EK rendelet (29) preambulumbekezdése általában a *„tisztességes eljárás követelményeinek tiszteletben tartására"* hivatkozik ezen szabály kapcsán.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

megtagadására a végrehajtó állam belső joga alapján, vagy a végrehajtási jog elévülése, illetve a határozat összeegyeztethetetlensége esetén van lehetőség. A végrehajtási szakban az eredeti eljárás hibáinak orvoslására már nincsen lehetőség.

A Brüsszel I. rendelet bizottsági reformjának terve[1040] alapján az *exequatur* eltörlését[1041] speciális felülvizsgálati eljárások megteremtése kísérte volna. Az alperesnek különböző jogorvoslatok álltak volna rendelkezésére, megelőzendő azon határozatok végrehajtását, melyek nem olyan eljárás eredményeként születtek, amely tiszteletben tartotta a védekezéshez való jogot. [1042] Az alperes eljárási alapjogait két módon érvényesíthette volna az eljárás folyamán. Amennyiben kézbesítési hiba, vagy *vis maior* folytán önhibáján kívül nem tudott részt venni az eljárásban, távolmaradását igazolhatja (45. cikk). Amennyiben a *„tisztességes eljáráshoz való jogot alátámasztó alapelvek nem tennék lehetővé (...) a végrehajtást”*, vagyis az eredeti eljárás folyamán bármely egyéb módon sérültek az alperes eljárási alapjogai, a javaslat 46. cikke alapján kérelmezhette volna a végrehajtás megtagadását. Kérelmét a végrehajtás helye szerinti tagállam bíróságához kellett volna benyújtania (46. cikk (2) bekezdés), a megalapozott kérelem joghatása a végrehajtás megtagadása (46. cikk (5) bekezdés) lett volna. A javaslat által előirányzott megoldás azonos a Brüsszel I. rendelet szerinti, a végrehajthatóság kimondásának megtagadása iránt eljárásjogi közrendi okból benyújtott kérelemmel. A javaslat szerint a végrehajtás államának bírósága a származási állam bíróságának eljárását vizsgálta volna meg alapjogi szempontból: azt nézte volna, hogy a származási államban történt-e olyan eljárási szabálytalanság, amely megsérthette a tisztességes eljáráshoz való jogot. [1043] A javaslat a jogorvoslatok szervezése által „széttelepítette” volna az eljárásjogi közrend ellenőrzését: a kézbesítés hibáját a származási állam bírósága előtt, míg a tisztességes eljárás alapelveinek sérelmét a végrehajtás államában lehetett volna kifogásolni. A végrehajtási eljárásra a végrehajtó állam joga lett volna irányadó (41. cikk), csupán a végrehajtás egyes alakiságait szabályozta volna a javaslat (kérelem és melléklete, fordítás 39. cikk (1) és (2) bekezdések, valamint 42. cikk). Az *exequatur* nélküli végrehajtás ebben az esetben is közvetlen, a belső határozatokkal azonos feltételekkel és módon történő végrehajtást jelentette volna (42. cikk (1) bekezdés).

[1040] 2010/0383 COD bizottsági javaslat (COM(2010) 748/4)
[1041] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 38. cikke.
[1042] 2010/0383 COD bizottsági javaslat 6, 12.
[1043] Vö. 2010/0383 COD bizottsági javaslat 6,7.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

	minősítés a származási államban	**minősítés a végrehajtás államában**	**ellenőrzés**	**uniós normában tételezett minimum-garanciák**
belföldi határozat	*per se végrehajtható*	–	–	–
861/2007/EK rendelet	*per se végrehajtható*	–	–	IGEN
4/2009/EK rendelet (*exequatur* nélkül)	*per se végrehajtható*	–	–	IGEN (felülvizsgálati kérelem is)
felülvizsgálati javaslat (*exequatur* nélkül)	*per se végrehajtható*	feltételes (46. cikk szerinti végrehajtás megtagadási iránti kérelem)		IGEN és (45. cikk szerinti felülvizsgálati kérelem)

A 861/2007/EK rendelet esetén a kis értékű követelések európai eljárásában hozott határozat szintén külön „minősítés" nélkül végrehajthatóvá válik másik tagállamban.[1044] A 4/2009/EK rendelet ugyan nem hivatkozik *expressis verbis* a kölcsönös bizalom elvére, azonban ebben a konstrukcióban lesz leginkább kézzelfogható az egységesülő európai igazságügyi tér.[1045] A tagállamok ezen eljárás hatálya alatt ugyanis a másik tagállamból származó határozat feletti minden kontrollról lemondtak,[1046] annak ellenére, hogy nem uniós eljárás során keletkezett határozat határon átnyúló végrehajtása a cél. A rendelet hatálya alatt egy tagállami eljárás során keletkező határozat *exequatur* nélküli közvetlen végrehajtására nyílik lehetőség. Ezen eljárás alapesetében kiesik a minősítő lépés, a végrehajtásra ugyanis a határozat végrehajtó államban való benyújtásával kerül sor, az illetékes hatóság azonban nem vizsgál semmilyen feltételeket. Noha a rendelet 11. cikkének (1) bekezdése szerinti elfogadhatóság vizsgálata[1047] a megfelelő

[1044] A bíróság a 20. cikk (2) bekezdésben hivatkozott igazolást automatikusan állítja ki. Vö. Balcarczyk 2011 18.

[1045] Ennek az engedménynek ugyankkor speciális okai vannak: a rendelet jól körülhatárolt alkalmazási területe, a kollíziós szabályok egységesitése.

[1046] A szuverenitás ilyen korlátozását nagyban elősegítette a tény, hogy a 2007-es Hágai Jegyzőkönyv egységesítette a rendelet hatálya alá tartozó esetekre az anyagi jogot.

[1047] *„Amennyiben az alperes, aki egy másik államban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, mint az a tagállam, ahol az eljárás megindult, nem jelenik meg a bíróság előtt, a joghatósággal rendelkező bíróság az eljárást mindaddig felfüggeszti, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a*

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kézbesítést hivatott biztosítani, mégsem lehet egy *ex ante* kontrollnak minősíteni. A meghozott határozat eljárási alapjogi szempontú ellenőrzésére csak az alperes kifogása alapján, és speciális esetben kerül sor.

A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának bizottsági javaslata alapján egy tagállami eljárás eredményeként keletkezett más tagállamból származó határozat belföldi határozatokkal azonos végrehajtását valósította volna meg, és a 2201/2002/EK rendelet és az új generációs rendeletek megoldását ötvözte volna. A javaslat az eddigi rendeletekhez képest igen széles körben határozta volna meg a minimumgaranciákat: az eljárási alapjogok teljes spektrumát lefedte volna. A kölcsönös bizalom elvével alátámasztott reform[1048] kifejezetten előirányozta az Alapjogi Charta szerinti tisztességes eljáráshoz való védelmét, nemcsak a kézbesítés hibáját, hanem egyéb hibát is orvosolhatóvá tett volna a határon átnyúló végrehajtás során. A javaslat tehát egy vegyes rendszert hozott volna létre, melyben a minősítés lépése alapesetben kiesik, és arra csupán az adós végrehajtás megtagadása iránti kérelme esetén kerül sor, amikor a végrehajtás államában a határozatot felülvizsgálják eljárásjogi szempontból, melynek során a határozat formai ellenőrzésére is sor kerül.

2.4 Minősítés és ellenőrzés feltételesen az új Brüsszel I. rendeletben

Az új rendelet végső formájában a bizottsági javaslathoz képest kevésbé merész és kevésbé innovatív. A 1215/2012/EU rendelet a végrehajthatóvá nyilvánítás első formális szakaszát, a minősítés lépését valóban eltörölte. Az *exequatur* kiesését azonban gyakorlatilag súlytalanná teszi a korábbi rezsim szinte teljes megtartása: az adósnak a tanúsítvány kézbesítése után lehetősége lesz a végrehajtás államában bíróság előtt kifogásolni bármely, a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt jelenleg is felhívható visszautasítási okot.

védekezéséről történő gondoskodáshoz szükséges megfelelő időben átvette az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű iratot, vagy valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében."

[1048] *„A tagállamok közötti igazságügyi együttműködés és az egymásba vetett bizalom immár megérett ahhoz, hogy továbbléphessünk a határozatok mozgásának egyszerűbb, kevésbé költséges és automatikusabb rendszere felé, a tagállamok közötti meglévő alakiságok felszámolásával."* 2010/0383 COD bizottsági javaslat 6.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

	minősítés a származási államban	**minősítés a végrehajtás államában**	**ellenőrzés**	**uniós normában tételezett minimum-garanciák**
Brüsszel I. rendelet	–	Végrehajtási tanúsítvány	feltételes (végrehajthatóság megtagadási iránti kérelem)	–
felülvizsgálati javaslat (*exequatur* nélkül)	*per se végrehajtható*	feltételes (46. cikk szerinti végrehajtás megtagadási iránti kérelem)		IGEN és (45. cikk szerinti felülvizsgálati kérelem)
1215/2012/EU rendelet	*per se végrehajtható*	feltételes (végrehajtás megtagadása iránti kérelem)		–
belföldi határozat	*per se végrehajtható*	–		–

A rendelet hatálya alatt – az eredeti bizottsági elképzelésnek megfelelően, és a tartási rendelethez hasonlóan – egy tagállami jog által szabályozott eljárás során keletkező határozat közvetlen végrehajtására nyílik lehetőség. Nem uniós okirat végrehajtásáról van szó (a határozatot kíséri tanúsítvány, de nem az a végrehajtás alapja). A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás teljes folyamata kiiktatásának lehetetlenülése és jelenlegi Brüsszel I. rendelet szerinti kifogások megtartása okafogyottá tette a minimumgaranciák beépítését, melyek a bizottsági javaslatban még szerepeltek. A végrehajtást, a rendelet jelenleg hatályos szabályozásához hasonlóan, a nemzeti jog rendezi. Mindazonáltal a vizsgált rendeletekben is azonosított minősítés eljárási lépése a 1215/2012/EU rendelet szerinti eljárásban – akárcsak a bizottsági javaslatban – nem magától értetődő. Az eredetileg eljáró bíróság ugyanis kérelemre automatikusan kiállítja a határozat végrehajthatóságát igazoló, 53. cikk szerinti tanúsítványt. A végrehajtó hatósághoz a 42. cikk szerint benyújtott végrehajtási kérelem alapján és kézbesített tanúsítvány alapján tehető adósi kifogás hiányában megkezdődhet a más tagállamból érkező határozat végrehajtása. A végrehajtás tényleges megkezdése előtti kézbesítéssel nyílik lehetősége az adósnak arra, hogy az eredetileg eljáró bíróság által megállapított végrehajthatóságot a végrehajtás szerinti tagállam bírósága előtt vitassa. A határon

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

átnyúló végrehajtás akadályainak vizsgálatára csak az adós erre irányuló kérelme esetén kerülhet tehát sor. A rendeletben tehát fellelhető a bizottsági javaslat szabályozási koncepciója is, az adósi kérelem alapján lefolytatott ellenőrzés és „minősítés" során azonban a teljes szempontrendszer vizsgálatára sor kerülhet: nem egyszerűsödött tehát a megtagadási okok rendszere. A határozat által hordozott végrehajthatóságot azonban ezen feltételes „minősítés" lépése csak feltételesen töri meg (adósi kérelem), ilyen esetben azonban az ellenőrzés minden korábbi megtagadási okra kiterjed. A bizottsági javaslattal ellentétben a reform nem hozta el sem a kézbesítés vizsgálatának származási államba való telepítését, sem a közrendi kifogás eltörlését.

2.5 Minősítés, jogcím-export és az ellenőrzés terjedelme

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás két eljárási részre osztható. Az első, egyoldalú szakban a bíróság formális szempontok vizsgálata alapján minősíti végrehajthatóvá a külföldi határozatot, beemelve ezzel a végrehajtó állam jogrendjébe. Ez az *exequatur* jogcím-import funkciója. Az *exequatur* ellenőrzési funkcióját az eljárás második, kontradiktórius szakasza hordozza, amikor a fellebbviteli bíróságok megvizsgálják a felek kifogásait.

Ami a minősítés lépését illeti, a vizsgált jogforrások alapján megállapítható, hogy a formai lépés eltörlésére elsőként – szűk körben – speciális uniós okirattal ellátott tagállami határozatok esetén került sor. Teljes körűen az önálló uniós eljárásoknál törölték el, ahol először *sui generis* okirat automatikus végrehajtását vezették be (európai fizetési meghagyás) és azután került sor először uniós eljárás során, majd később tagállami eljárásban meghozott tagállami határozat *exequatur* nélküli végrehajtására. Ezekben az esetekben az ellenőrzés köre szűkült (minimumgaranciák), feltételessé vált (alperes kérelmére) és általában áthelyezték azt a végrehajtásiból a származási államba. A minősítés lépése a korábbi rendeleteknél megmaradt az eljárásban, ám nem jogcím-import, hanem jogcím-export funkciót töltött be, majd teljesen megszűnt, így a más tagállamból érkező határozat végrehajtása a belföldi határozatéval vált azonossá.

Az 1215/2012/EU rendelet nem jelent egyértelmű előrelépést, ugyanis hatálya alatt a külföldi határozat vizsgálata megmaradt, lényegében a 44/2001/EK rendelethez képest

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

változatlan formában, a per során pedig a határozat végrehajtási állam bírósága általi formai ellenőrzésére is sor kerül.[1049]

3 Határon átnyúló végrehajtás a 1215/2012-es rendelet alapján

A 1215/2012/EU rendelet végleges formájában gyakorlatilag a Brüsszel I. rendelet szerinti eljárás kontradiktórius szakaszának végrehajtási eljárásba való emelése. Az új Brüsszel I. rendelet tehát nem az *exequaturt* már eltörlő jogforrások szerinti eljárási mintákból építkezik. Teljesen világos tehát, hogy nem illeszthető be az új generációs rendeletek sorába. Míg a rendelet felülvizsgálata a 2201/2003/EK rendeletet is felhasználva, elsősorban a már alkalmazott módon törölte volna el az *exequaturt* és alakította volna ki az alapjogi szempontból is megfelelő garanciális eljárásokat, addig az új rendelet szakított az újító hagyománnyal és konzervatív megoldást választott: megmaradt az eljárásban a korábbi teljes kontradiktórius szakasz, és a végrehajtás megtagadási okainak ellenőrzésének terjedelme sem változott. Ugyanakkor a 1215/2012/EU rendelet szerinti végrehajtás a szabályozás felépítését tekintve nagyon hasonlít a bizottsági javaslatra: a tanúsítvánnyal ellátott határozat *per se* végrehajtható, a minősítésre és a határozat ellenőrzésére pedig egy lépésben, és csak feltételesen, az adós kérelmére kerül sor.

Az alábbi táblázat segítségével egyértelműen beazonosítható, hogy az új rendelet egyes eljárási lépései a régi Brüsszel I. rendelet mely eljárási lépéseivel azonosak. Ez a funkcionális azonosság olyan eljárást rajzol ki, amely – noha hatalmas nóvumként prezentálták – a legkevésbé sem nevezhető újítónak vagy forradalminak.

[1049] Eljárási szempontból változik ugyan a rendszer, az adós azonban kifogásában ugyanazokra az okokra hivatkozhat, a tagállamoknak pedig lehetőségük van hasonló jogorvoslati rendszert kialakítani, mint a Brüsszel I. rendeletben.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

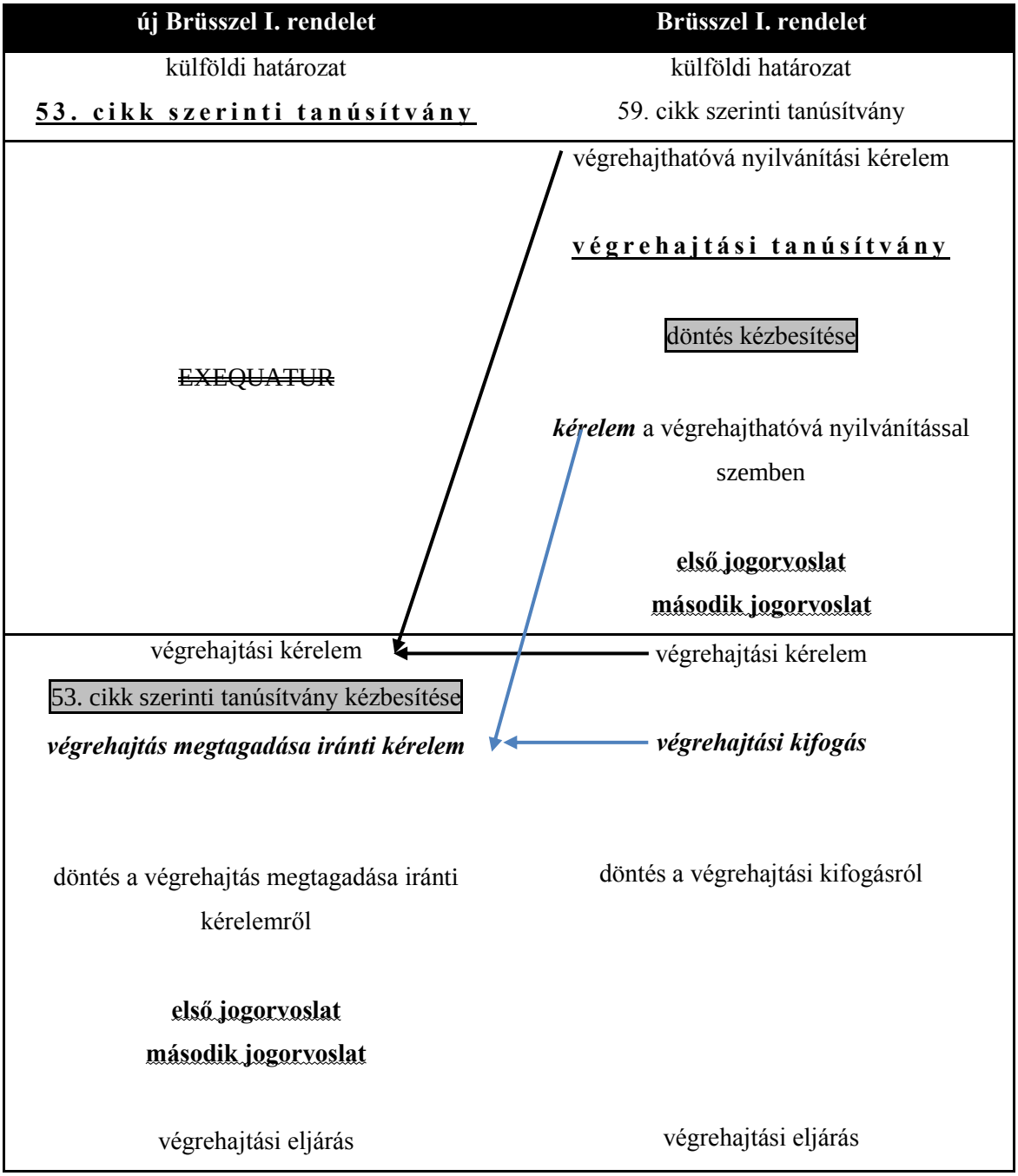

Az új rendelet előnyét az adná, hogy létrehozza a külföldi határozatok automatikus végrehajtását az EU-ban. Az új rendelet valóban azzal került be a köztudatba, hogy eltörli az *exequaturt*. A 1215/2012/EU rendelet elemzése során azonban egyértelműen bizonyítható, hogy hasonló eljárási lépések leküzdésével lehet csak egy más tagállamból érkező határozatot végrehajtatni. Az új rendelet szerinti végrehajtási kérelem ugyan valójában egyesíti magában a végrehajthatóvá nyilvánítási és a végrehajtási kérelmet. Sok országban azonban formailag eddig sem különbözött a kettő, és noha a hitelező

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

kérelmének tárgyában nem a „végrehajthatóvá nyilvánítást" fogja megjelölni, kérelme olyan eljárás indít el, mely tartalmazza azokat az eljárási lépéseket, melyek korábban az *exequatur* kontradiktórius részét jelentették. Az új rendelet szerinti végrehajtás megtagadása iránti kérelemben lehet hivatkozni a korábbi 34. és 35. cikkekre, továbbá a nemzeti jog szerinti végrehajtási kifogásokra. Ez tehát a régi Brüsszel I. rendelet szerinti, *exequatur* során érvényesíthető végrehajthatóvá nyilvánítással szemben benyújtható kérelmet ötvözi a végrehajtás során benyújtható végrehajtási kifogással. Az új rendelet szerinti eljárásban, akárcsak a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a nemzeti jog szerint zajló végrehajtási eljárásban, szintén lehet döntést hozni a végrehajtás megszüntetése (korlátozása, felfüggesztése) tárgyában. A végrehajtás megtagadási okainak (új Brüsszel I. rendelet 45. cikk, régi Brüsszel I. rendelet 34. és 35. cikkek) vizsgálatára bíróság előtti, legalább kétszakaszos eljárásban van lehetőség. Csakis a felhozott kifogások jogerős elbírálása után kezdődhez meg a tényleges végrehajtás, és lehet végrehajtási intézkedéseket foganatosítani.

Sajnálatos módon az egyáltalán nem tisztázott még, hogy az új rendelet alapján hogyan fog alakulni a bírósági eljárás: mely bíróságok rendelkeznek majd hatáskörrel, mennyi fellebbviteli szak lesz, és hogyan fog tudomást szerezni a végrehajtásért felelős szerv a bírói út igénybevételéről. Ezért sajnálatos, hogy az új rendelet nem egyszerűen beemelte a régi Brüsszel I. szerinti eljárás kontradiktórius szakaszát, hanem gyakorlatilag egy jól működő rendszert zúzott szét – meglátásom szerint értelmetlenül, hiszen az eljárás kontradiktórius szakasza semmilyen valódi újítás nem hordoz, és semmilyen lényegi könnyítést nem kínál.

A végrehajtást célzó eljárás az új rendelet szerint is a hitelező kérelmére indul meg, ennek célja azonban már konkrétan végrehajtás megindítása lesz, vagyis a külföldi határozat alapján végrehajtási kérelmet lehet majd benyújtani a végrehajtóhoz. Noha a kérelem tárgya változik, ez érdemi változásokat nem fog előidézni az eljárásban. A formai és tartalmi követelmények a végrehajthatóvá nyilvánítási, illetve a végrehajtási kérelemnél azonosak úgy Magyarországon (Vht. 11., 12. §§), mind Németországban (az AVAG a kérelemmel kapcsolatban nem tartalmaz részletes szabályokat, így arra a ZPO rendelkezései az irányadóak), mind Ausztriában [a végrehajthatóság iránti kérelemre a végrehajtási kérelem általános szabályai (EO 50-54g §§) érvényesek].[1050]

[1050] Eljárásjogi szempontból egyedül Franciaországban okozhat problémát a közvetlen végrehajthatóság. Vö. IV.2.4.1.1 pontja.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A végrehajtásra irányuló eljárásra a címzett tagállam joga az irányadó (1215/2012/EU rendelet 41. cikke), az új rendelet a kérelemhez mellékelt külföldi határozat és a formanyomtatvány tekintetében a korábbi szabályokhoz hasonló előírásokat tartalmaz, mindössze a fordítás tekintetében pontosít. Továbbra is lesz lehetősége az eljáró hatóságoknak bekérni a kérelmezőtől a tagállami jog alapján szokásos iratokat. Az új rendelet tehát megtartja a korábbi által kialakított jó szabályrendszert, a mellékletek tekintetében pedig egyáltalán nem hoz érdemi változást. A 1215/2012/EU alapján a végrehajtási kérelemhez szintén mellékelni kell a határozat hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő példányát [42. cikk (1) a) pont], amelyről a korábbiakhoz hasonlóan az eljáró hatóság szintén kérhet fordítást [42. cikk (4) bekezdés]. Az új rendelet annyiban tartalmaz többletszabályokat, hogy részletesen rendezi a fordítás / átirat nyelvét [57. cikk (1) bekezdése]. A 1215/2012/EK rendelet hatálya alatt a végrehajtást kérelmezőnek csatolnia kell a rendelet 53. cikke alapján kiállított tanúsítványt.[1051] Az eljáró hatóság szükség esetén kérhet fordítást, vagy átiratot az 57. cikk szabályainak megfelelően.

Miután a végrehajtásért felelős hatóság kézbesítette a tanúsítványt, az adósnak – a Brüsszel I. rendelethez hasonlóan – lehetősége van kifogást emelni. A 1215/2012/EU rendelet alapján a végrehajtó hatóság – még a végrehajtás foganatosítása előtt – kézbesíti a tanúsítványt, valamint az eredeti határozatot (amennyiben ezt az adós részére korábban nem kézbesítették) az adósnak. A rendelet nem tartalmaz további szabályokat arra vonatkozóan, hogy az adósnak mennyi ideje van a reagálásra, végrehajtási kifogás benyújtására, így erre a 41. cikk alapján a nemzeti jog szerinti határidőt kell alkalmazni. A védekezéshez való jog biztosítása céljából a rendeletben szabályozták a kézbesített iratok nyelvét, annak érdekében, hogy az adós megértse az őt érintő eljárási iratokat [43. cikk (2) bekezdése]. Amennyiben az adós kifogással kíván élni, azt a 47. cikk szerinti bírósághoz kell benyújtania. A bíróságnak a 44. cikk alapján lehetősége van a végrehajtást korlátozni, felfüggeszteni, vagy biztosíték adásától függővé tenni. A tanúsítvány kézbesítésével lép tehát az új rendelet szerinti eljárás a kontradiktórius szakaszba. A 1215/2012/EU rendelet a jogorvoslati kérelem tekintetében nem igazít el, a nemzeti jogokra bízza annak meghatározását. Annyit tartalmaz csupán a rendelet, hogy az adós kérelmét bírósághoz nyújtja be. Az új rendelet alapján a tagállamoknak

[1051] A 1215/2012/EU rendelet 42. cikk (1) bekezdés b) pontjának, valamint a 39. cikknek az együttes olvasata.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

meg kell majd nevezniük azt a bíróságot, amelyhez kifogását intézheti az adós. Ebben a tekintetben tehát jelenleg még bizonytalan a jogszabály, ami azonban ennél problémásabb, hogy a rendelet alapján az sem világos, hogy a tanúsítványt kézbesítő végrehajtó hatóság miként értesül az adós által benyújtott kifogásról. Lehetséges, hogy őt a bíróság hivatalból értesíti, vagy, hogy a végrehajtó figyelmét – párhuzamos kérelemben – erre maga az adós hívja fel. Ez utóbbi esetben azonban azt a benyomást erősíti, hogy a rendelet nem egyszerűsíti a korábbi szabályokat, hanem bonyolultabbá teszi az eljárást. A jogorvoslat típusát a 47. cikk (2) bekezdése alapján a címzett tagállam joga határozza meg. Valószínű, hogy a végrehajtás során általában rendelkezésre álló eszközzel, Magyarországon a végrehajtási kifogással érvényesítheti majd jogait az adós. A jogorvoslati kérelem formaiságáról – a korábbiakhoz hasonlóan – szintén a nemzeti jog rendelkezik, az új rendelet kötelező mellékletként a határozat egy példányának, illetve adott esetben a fordítás csatolását írja elő. Ettől azonban a bíróság ésszerűségi szempontok alapján eltekinthet, és ezen iratokat bekérheti a másik féltől is [47. cikk (3) bekezdés]. Egyelőre még nem lehet megállapítani, hogy a 1215/2012/EU rendelet eredményez-e változásokat az eljáró bíróság szempontjából. Az új rendeletben egyetlen szabály vonatkozik az eljáró bíróságra, a 75. cikk a) pont alapján a tagállamok által határidőig megnevezett bírósághoz kell benyújtani a jogorvoslatot. Úgy tűnik tehát, hogy az egyéb eljárási kérdések tekintetében továbbra is a tagállami jog lesz irányadó, a 1215/2012/EU rendelet hatálya alatt is a címzett tagállam joga határozza meg a végrehajtás megtagadására vonatkozó eljárást [47. cikk (2) bekezdés].

Ami a 1215/2012/EU rendelet új szabályozását illeti, még nem világos, hogy a tagállamok hogyan alakítják a jogorvoslati rendszert, a rendelet szabályainak vizsgálata alapján azonban úgy tűnik, hogy ez a szakasz teljesen a nemzeti jog hatáskörében marad. A 1215/2012/EU rendelet 49. cikke lehetővé teszi a kérelmet elbíráló határozattal szemben jogorvoslati kérelem benyújtását. Mivel azonban a 49. cikk szerinti jogorvoslatról való döntés alapján is rendelkezésre áll még egy további jogorvoslat (50. cikk), a tagállamoknak nagy mozgásterük lesz a végrehajtási kifogás utáni bírósági eljárás meghatározásában. A tagállamok ugyanis megtehetik, hogy - a szokásos bírósági eljárás mintájára - lehetővé tesznek a végrehajtás megtagadási iránti döntést felülvizsgáló döntéssel szemben még egy rendes, majd ezt követően egy rendkívüli jogorvoslatot. Arra is lehetőségük van azonban, hogy az 50. cikkben adott

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

lehetőséggel élve ne közöljenek 75. cikk c) pontja szerinti bíróságot, amelynek az lesz a következménye, hogy a második jogorvoslati szint (a végrehajtás megtagadási iránti döntést felülvizsgáló döntéssel szembeni rendes jogorvoslat) kiesik. A tagállamok döntését valószínűleg saját végrehajtási eljárásuk, illetve annak keretében igénybevehető jogorvoslatok is befolyásolni fogják, de az még valószínűbb, hogy a jelenlegi Brüsszel I. rendelet hatálya alatt működő rendszert próbálják majd átvenni.

Ugyanakkor az eljárásban találhatók új elemek is. A legfontosabb valóban előremutató változás, hogy az *exequatur* formális szakaszának eltörlésével a külföldi határozat végrehajthatóságának megállapítása átkerül a végrehajtási államból a származási államba. Az új eljárás továbbá egységesíti a végrehajtási eljárást a megtagadási okok vizsgálatával, a határozat ellenőrzését az adós a végrehajtási eljárásba ágyazottan kérheti.

A külföldi határozat alapján mindkét rendelet szerint kiállítanak tanúsítványt. A 1215/2012/EU rendelet 42. cikk (2) bekezdés b) pontja ii alpontja alapján kiállított tanúsítvány igazolja, hogy a határozat az eredeti eljárás helyes szerinti tagállamban végrehajtható. A 44/2001/EK rendelet 59. cikke szerinti tanúsítvány szintén azt igazolja, hogy a határozat a származási tagállamban végrehajtható. A két tanúsítvány között azonban valóban hatalmas különbség, hogy míg az új rendelet szerint a határozat és a tanúsítvány bemutatása alapján megkezdődhet automatikusan a végrehajtás, addig a korábbi tanúsítvány csak eshetőleges eleme volt az eljárásnak, segíthette a bíróság végrehajthatóságról való döntését (jogcím-import). A másik tagállam által kibocsátott tanúsítvány jogcím-export funkciót hordoz, hiszen Európai Unió egész területére érvényesen bizonyítja a határozat *per se* végrehajthatóságát. Így az új rendelet szerinti tanúsítvány nem egyszerűen hasonló funkciókkal rendelkezik, mint a korábbi szerint a végrehajthatóságról szóló döntés (végrehajtási tanúsítvány), hanem többlettartalmat hordoz. Míg a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a bíróság a saját tagállamának területére mondta ki a végrehajthatóságot, addig az új rendelet hatálya alatt a határozatok 53. cikk által igazolt végrehajthatósága az egész Európai Unió területére érvényes lesz.

Az új eljárás előnye továbbá, hogy a megtagadási okok vizsgálata és a végrehajtás szakaszának egyesítésével valóban leegyszerűsíti a hitelező dolgát. A tanúsítvány kézbesítésével megnyílik a lehetősége az eljárás kifogásolására. A 1215/2012/EU rendelet alapján a végrehajtás iránti kérelmet nem bírósághoz, hanem a végrehajtó hatósághoz kell majd benyújtani (42. cikk). A következő időkben a tagállamok feladata

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

lesz eldönteni, hogy mely hatóságot közlik a Bizottsággal *„végrehajtásért felelős hatóságként”*, mérlegelni, hogy célszerű-e a végrehajtás rendszerét az új rendelethez alakítani. Érdemes kiemelni, hogy míg egyes országokban a végrehajtás elvégzéséhez szükséges felhatalmazást mind a belföldi határozatok, mind a külföldi határozatokat végrehajthatóvá nyilvánító belföldi bírói döntések esetében külön eljárási lépésben adják meg (*végrehajtási lap, Vollstreckungsklausel, Vollstreckbarkeitsbestatigung*), így logikusnak mutatkozik azt a hatóságot kijelölni, amely a végrehajtás elrendelésében a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt is közreműködött, addig Franciaországban a végrehajthatóságot kimondó döntésre külön már nem vezetik rá a *formule exécutoire*-t, amely nélkül viszonyt nem lehetséges a végrehajtás megindítása. Az új rendelet hatályba léptetése valószínűleg a francia jogalkotónak némi fejtörést fog tehát okozni.[1052]

Ahogy a hitelező számára egyszerűsödik az eljárás, úgy jelent könnyítést az új rendelet az adósnak is. Megtagadási kérelmében az adós szintén egyszerre terjesztheti elő (és elő is kell terjesztenie) a végrehajtás megtagadási okaira alapított kifogásait, valamint a végrehajtási kifogásokat.[1053] Az új rendelet szerinti eljárás leginkább az osztrák kapcsolt kérelem intézményét idézi, azzal, hogy természetesen a 1215/2012/EU rendelet szerinti kérelemnek nem tárgya a végrehajthatóság kimondása. Az osztrák jogban ismert kapcsolt kérelem nagy előnye, hogy egyszerre lehet kérvényezni a végrehajthatóságot és a végrehajtást, így – amennyiben az adós nem él kifogással – egy ugyanazon eljárásban hoz döntést a bíróság a végrehajthatóságról és engedélyezi a végrehajtás megkezdését. Első ránézésre úgy tűnhet, hogy az új rendszer látszólag áttöri az EUB által a *Hoffman kontra Krieg* döntésben foglalt elvet, amely szerint a tagállami jogok nem ronthatják le a jogforrás gyakorlati érvényesülését (*effet utile*) azzal, hogy például megengedik a félnek, hogy a végrehajtás során olyan kifogással éljen, amelyet a végrehajthatóvá nyilvánítási döntés ellen kellett volna felhoznia. [1054] Azonban a *Hoffmann kontra Krieg* ügyben tett kijelentést kontextusában értelmezve az is láthatóvá válik, hogy az EUB célja annak elkerülése volt, hogy az alperes olyan ténynek a felhozatalával lassítsa az

[1052] A *formule exécutoire*-t ugyanis nem automatikusan vezetik rá a belföldi döntésre, viszont az *huissier* külön kérelem nélkül, a *formule exécutoire*-ban található végrehajtási parancsnak megfelelően, automatikusan folytatja le a végrehajtást. Elképzelhető tehát, hogy Franciaországban a TGI főhivatalnokára telepítik majd a végrehajtásról való döntést, tekintettel az *huissier* csupasz végrehajtói szerepére, és, hogy a végrehajtás feltételeinek egyikét, a *formule exécutoire*-ral ellátott határozatot, a főhivatalnok állítja ki.
[1053] vö. 1215/2012/EU rendelet (30) Preambulumbekezdés
[1054] 145/86. sz. ügy, 1988. február 4., 29. pont., Vö. Ferrand 2012 1209.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

eljárást, amelynek közlésére korábban is módja lett volna, ennek a szempontnak pedig teljes mértékben megfelel az új Brüsszel I. rendelet.

A 1215/2012/EU rendelet nagy valószínűség szerint annyiban változtat majd a hatóságok eljárásán, hogy a kijelölt hatóság az első szakaszban a végrehajtás feltételeinek meglétét fogja vizsgálni, mivel az eljárásból az a formális lépés esik ki, amikor a végrehajthatóság kimondásának feltételeit vizsgálják, és arról külön döntést hoznak. A 1215/2012/EU rendelet hatálya alatt a hatóság – az adós kifogása hiányában – a végrehajtásról fog határozni, ilyen értelemben a döntés nagyban különbözni fog a végrehajthatóságot kimondó német, osztrák, illetve magyar bírói határozattól, hasonlítani fog azonban a francia megoldásra – azzal, hogy esetlegesen nem lesz formális döntés a végrehajtásról, hanem az adós hallgatása esetén – amennyiben kézbesítették számára a tanúsítványt és az eredeti határozatot – a végrehajtó hatóság megkezdi a végrehajtás foganatosítását.

Az új rendelet által kialakított rendszer tehát magán viseli a régi rezsim lenyomatát, ugyanakkor az eljárás egy-egy pontján felsejlik a változás. Az új rendelet értékelése során figyelemmel kell lenni az értékeire, azonban különösen fontosnak tartom, hogy hangsúlyozzam, az új Brüsszel I. rendelet sajnálatos módon végül olyan formában valósította meg a „legnagyobb újítást", hogy valójában nem változtatott: nem törölték el az *exequatur* teljes eljárását, és nem reformálták meg az eljárási alapjogok védelmét. Lényegében tehát megmaradt az *exequatur* második szakasza és megmaradt a közrend is, a megtagadási okokat ugyanis az új rendelet szinte egy az egyben vette át a régi Brüsszel I. rendeletből, az újrafogalmazás során csupán szerkesztési és szóhasználatbeli változtatásokat eszközöltek, amelyek azonban a rendelkezések tartalmát nem érintik. A legnagyobb probléma azzal, hogy valójában csak az *exequatur* első, formai szakaszát törölték el az, hogy az eljárás eltörlésének szükségességét annak időigényes és költséges voltával támasztották alá. Teljes bizonyossággal megállapítható ugyanakkor, hogy nem a formális rész volt költség- vagy időigényes. Az első szakasz kiiktatása tehát szakpolitikai szempontból nem áttörés, noha a gyakorlatban valóban megkönnyíti a hitelezők életét.

Ugyanakkor a vizsgált országok eljárásainak megismerése után azt is biztonsággal ki lehet jelenteni, hogy az első szakasz – noha annak során a bíróság valóban csupán formai feltételek meglétét vizsgálja – nem pusztán formális lépés. Az első fokú bíróság végrehajthatóságról szóló döntése mind a német, mind az osztrák, mind a francia, és álláspontom szerint a magyar jogban is konstitutív erejű és jogcím-import funkciót

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

hordoz. Az első szakasz mellőzése ezért elméleti-dogmatikai szempontból nem elhanyagolható, ugyanis a határon átnyúló végrehajtások az államok engedélyén alapuló rendszerének bomlását mutatja. Az új Brüsszel I. rendelet a jogcím-import funkciójú belső határozatot cseréli le az új generációs rendeletekből már ismert jogcím-export döntés feltételes befogadásával. A „minősítés" lépése annyiban módosul ugyanakkor, hogy a tagállami végrehajthatóságról szóló tanúsítvány kiadása során nem vizsgálnak semmilyen alapjogi szempontot, a védekezéshez való jog tiszteletben tartásának ellenőrzésére máshol, a végrehajtás államában, de a korábbiakhoz hasonlóan feltételesen kerül csak sor. Az új rendelet azonban nem veszi tehát át az új generációs rendeletekben alkalmazott „minimumszabályok" vagy „garanciák" rendszerét, hanem teljes egészében megtartja a Brüsszel I. rendelet szerinti visszautasítási okokat, azok ellenőrzését a végrehajtási eljárásba ágyazzák. Álláspontom szerint az eljárást megújítása – noha a fontolva haladás jegyeit viseli magán – valóban előrelépés az eljárások egyszerűsítésében, a korábbi megtagadási okoknak teljes körű megtartása azonban elméleti-dogmatikai szempontból nem helyeselhető, szakpolitikai szempontból pedig káros, mivel a biztosítékok rendszere alkalmas arra, hogy az együttműködést aláásva a valódi Egységes Európai Igazságügyi Teret felszabdalja.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

VI. FEJEZET

ZÁRSZÓ

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

VI. ZÁRSZÓ

Az uniós retorikában egyre hangsúlyosabban jelenik meg az Egységes Európai Igazságügyi Tér megvalósításának gondolata, összekapcsolódva az uniós polgárság intézményével: a szakpolitikai dokumentumokban egyértelműen kifejezésre kerül, hogy az Egységes Európai Igazságügyi Tér kiépítésére az uniós polgárok érdekében kerül sor. Megszabadulva belső piac béklyóitól és a gazdasági szemlélettől, az igazságügyi együttműködés értelmévé és *ultima ratio*jává válik, hogy megkönnyítse az uniós polgárok számára a szabad mozgáshoz való joggal való élést. Ennek megvalósítását szolgálják az igazságügyi szakpolitika célkitűzései is, melyek ezen alapszabadság előtt álló akadályok; az adminisztrációs terhek, egyéb *„terhes és költséges végrehajthatóvá nyilvánítási eljárások”*[1055] felszámolásán, a jogi aktusok elismerése előtti akadályok lebontásán igyekeznek. A Stockholmi Program minden eddiginél hangsúlyosabban az uniós polgárokat helyezte középpontjába, az uniós polgárok középpontba helyezése pedig politikai prioritások feletti, azokat átható, transzverzális célként jelent meg. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy az uniós polgárság viszonyítási alapként való felhasználása (amely lehetővé tenni a demokratikus legitimáció növelését, és a tagállami érdekek ellensúlyozását) csak akkor lehetséges, ha egységes és erős uniós identitás alakul ki a tagállami állampolgárokban. Az uniós polgárság identitásteremtésre pedig csupán annyiban alkalmas, amennyiben azt a hozzá kapcsolódó jogok lehetővé teszik. A szabad mozgáshoz való jog álláspontom szerint az egyik legfontosabb olyan alapjog, amely alkalmas arra, hogy az uniós polgár identitásának alapvető, meghatározó részévé váljon. Az igazságügy az a terület, amelyen az EU által nyújtott előnyök a polgárok számára érzékeny kérdésekben közvetlen módon jelennek meg, így az uniós polgárok igazságügyi ismereteinek bővülése, a jogi tudatosság erősödése által az uniós szinten biztosított jogok hatékony érvényesítése lehet az uniós közösséghez való tartozás kialakításának egyik záloga. A határon átnyúló végrehajtási eljárások egyszerűsítése közvetlenül megkönnyíti a szabad mozgáshoz való jog gyakorlását, hozzájárulva ezzel az uniós identitás legfontosabb tartalmához.

Az EU érdekében egy olyan polgárközpontú Európa létrehozása áll, melyben adminisztratív jellegű akadályok nem gátolják a szabad mozgáshoz való jogot. A Bizottság ennek érdekében irányozta elő az *exequatur* eljárás eltörlését. Mindez egy

[1055] COM (2010) 171, 5.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

államihoz hasonló gondoskodás kialakulását idézi, amely alkalmas lehet arra, hogy köteléket alakítson ki az EU és polgárai között.

Az EU érdekeit érvényesítő Bizottság, de az EUB is több alkalommal kifejtették, hogy a Brüsszeli Egyezmény, illetve a Brüsszel I. rendelet által követett cél, az eljárások egyszerűsítése, nem érvényesülhet valamely alapjog, jelen esetben a meghallgatáshoz való jog, illetve a védekezéshez való jog kárára. Dolgozatomban ennek az összefüggésnek kívántam keretet adni. Ezért megvizsgáltam, hogy a Brüsszel I. rendelet esetében mit jelent pontosan az eljárás egyszerűsítése (a közrendi kifogás és az *exequatur* eltörlése), és arra kerestem a választ, hogy ez mennyiben jár a védekezéshez való jog sérelmével.

Megállapítható, hogy az *exequatur* jelen formájában egy olyan kevert eljárás, mely nemperes eljárásként kezdődik, az adós panaszára azonban peres eljárássá alakul, továbbá, hogy az eljárás a tagállamokban harmonizált módon, nagyjából hasonlóan zajlik. Az *exequaturt* kimondó első fokú határozatnak tartalmi, jogcím-keletkeztető funkciója van, konstitutív erejű. Véleményem szerint ezért – nem pedig alapjogi megfontolások miatt – okozhat problémákat az eljárás megszüntetése. A végrehajthatóságról szóló bírói döntésnek külön funkciója van, mégpedig a külföldi határozat végrehajthatóság szempontjából való minősítése. Egyrészt belföldi határozatok esetén nem találkozunk ilyen konstitutív erejű végrehajthatóságról szóló döntéssel, amely arra enged következtetni, hogy az állam szuverén joga az állami végrehajtó apparátus mozgósítása külföldi határozatokhoz. Másrészt fontos kiemelni, hogy az adott tagállam a saját területére vonatkozóan, és nem általában dönt a végrehajthatóságról. Vagyis ezen lépés –a végrehajthatóságról szóló bírói döntés – nélkül a más tagállamból érkező határozat nem kap állami segítséget a végrehajtáshoz. A külföldi határozat tehát egy jogcím, azonban önmagában kevés ahhoz, hogy az állami végrehajtás gépezetét beindítsa: szükséges egy olyan lépés, „minősítő mozzanat", amely beemeli a végrehajtó állam jogrendjébe. Az *exequatur* első szakasza lezárásaként keletkező bírói döntésnek tehát jogcím-import funkciója van.

A védekezéshez való joggal való összefüggésben az *exequatur* második, kontradiktórius szakaszát kell vizsgálni, amely a védekezéshez való jog érvényesíthetőségének keretet ad. Álláspontom szerint az *exequatur* eltörlése annyiban jelent sérelmet a védekezéshez való jogra, amennyiben ezzel megszűnik az eljárási alapjogok sérelme érvényesítésének lehetősége. Önmagában a külföldi határozatok végrehajtásának egyszerűsítése tehát nem jelenti a védekezéshez való jog semmibevételét. Egyrészt a végrehajthatóvá

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

nyilvánítási eljárás maga is a határon átnyúló végrehajtás egyszerűsített rendszerét valósítja meg. Másrészt a vizsgált határon átnyúló végrehajtást szabályozó jogforrások tanúsítják, hogy megvalósítható a közrendi kifogás eltörlése és a végrehajthatóvá nyilvánítás átalakítása úgy, hogy az alapvető eljárási jogok védelme is biztosított legyen. Az új generációs rendeletekben felismerhető trend szerint először az egyszerűsítést és az automatikus végrehajtást egyes esetekben, speciális indok miatt valósították meg, majd kiterjesztették az uniós eljárások eredményeként keletkezett *sui generis* uniós okiratokra. Következő lépésként egyes területeken a tagállami eljárások eredményeként meghozott határozatokat kísérő uniós okiratok váltak automatikusan végrehajthatóvá. Végül az automatizmust a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott tagállami bírói határozatokra terjesztették volna ki.

A jogforrások vizsgálatakor feltűnik, hogy – egyes különleges eljárásoktól eltekintve – azokban megtalálható egy, funkciójában lényegében az *exequaturral* azonos eljárási lépés, mely során a követelés alapjául szolgáló jogcímet – bizonyos feltételek mellett és uniós szinten meghatározott szempontok ellenőrzése után - végrehajthatás alapjául szolgáló okiratba foglalják. Ezen minősítés eredményeképpen az egyik tagállami határozat bármely más tagállamban végrehajtható lesz: az *exequaturt* eltörlő rendeletek az eljárás jogcím-import funkcióját iktatják ki, és ezzel együtt egy egész EU-ra érvényes jogcím-export funkciójú minősítéssel cserélik fel. Az ellenőrző funkciót tehát áttelepítik a származási államba, és az ellenőrzés terjedelmét módosítják: az eljárási jogoknak egységes uniós minimumot adnak, és kiiktatják a végrehajtó állam nemzeti jogából fakadó szempontokat. A vizsgált rendeletekben két mozzanatból áll tehát minősítés. Egyrészt egyes eljárási alapjogok betartásának ellenőrzését jelenti, melyekről úgy véli a jogalkotó, hogy a védelmük kiemelten fontos a védekezéshez való jog határon átnyúló biztosítása szempontjából, másrészt megtörténik a végrehajthatóság kimondása – egyes esetekben – az egész EU-ra érvényes módon. Az új generációs rendeletek esetében megváltozik a védekezéshez való jog érvényesítésének módja, az eljárás hangsúlyai az eredeti eljárásba és a származási államba kerülnek, hiszen az eljárási közrend kiiktatásával nem lehet a védekezéshez való jog teljes skáláját érvényesíteni. Ezen szektorális rendeletek esetén mindig van azonban egy speciális érdek, egy szempont, ami ellensúlyozza az adós, illetve kötelezett védekezési jogosultságának szűkítését, és indokolja az automatikus végrehajtást. Azonban nem magától értetődő, hogy a vizsgált rendeletek megoldásai alkalmazhatóak általában polgári és kereskedelmi ügyekre.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

A végrehajthatóság megtagadásának okai létező rendszerének megújítása – előrelátható módon – a tagállamok éles ellenállásába ütközött. Az elmélet és a gyakorlat képviselői több fórumon hangsúlyozták a közrendi kifogás eltörlésének bizottsági ötletével kapcsolatos alapjogi aggályokat. Az EJEE megsértése felett érzett aggodalom nagyon hangzatos, a valóságban azonban az EJEE megsértésének veszélye kevéssé áll fenn. Az EJEB ugyanis eleve elfogadja, hogy az uniós jog összhangban van az EJEE-vel, és könnyített vizsgálatot (Bosphorus-teszt) alkalmaz olyan esetekben, amikor az alapjogsérelmet uniós jog alkalmazása okozta. Azzal ráadásul, hogy az EU csatlakozik az EJEE-hez, társ-alperesként maga is felelősségre vonható lesz az EJEE-t sértő uniós jogi aktusokért. A tagállamok megnyilatkozásai alapján úgy tűnt, hogy a peres felek közötti egyensúly kialakítása motiválta az uniós jogalkotás résztvevőit. Ugyanakkor az egyensúlyt nem csak a Brüsszel I. rendelet szabályozási logikájának megtartásával lehetett volna elérni, ki lehetett volna alakítani egy kiegyensúlyozott és méltányos rendszert, akár a vizsgált rendeleteket alapul véve, akár a határon átnyúló eljárások problémáira koncentrálva egy új koncepciót kidolgozva. A reform ellenzői különösen is kifogásolták, hogy az eljárási jogok sérelme miatt az adósnak a származási államba kellene mennie, az ezzel járó kényelmetlenségeket azonban ellensúlyozni lehetett volna jogsegéllyel, kedvezményekkel, a tagállami eljárásokról szóló információk széles körű hozzáférhetővé tételével. Álláspontom szerint a Brüsszel I. rendelet reformjaként benyújtott bizottsági tervezet – az *exequatur* eltörlése mellett – kiegyensúlyozottan biztosította az eljárási alapjogok védelmét, a gyakorlati kritikák alapján pedig cizellálni lehetett volna az eljárást. Az új rendelet lényegében semmit nem változtat a Brüsszel I. rendelet korábbi rendszerén. Ez alapján tényleg úgy tűnhet, hogy az *exequatur* és a közrendi kifogás jelentik az eljárási alapjogok garanciáit határon átnyúló végrehajtás során.

Mindazonáltal véleményem szerint nem az eljárási jogok védelméért való aggodalom határozta meg a rendelet végső formáját. Az aggályokat az EU szektorális rendeletek esetén el tudta oszlatni. A jelenlegi sikertelenség inkább azt mutatja, hogy a tagállamok még nem állnak készen a ténylegesen automatikus végrehajtás kiterjesztésére a polgári és kereskedelmi ügyekre általában. Az Egységes Európai Igazságügyi Tér még nem elég egységes, a tagállamok közötti kölcsönös bizalom még nem elég mély ahhoz, hogy feltétlen nélkül fogadjanak be jogrendjükbe egy másik tagállamban hozott döntést.

A rendelet felülvizsgálatának tapasztalatai a kölcsönös bizalom hiányán túl rámutattak arra is, hogy az EU tagállamai nem feltétlen érték-, mint érdekközösséget alkotnak. A

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

közrendi kifogás intézménye a nemzetközi magánjogi viszonyokban azt hivatott biztosítani, hogy az adott tagállam ne kényszerüljön olyan jogi helyzet előállásához nyújtani segítséget, mely az adott társadalom alapvető értékeinek mond ellent. Elméletileg nem lehet tehát szükség a közrendi klauzulára olyan közösségben, amely azonos értékeket vall magáénak. Az uniós közrend megjelenése alátámasztja azt, hogy az EU-ban léteznek olyan közös elvek és értékek, melyek minden tagállamban védelemben részesülnek. Ugyanakkor a Brüsszel I. rendelet kapcsán a tagállamok hevesen ellenálltak a közrendi kifogás eltörlésének, mely tanújelét adta annak, hogy az integráció valójában még nem tart ott, ahol a hangzatos politikai retorika láttatni szeretné. A tagállamok a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálata kapcsán úgy látták, vannak olyan értékek, amelyek védelmére egymással szemben is szükség van. A közrendet egyfajta biztonsági szelepként értelmezték, amely végső megoldásként rendelkezésre áll. Szívesen eljátsszák a kölcsönös bizalom színjátékát, ahogy az EU kívánja, valójában azonban mindegyik tagállam fenntartja magának a jogot, hogy érvényesítse alapvető társadalmi és gazdasági elveit. A tárgyalások során a tagállamok nem érték, hanem érdekközösséget alkottak, szuverenitásuk védelmében egyhangúan utasították el az integráció túlzott térnyerését.

Úgy tűnhet, hogy a kommunikált célokhoz képest látszateredményt ért csak el az EU. Nem szüntették meg a költséges és időigényes eljárást, amely megelőzte a más tagállamból érkező határozatok végrehajtását, és nem törölték el a közrendi kifogást.

Az új eljárás előnye ugyanakkor, hogy a megtagadási okok vizsgálata és a végrehajtás szakaszának egyesítésével valóban leegyszerűsíti a hitelező dolgát, amennyiben csak egy kérelmet kell beadni. Noha a határon átnyúló végrehajtás reformjának olyan módon, ahogyan elvégezték, első ránézésre nem sok értelme volt, ugyanakkor, míg a tartalmi reformra (közrend) koncentrálódott a vita, csendbe olyan változtatás zajlott, amely ellensúlyozza a reform látszólagos eredménytelenségét. A felülvizsgálat olyan változást is hozott magával, amely valóban fontos lépés az Egységes Igazságügyi Tér kialakításában. A tagállami határozatok végrehajthatóságának megállapítása átkerült a határozatot meghozó tagállamba. A tanúsítvánnyal ellátott határozat valóban szabadon mozog az EU határain belül, a végrehajthatóság nem függhet további feltételektől. Az új Brüsszel I. rendelet hatálya alatt a származási államban meghozott bírói határozat az egész EU-ban végrehajtható (jogcím-export), önmagától, bármely köztes eljárási lépés nélkül. A minősítés lépésére pedig csak kivételesen és feltételesen kerül sor. Megtörtént tehát az eljárás egyszerűsítése és a tagállami szuverenitás áttörése.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Álláspontom szerint ugyanakkor – noha el lehet ismerni az új rendelet előnyeit – fontos rámutatni, hogy a védekezéshez való jog biztosításának nem egyetlen útját jelenti. A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának bizottsági javaslata, és a vizsgálat alá vont rendeletek is azt bizonyítják, hogy az eljárási alapjogok biztosításának más eszközei és módjai is lehetnek. Ilyen lenne a valóban automatikus végrehajtás kialakítása, az eljárásba megfelelő garanciák beépítésével. Sokkal messzebb kellene azonban menni, mint azt az uniós döntéshozatal fontolva haladás technikája engedi: nem annyira az alapjogok érvényesülése irányából, hanem praktikus oldalról kellene közelíteni a kérdéshez. Amennyiben erre volna politikai akarat, a valóban automatikus végrehajtás megvalósítható volna, olyan megfelelő eljárási lépések kialakításával, amelyek egyrészt az alperes védekezéshez való jogát biztosítanák, másrészt messzemenően figyelembe vennék a határon átnyúló perekből adódó sajátosságokat, az alperes perlés államától való távolságát, a tagállamok közötti nyelvi különbségeket, tehát mindazokat az aggályokat, amelyek motiválták az *exequatur* eltörlésének ellenzőit. Álláspontom szerint a tagállami határozatokat a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt ténylegesen végrehajthatóvá lehetne nyilvánítani, amennyiben az eljárásba megfelelő lépéseket építenének be annak biztosítására, hogy az alperes ne csak tudjon az eljárásról, hanem felhívják a figyelmét arra, hogy a pertől való esetleges távolmaradása milyen következményekkel jár. Így az eredeti eljárást lefolytató állam bíróságának kötelezővé kellene tenni, hogy az eljárást megindító irat kézbesítésekor tájékoztassa az alperest az ellene másik államban folyó eljárás eredményeként hozott határozat automatikus végrehajtásának tényéről, ily módon és figyelmeztesse a pertől való távolmaradása, esetleges pervesztessége jogkövetkezményeire. Célszerű volna továbbá előírni az érdemi döntés kézbesítésének kötelezettségét is, amelynek során a bíróságnak az előbbiekhez hasonlóan figyelmeztetnie kellene a felet a jogorvoslati kérelem benyújtásának lehetőségére, annak elmaradásának következményeire. Segítségképpen a felhívhatná a figyelmet az adott ügyben alkalmazható jogorvoslatokra (kitanítás). Mindezek mellett biztosítani lehetne, hogy az alperes mindig az anyanyelvének megfelelő fordítással kapja meg az iratokat, továbbá megfelelő költségmentesség és költségkedvezmény illesse meg, anyagi lehetőségeihez mérten, és, hogy legyen lehetősége jogsegély igénybevételére.

A közrendi kifogás a védekezéshez való jognak kétségtelenül fontos eszköze, és a jelenlegi szabályozás alapján egyik legfontosabb biztosítéka, ugyanakkor – ahogy az a fentiekből is kitűnik – a védekezéshez való jog érvényesítésének nem egyetlen eszköze

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

a közrendi klauzula. Hasonlóképpen az *exequatur* is csupán annyiban szükséges eleme az eljárásnak, amennyiben a védekezéshez való jog érvényesítését teszi.
A jelenlegi szabályozási koncepció a tagállamok közötti kölcsönös bizalmatlanságról tanúskodik, és az alperes túlzott védelmét valósítja meg, az eljárás határon átnyúló jellege azonban nem feltétlenül indokolja a túlbiztosítást, az alperes túlzott védelmét. A határon átnyúló jogérvényesítést valóban nehezítik problémák, melyeket oly speciálisnak mutatnak be az *exequatur* és a közrendi kifogás eltörlésének ellenzői, és melyeknek megléte indokolja az alperes feletti gondoskodást: a távolság, a nyelvi különbségek, a jogi tradíciók nem ismeretéből fakadó nehézségek, az eljárás költségének esetleges magas volta. Ezek a nehézségek azonban nem kizárólag határon átnyúló eljárásokban okoznak problémát az alpereseknek. Ezek a szempontok relatívak, önmagukban nem igazolják a határon átnyúló eljárások egységesítésének halogatását. Ez utóbbinak oka inkább a tagállamok közötti hatáskörmegosztásban, a szuverenitás-féltésben keresendő. Azt is számításba kell venni ezen kívül, hogy egy valóban működő rendszer létrehozatala nem kevés emberi és anyagi befektetést kíván, az eredménye és sikeressége azonban kevésbé látványos. Így a határon átnyúló végrehajtási eljárás egyszerűsítésének kezdeményezése központi kormányzat híján könnyen elvérezhet a politika csatamezőin.

A dolgozat célja az volt, hogy megalapozott és kiterjedt választ adjon arra a határon átnyúló végrehajtás szabályozása mögött meghúzódó alapvető kérdésre, hogy vajon az ilyen eljárások egyszerűsítése (a közrendi kifogás és az *exequatur* eltörlése), tényleg veszélyezteti-e a védekezéshez való jog érvényesíthetőségét, és, hogy az elemzés eredményeinek fényében értékelje a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok határon átnyúló végrehajtásának reformját. Meglátásom szerint a határon átnyúló végrehajtási eljárások egyszerűsítése nem feltétlenül veszélyezteti a védekezéshez való jog érvényesíthetőségét, ugyanis az alperes eljárási jogait megfelelően lehet biztosítani azzal, ha az eljárásra többletkívánalmakat írunk elő származási államban. Ennek köre túlmehetne a minimumszabályok ellenőrzésén, és a nemzeti jogokban is ismeretes eljárási garanciákkal – továbbá a nyelvi különbségekből fakadó problémák speciális kezelésével – megfelelően lehet biztosítani, hogy az alperesnek legyen lehetősége az eljárásban való részvételre. A joghatósági szabályok már harmonizált rendszeren nyugszanak a Brüsszel I. rendelet esetében, ezen kívül az EU tagállamai közösségének gazdasági berendezkedése, melynek a határon átnyúló

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

polgári és kereskedelmi ügyek egyes aspektusait szabályozó rendelete ennek jogi vetületét képezi, hasonló társadalmi és erkölcsi alapokon nyugszik. Kevéssé lehet ezért azzal érvelni, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő alperest adott esetben méltánytalanul vonnák el a saját fórumától, és egy számára idegen államalakulat bírósága hozna az alperes jogi elvárásaitól és társadalmi értékeitől teljesen idegen, esetleg rá nézve hátrányos, döntést. A Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatának bizottsági tervezete egy kellően merész újítási javaslat volt, amelynek nagy előnyeként értékelhető az eljárási alapjogokat előtérbe helyezve rámutatott azoknak fontosságára. Azzal, hogy a tisztességes eljárás sérelme esetén speciális jogvédelmet tett volna lehetővé, nemcsak kiegyensúlyozottan biztosította volna az alperes védelmét, de kiemelte volna az eljárások jogérvényesítésben betöltött különleges helyzetét, az alapjogok garantálásának kiemelt szerepét. Az új Brüsszel I. rendelet által hozott változások a tervezettel való összehasonlításban veszítenek az értékükből. Ugyanakkor – önmagában vizsgálva – az új rendelet kifejezett egyszerűsítést jelent az eljárások döntő többségében, hiszen a kontradiktórius szakaszba csak az esetek kis százalékában jut el az ügy. A megtagadási okok rendszerének megtartását elméleti és szakpolitikai szempontból valóban nem lehet pozitívan értékelni, ugyanakkor a gyakorlatban kevéssé befolyásolja az ügyek intézését, ezek a vizsgálati szempontok már eddig is elég szűken voltak meghatározva.

Mindazonáltal meggyőződésem szerint, noha az elmúlt 15 év uniós jogszabályainak változása valóban fejlődést jelent, a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok határon átnyúló végrehajtásának reformja ugyanabban a koordinátarendszerben mozogva nem tudja megvalósítani a határon átnyúló eljárás valódi megújítását. Ehhez ki kellene lépni az ismert jogszabályi környezetből, és a tagállami jogok eljárási garanciáit alapul véve egy új keretet kellene kidolgozni a határon átnyúló eljárásoknak. Ez jelentené a valódi előrelépést az integrációban, amelynek megtétele azonban úgy a tagállamok együttműködési készségétől, mint az EU demokratikus legitimációja alapjának, az uniós polgár öntudatának megerősödésétől, és politikai akaratformáló erővé válásától függ.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

IRODALOMJEGYZÉK

„A”

ADOLPHSEN, Jens: *Europäisches Zivilverfahrensrecht.* Berlin – Heidelberg, Springer, 2011. Adolphsen 2011

ANDRÉ Tibor: *Segédlet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendelet gyakorlatban történő alkalmazásához*. Veszprém, 2007. (André 2007) www.wroclaw.so.gov.pl/grant2007/data/BrusselsI-Hungary-HU.doc

ANGST, Peter: *Kommentar zur Exekutionsordnung.* Wien, Manz'sche, 2008. Angst 2008

ANGST, Peter – JAKUSCH, Werner, - PIMMER, Herbert: *Exekutionsordnung (EO) Taschenkommentar*. Manz'Sche, 2009.
Angst Jakusch és Pimmer 2009

ASZTALOS Zsófia: A polgári együttműködés jövője a szabadság, a biztonság és a jog térségében. In: WOPERA Zsuzsa - ASZTALOS Zsófia: *Egységesülő polgári eljárásjog Európában*, Budapest, HVG Orac, 2009. 212-220.

ASZTALOS Zsófia: Az uniós polgárok diszkrimináció tilalmához való joga. *Miskolci Jogi Szemle*, 2007/2: 56-71.
Asztalos 2007/2

ASZTALOS Zsófia: Az uniós polgárság és a diszkrimináció tilalma. *Doktori értekezés.* Miskolc, Deák FerencÁllam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2009.
Asztalos 2009

„B”

BAJONS Ena-Marlis: Von der internationalen zur Europaischen Urteilsanerkennung und -vollstreckung. Entwiclkunsstadien des österreichesn Rechts auf dem Weg zum Europaischen Vollstreckungstitel. In: BITTNER Ludwig - KLICKA Thomas, KODEK Georg E., - OBERHAMMER Paul: *Festschrift für W. H. Rechberger zum 60. Geburtstag*, Wien – New York, Springer, 2005. 1-21.
Bajons 2005

BALCARCZYK, Justyna: Development of the exequatur in the Civil Procedure Law of the EU in the area of commercial law. In: CAMPUZANO DÍAZ, Beatriz – CZEPELAK,

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Marcin - RODRÍGUEZ BENOT, Andrés - RODRÍGUEZ VÁZQUEZ, Ángeles: *Latest Developments in EU Private International Law*, Intersentia, 2011. 1-21.

Balcarczyk 2011

BALOGH Olga - KOREK Ilona - CSÁSZTI Ferenc - JUHÁSZ Edit: *A megújult bírósági végrehajtás.* Budapest, HVG-Orac, 2006.

Balogh, Korek, Császti és Juhász 2006

BALOGH Olga - KOREK Ilona - CSÁSZTI Ferenc - JUHÁSZ Edit: *A bírósági végrehajtás.* Budapest, HVG Orac, 2009.

Balogh, Korek, Császti és Juhász 2009

BARATTA, Roberto: Réflexions sur la coopération judiciaire civile suite au traité de Lisbonne. In: VENTURINI, Gabriella - BARIATTI Stefania: *Liber Fausto Pocar,* Milano, Giuffre, 2009.

Baratta 2009

BASEDOW, Jürgen: Recherches sur la formation de l'ordre public européen dans la jurisprudence. In: *Mélanges en l'honneur de P. Lagarde*. Paris, Dalloz, 2005.

Basedow 2005

BELIARD, Géraldine – RIQUIER, Eric – WANG, Xiao-Yan: *Glossaire de Droit International Privé.* Bruxelles, Bruylent, 1992.

Beliard, Riquier és Wang 1992

BLUTMAN László. *Az Európai Unió joga a gyakorlatban.* Budapest: HVG Orac, 2010.

Blutman 2010

BORN, Hugues - FALLON, Marc - VAN BOXSTAEL, Jean-Louis: *Droit judiciaire international – Chronique de jurisprudence.* Bruxelles, Larcier, 2001.

Born, Fallon és Van Boxstael

BRÁVÁCZ Ottóné - SZŐCS Tibor: *Jogviták határok nélkül.* Budapest, HVG-Orac, 2003.

Brávácz és Szőcs 2003

BRÖDERMANN, Eckgart – ROSENGARTEN, Joachim. *Internationales Privat- und Zivilverfahrensrecht.* Köln-München: Carl Heymanns Verlag, 2007.

Brödermann és Rosengarten 2007

BURGSTALLER, Alfred - DEIXLER-HÜBNER, Astrid: *Exekutionsordnung - Kommentar*. Orac Verlag, 2001.

Burgstaller és Deixler-Hübner 2001

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

BURIÁN László: Gondolatok a közrend szerepéről. In: KISS Daisy - VARGA István: *Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János – különnyomat*. Budapest, ELTE Eötvös kiadó, 2003. 99-122.

Burián 2003

BURIÁN László – KECSKÉS László - VÖRÖS Imre: M*agyar nemzetközi kollíziós magánjog európai jogi kitekintéssel*. Budapest: Krím Bt., 2005.

Burián, Kecskés és Vörös 2005

BURIÁN László – CZIEGLER Dezső Tamás - KECSKÉS László - VÖRÖS Imre: Európai és m*agyar nemzetközi kollíziós magánjog.* Budapest: Krím Bt., 2010.

Burián, Czigler, Kecskés és Vörös 2010

„C"

CADIET, Loïc – JEULAND, Emmanuel: *Droit judiciaire privé.* Paris, Lexis Nexis, 2011.

Cadiet és Jeuland 2011

CANDELA SORIANO, Mercedes – DEFOSSEZ, Alexandre: Le cadre général européen relatif à la coopération judiciaire civile et le respect des droits de l'homme. In: *Espace judiciaire européen – Acquis et enjeux futurs en matière civile*. Bruxelles, Larcier, 2007.

Candela Soriano és Defossez 2007

CORNU, Gérald: *Vocabulaire juridique.* Paris, Presses Universitaires de France - PUF, 2009.

Cornu 2009

CUNIBERTI, Gilles – RUEDA, Isabelle: Abolition of Exequatur - Addressing the Commission's Concerns. *Rabels Zeitung*, 2011(75), 286-315.

Cuniberti és Rueda 2011

„D"

DEIXLER-HÜBNER, Astrid – KLICKA, Thomas: *Zivilverfahren.* Wien, Lexis Nexis ARD Orac, 2007.

Deixler-Hübner és Klicka 2007

DOLINAR, Hans: *Zivilprozessrecht.* Freistadt, Plöschl, 2010.

Dolinar 2010

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

„E”

EICHEL, Florian: Internationales Privat- und Zivilverfahrensrecht, Europarechtliche Fallstricke im Vollstreckbarerklärungsverfahren nach dem AVAG und dem neuen Auslandsunterhaltsgesetz (AUG). *GPR - Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*, 2011/4, 193-199.
Eichel 2011/4

„F”

FALLON, Marc: L’exception d’ordre public face à l’exception de la reconnaissance mutuelle. In BARIATTI, Stefania – VENTURINI, Gabriella: *Liber Fausto Pocar*. Milano, Giuffrè editore, 2009.
Fallon 2009

FALLON, Marc – RIGAUX, Francois: *Droit international privé.* Bruxelles, Larcier, 2005.
Fallon és Rigaux 2005

FERRAND, Frédérique. Reconnaissance et exécution des jugements européens en matiere civile et commerciale. In: GUINCHARD, Serge: *Droit et pratique de la procédure civile - Droits interne et de l'Union européenne*. Paris, Dalloz, 2012. 1174-1213.
Ferrand 2012

FRANCQ, Stéphanie: Article 34. In: MAGNUS, Ulrich és MANKOWSKI, Peter: *Brussels I Regulation - European Commentaries on Private International Law*, Sellier, 2007. 556-600.
Francq 2007

FRAUENBERGER-PFEILER, Ulrike: Die Vollstreckung aufgrund auslandischer Titel. *Juristische Ausbildung und Praxivorbereitung*, 1996/97. 63-oldalszám
Frauenberger-Pfeiler 1996

„G”

GANNAGÉ, Léna: La hiérarchie des normes et les méthodes du droit international privé. *Bibliothèque de droit international privé*, 2001 (353) L.G.D.J.
Gannagé 2001 (353)

GAUDEMET-TALLON, Hélène: *Compétence et exécution des jugements en Europe.* Paris, L.G.D.J., 2010.
Gaudemet-Tallon 2010

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

GAUDEMET-TALLON, Hélène : *Compétence et exécution des jugements en Europe: Règlement n° 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano.* Paris: L.G.D.J., 2002.

Gaudemet-Tallon 2002

GAUDEMET-TALLON, Hélène. Commentaire à l'arrêt du 11 mai 2000 de la CJCE. *Revue critique de droit international privé,* 2000/3, 504-513.

Gaudemet-Tallon 2000/3

GÉCZINÉ BÁRDOSI Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírói gyakorlatban. *Európai Jog*, 2010/3, 24-31.

Gécziné Bárdosi 2010/3

GEIMER, Reinhold – SCHÜTZE, Rolf A.: *Europäischen Zivilvrfahrensrecht – Komentar*. V. CH. Beck, 2010.

Geimer és Schütze 2010

GOMBOS Katalin: *Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után.* Budapest, Complex, 2011.

Gombos 2011

GUINCHARD, Serge – FERRAND, Frédérique – CHAINAIS, Cécile: *Procédure civile - Droit interne et droit de l'Union européenne.* Paris, Dalloz, 2010.

Guinchard, Ferrand és Chainais 2010

GUINCHARD, Serge – FERRAND, Frédérique – CHAINAIS, Cécile: *Procédure civile : Droit interne et droit communautaire.* Paris, Dalloz-Shirey, 2008.

Guinchard, Ferrand és Chainais 2008

GYEKICZKY Tamás - KORMOS Erzsébet - KÖBLÖS Adél - MOLNÁR Judit - NAGY Adrienn - WALLACHER Lajos - WOPERA Zsuzsa: *Az Európai Unió Polgári Eljárásjoga.* Budapest, Complex, 2007.

Gyekiczky, Kormos, Köblös, Molnár, Nagy, Wallacher és Wopera 2007

„H"

HARSÁGI Viktória: A fordítás szükségessége a határon átnyúló kézbesítés során. *Magyar Jog*, 2010/3, 144-152.

Harsági 2010/3

HARSÁGI Viktória: A határon átnyúló kézbesítés és az alperes (kötelezett) védelme az Európai Unióban. *Iustum Aequum Salutare*, 2008/4, 129-142.

Harsági 2008/4

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

HARSÁGI Viktória: A kézbesítés szerepe az európai polgári eljárásjog forrásaiban. *Iustum Aequum Salutare*, 2009/4, 53-63.

Harsági 2009/4

Harsági, Viktória: A nem vitatott követelések végrehajtása. *Európai Jog*, 2005/6.

Harsági 2005/6

HARSÁGI Viktória: Civil Enforcement of Non-Judgment Titles in Hungary. In: STÜRNER, Rolf - KAWANO Masanori: *Comparative Studies on Enforcement and Provisional Measures*, Mohr Siebeck, 2001, 150-161.

Harsági 2001

Harsági, Viktória. „Hungarian Judicial Practice in Cross-border Insolvency - Main or Territorial Proceedings." In *Cross Border Insolvency, Intellectual Property Litigation, Arbitration and Ordre Public*, szerző: Rolf Stürner és Masanori Kawano, 97-103. Mohr Siebeck, 2011.

HARSÁGI Viktória: *Kézbesítés a polgári jogvitákban határok nélkül.* Budapest, HVG Orac, 2010.

Harsági 2010

HARSÁGI Viktória: *Okirati bizonyítás a modern polgári perben.* Budapest, HVG Orac, 2005.

Harsági 2005

HARSÁGI Viktória: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Authentic Instruments. 2nd Congress of EU Civil Law Notaries konferencián elhangzott beszámoló írásos változata, http://www.cnue-nouvelles.be/en/congres-varsovie-en/harsagi.pdf 2008.

Harsági 2008

HEIDERHOFF, Bettina – SKAMEL, Frank: *Zwangsvollstreckungsrecht.* Heidelberg – München – Landsberg – Frechen – Hamburg, C.F. Müller, 2010.

Heiderhoff és Skamel 2010

HESS, Burkhard – BITTMANN, David: Die Effektierung des Exequaturverfahrens nach der Europaischen Gerisctsstands- und Vollstreckungsverordnung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2007/4, 277-281.

Hess és Bittmann 2007/4

HESS, Burkhard - PFEIFFER, Thomas – SCHLOSSER, Peter: *Report on the Application of Regulation Brussels I. in the Member States.* Heidelberg, Ruprecht Karls Universität, 2007.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Hess, Pfeiffer és Schlosser 2007

HOLZHAMMER, Richard – ROTH, Marianne: *Exekutionsrecht.* Freistadt, Plöchl Verlag Freistadt, 2009.

Holzhammer és Roth 2009

HORVÁTH E. Írisz: Kis értékű követelések európai eljárása. Egy új alternatíva? *Európai Jog*, 2010/3, 18-23.

Horváth E. Írisz 2010/3

HORVÁTH Éva: A választottbíráskodásról szóló törvény gyakorlati alkalmazása, *Jogtudományi Közlöny*, 1999. július-augusztus, 335-340

Horváth Éva 1999

HORVÁTH Zoltán: *Kézikönyv az Európai Unióról.* Budapest, HVG Orac, 2011.

Horváth Zoltán 2011

HORVÁTH Zoltán – ÓDOR Bálint: *Az Európai Unió szerződéses reformja – az Unió Lisszabon után.* Budapest, HVG Orac, 2010.

Horváth és Ódor 2010

HUBER, Stefan: Vollstreckung von Entscheidungen Entscheidungen aus EU-Staaten aufgrund gemeinschaftrechtlicher Regelungen. In: DIERCK, Ralf - MORVILIUS, Theodor – VOLKOMMER, Gregor: *Handbuch des Zwangsvollstreckungsrecht*, 739-780. München, Beck, 2009.

Huber 2009

„I”

ILONSZKI Gabriella: European citizenship:Short term and long term considerations.” In: ÁGH Attila - KIS-VARGA Judit: *The global crisis and the EU responses: The perspectives of the SBH team presidency.* Budapest, „Together for Europe” Research Centre, 2009, 251-272.

Ilonszki 2009

„J”

JAUERNIG, Othmar: *Zivilprozessrecht.* München, C. H. Beck's, 1993.

Jauernig 1993

JAYME, Eric: L'ordre public national et le droit international privé. *Recueil de Cours*, 1995, 223-245.

Jayme 1995

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

JENARD, Paul – MÖLLER, Gustaf: Rapport sur la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale faite à Lugano le 16 septembre 1988. *Journal Officiel des Communautés européennes n° C 189*, 1988, 57-189.

Jenard és Möller 1988

JUHÁSZ Edit: Külföldi határozatok elismerése és végrehajtása. In: VARGA István: *A polgári nemperes eljárások joga*, Budapest, ELTE Jogi Kari Tankönyvek, 2011.

Juhász 2011

„K"

KALICZKA Alexandra: A közrend a francia és a magyar nemzetközi magánjogban. In: Király Miklós – Varga István: *A XXIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Állam- és Jogtudományi Szakciójának Díjnyertes Dolgozatai II.*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2011. 729-761

Kaliczka 2011

KALICZKA Alexandra: A külföldi határozatok közrendi kontrolljának kiiktatása az Emberi Jogok Európai Egyezményének tükrében. *Magyar Jog*, 2012/7, 398-405.

Kaliczka 2012/7

KALICZKA Alexandra: A nemzetközi magánjogi közrend francia elmélete és gyakorlata. *Magyar Jog*, 2009/9, 562-571.

Kaliczka 2009/9

KAPA Mátyás: *Ha az adós nem fizet.* Budapest: HVG-Orac, 2012.

Kapa 2012

KAPA Mátyás – VERESS Emőd: *Határozatok végrehajtása határokon átívelő polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Unióban.* Károli Gáspár Református Egyetem - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem - Temesvári Egyetem, Budapest-Kolozsvár-Temesvár, 2010.

Kapa és Veress 2010

KARYDIS, Georges: Ordre public dans l'ordre juridique communautaire : un concept à contenu variable. *Revue Trimestrielle de Droit européen*, 2002/1, 1-26.

KECSKÉS László: Jó lovassal a nyeregben a zabolátlan ló is megfegyelmezhető. In: GÁL István László - HORNYÁK Szabolcs: *Földváry József – jubileum*, Pécs, Kódex Nyomda Kft., 2006. 129-153.

Kecskés 2006

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

KECSKÉS László: Magyar közrend – nemzetközi közrend – közösségi közrend. *Európai Jog*, 2007/3, 21-38.

Kecskés 2007/3

KENDE Tamás - SZŰCS Tamás: *Bevezetés az Európai Unió politikáiba.* Budapest, Complex, 2009.

Kende és Szűcs 2009

KENDE Tamás - SZŰCS Tamás*: Európai közjog és politika.* Budapest, Osiris, 2003.

Kende és Szűcs 2003

KENGYEL Ákos: *Az Európai Unió Közös politikái.* Budapest, Akadémiai kiadó, 2010.

Kengyel Ákos 2010

KENGYEL Miklós. A Tanács 44/2001/EK (Brüsszel-I.) rendeletének alkalmazása a hazai joggyakorlatban. Egy empirikus vizsgálat tapasztalatai. *Európai Jog*, 2007/2, 37-45.

Kengyel 2007/2

KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog.* Budapest, Osiris, 2012.

Kengyel 2012

KENGYEL Miklós – HARSÁGI Viktória: *Európai Polgári Eljárásjog.* Budapest, Osiris, 2006.

Kengyel és Harsági 2006

KENGYEL Miklós – HARSÁGI Viktória: *Európai Polgári Eljárásjog.* Budapest, Osiris, 2009.

Kengyel és Harsági 2009

KIRÁLY Miklós: *A diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság joggyakorlatában.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1998.

Király 1998

KIRÁLY Miklós: *Egység és sokféleség. Az Európai Unió jogának hatása a kultúrára.* Budapest, Új ember, 2007.

Király 2007

KORMOS Erzsébet: A Gambazzi-ügy. A közrendbe ütközés mint a bírósági határozatok elismerésének és végrehajtásának akadálya a Brüsszeli Egyezmény értelmében. Jogesetek Magyarázata 2010/3., 73-85.

Kormos 2010/3

KRAMBERGER ŠKERL, Jerca: European Public Policy (with an Emphasis on Exequatur Proceedings). *Journal of Private International Law*, 2011/3, 461-490.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Kramberger Škerl 2011/3

KRUGER, Thalia: *Civil jurisdiction rules of the EU and their impact on third states.* Oxford University Press, Oxford, 2008.

Kruger 2008

„L”

LAGARDE, Paul. Recherches sur l'ordre public en droit international privé, Paris, L.G.D.J., 1959.

Lagarde 1959

LIPPROSS, Otto Gerd: *Vollstreckungsrecht.* München, Franz Vahlen, 2011.

Lippross 2011

LÜKE, Wolfgang:. *Zivilprozessrecht (Die Voraussetzungen der Zwangsvollstreckung).* München, Verlag C. H. Beck, 2011.

Lüke 2011

„M”

MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga.* Budapest, Eötvös Kiadó, 2012.

Mádl és Vékás 2012

MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga.* Budapest, Nemzetközi Tankönyvkiadó, 2004.

Mádl és Vékás 2004

MAGNUS Ulrich - Peter MANKOWSKI: *Brussels I Regulation – European Commentaries in Private International Law.* Sellier, 2007.

Magnus és Mankowski 2007

MARCHADIER, Fabien: *Les objectifs généraux du droit international privé à l'épreuve de la Convention européenne des droits de l'homme.* Bruxelles, Bruylant, 2007.

Marchadier 2007

MARMISSE, Anne: *La libre circulation des décisions de justice en Europe.* Limoges, Pulim, 2000.

Marmisse 2000

MAYER, Pierre. Droit au procès équitable et conflit de juridictions. In *Les nouveaux dévéloppements du procès équitable au sens de la Convention européenne des droits de l'homme*, Bruxelles, Bruylant, 1996, 125-138.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Mayer 1996

MINI, Harald: *Exekutionsverfahren.* Wien, Linde, 2008.

Mini 2008

MOLE, Nuala – HARBY, Catharina: *The right to a fair trial.* Belgium, Council of Europe, 2006.

Mole és Harby 2006

MUIR WATT, Horatia: Commentaire à l'arrêt du 28 mars 2000 de la CJCE. *Revue Critique du Droit Imternational Privé,* 2000/3, 492-495.

Muir Watt 2000/3

MUIR WATT, Horatia: Evidence of an Emergent European Legal Culture: Public Policy Requirements of Procedual Fairness Under the Brussels and Lugano Conventions. *Texas International Law Journal*, 2001/36, 539-554.

Muir Watt 2001/36

„N"

NÁDAS, György: XII. fejezet. In: GYEKICZKY Tamás: *A bírósági végrehajtás magyarázata – Kommentár*. Budapest, Complex, 2009.

Nádas 2009

NAGEL, Heinrich – GOTTWALD, Peter: *Internationales Zivilprozessrecht.* Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2007.

Nagel és Gottwald 2007

NAGY Csongor István: *Az Európai Unió nemzetközi magánjoga.* Budapest, HVG Orac, 2006.

NAGY, Csongor István*: Nemzetközi Magánjog.* Budapest, HVG Orac, 2012.

Nagy 2012

NÉMETH János - KISS Daisy: *A bírósági nemperes eljárások magyarázata.* Budapest, KJK Kerszöv, 2002.

NEWTON, Justin: *The Uniform Interpretation of the Brussels and Lugano Conventions.* Oxford and Portland, Oregon, Hart Publishing, 2002.

Newton 2002

NIBOYET, Jean-Paulin: De l'intolérance de l'organisme juridique français à la réception de certaines institutions étrangères: le problème de l'ordre public. In: *Cours de Droit International Privé Français*, Paris, Recueil Shirey, 1949. 484-505.

Niboyet, Jean-Paulin 1949

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

NIBOYET, Marie-Laure: La globalisation du procès civil international dans l'espace judiciaire européen et mondial. *Revue trimestrielle JurisClasseur J. D.I*, 2006. juillet – août – septembre.

Niboyet 2006

NIBOYET, Marie-Laure - DE GEOUFFRE DE LA PRADELLE, Géraud: *Droit international privé.* Paris, LGDJ - Librairie Générale de Doit et de la Jurisprudence, 2009.

Niboyet és de Geouffre de la Pradelle 2009

NIBOYET, Marie-Laure: *Audition devant la Commission des affaires juridiques du Parlement européen sur la révision du règlement (CE) n° 44/2001 du 22 décembre 2000* (le 5 octobre2009).

„O"

OBERHAMMER, Paul: The Abolition of Exequatur. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2010/3.

Oberhammer 2010/3

OSZTOVITS András: *Az Európai Unióról és az Európai Unió Működéséről szóló Szerződések Magyarázata II.* Budapest, Complex, 2011., különösen: 1667-1696

Osztovits 2011

OSZTOVITS András. Egy speciális közösségi szabályozási tárgykör: a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetése. In: JOÓ Imre: *Fogyasztói jogérvényesítés*, 27-32. Debrecen, Center Print Kft, 2010.

Osztovits 2010

OVEY, Clare – WHITE, Robin C.: *The European Convention on human rights.* Oxford, Oxford University Press, 2006.

Ovey és White 2006

„P"

PALÁSTI GÁBOR: Közrendi, imperatív, kógens és diszpozitív szabályok. *Magyar Jog* 2006/2, 65-76.

Palásti 2006/2

PEERS, Steve: *EU Justice and Home Affairs Law.* Oxford, Oxford University Press, 2011.

Peers 2011

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

PESTOVICS Ilona: *A bírósági végrehajtás – jogi szakvizsga kézikönyv.* Budapest, Novissima, 2007.

Pestovics 2007

PILLET, Antoine – NIBOYET, Jean-Paulin: *Manuel de Droit International Privé.* Paris, Recueil Shirey, 1924.

Pillet és Niboyet 1924

PIRIS, Jean-Claude. *The Lisbon Treaty: A Legal and Political Analysis.* Cambridge, Cambridge University Press, 2010.

Piris 2010

POILLOT-PERUZZETTO, Sylvaine: L'ordre public international en droit communautaire. *Journal du droit international,* 2000/2, 299-307.

Poillot-Peruzzetto 2000/2

PONTIER, Jannet A. – BURG, Edwige: *EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters.* Hague, T.M.C. Asser, 2004.

Pontier és Burg 2004

PRIOLLAUD, Francois-Xavier – SIRITZKY, David: *Le Traité de Lisbonne - Texte et commentaire article par article des nouveaux traités européens (FUE - TFUE).* Paris, La documentation Francaise, 2008.

Priollaud és Siritzky 2008

„R"

RAFFAI Katalin: A nemzetközi magánjogi közrend rétegei - különös tekintettel a közösségi és a magyar jogra. *Doktori értekezés.* Budapest, Eörtvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2008.

Raffai 2008

RAFFAI Katalin: Az emberi jogok szerepe a közrend konkretizálásában. *Magyar Jog,* 2007/3, 142-151.

Raffai 2007/3

RAFFAI Katalin: Az európai közrend körvonalai – néhány gondolat az EK bíróság két döntése kapcsán. *Kontroll,* 2006/1, 58-65.

Raffai 2006/1

RAFFAI Katalin: Kalandozás a belföldi közrend fogalmának a magyar jogrendszerben való felbukkanása és jelenléte körül. *Jogtudományi Közlöny*, 2007/10, 437-447.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Raffai 2007/10

Rauscher, Thomas. *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar*. München, Sellier, 2004.

Rauscher 2004

RODRÍGEZ PINEAU, Elena. „Community ordre public, hiding behind general good?" *Revue européenne de droit privé*, 1995/3: 343-346.

„S"

SAVIGNY, Friedrich Carl von: *System des heutigen römischen Rechts.* Berlin, 1840.

Savigny 1840

SCHUSCHKE, Winfried – WALKER, Wolf-Dietrich: *Vollstreckung und Vorläufiger Rechtsschutz (Kommentar).* Köln – München, Bücher Carl Heymanns Verlag, 2008.

Schuschke és Walker 2008

SCHÜTZE, Rolf A: *Das internationales Zivilprozessrecht in der ZPO (Kommentar).* Berlin / New York, de Gruyter, 2011.

Schütze 2011

SCHÜTZE, Rolf A: *Rechtsverfolgung im Ausland. Prozessführung vor ausländischen Gerichten und Schiedsgerichten*. Berlin, de Gruyter Recht, 2009.

Schütze 2009

ŠEJVL, Michal: European Identity and European citizenship: the Case of Missing Polis? *Nemzetközi Közlöny*, 2008/2, 49-56.

Šejvl 2008/2

SINOPOLI, Laurence: Droit au procès équitable et exequatur : Strasbourg sonne les cloches à Rome. *Gazette du Palais*, 21-23 juillet 2002, 1157-1163.

Sinopoli 2002

SOMSSICH Réka: Az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása. In: MARJÁN Attila: *Az EU gazdasága*. Budapest, HVG, 2006.

Somssich 2006

SOMSSICH Réka: *Az európai jog fogalmai.* Budapest, ELTE ÁJTK Nemzetközi Magánjogi és Európai Gazdasági Jogi Tanszék, 2011.

Somssich 2011

STORSKRUBB, Eva: *Civil Procedure and EU Law, A Policy Area Undiscovered.* Oxford, Oxford Universiy Press, 2008.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Storskrubb 2008

„SZ”

SZÁSZY István: *Nemzetközi Magánjog.* Budapest, Sylvester nyomda, 1938.

Szászy 1938

SZÁSZY István: *Nemzetközi Polgári Eljárásjog.* Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1963.

Szászy 1963

„V”

VARGA István: *A határokon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái, Polgári és polgári eljárásjogi szabályok átalakulása az Európai Unió jogában.* Budapest, MOKK, 2009.

Varga 2009

VARGA István: Úton az egységes európai peres eljárás felé? Észrevételek az első mérföldkőnek szánt "Bagatell Rendelet" -hez. *Európai Jog*, 2008/2, 9-14.

Varga 2008/2

VÁRNAY Ernő – PAPP Mónika: *Az Európai Unió joga.* Budapest, Complex, 2010.

Várnay és Papp 2010

VÉKÁS Lajos: *A nemzetközi magánjog elméleti alapjai.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1986.

Vékás 1986

VINCZE Andrea: A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban. In: STIPTA István: *Studia Iurisprudentiae doctorandorum Miscolciensium*. Miskolc: Bíbor kiadó, 2004, 359-385

Vincze, A közrend szerepe a nemzetközi magánjogban 2004

VINCZE Andrea: A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban. In: FAZEKAS Judit és PALÁSTI Gábor *Globalizáció-Piacliberalizáció*. Miskolc, Novotni Alaptvány a Magánjog Fejlesztéséért, 2004. 174-190.

Vincze, A közrend, mint kereskedelmi akadály a nemzetközi magánjogban 2004

VÖRÖS Imre: Csoportkép Laokoónnal. A magyar jog és az alkotmánybíráskodás vívódás az európai joggal. Budapest, HVG Orac, 2012

Vörös 2012

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

„W”

WARD, Ian: *A critical introduction to European law*. Cambridge, Cambridge University Press, 2009.
Ward 2009

WATTE, Nadine: Les fonctions de l ‘ordre public international et les droit de l’homme. In: *Mélanges John Kirkpatrick*. Bruxelles: Bruylant, 2004. 1047-1071
Watte 2004

WEISS, Friedl – WOOLDRIDGE, Frank: *Free movement of persons within the European Community.* Alphen aan den Rijn: ‚Kluwer Law International, 2007.
Weiss és Wooldridge 2007

WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog kézikönyve.* Budapest, HVG Orac, 2012.
Wopera 2012

WOPERA Zsuzsa: Eljárási jogelvek érvényesülése az Európai Bíróság gyakorlatában. In: HARSÁGI Viktória - WOPERA Zsuzsa: *Az igazságszolgáltatás kihivásai a XXI. században*. Budapest, HVG Orac, 2007. 417-429.
Wopera 2007

„Y”

YESSIOU-FALTSI, Paleyia: Die Folgen des europaischen Vollstreckungstitels für das Vollstreckungsrechts in Europa. In: GOTTWALD, Peter: *Perspektiven der juztiziellen Zuzammenarbeit in Zivilsachen in der Europaiscen Union*. Gieseking, 2004.
Yessiou-Faltsi 2004

„Z”

Zimmermann, Walter: *ZPO – Kommentar*. Heidelberg, C. F. MüllerVerlag, 2002.
Zimmermann 2002

ZÖLLER Richard – GEIMER, Reinhold – GREGER, Reinhard – HERGET, Kurt - HEßLER, Hans-Joachim – LÜCKEMANN, Clemens – PHILIPPI, Peter – STÖBER, Kurt – VOLLKOMMER, Max – FESKORN, Christian – LORENZ, Arndt: *Zivilprozessordnung – Kommentar*. Köln, Dr. Otto Smidt, 2010.
Zöller 2010

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK JEGYZÉKE

JOGSZABÁLYOK

Európai Unió joga

- Az Európai Unióról szóló Szerződés, konszolidált változat (2012/C 326/01)
- Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés, konszolidált változat (2012/C 326/01)
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02)
- 44/2001/EK A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
- 2201/2003/EK A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- 805/2004 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról
- 1896/2006 Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról.
- 861/2007 Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről
- 4/2009 A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről
- 1215/2012 Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

Magyarország

- 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya
- Magyarország Alaptörvénye 2011. április 25.
- 1959. évi IV. Törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
- Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
- A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény
- 1973. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról
- 1994. évi LXXI. a választottbíráskodásról

Németország

- Zivilprozessordnung (ZPO) Gesetz vom 30. Januar 1877, utolsó módosítás: Art. 4 G vom 11. März 2013
- Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen und Abkommen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen (AVAG)

Ausztria

- Zivilprozessordnung (öZPO**)** Gesetz vom 1. August 1895 über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, BGBl. I Nr. 26/2013
- *Exekutionsordnung:* Gesetz vom 27. Mai 1896 über das Exekutions- und Sicherungsverfahren (RGBl 1896/79), utolsó módosítása: BGBl. I Nr. 33/2013.

Franciaország

- *nouveau Code de Procédure Civile*

EGYÉB DOKUMENTUMOK

- A Tamperei Európai Tanács által kiadott dokumentum http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_fr.htm
- European Commission Fact sheet 3 .1 – Tampere: Kick-start for the EU's policy for justice and home affairs. (Fact sheet 3 .1) http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/tampere_09_2002_en.pdf

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

- Tanács 2001/C 12/01 sz. közleménye
- COM (2004) 401 – Hágai Program
- COM (2009) 174 sz. közleménye
- COM (2009) 262 *A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség a polgárok szolgálatában"* elnevezésű közleménye (Stockholmi Program elfogadását előkészitő bizottsági közlemény)
- 17024/09. tanácsi dokumentum „A stockholmi program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa" (Stockholmi Program)
- COM(2010) 171 számú, *„A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítása a polgárok szolgálatában"* elnevezésű közleményében (Stockholmi Program végrehajtásáról szóló cselekvési terv)
- 15921/12 sz. tanácsi dokumentum (Stockholmi Program félidős értékelése)
- COM(2009) 175 final - az Európai Bizottsági zöld könyve a joghatóságról, határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet felülvizsgálatáról.
- COM(1999) 348 final - Brüsszel I. rendelet bizottsági javaslata,
- 2010/0383 COD bizottsági javaslat
- AZ Európai Parlament és a Tanács 1093/2012/EU Határozata (2012. november 21.) a polgárok európai évéről (2013)
- „Study JLS/C4/2005/03 National Report Hungary." dátum nélk.

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

JOGESETEK JEGYZÉKE

EUB

C-4/73 sz. ügy, Nold kontra Európai Közösségek Bizottsága,

C-120/78. sz. ügy, *Rewe-Zentral AG kontra Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (1979. február 20.),

C-166/80 sz., *Peter Klomps kontra Karl Michel* (1981. június 16.)

C-49/84 sz., *Debaecker és Plouvier kontra Bouwman* (1985. június 11.)

C-148/84 sz., *Deutsche Genossenschaftsbank kontra SA Brasserie du Pêcheur* (1985. július 2.)

C-145/86 sz. ügy, *Horst Ludwig Martin Hoffmann kontra Adelheid Krieg* (1988.február 4.)

C-260/89 sz., ERT

C-48/90 és C-66/90 egyesített ügyek, Hollandia és mások kontra Bizottság

C-123/91 sz., *Minalmet GmbH kontra Brandeis Ltd*. (1992. november 12.)

C-172/91. sz., *Volker Sonntag kontra Hans, Elisabeth és Stefan Waidmann* (1993. április 21.)

C-135/92. sz., *Fiskano AB kontra Európai Közösségek Bizottsága* (1994. június 29.) C-414/92 sz. döntés, *Solo Kleinmotoren GmbH v. Emilio Boch* (1994. június 2.)

C-430/93. és C-431/93. sz. egyesített ügyek, *Jeroen van Schijndel és Johannes Nicolaas Cornelis van Veen kontra Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten*

C- 32/95 P sz., Lisrestal és mások kontra Európai Bizottság *(1996. október 24.)*

C-78/95 sz., *Bernardus Hendrikman kontra Maria Freyen* (1996. október 10.)

C-185/95 P. sz., *Baustahlgewebe GmbH kontra Európai Közössegek Bizottsága* (1998. december 17.)

C-299/95. sz., *Friedrich Kremzow kontra Ausztria* (1997. május 29.)

C-126/97. sz., Eco Swiss China Time Ltd kontra Benetton International NV (1999. június 1.) ügy

C-267/97. sz., *Éric Coursier kontra Fortis Bank SA* (1999. április 29.)

C-38/98 sz. ügy, *Régie nationale des usines Renault SA kontra Maxicar SpA et Orazio Formento* (2000. május 11.)

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

C-7/98 sz., *Dieter Krombach kontra André Bamberski* (2000. március 28.) ügy

C-174/98 P. és C-189/98 P. sz*., Hollandia és Gerard van der Wal kontra Európai Közösségek Bizottsága* (2000. január 11.)

C-433/03. sz., *Götz Leffler kontra Berlin Chemie AG* (2005. november 8.)

C-522/03, *Scania Finance SA kontra rockinger Spezialfabrik GmbH & Co.* (2005. október 13.)

C-341/04 sz., *Eurofood IFSC* (2006. május 2.)

C-3/05 sz., *Gaetano Verdoliva kontra Van der Hoeven és mások* (2006. február 16.)

C-283/05. sz., *ASML Netherlands BV kontra SEMIS* (2006. december 14.)

C-394/07 sz., *Marco Gambazzi kontra Daimler Chrysler Kanada Inc. és CIBC Mellon Trust Company* (2009. április 2.)

C-14/07 sz., *Ingenienbüro Michael Weiss kontra Industrie- und Handelskammer Berlin* (2008. május 8.)

C-420/07 sz., *Meletis Apostolides kontra David Charles Orams és Lida Elisabeth Orams* (2009. április 28.)

C-279/09. sz., *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH kontra Németország* (2010. december 22.)

C- 139/10 sz. ügy, *Prism Investments kontra van der Meer* (2011. október 13.)

C-292/10. sz., *G kontra Cornelius de Visser* (2012. március 15)

C-491/10 PPU. sz., *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz* ügy (2000.december 22.)

C-619/10 sz. ügy, *Trade Agency Ltd. kontra Seramico Investments* (2012. szeptember 6.)

C-156/12 sz., *GREP GmbH kontra Bajorország* (2012. június 13.)

2/94. vélemény

EJEB

Golden kontra U.K., 1975. február 21-i határozat

Soering kontra Egyesült Királyság, 1989.01.25-i határozat

Artico kontra Olaszország 1980. május 13.-i határozat

Drozd és Janousek kontra Franciaország és Spanyolország, 1992. június 26-i határozat,

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

T kontra Olaszország, 1992. október 12.-i határozat

Ruiz-Mateos kontra Spanyolország, 1993. június 23- i határozat

Balani kontra Spanyolország, 1994. december 9.-i határozat

Haes és Gijsels kontra Belgium, 1997. február 24.- i határozat

Hornsby kontra Görögország, 1997. március 19.-i határozat

Aerts kontra Belgium, 1998. július 30.-i határozat

Rowe és Davis kontra Egyesült Királyság, 2000. február 16.-i határozat

Glaser kontra Egyesült Királyság, 2000. szeptember 19.-i határozat

Krombach *kontra Franciaország*, 2001.02.13-i határozat

Pellegrini *kontra Olaszország,* 2001.07.26-i határozat,

Burdov kontra Oroszország, 2002. május 7.-i határozat

Steel and Morris kontra Egyesült Királyság, 2005. február 15.-i határozat

BKKB

VH. 0102. 3099/2004

XII. VH. 0102. 2934/2005

VH. 0102. 3002/2005

VH. 0102. 3046/2005

VH. 0102. 4266/2005

VH. 0102. 389/2006

VH. 0102. 440/2006

VH. 0102. 564/2006

VH. 0102. 849/2006

VH. 0102. 1109/2006

VH. 0102. 1496/2006

XI. VH. 0102. 1520/2006

VH. 0102. 1854/2006

VH. 0102. 2287/2006

VH. 0102. 2728/2006

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

VH. 0102. 2998/2006
VH. 0102. 4594/2006
VH. 0102. 4713/2006
VH. 0102. 4878/2006
VH. 0102. 5483/2006

VH. 0102. 2/2007
VH. 0102. 66/2007
VH. 0102. 369/2007
22. VH. 0102. 5884/2007

XII. VH. 0102. 857/2008
XII. 858/2008
VH. 0102. 1343/2008
VH. 0102. 1623/2008
VH. 0102. 2209/2008
VH. 0102. 2216/2008
VH. 0102. 2760/2008
VH. 0102. 3567/2008

VH. 0102. 3875/2008
VH. 0102. 5047/2008
XII. VH. 0102. 5376/2008
VH. 0102. 5997/2008
VH. 0102. 6260/2008
VH. 0102. 7777/2008
VZ. 0102. 7897/2008
VH. 0102. 8278/2008

VH. 0102. 2388/2009
VH. 0102. 3476/2009
VH. 0102. 3752/2009

DOI 10.15774.PPKE.JAK.2013.005

VH. 0102. 5466/2009
VH. 0102. 7835/2009
VH. 0102. 8527/2009
VH. 0102. 9757/2009
VH. 0102. 10869/2009

VH. 0102. 2041/2010
VH. 0102. 3247/2010
XII. VH. 0102. 5188/2010
VH. 0102. 6743/2010
VH. 0102. 9664/2010
VH. 0102. 10372/2010
VH. 0102. 10570/2010
Biz. 0102. 10829/2010
VH. 0102. 10830/2010
VH. 0102. 10846/2010

VH. 0102. 237/2011
VH. 0102. 2820/2011
VH. 0102. 2991/2011
VH. 0102. 3650/2011